

**Francisci Monacelli Eugubini J. U. D. Protonotarii
Apostolici, olim Ecclesiæ Venusinæ, ac deinde Æsinatis
Vicarii Generalis, &c. Formularium Legale Practicum Fori
Ecclesiastici**

In Quo Formulæ Expeditionum usufrequentium de his, quæ pertinent ad
Officium Judicis nobile, continentur ; Opus Episcopis, Vicariis Generalibus,
Aliisque Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentibus: necnon
Confessariis, Parochis, Cancellariis, cæterisque in dicto Foro versantibus,
apprimè utile ...

In qua præter formulas Declaratoriarum Censurarum, ponuntur aliæ
formulæ, tum Citationum, ac Monitionum pro validitate processuum
requisitarum, tum Decretorum, aliorumve actuum ad opportunitatem, &
ornatum materiæ incidentium; acceditque in calce Appendix miscellanea,
plura, ad Gubernium ...

Monacellus, Franciscus
Venetiis, 1709

Titulus I. De Censura excommunicationis in particulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62433)

FORMULARIUM LEGALE PRACTICUM

Fori Ecclesiastici.

PARS TERTIA.

TITULUS I.

De Censura Excommunicationis in particulari.

De Excommunicatione contenta in Can.

Si quis suadente 17. quæst. 4.

FRequenter in foro Ecclesiastico externo de hac Censura disceptari contingit: quare si quem per juridicas probationes illam incurrere constiterit, Judex citato prius reo ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in d. excommunicationem, poterit parte, vel Procuratore Fisci instante, ad declaratoriam devenire, in hunc, qui sequitur, modum.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA I.

VIsis depositionibus testium, aliisque juribus validè, riteque ab hac nostra Curia receptis, totoque processu constructo contra N. reum inquisitum, de, & super violenta manuum injectione in Clericum N. visaque canonica monitione contra eundem reum, ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem legitime exequuta, & reproducta, nihilque, quod relever, & eum excusare possit deducto; per hanc nostram sententiam declaratoriam dicimus, & pronunciamus, d. N. reum inquisitum incurrere in excommunicationem majorem SS. D. N. Papæ reservatam contentam in Canone Si quis suadente 17. q. 4. & proinde contra ipsum, (ut ab omnibus evitetur) esse relaxandos cedulones, prout relaxamus, & excommunicatum denunciari mandamus, ad loca publica omni &c.

N. Vic. Gen.

Excom-

Excommunicationis Cedulaonum.

F O R M U L A I I.

S U M M A R I U M.

- 1 Quæ sint personæ, quæ subjiuntur canoni si quis suadente ostenditur.
- 2 Ad incurrendam excommunicationem can. si quis suadente, requiritur manuum injectio, animus injuriandi, & violentia.
Qui mandat, vel ratam habet percussorem Clerici, secuto effectu, excommunicationem incurrit. ibi.
Qui conatur percutere, vel verbis injuriosis Clericum afficit, non incurrit.
- 3 Personæ, quæ gaudent privilegio canonis referuntur.
- 4 Percussor Clerici antequam denuntietur, debet citari cum præfixione termini ad dicendum causam quare &c.
- 5 Denunciatio excommunicati sine monitione est nulla, nisi factum sit notorium, & n. 6.
- 7 Excommunicationis declaratoria, an ferri possit die feriato in honorem Dei, ostenditur.
- 8 Citatio, seu monitio excommunicandi debet fieri personaliter, & quando fieri possit Domi, vel per Edictum, ostenditur, n. 9. & 10.
- 11 Citatio si per errorem Nuncii exequatur in alterius Domo, vel alio modo nulla sit, si excommunicandus de ea aliunde haberet scientiam, cum attaret, & fortius si compareret.
- 12 Citandus si maneat in loco, ad quem non datur tutus accessus, quomodo sit facienda citatio ostenditur.
Subditus potest citari verbaliter à Judice Domicilii, etiam extra territorium. ibi.
- 13 Nuncius debet referre, se citasse, prout habuit in mandatis, alias citatio non esset certa, & committeret nullitatem.
- 14 Qui sint, qui ab incurso Censuræ can. si quis suadente excusantur, enumerantur.
- 15 Declaratoria censurarum triplex est & de eis datur distinctio.
- 16 Excommunicandus, an possit audiri per Procuratorem, enucleatur, & num. 17. 18. 19. 20.
- 21 Qui sint, qui absolvi possunt ab Episcopo, & in quibus casibus, exponitur, & declaratur, & num. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. & 41.
- 39 Offensio facta Clericis, dum divina celebrant, semper est gravis, & enormis, & graviter punitur.
- 40 Ad judicandum, an percussio Clerici sit enormis, necne, septem sunt consideranda.
- 42 Excommunicandus, si compareat, & petat veniam, an & quando sit audiendus, & affixio Cedulaonum suspendenda ostenditur, & explanatur, & num. 43. 44.
- 45 Regulares si percutiant Clericos seculares, & incidant in excomm. can. si quis suadente, possunt ab Episcopo publicè denunciari.

Hic auctoritate ordinaria denunciatur excommunicatus excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata, & à confortio, & communione fidelium segregatus, & participatione Sacramentorum, ac suffragiorum Ecclesiæ, & sepultura Ecclesiastica (in eventum mortis) privatus N. N. ex eo, quia suadente Diabolo manus violentas injectit in Clericum N. graviter illum percutiendo vel vulnerando; Ut igitur ab omnibus evitetur, prout omnino evitari mandamus, præsentibus jussimus affigi, & publicari, & taliter maneat, donec à Sede Apostolica absolutionem obtinere meruerit. Datum &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aduarius.

Cogn

V E L

COn autorità ordinaria si denuncia scomunicato di scomunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, e segregato dal consortio civile, e comunione de' fedeli, e privato della partecipazione de' Santi Sacramenti, e de' suffragi della Santa Chiesa, e della sepoltura Ecclesiastica in evento di morte, NN. per havere con diabolico impulso, & insulto percosso, (ò ferito) gravemente con . . . il Chierico N. Ed accioche da tutti sia fuggito, e schivato, sì come comandiamo, che lo fuggano, e schivino, si è affisso, e pubblicato, il presente cedolone, e così starà comunicato, fin tanto che non sarà assoluto dalla Sede Apostolica. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

REUM INQUISITUM. Personæ contra quas potest inquiri, & quæ subijciuntur *Canonis si quis suadente*; sunt Viri, & Mulieres, etiam impuberes, & inferiores, Clerici, & laici, & Religiosi, habentes Dignitatem, & non habentes, Episcopi, & Cardinales, dummodo sint baptizati, & habeant usum rationis, & peccare mortaliter possint, Barbol. *in d.c. si quis suadente n. 2. cum trib. seqq. Donat. prax. rer. regul. to. 4. tract. 3. q. 12. n. 12.*

2 Super violenta manuum injectione. Ut dispositio *Canonis, si quis suadente*, habeat locum, tria copulativè requiruntur primò injectio, secundò animus injuriandi, tertio violentia, Grass. *de effect. Cleric. effect. 9. num. 311.* Undè excommunicationem ibi contentam incurrit, qui percutit violentè personam Clerici vel persequitur furiosè, itaut cogat aliquod malum pati, vel illum detinet in custodia, aut per vestes violentè, vel lacerat, vel cohibet equum, super quo insidet fræno, vel lacerat cingulum, vel percutit Clericum spontè se subicientem verberibus, vel se ipsum. Item qui mandat, vel ratam habet nomine suo factam percussione: qui consentit, consulit, auxilium, & favorem præstat, sequuto effectū percussione, Leo *Thef. for. Eccles. part. 3. cap. 4. n. 45.* qui potuit prohibere percussione Clerici, & non prohibuit, quod procedit non

solum in eo, qui habet potestatem, & jurisdictionem in verberantem, ut sunt Judices, Gubernatores, ac Præfecti, sed etiam in eo, qui dolosè non prohibet, ut communiter tradunt Grass. *cit. effect. 9. numer. 61.* Bellett. *disq. cler. de fav. can. §. 1. num. 8. & 9.* Barbol. *in d. can. si quis suadente à num. 30. ad 46.* Qui autem afficit Clericum verbis contumeliosis, vel conatus est eum percutere; sed non percussit, excommunicationem non incurrit: quia à Canone punitur violenta manuum injectio, non autem conatus, & verba, Bonaccin. *de excomm. disp. 2. q. 4. punct. 1. num. 3.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 26. num. 21.*

In Clericum N. Personæ, quæ gaudent privilegio *Canonis si quis suadente* sunt, Clerici omnes, etiam habentes solum primam Clericalem Tonsuram: Clerici Conjugati, dummodò deferant habitum, & serviant alicui Ecclesiæ, nec sint bigami, quamvis dimiserint habitum modò illum reassumant, & matrimonium contraxerint cum Virgine: Religiosi omnes tam mares, quam feminae, etiam Novitii, Tertiarii Collegialiter sub aliquo voto, & Regula viventes, & habitum gestantes. Oblati, qui se suæque bona Monasterio irrevocabiliter obtulerunt, & obedientiam Monachalem promiserunt: Eremitæ gestantes habitum subiecti alicui Regulæ approbatæ, & superiori. Equites Hierosolymitani, & mi-

& milites ordinis Christi, Bellet. d. §. 1. à num. 29. ad 45. Grass. d. effect. 9. numer. 131. & 134. Barbof. in d. can. si quis suadente à num. 9. ad 27. Donat. prax. rer. regular. tom. 4. trad. 14. de eremit. quest. 21. à numer. 18. cum seqq. ego ipse part. 1. in Appendic. annot. ad Decret. de effect. num. 9. part. 143.

Visaque canonica monitione. Licet enim inferens violentas manus in Clericum sit statim, & ipso jure excommunicatus, requiritur nihilominus denunciatio, ad hoc ut tanquam talis aliis vitetur: quæ denunciatio fieri à Judice non debet, nisi prius citato reo, ut possit, si aliqua ei competit defensio, illam deducere, Grass. dict. effect. 9. numer. 319. & 320. In hac autem citatione, seu monitione, debet præfigi inquisito competens terminus ad dicendum, & allegandum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem Canonis si quis suadente, cum comminatione, quod termino elapso, si nihil relevans duxerit, prima die juridica immediatè sequenti declarabitur excommunicatus, & publicè denunciabitur, ulterius eo monito, neque citato. Cum enim agatur de excommunicatione à jure lata, unica monitio est competens, & canonica pro declaratione, nec requiritur trina, Sayr. de cens. lib. 1. c. 12. n. 24. Bellet. de favor. can. §. 4. n. 24. & 25.

Hanc verò unicam monitionem si Judex omitteret, declaratoria esset nulla, per text. in cap. cum secundum de heret. in 6. Gloss. in Clem. præsentem in verbo constituerit. de cens. Navar. conf. 9. num. 5. & 8. & conf. 31. num. 2. de sent. excomm. Grass. cod. tit. consil. 8. num. 1. & seqq. lib. 5. p. 1. Bonacin. de censur. in commun. disput. 1. quest. 1. punct. 9. num. 4. dub. 4. Guazzin. jun. ad defens. anim. lib. 2. defens. 6. cap. 41. num. 23. nisi fortè excessus esset notorius, tunc enim non oportet, quod hæc monitio præcedat, sed potest Judex absque ulla monitione sententiam declaratoriam proferre, & reum publicè excommunicatum denunciare, Ricc. collect. 869. Bellett. loco citato n. 26. Grass. decis. aur. par. 2. in appendic. lib. 3. de excom. cap. 1. num. 42. Fagnan. in c. non potest à n. 13. cum seq. de sent. & re judic. ubi

num. ult. ait, quod de notorio satis est, quod Judici constet etiam extrajudicialiter, vel rationabiliter timeatur de fuga citandi, Ricc. dict. collect. 869. Gen. cap. 28. num. 16.

Dicitur in monitione, quod si citatus fuerit contumax, elapso termino præfixo, die prima juridica immediatè sequenti declarabitur excommunicatus, ad removendum dubium, an possit quis excommunicari etiam per viam sententiæ declaratoriæ, quando præcessit causæ cognitio, die feriato in honorem Dei: aliqui enim DD. & præsertim Sayr. de censur. lib. 1. cap. 14. num. 7. Bonacin. de censur. in commun. disp. 1. quest. 1. punct. 12. num. 4. & alii ab eis allegati, asserunt id valide fieri posse, sed non licitè: alii vero, quos refert, & sequitur Pasqualig. ad Lauret. de Franc. contr. par. 2. quest. 9. n. 4. 5. & 6. tenent, quod per modum sententiæ Declaratoriæ non possit quis excommunicari, quando requiritur causæ cognitio in die festo, etiam si causæ cognitio præcesserit, aliàs sententia irrita sit, & quod idem sit tenendum de denunciatione, per text. in cap. fin. de feriis cui opinioni in praxi adhærendum puto, quoties reus non sit suspectus de fuga, vel alia rationabilis causa ad id non impellat, ut ipse textus innuit: secus si causæ cognitio non exigitur, Guazzin. jun. ad defens. anim. lib. 2. defens. 3. cap. 25. n. 12.

Legitimè exequuta. Citatio, sive monitio, præsertim in hac subiecta materia, ut legitimè dicatur facta, exequi debet personaliter, Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. num. 11. Bonacin. d. punct. 9. num. 8. Guazzin. jun. d. cap. 41. num. 30. & alii communiter. Si tamen citandus dolo se absconderet, vel impediret quò minus personaliter citari posset, tunc docto per relationem Nuncii (cui creditur, Genuen. in prax. cap. mibi 67. n. 3. Ricc. collect. 4216. vers. notandum secundo) ipsum latitare, & personaliter exequi non potuisse, satis est, ut ad Domum solitæ habitationis excommunicandi fiat, & si domicilium non habet, sufficit, quod moneatur per Edictum ad valvas Ecclesiæ Cathedralis, vel alterius loci publici, juxta styllum, & consuetu-

fuetudinem Tribunalis. Imò, quòd in declaratoria censuræ, de qua hic agimus, sufficiat citatio exequuta domi solitæ habitationis, tenet Bellet. *disq. cleric. de favor. can. §. 4. n. 54. in fin. ibi. In declaratione item excommunicationis, non requiritur citatio personalis, sed satis est, quod fiat domi solitæ habitationis, & citat Roman. conf. 48. numer. 5. & 6. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 71. num. 7.*

11 Et est notandum, quod si citatio in alterius domo per errorem Nuncii, vel alio modo nulliter exequuta esset, & excommunicandus de ea aliundè haberet scientiam certam, & de qua constaret Iudici, defectus diceretur sanatus, & citatio illum arctaret, & afficeret, ac si legitime fuisset citatus, ad tradita per Rot. coram Cerro *decis. 204. num. 3.* quod, & certius procederet, si citatus compareret: cum per comparitionem citatio nulliter exequuta convalidetur, etiam ad effectum, ut possit deveniri ad excommunicationem, prout ex doctrina Felin. *in c. cum contingat de rescript. firmat Gratian. discept. 946. n. 12. & 13.*

12 Notandum secundo, quod si ad locum, in quo manet citandus, non detur tutus accessus, tam in casu hujus censuræ, quam in aliis à jure latis, vel ab homine ferendis, probato prius per testes, quod sit moraliter impossibile, vel quod non sit tutum eum citare in persona, vel in domo, sufficit citatio per Edictum, Seraphin. *decis. 1245. n. 3.* ut autem possit Iudex in hoc casu ad denunciationem excommunicationis procedere, probari debet, & per testes, & per relationem Nuncii, duo, nempe, quod editum fuit appositum in vicinis partibus, & quod ad notitiam rei verisimiliter potuerit pervenire, ut in praxi servandum esse docet Leo Thes. *for. Eccles. part. 2. cap. 2. n. 29. & 30.* Si autem citandus esset absens extra territorium, tunc Ordinarius domicilii, posset illum ibi citari facere, cum actus citationis verbalis valide possit fieri contra subditum extra territorium, etiam ad effectum excommunicandi, ut docent Fagnan. *in c. licet numer. 13. & 14. de for. comp. Card. de Luc. de jurisdict. disc. 20. num. 16. & 17.* tutius est tamen Iudicem

territorii requirere, Pac. Jord. *elucubr. tom. 3. lib. 14. tit. 1. n. 92.*

Notandum tertio, quod si Iudex committat citari reum ad instantiam Promotoris Fisci, vel domi solitæ habitationis, & Nuncius referat citasse ad instantiam Adhærentis, vel citasse domi simpliciter, committeret nullitatem, ex quo relatio non esset certa, neque vera, quia referret super eo, de quo non habuit commissionem, ut probat Zuff. *de legitim. proces. quest. 208. per tot. ubi num. 9.* docet, quod sanatio nullitatis citationis, non inducitur per notitiam præsumptam in reo, sed per certam, & plenam superventam, & n. 11. monet, quod Iudex non debet, nec possit sententiam ferre, nisi prius Nuntius referat se citasse prout habuit in mandatis quod erit bene advertendum ab Actuariis, dum recipiunt Nunciorum relationes.

Et eum excusare possit. Porro à Censura Canonis si quis suadente, plures excusantur. Primo, percutiens Clericum, ignorans probabiliter, & rationabiliter esse Clericum, vel percutiens Clericum, volens percutere laicum.

Secundo, percutiens loco, non ex odio, vel indignatione, sed levitate.

Tertio, percutiens casualiter, vel in deliberatè non pertingens ad culpam mortalem, puta ob subitam passionem iræ, animo non plenè advertente ad id, quod agitur, vel ob circumstantias personarum minuens culpam.

Quarto, percutiens vim vi repellendo, vel detinens Clericum ob defensionem sui, & suorum, vel etiam proximi, dummodo modum defensionis notabiliter non excedat.

Quinto, Mulier percutiens Clericum pudicitiam suam facto tentantem.

Sexto, percutiens Clericum inventum, & deprehensum turpiter colluctantem, aut actus impudicos agentem cum Uxore, Matre, filia, vel sorore.

Septimo, Prælati, Præceptor, Pater, bono zelo ducti disciplinæ, & correctionis causa Clericum percutientes: de Prælato loquitur *text. in c. universitatis 24. de sent. excom.* ubi quod Abbas per se ipsum, vel conversum Religionis, Mo-

Monachum verberare possit. Episcopus verò potest mandare ex iusta causa, quod Clericus capiatur, carceretur, & torqueatur absque metu excommunicationis, Sayr. *de Censur. lib. 3. cap. 27. num. 26.* Bellet. *disq. cler. de favor. can. §. 2. num. 32.* De præceptore, sive ludi Magistro est text. in c. 1. *de sent. excom.* dummodo discipulum verberet, moneat, & doceat, ut discipulum sine levitia, c. *cum voluntate §. fin. eod. tit.* ubi Glof. verb. *magisterii* dicit, quod modica, & levis castigatio permessa est, & quod nimia sævitia annumeratur culpæ, & quod hoc Magistri privilegium extendatur ad Clericum constitutum in Sacris, dicit Graff. *consil. 6. num. 10. de sent. excom. par. 2. lib. 5.* De Patre, solet dubitari, an Filium in Sacris constitutum possit verberare absque incurfu excommunicationis, & verior sententia est negativa, quam amplectitur Graff. *d. consil. 6. diff. 1. num. 6.* Barbof. in d. c. *si quis suadente* n. 68.

Octavo, Judex laicus, seu etiam privata persona capiens, vel detinens Clericum præparatum ad inferendam injuriam alteri, ut consignet Episcopo.

Nonò, Judex laicus, vel ejus familia capiens Clericum sæcularem, vel Regularem repertum in flagranti delicto, ut illum remittat, & deducat ad suum Judicem infra terminum viginti horarum.

Decimò, Judex laicus, sive Creditor capiens, & detinens Clericum debitorem in causa civili de fuga suspectum, præsertim ubi non adest copia Judicis Ecclesiastici, dummodò tamen quantò citius remittat ad suum Judicem.

Undecimò, faciens violentiam Clerico pro recuperatione rei ablata, seu propter defensionem rerum suarum.

Duodecimò, officialis laicus percutiens Clericum involuntariè, & casualiter arcendo turbam. Quas excusationes referunt Graff. *de effect. cleric. effect. 9.* Beller. *disq. Cler. de favor. can. §. 2.* Barbof. in d. *cap. si quis suadente* à n. 50. ad 74. Bonac. *de censur. in commun. disp. 1. qu. 2. punct. 2.* quibus adde.

Tertiodecimò, Officialis percutiens Clericum mortuum, nam licet Barbof. in d. c. *si quis suadente* num. 47. Graff. *dict.*

effect. 9. n. 141. & Bellet. *loco cit. §. 1. n. 12. & 13.* innixi auctoritati Felin. in c. *à nobis de sent. excom.* teneant, quod percutientes Clericum mortuum injuriose, evadant excommunicati: nihilominus verior sententia est negativa, quia mortuo directè injuria non infertur cum non sit amplius homo, & hanc amplectuntur, Graff. *lib. 5. consil. part. 1. consil. 7. n. 9. de sent. excom.* Fagn. in c. *à nobis* il 2. n. 29. *de sent. excom.* Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. n. 155. vers. verius tamen.*

Decimoquarto, Judex laicus detrudens in carcerem Clericum, qui non habet requisita Conc. Trid. *sess. 23. c. 6.* ut declaravit S. Cong. Conc. . . Augusti 1625. teste Nicol. *loco mox cit. n. 150. vers. sed dubium.*

Decimoquinto, percutiens Clericum privilegiis Clericalibus à suo Episcopo privatum, juxta à me tradita *part. 2. tit. 15. annot. ad form. 4. & 6.* vel publicè exercentem Macellum, vel munus Tabernarii, vel artem mimicam postquam ter fuit monitus, *cap. unico de vit. & honest. cl. clem. 1. eodem tit.*

Decimosexto, qui ratione Officii, quod in Ecclesia obtinet, repellit turbantes Divina Officia, c. *veniens* 16. & *cap. cum voluntate* 54. *de sent. excom.*

Sententiam declaratoriam. Triplex sententia declaratoria in materia censurarum dari potest, scilicet declaratoria criminis, cui debetur excommunicatio: Declaratoria incurfus in excommunicationem latam à jure. Declaratoria excommunicationis prius latæ ab homine: à duabus primis, quia respiciunt factum, quod, & potest esse non verum, vel non deductum legitime in processu, datur appellatio, quæ potest suspendere jurisdictionem Judicis, & impedire, nè possit declarare appellantem excommunicatum, tertia verò declaratoria, quæ supponit hominem jam per sententiam excommunicatum, fert secum executionem, & appellationem non admittit, ut inter unam, & alteram distinguendo tradit Passerin. *ad tit. de apel. quæst. unic. art. 17. num. 479. & 477. in 2. part. 6. lib. decret.* Hinc infertur, quod si excommunicandus monitus comparuerit, & exceptiones, excusationesque deduxerit, & postea à declaratoria forte

fortè à Judice lata non attentis exceptionibus, ipsum in excommunicationem incidisse, appellaverit, ejus appellatio erit admittenda, præfixo eidem congruo termino ad prolequendam appellationem, cum comminatione, quod si defecerit, appellatio habebitur pro deferta, juxta commonitionem *text. in c. cum sit Romana de appellat. & praxim traditam à Genuen. cap. mibi 69. num. 3.* Quod si monitus non compareat, tunc tanquam verus contumax, habebitur pro confesso, & non poterit appellare; Judex ad executionem suæ declaratoriae, & excommunicationis denunciationem per affixionem Cedulae devenient, Genuen. *prax. c. mibi 28. n. 19. Ciarlin. contr. tom. 2. cap. 147. n. 40. & 41.*

16 At dubium oriri potest, quando compareret per Procuratorem, an scilicet tunc excommunicandus dici possit contumax, vel potius sit per eum audiendus ad impediendam denunciationem. Et videbatur, quod non debeat per Procuratorem audiri: cum enim sententia excommunicationis ob delictum sit criminalis, Pac. Jord. *elucurb. tom. 3. lib. 13. tit. 5. num. 96.* & pœna gravissima plus quam ordinaria, & in foro Ecclesiastico magis sit aliquem excommunicare quam capite plectere, ut dicit Card. de Luc. *de benef. disc. 60. num. 70. & in Miscellan. disc. 20. num. 7.* ubi excommunicationem assimilât pœnæ capitali, & de Jure Canonico dicatur pœna corporis afflictiva, ut habetur expressè per Glos. in c. Romana §. contrahentes notabile 3. ibi: *quia excommunicatio est pœna afflictiva personæ de for. com. in 6. Seb. Medic. de legit. & Stat. par. 4. quæst. 20. n. 3. Bellet. disq. cler. de favor. can. §. 5. n. 12. Sabell. §. pœna n. 24. vers. item,* sequitur, quod Procurator non debeat admitti, cum regula juris sit, quod non admittatur in causis, in quibus pœna infligitur corporalis, Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 80. n. 1. & seq. quem omnes sequuntur.*

17 Verum contra hæc stat alia pariter juris regula, quod Procurator pro reo criminoso possit admitti in casibus, in quibus absens condemnari potest, quam admittit Menoch. *d. quæst. 80. num. 96.*

Monacelli Form. Pars III.

Quare cum contumax legitime excommunicari possit, ex quo pœna consistat in privatione extrinsecorum bonorum, quæ sunt locus, honor, Officium, Beneficium &c. nec sit necesse quod excommunicandus personaliter adsit, poterit per Procuratorem specialiter constitutum comparere, & exceptiones ac defensiones proponere, ut colligitur ex Glos. in c. intelleximus de judic. Menoch. *d. quæst. 80. num. 127. Bellet. disq. cler. de fav. can. §. 4. n. 51. Passerin. in c. 1. n. 47. de judic. in 6. Pignatell. consult. 55. n. 2. tom. 6. Vulpin. Succ. Farinac. part. 11. quæst. 99. num. 4.*

Neque ob stare videtur, quod excommunicatio sit pœna corporalis ex auctoritatibus supra allegatis, & proinde pro illa evitanda Procurator non debeat admitti: quia dicitur pœna corporalis similitudinariè, & improprie, non autem verè: nam pœnæ corporis afflictivæ, pro quibus evitandis Procurator non auditur, dicuntur illæ tantum, quæ in corpus verè, realitèr, ac principalitèr irrogantur, ut sunt mortes, amputationes, fustigationes, pedum in compedibus detentiones, & aliæ hujusmodi: cæterùm quæ corpus non attingunt, ad fortunas, aut extimationem pertinent, licet per quandam consequentiam dicantur corpus affligere, non tamen inter corporales numerantur, alioquin sequeretur omnes omnino pœnas esse corporis afflictivas: quia omnis pœna etiam pecuniaria propter delictum publicum imposita irrogat infamiam, quæ plerumque magis homines excruciat, quam fames, & miseria, ut bene observat in proposito admissionis Procuratoris absentis in pœnam relegationis damnandi Ricc. *dec. Cur. Archiep. Neap. 344. numer. 7. & plurib. seqq. par. 4. & in terminis excommunicationis impediendæ dec. 321. numer. 5. & 6. ead. par. 4.*

Pro resolutione igitur dubii dico, quod si excommunicandus pro delicto citetur more solito, ad dicendum, & allegandum causam quare &c. vel citetur simpliciter ad comparandum, & allegandum &c. possit tunc comparere, & se defendere per Procuratorem specialiter constitutum (qui debet admitti) ad

D respon-

respondendum sic, & sic juxta cauthe-
lam traditam à Menoch. *de arbitr. lib. 2. cap. 263. num. 3.* Si verò citetur ad com-
parendum *personaliter*, & dicendum, &
allegandum &c. quod tunc non sufficiat
comparitio Procuratoris, nisi reus sit
persona illustris, sed debeat per se ipsum
comparere, si non vult fieri contumax:
potest enim Judex ex motivo, & cau-
sa rationabili in causis criminalibus,
reum cogere, ut coram se omnino com-
pareat, ut ex theoria originali Barto-
li, docet Menoch. *d. quæst. 80. n. 97. & d. cap. 263. nu. 5.* & est communis opinio
apud DD. quos refert & sequitur Passerin.
in d. cap. 1. n. 67. de judic. in 6.

20 Quod tamen absolute intelligendum
non est, sed inferendis censuris hoc erit
practicandum in casibus exemplaribus
publicis, & mali exempli: si enim Judex
arbitrio, quod habet à jure citandi reum
ad comparendum personaliter, abutere-
tur, & præsentiam rei in omnibus exco-
municationis casibus exigeret, impruden-
ter ageret, cum non debeat, nec possit in
causis à relegatione infra, & in quibus
non infligitur poena corporalis, nec ex-
communicationis regulariter, vel si cau-
sa est civilis, Procuratorem repellere, ut
probant auctoritate supra allegatæ in §.
Verum, & num. 20. & monuit Menoch.
d. cap. 263. num. 7. & in termini Ricc. *in*
prax. crim. exec. litt. Apost. ref. 4.

21 *Papæ reservatam.* Absolutio Censu-
ræ incurstæ ob violentam manuum inje-
ctionem in Clericum, reservatur Papæ,
ut habetur expressum in *d. cap. si quis sua-*
dente 17. quæst. 4. Enumerantur tamen
varii casus, quos refert Sayr. *de censur.*
lib. 3. cap. 28. num. 9. in quibus quædam
personæ dicuntur privilegiatæ, itaut non
solum à mediocri, imò etiam in aliqui-
bus ab enormi percussione ab Episcopo
absolvi possint: qui casus, & perso-
næ in his sequentibus versibus continen-
tur.

Regula, Mors, Sexus, Hostis,
Puer, Officialis,
Deliciosus, Inops, Ager, Senex-
que, Sodalis,
Janitor, Ascriptus, Dubius, Causa,
Levis ictus,

Debilis, absolvi sine summa Sede
merentur.

Regula, idest Monaci, alique Regu-
lares, si se invicem percutiant, ab eo-
rum Prælati, dummodo percussio non
sit enormis, absolvi possunt, *c. quoniam*
de vita, & honest. cleric. c. pervenit, cap.
cum illorum, & cap. canonica de sent. ex-
com. in enormi enim Prælati Regulares
non absolvent, nisi habeant speciale
privilegium, Sayr. *d. c. 28. n. 12.* & ha-
betur expressè in *cap. cum illorum*. Si au-
tem Regularis percusserit Clericum sæ-
cularem, poterit ab Episcopo absolvi,
quando percussio est levis, *cap. Religioso*
de sent. excom. in 6. si enim esset enormis,
ad Episcopum non pertinet absolutio, sed
ad Papam *d. c. cum illorum §. si vero*. Mo-
niales verò, quæ incidunt in censuram
hujus Canonis, per Episcopum, in cu-
jus Diœcesi Monasterium existit, quam-
vis exemptæ sint, ab Episcopo etiam ab
enormi absolvi poterunt, *c. de monialibus*
juncta Glos. de sent. excomm.

Mors. Idest quando quis est in mortis
periculo, in quo non solum Episcopus,
sed quilibet Sacerdos absolvere potest, ser-
vato tamen modo in prædudio hujus operis
tradito de absolutione excommunicationis
§. 4. *vers. item datur.* Mortis autem
articulus dicitur non solum, quod prove-
nit ex infirmitate, sed etiam quodlibet
periculum probabiliter morti vicinum,
v. g. si quis timeat hostem, prædonem,
vel crudelitatem alicujus Potentis, vel
sit navigaturus, vel transiturus per loca
periculosa, vel sit obsessus in loco, ubi
tela jaciuntur.

Sexus. Idest Mulieres cujuscunque
conditionis sint, & absque ulla differen-
tia, fortes scilicet, an debiles sint, Viduæ,
an maritatæ, aut qualiter percusserint,
leviter, mediocriter, vel enormiter; om-
nes enim quocumque modo Canonis Cen-
suram incurrant, absolvi possunt ab Epi-
scopo, *c. mulieres, c. ea noscitur, &c. quam-*
vis de sent. excom.

Hostis. Idest habens capitales inimici-
tias, vel aliam excusationem, ob quas si-
nè periculo vitæ, non possit se Sedi Apo-
stolicæ præsentare, etiam si proveniant
ex culpa sua, *cap. de cætero de sent. excom.*

Puer

26 *Puer*. Idest Impuberes, qui sunt doli capaces absolvi possunt ab Episcopo, *cap. i. quavis*, & *c. fin. de sent. excomm.* & hoc sive ante, sive post pubertatem absolvi postulent.

27 *Officiales*. Idest, qui prætectu officii arcendo turbam, non animo, & proposito lædendi, aliqua tamen culpa interveniente, Clericum percussit leviter, aut mediocriter, absolvitur ab Episcopo non tamen ab enormi, *cap. si vero 3. de sent. excomm.*

28 *Deliciosus*. Idest nobiles, potentes, delicati, qui laborem accedendi ad Sedem Apostolicam nequeunt sustinere, *d. c. Mulieres de sent. excomm.* cuius rei iudicium remittitur ad arbitrium Episcopi, qui antequam absolvat, statum personæ Sedi Apostolicæ significare tenetur, & secundum consilium ejus, de commissio scelere erit corrigenda.

29 *Inops*. Idest, qui arte victum quærit, & iter agendo illam exercere nequit: non enim tenetur quis mendicare, ut ad Curiam pro obtinenda absolutione accedat, *c. quod de his*, & *d. c. quavis de sent. excomm.*

30 *Aeger*. Idest Infirmi, seu valetudinarii, à quacunque corporis infirmitate deventi, juxta iudicium Medicorum, & arbitrium Episcopi, *d. c. quod de his*, & *d. c. quavis*. etiam si non imminet periculum mortis, prout est in febre tertiana, quartana, & podagra.

31 *Senex*. Senes, licet videantur fortes ad ambulandum, adhuc absolvi possunt ab Episcopo, *d. cap. ea noscitur* & *d. cap. quavis*. Qui autem dicantur Senes, iudicis arbitrio relinquuntur, nisi sint in Septuagesimo anno, nam tunc Judex arbitrari non poterit, eos non esse Senes, Menoch. *de arbitr. cas. 59. n. 2.* quem sequitur Barbof. *in c. quoniam frequenter nu. 7. de lit. non contest.* At in nostro jure, ad senectam pervenisse dicitur qui quinquagesimum annum complevit, quæ quinta dicitur hominis ætas, juxta computationem *Gloss. in proem. Sexti Decretal. verb. perfectus*, ideoque testis quinquagenarius debet quam primum examinari, ne probationes pereant; quoniam periculum est in mora, ut dicit Alciat. *de præsumpt.*

Sodalis. Idest Clerici collegialiter, vel in communi sub eodem tecto viventes, & dormientes, dummodo percussio non sit enormis, absolvuntur ab Episcopo, *c. quoniam de vit. & honest. cler.*

Janitor. Idest Ostiarius, qui prætectu sui officii percussit Clericum non enormiter, potest ab Episcopo absolvi, *cap. si vero 3. de sent. excomm.* qui casus distinguitur à casu sexto de Officiali, quia ibi percussio est casualis; hic verò intenta, & animo injuriandi, ut observat *Gloss. in d. cap. si vero verb. absolvi*: nam si non fecisset animo doloso; non esset excommunicatus.

Astrictus. Idest, qui non sunt sui juris, ut servi; hi etenim, ne Dominus sine sua culpa grave damnum patiatur propter Servi absentiam, dummodo excessus non sit enormis, absolvuntur ab Episcopo; & idem dicendum de Viro, qui percutit Clericum, ut se absintet ab Uxore, quæ si absintetaretur, gravi damnum sentiret: filii verò familias, licet sub patria potestate maneant, absolvuntur in solo casu, quo sint impuberes, puberes enim ad Curiam pro absolutione mitti debent, *Gloss. in d. c. mulieres verb. sui juris de sent. excomm.*

Dubius. Idest is, de quo est publica fama, quod Clericum percusserit, & se purgaverit arbitrio Episcopi, ab eo absolvi poterit, *arg. cap. cum desideres §. Secundæ quæstioni de sent. excomm.*

Causa. Idest quicumque excommunicatus, ob Clerici percussorem, aut etiam ob quamlibet aliam causam, cujus absolutio Sedi Apostolicæ reservatur, qui habet legitimum impedimentum non eundi ad Sedem Apostolicam, vel ejus Legatum, a Latere, absolvi potest ab Episcopo, servata duplici moderatione prima est, ut satis fiat Clerico injuriam passio: Secunda est, ut juret, quod cessante temporali impedimento, presentabit se Apostolicæ Sedi, illius mandatis pariturus. Quod autem dicatur legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri determinandum relinquuntur: falso autem existente, nulla erit absolutio, Sayr. *de cens. d. lib. 3. c. 28. n. 39.*

Levis ictus. Idest omnis, qui leviter Clericum percutit, absolvitur à suo Episcopo.

D 2

pisco-

piscopo jure proprio, & ordinario, ut docent Summistæ. Quæ autem dicatur levis, mediocris, & enormis percussio, colligitur ex *extravag. Joannis XXII.* quam integram refert *Pialec. par. 2. c. 2. art. 3. de cas. Episc. refer. n. 7.* cujus est tenor.

38 Perlectis literis vestris circa absolutionem excommunicatorum, vos in eis dubitare perspeximus, quæ esset modica, aut levis injuria, circa quam, sicut talis loquitur, absolventi vobis contulimus potestatem. Ad quod cum sit facti potius, quam juris quæstio, vobis prout possumus respondemus: illam videlicet modicam percussio- nem, aut impulsio- nem pugni, palmæ manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis, quæ ad livorem, mutilationem mem- bri, fractionem dentis, depilationem ca- pillorum non modicam, vel effusionem san- guinis, non excedit, nec si cum levissimi ictus aut pugni percussione sanguis exiret, transire in atrocem injuriam profite- mur, ut propter hoc sit ab absolutione talium absti- nendum. Ut tamen non solum ipsum fa- ctum, imò etiam facti qualitas, percuten- di modus, aut injuriandi circa hoc diligen- tius attendatur, & ipsius facti circumstan- tia, loci videlicet, & etiam persona, quæ sit levis, & modica, gravis aut enormis injuria manifestus cognoscatur; loci qui- dem ut in Theatro, vel in foro, coram Re- ge. Prælato, vel Judice, in Ecclesia, co- ram multis in aliquo loco publico alicui in- juria inferatur; Persona, veluti si Magis- ter, vel Judex, aut etiam Magistratus, aut Prælatus, Pater, aut Patrius, vel aliquis in dignitate, vel personatu constitu- tus ab inferiori, vel humili contra naturam juris patitur. Per hæc quidem graves vi- deantur injuriæ, & quæ sint leves, aut mo- dicæ tamquam ex opposito cognoscantur. Sane quia negotii natura non patitur, ut ad plenum omnia differantur, judicium talis enormis injuriæ vestro duximus arbitrio committendum, ut potestatem vestram, cum ad hæc processeritis, temperetis, ut citra metas hujusmodi potius, quam ultra eas circa absolutionem talium procedatur, ne injuriantes de vicina absolutione confisi, de facili in atroces prorumpant percussiones, vel injurias, & sententiam Canonis jam periculo sui contemnentes, in Excommuni-

cationis Sententias proclivius prolabantur. Tolerabilis est enim aliquos qui per vos etiam possunt absolvi, nobis vel Superioribus absolventos, relinquere, quam contra Sta- tuta Canonum imagine quadam absolutionis (quod non fit sine grandi periculo) quem- quam relinquere innodatum &c.

Hanc eandem extravagantem refe- 39 runt (sed multilatè, & diversis verbis conceptam) *Navarr. in manual. confes. c. 27. num. 91. Sayr. de censur. d. cap. 28. n. 8. Nicol. lucubr. can. lib. 5. tit. 39. post nu. 151.* & de ea mentionem faciunt *Graff. consil. lib. 5. part. 2. concil. 3. diff. 2. de sent. excomm. Genuen. in prax. capit. mibi 28. num. 7.* ubi plures casus gravis percus- sionis refert. Et hoc unum in hac re ve- rum est quod quævis legis injuria, sive of- fensio facta Clerico Sacris vestibus, indu- to, Divina officia celebranti, semper est judicanda atrox, ut advertunt *Bellet. dif. cleric. de favor. can. §. 3. num. 36. Vulpin. Suc. Farinacc. part. 12. quæst. 105. insp. 4. numer. 26. D. Raynald. observ. crimin. supplem. ad cap. 1. supplem. 6. num. 11.* Ab etiam Imperiali lege sancitum est, ut qui hoc attentare præsumpserit tormentis sub- jiciatur, & in exilium mittatur: & qui Divina officia celebrari prohibuerit, pœ- na capitali puniatur, ut habetur inter *Novell. Justinian. constit. 115. tit. 488. n. 52.* quam refert *Pithæus in Codic. pag. 618.* in qua sic habetur. Si quis divinis Mysteriis, vel aliis Sanctis Ministeriis celebrandis in Sancta intraverit Ecclesia & Episcopo vel Clericis, vel aliis mini- stris Ecclesiæ injuriam fecerit jubemus eum tormentis subiectum in exilium mitti. Sed & si ipsa Sancta Oratoria vel Divi- na Mysteria conturbaverit, vel celebrare prohibuerit, capitali supplicio puniatur. Hoc eodem observando, & in Litanis, in quibus Episcopi, vel Clerici inveniuntur, ut si quidem contumeliam tantum fecerit: tormentis, & exilio tradatur, sin autem Litaniam conturbaverit, capitale pericu- lum subsistat &c.

Cœterum extra hunc casum generali- 40 ter, & regulariter loquendo, ad judican- dum an percussio sit enormis nec nē, se- ptem consideranda sunt. 1. causa percus- sionis 2. persona offensa, & offendentis. 3. tem-

3. temporis consideratio 4. locus delicti, & offensæ, & locus corporis offensi 5. consideratio qualitatis offensæ, puta si notoriæ 6. quantitas percussiois 7. si sit scandalosa: ut tradit Graff. *dec. aur. par. 2. lib. 2. cap. 17. n. 4. & par. 1. lib. 2. cap. 49. n. 51. & seqq.* in quibus locis plures casus gravis, & levis percussiois enumerat.

Qui autem Ecclesiæ, actionibus, inhonestis, indecentibus, ac propudiosis esset profanator, erit illi interdicendus ingressus Ecclesiæ, & in subsidium excommunicandus.

41 *Debilis.* Id est membris destitutus ut Cæcus, Claudus, & alii multifariam membris impediti: hi enim ab Episcopo absolventur, *d. capit. ea noscitur de sent. excom.* Et hæc omnia fusiùs explicant Sayr. *de censur. in sæpè citato capit. 28. lib. 3. à num. 10. ad 32.* Bellet. *disq. cler. de favor. can. §. 3. per tot.* Bonaccin. *de excom. disp. 2. quæst. 4. punct. 5. n. 9. & plur. seq.* ac ex eorum dictis, & iuribus allegatis desumitur. Primò, quod habentes perpetuum impedimentum, ut sunt Senes, Moniales, Mulieres, valetudinarii, membris destituti, impuberes doli capaces; absolventur ab Episcopo à quacunque percussione etiam enormi, absque ulla præcepti injunctioe se præsentandi Sedi Apostolicæ. Secundò, quod absoluti propter impedimentum temporale, ut sunt infirmi, habentes inimicitias, inopes, tenentur sublato impedimento se præsentare Summo Pontifici, & hac de causa quando impenditur absolutio, injungendum est præceptum cum juramento hoc adimplendi, *cap. quamvis de sent. excom.* si enim sublato impedimento, & oblata commoditate, non se præsentarent, reinciderent in eandem excommunicationem, data mora culpabili, *cap. eos qui tit. eod.* Tertio quod Clericis viventibus in communi, Officialibus, & Janitoribus arcentibus turbas, quia absolvi possunt à mediocri, non tamen ab enormi, non est injungendum præceptum, ut se Apostolicæ Sedi præsentent. Quarto, quod qui non potest ob legitimum impedimentum Papam adire, ab Episcopo absolvi non potest, quando Legatum à Latere, vel alium habentem facultatem

Monacelli Form. Pars III.

absolvendi, adire potuit, Sayr. *d. cap. 28. num. 34. & seq.* Bonaccin. *loco citato n. 16. 17. & 18.*

Et excommunicatum denunciari mandamus. Hic jam quæritur, an sit denunciandus excommunicatus, qui comparet antequam Cedulones affigantur, & petit, ac instat humiliter pro illorum suspensione? Respondeo, quod ubi aliquis incidit in hanc Censuram, vel aliam cuius absolutio sit Papæ reservata, & comparando instat pro Cedulorum suspensione, vel defixione, solet ei dari terminus unius, vel duorum mensium ad procurandam absolutionem, & interim suspenduntur, vel removentur Cedulones; dummodo tamen excommunicatus Domi se contineat data cautione in ea manendi: quo termino elapso, si non præsentet absolutionem, affiguntur Cedulones, juxta praxim traditam à Genuen. *c. mibi 28. num. 10. & à Ricc. prax. ver. for. Eccl. par. 4. ref. 17.* Si verò agatur de excommunicatione per Sententiam hominis lata, comparens non auditur ad retardandam denunciationem, præsertim quando reus est persona temeraria, sed affiguntur Cedulones, ut magis confundatur, & alii terreamur, ut pluries ita in Curia Archiepiscopali Neapolitana practicum fuisse testatur idem Genuen. *d. cap. 28. num. 1.*

Verumtamen quia Censura instituta est ad frangendam contumaciam, sive inobedientiam erga Ecclesiam, *cap. ex parte de verb. sig. puto* quod tam in excommunicatione à jure lata, quam ab homine, si reus monitus compareat, & humiliter petat veniam, & offerat satisfactionem, sit audiendus, & non denunciandus, ac satisfacta parte absolvendus, si ab Episcopo absolvi possit, propter mala, quæ affert excommunicatio, *Glos. in c. qua fronte de appellat.* dummodo tamen non sit recidivus in eodem genere mali debet enim Prælatus (in casibus maxime ordinariis) esse pius Pater, & excommunicare eo fine, ut spiritus salvus fiat, & non illam fulminare in laqueum, & destructionem animarum; nam gladius Ecclesiæ vivificat, & non occidit, *cap. inter hæc 33. quæst. 2.*

D 3

Grat.

Grat. *consil. lib. 5. part. 2. consil. 3. diff. 3. num. 3.* & qui periculose iusti sumus, sub securitate semper ignoscimus.

44 Tunc autem censeo, quod denunciatio excommunicationis non sit suspendenda, etiamsi denunciandus compareat, & petat absolvi quando casus Censuræ latæ sit exemplaris, & magni momenti, ad bonum publicum promovendum, & pervicaciam hominum retundendam, & expediat Reipublicæ delictum notum fieri, juxta terminos *Clem. 1. de pœn. & advertit quoque Ricc. loco allegat. resol. 16. post. n. 4. par. 4.*

45 Quid autem dicendum, si aliquis Regularis ob percussione Clerici Sæcularis incideret in Censuram nostri Canonis: an, inquam, poterit ab Episcopo publicè denunciari excommunicatus, ut à suis subditis vitetur? hæc quæstio est non parum agitata à DD. siquidem Auctores Morales Ordinum Regularium propriam causam tuendo, quos congerunt, & sequuntur Pasqual. *ad Lauret. de Franc. contr. part. 1. num. 138. Donat. prax. rer. regular. tom. 1. par. 2. tract. 13. q. 26. & 27.* & quibus favere videtur D. Raynald. *obser. crim. suppl. ad cap. 32. suppl. 4. nu. 31. & seqq. sustinent*, Episcopum non posse Regulares exemptos publicè excommunicatos denunciare, etiamsi crimen propter quod in Censuram latam à jure inciderunt, sit notorium. Alii autem, & melius (inter quos non defunt Regulares) absolute firmant, quod si delictum, quod habet annexam excommunicationem inflictam à jure, sit certum, & notorium, in quo nulla requiritur citatio,

Leo thes. *for. Eccles. part. 3. cap. 7. n. 110.* & alii supra allegati in §. *Hanc verò*, rectè possit Episcopus publicè denunciare excommunicatos Regulares exemptos, ad hoc ut à subditis evitentur: quia denunciatio, circumscripta citatione, non est actus jurisdictionis, cum pœna denunciata, à jure jam sit inducta, & denunciatio nihil addat, ita ex Regularibus tenent Tambur. *de jur. Abbat. tom. 1. disput. 15. quæst. 7. numer. 38. Nicol. lucubr. can. lib. 5. tit. 39. de sent. excom. num. 29.* ubi Decretum S. Congr. refert Pirhing. *in jus can. lib. 1. tit. 31. numer. 115.* & ex nostris Ricc. *prax. rer. for. Eccl. par. 2. resol. 210. num. 4. Barb. de offic. & pot. Episc. alleg. 105. num. 73. Genuen. in prax. cap. mihi 57. num. Piafec. prax. par. 2. cap. 3. art. 6. de visit. regular. num. 78. vers. ad extremum Fagnan. in cap. grave num. 75. de offic. ord. & in cap. non potest à num. 15. ad 25. de sent. & re jud. Ventrigl. prax. part. 1. annot. 48. num. 134. ibique Carol. Anton. de Luc. post nu. 5. Card. de Luc. in miscellan. disc. 14. num. 6. & 7. & de jurisd. disc. 29. n. 2. & 3. Panimoll. dec. 84. adnot. 1. num. 65. Pignat. consult. 10. à nu. 1. ad 6. tom. 7. & consult. 52. nu. 6. & seqq. tom. 9. & horum sententia verior est, & in praxi sequenda præsertim quando non solum factum percussione, sed etiam de excessu moderaminis inculpatæ tutelæ notorium est: quia jam à S. Congr. Concilii sic declaratum fuit in decretis per extensum relatis à Barb. *post. vot. decis. 125. lib. 3. Decr. 45.* Quod autem dicatur notorium jam ostendi *part. 2. tit. 15. annot. ad form. 11. n. 5.**

De Censura Excommunicationis contenta in c. conquesti de sent. excom.

Effractionis Ecclesiarum delictum, est valde grave, & ideo à Sacr. Canonibus diversis pœnis, & præsertim excommunicatione punitur: Unde Episcopus sive ejus Vicarius illis inhærendo, nequitiam perditorum hominum, qui illud committere non verentur, mucrone excommunicationis, percellere non negligat, ut divini muneris participatione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui, ut inquit Gelas. Papa *in c. qui, & divinis 24. 12. qu. 2.*

Habita propterea patrati facinoris relatione, si ex processu desuper construendo, de eo sufficienter constabit, citatis prius reis, saltem per edictum, si domicilium non habeant, vel reperiri non possint, ad declaratoriam procedat sequenti modo, vel simili.

Senten-

Sententiæ Declaratoriæ

F O R M U L A III.

Visa relatione N. in actis nostræ Curie exhibita super violenta effractione valvarum (sive fenestrarum, sive parietis) Ecclesiæ S. N. loci N. hujus nostræ Diocesis; sequuta die.... & super ablatione, furto, & spoliatione suppellectilium sacrarum, aliorumvè mobilium ejusdem Ecclesiæ: visa recognitione corporis delicti per visum, & repertum formiter facta, nec non examinibus testium, per visum de personis patrati facinoris reis deponentium nominatim, visa citatione per Edictum, totoque processu desuper constructo dicimus, & declaramus, constare de effractione, & spolio, & ideo N. & N. loci N. iniquitatis filios violentæ effractionis, & spolii Auctores, incidisse in excommunicationem majorem contentam in c. conquisti 22. de sent. excom. & in alias penas à S. Canonibus contra Sacrilegos Ecclesiarum effractores inflictas, & esse publice denunciandos, prout per affixionem Cedulonum in locis publicis denunciari mandamus, omni &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aduarius.

Denunciationis, si Cedulonum.

F O R M U L A IV.

S U M M A R I U M.

1 Effractores Ecclesiarum sunt ipso jure excommunicati quando cum effractione adest furtum.

Hodie sunt ipso jure excommunicati fures rerum Ecclesiæ vigore Concilii Trident.

2 Qui dicantur effractores Ecclesiarum, ostenditur.

3 Ecclesia enormiter effracta, seu combusta, quando indigeat, vel non, nova consecratione, indicatur.

4 Excommunicatio est publicanda contra personas certas, & nominatim.

5 Præsumptiones juris, sunt liquide probationes.

6 Pœna sacrilegi est multiplex, & Judicii arbitraria.

7 Sacrilegium quomodo, & quando commissum dicatur, ostenditur.

8 Delictum sacrilegii est mixti fori.

9 In delicto sacrilegii, quando detur præventio, ostenditur.

10 Effractores Ecclesiarum cum spolio sunt ubique persequendi.

11 In delictis mixti fori, reus absolutus ab uno Judice, non potest ab alio molestari, quando Judices sunt ejusdem Monarchiæ.

Hic auctoritate ordinaria denunciantur excommunicati majori excommunicatione S. N. Papæ reservata N. & N. de loco N. iniquitatis filii; ex eo quia violenter confregerunt valvas (sive fenestram, sive parietem) Ecclesiæ S. N. loci N. hujus Diocesis, & inde suppellectilia sacra, & alia mobilia ejusdem Ecclesiæ furto abstulerunt. Ut igitur memorati sacrilegi effractores ab omnibus Christi fidelibus vitentur, & abhorreantur, præsentibus publicari jussimus, & tandùm à communione fidelium eliminati, & anathematizzati

D 4 exi-

existant, donec juxta Sac. Canonum dispositionem d. Ecclesiae damna resarciant, & satisfaciant, & à Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere.

Datum &c.

N. Vic. Gen. (sive Episc. N.)

Loco ✠ Sigilli.

V E L

N. Actuarius.

COn autorità ordinaria si denunciano scomunicati di scomunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. & N. del luogo N. figliuolo d' iniquità, per havere con violenza rotte le Porte della Chiesa di S. N. di questa Diocesi, e portato via da quella con furto sacrilego le suppellettili sacre, & altri mobili preziosi della medesima Chiesa: ed accioche siano fuggiti, & abominati da tutti, si sono publicati i presenti Cedoloni: e siano così scomunicati, e privi del consorzio de fedeli, sin tanto, che non havranno risarcito il danno, e soddisfatto alla detta Chiesa, secondo la disposizione de' Sagri Canon, & ottenuta dalla Sede Apostolica l'assoluzione. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

ADNOTATIONES.

1 SUPERVIOLENTA EFFRACTIO. Ex hac clausula datur intelligi, quod juxta dispositionem hujus Textus, tunc fures rerum Ecclesiarum sunt ipso facto excommunicati, quando cum furto adest violenta confractio, vel incendium, c. canonica 107. 11. q. 3. si enim sequeretur furtum absque effractione, vel incendio non essent excommunicati ipso jure, sed excommunicandi per sententiam juxta text. in c. conquestus 16. de for. comp. gloss. in d. c. conquestus de sent. excom. Grass. consil. lib. 5. par. 2. cons. 2. n. 2. At hodie sunt ipso facto excommunicati, vigore Concilii Trid. sess. 22. c. 11. de refor. & à Papa sunt absolvendi, Sperell. dec. 137. nu. 17.

2 Effractores autem dicuntur non solum illi, qui ferro, vel incendio muros, vel Januas Ecclesiae violenter confringunt, & spoliant illam, sed etiam alii, qui Arcam, vel Armarium ejusdem Ecclesiae effrangerent, ut probat text. in l. tertia §. effractura ff. de offic. praefecti. vigil. ibi -- effracturae sunt plerumque in insulis (idest domibus, ut ait ibi Gloss.) in horreis, ubi ho-

mines pretiosissimam partem fortunarum suarum reponunt, cum, vel Cella effringitur, vel armarium, vel arca, &c. aut vitream fenestram frangerent, vel vestes, aut te-ctum, Sayr. de consil. lib. 3. cap. 29. n. 16.

Quid dubitaretur, an per enormem effractionem, vel ignis combustionem, Ecclesia evaserit execrata, adeo ut nova indigeat consecratione? Et respondetur, quod si parietes interiores sint combusti, vel devastati, & abradi ex toto, vel ex majore parte, indiget nova consecratione: quia consecratio consistit in externa parte, seu superficie parietum, qui Chrismate liniuntur, & in quibus crucis Signum apponitur; ideoque ex combustionem, vel notabili abrasione parietum, violatur consecratio, etiamsi parietes, non corruerint, ut ex c. Ecclesis 20. dist. 1. de consec. & ex Gloss. ibi ver. Alvaria, firmat Pirhing. in jus. can. lib. 3. tit. 40. n. 8. secus autem si ex vetustate, vel alia causa totum Ecclesiae tectum corrueret, parietibus illaesis renitentibus: tunc enim non indiget non consecratione: quia consecratio fit in parietibus, ut dictum est, & non in tecto c. ligneis 6. de consecr. Eccles.

Depo-

4 *Deponentium nominatim.* Hoc dicitur in sententia declaratoria, ad ostendendum, quod jam constat de certa, seu certis personis denunciandis: nam si testes, effractores, & fures nominatim in examine non indicarent, sed tantum per indicia, & conjecturas de illis deponerent, & Judici aliunde non constaret de certitudine Auctorum effractionis, & furti, non posset valide ad denunciationem excommunicationis devenire, quia tunc sententia incerta esset, & rei judicatæ auctoritatem non contineret. *Glos. notabilis in c. si Sacerdos verb. remove de offic. judic. ordin. cum aliis apud Sayr. de censur. lib. 1. cap. 8. num. 27. Ricc. prax. par. 4. res. 203. post num. 9. in fine nisi forte ex aliquibus circumstantiis, & jurispræsumptionibus, cognosci certò possit quinam sint: cum præsumptiones juridicæ stent loco testium, & dicantur liquidissimæ probationes, Medic. de difinit. par. 2. difin. 18. num. 12. & ex eis imponi possit poena ordinaria delicti, Amosaz. de caus. piis tom. 2. cap. 12. num. 48.*

6 *Et alias poenas.* Præter poenam excommunicationis, pro casuum diversitate, diversas alias poenas imposuit Sacrilegis Jus. Canonicum, videlicet infamiam, carcerem, multas pecuniarias, & exilium, ut habetur in *c. attendendum, c. quisquis inventus 17. quæst. 4.* ibique *Glos.* ideoque hodiè poena Sacrilégii est Judici arbitraria, ut probat *Sperel. dec. 4. nu. 5.*

7 *Contra sacrilegos.* Sacrilégium propriè dictum, est sacræ rei violatio, sive in se, sive in alio, idest sive sit res ipsa sacra, sive ipsa persona Ecclesiastica, *Glos. c. Sacrilégium 17. quæst. 4.* Quatuor autem sunt species sacrilegii. Prima est, quando percutitur, vulneratur, & occiditur Clericus, vel Monachus, seu alia religiosa persona, *cap. si quis suadente 17. quæst. 4.* Secunda committitur per copulam carnalem cum Moniali, & est peccatum gravissimum morte dignum, cum in eo concurrant sacrilegium, adulterium, & incestus. Tertia committitur circa locum sacrum, ut quando Ecclesia violatur violenta manuum injectione, & hominis percussione, effusione violenta sanguinis, effractione, devastatione, vel

incendio, vel per fornicationem etiam occultam commissam in Ecclesia, *Bellett. de favor. Cleric. real. §. 4. n. 16.* Quarta committitur circa res: & hoc casu tribus modis, videlicet auferendo sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro, *cap. quisquis inventus 17. quæst. 4.* & his casibus, si variè contingere possunt, ita diversa erit delinquentium punitio, *Leo Thes. for. Eccles. par. 3. cap. 4. à num. 44. ad 55. Barb. in d. c. quisquis inventus num. 4. & 5.*

8 Delictum sacrilegii, quoties delinquens sit laicus, est mixti fori, & ideo inter Judicem Ecclesiasticum, & laicum datur præventio, adeo ut altero eorum præveniente, & procedente, alterius forus sileat: cum Judex Ecclesiasticus non solum ad poenas spirituales, sed etiam temporales citrà sanguinem contra laicos Sacrilégos procedere possit, ut bene probat *Sperell. decis. 4. per totam.* Vult tamen *Tondut. de prævent. par. 2. cap. 29. numer. 32.* id procedere quando reus non est in contumacia; si enim esset contumax, utpotè quia non compareat, sed aufugit, tunc possit (ut ipse ait) uterque judex procedere: cum contumax non possit opponere de præventionem, & sic judex Sæcularis imponet contumaci poenas temporales, & Ecclesiasticus Spirituales, & huic opinioni adhærent *Grass. de eff. cleric. effect. 1. num. 620. in fin. Bellett. de favor. cleric. real. §. 4. num. 7.*

9 Hocque ex eo provenire videtur, quia in Criminalibus per solam accusationem, informationem, & examen testium causa non dicitur præventa: non requiritur, vel executio citationis verbalis contra reum legitimè executioni demandatæ, vel personæ captura, quæ sola sufficeret ad præveniendum, & uti fortior, citationi verbali, & cæteris actibus prævaleret, ut tradit idem *Tond. cit. p. 2. c. 54. à n. 5. ad 9. p. 3. c. 20. n. 2.* quæ conclusio vera est, quando captus non opponit de præventionem verbali coram alio iudice (ad quem, si opponat, est remittendus) & quando reus est verè captus; secus si spontè coram iudice, qui eum non citavit, se constitueret; quia præsumitur

tur dolose, & in fraudem se constituif-
se, prout conclusionem prædictam enu-
cleando tradit Guazzin. *ad defens. reor.*
def. 1. cap. 9. à numer. 14. cum seqq. quem
non pigeat videre.

- 10 Præterea ut Effactores Ecclesiarum
cum spolio, gladio Spirituali Ecclesiarum
ubique persequuti confundantur, quo-
ties casus eveniat eos denunciari publicè
posse, & debere, Episcopus litteris suis
subsidualibus requirat alios Episcopos Pro-
vinciæ, ut illos denunciare quoque fa-
ciant in suis Diæcesibus, quia delictum
est atrox, & exemplare, tam de jure
civili in *l. si quis in hoc genus* 10. ibiq. DD.
Cod. de Episc. & Cleric. quàm Canonico
in *c. si quis* 29. §. *Qui autem* 17. *quest. 4.*
inter capitalia delicta numeratur, Bellett.
disq. cler. de pæn. Cleric. §. 45. num. 2. imò
quod excedat omnia alia crimina præter
crimen læsæ majestatis, ex Bartol. cen-
suit *Graff. consil. lib. 5. par. 2. tit. de priv.*
consil. 2. diff. 2. n. 3. & 4.

Cæterum regulare est in delictis mix-
ti fori, quod absolutus à Curia laica,
quæ prævenit, non debet amplius à
Curia Ecclesiastica molestari, Sperell.
decis. 4. num. 4. & hanc opinionem seque-
ta est *Sac. Congreg. Immunit. in una Nuc-*
erina 8. *Julii* 1687. *lib. Dec. Martell. pag.*
130. Et vice versà absolutus à Curia Epi-
scopali, non potest amplius à Curia laica,
molestari, etiamsi non intercesserit ca-
ptura Rei, ut declaravit eadem *S. Congr.*
in Perusina 30. *Septembris* 1714. *lib. 3. Ve-*
eret. Vallem pag. 619. Quod tamen intel-
ligendum venit, ubi Judex Laicus, &

Ecclesiasticus sunt ejusdem Monarchiæ,
nam si essent sub diversis Principibus,
constituti, quilibet eorum procederet nul-
la habita ratione præventionis factæ per
alium, ut observat Tondut. *de prævent.*
par. 2. c. 32. n. 27.

De excommunicatione contenta in
c. noverit, &c. gravem de
sent. excommun.

Tradit antiquitas, quod laici oppidè
Clericis infesti sunt: ideoque sæpè oneri-
bus, & gravaminibus directè, vel indire-
ctè eos subicere moliuntur. Quare cum
Episcopus in sua Diœcesi hoc attentari
perspexerit, sive Edictis, sive Statutis,
quibus ut plurimum libertas Ecclesiastica
lædi solet; contra violatores procedere
non negligat, & immunitatem Clerico-
rum juxta Canonum instituta tueatur.
Et si Statuto, vel Edicto laicorum v. g.
prohibeatur, quod nemo ex habitatori-
bus, & incolis Civitatis, aut alterius lo-
ci, possit molere frumentum, vel olivas
macinare, nisi in certis molendinis ipso-
rum laicorum: debet judicialiter monere,
quos oportet Consiliarios, seu Officiales
de regimine sub pœna denunciationis ex-
communicationis incurssæ, *ad faciendam*
declarationem; Statutum, sive Edictum
non comprehendere Ecclesiasticos, neque eo-
rum Molendina, & quatenus in termino
ab eo præfinito illam facere recusent,
in excommunicationem eos incidisse de-
claret modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A V.

V Iſa particula Statuti laicalis hujus Civitatis N. in Actis per Promotorem
Fiscalem nostræ Curiæ exhibita (sive viſo Edicto gubernii laicorum
evulgato), quo prohibetur Incolis omnibus, & universis, ne audeant sub pœ-
na frumentum, molere, aut olivas macinare facere, nisi in certis molen-
dinis ipſorum laicorum, viſaque monitione sub pœna denunciationis excommuni-
cationis incurſæ per nos facta, & contra N. N. & N. N. hujus Civitatis Consilia-
rios) sive Syndicos, sive Consules, sive Priores, sive Confaloneros) legitimè exe-
cuta, *ad faciendum declarationem, Statutum præſatum (seu Edictum)* hac in
Parte non comprehendere personas Ecclesiasticas, neque eorum molendina,
quam

quam in terminos eis à nobis præscripto facere noluerunt, & allegata per eundem nostrum Promotorem eorum contumacia, dicimus, & declaramus, memoratum Statutum (sive Edictum) tanquam lesivum, & subversivum immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ esse nullum, & invalidum, nec observandum, & prædictos N. & N. qui dictam declarationem facere renuerunt, imò d. Statutum (sive Edictum) servare volunt, & fecerunt, incurrisse excommunicationem majorem contentam in c. noverit, & c. gravem de sent. excom. & esse publicè denunciandos per affixionum Cedulaum, prout denunciari mandamus omni, &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

- 1 Pœna excommunicationis est comminanda in monitione, alias reus non fit contumax.
- 2 Laici statuentes contra libertatem Ecclesiasticam, tenentur sub pœna excommunicationis declarare, statutum non comprehendere Ecclesiasticos.
- 3 Episcopus in causis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ procedit jure suo ordinario non obstante impedimento, sive inhibitione Metropolitanæ, aut A. C. & non obstante appellatione ad Papam.
- 4 Intellige quando excessus est notorius, & nullo casu licitus.
- 5 In casibus dubiis à declaratoria censurarum incursum ob violatam immunitatem datur appellatio ad utrumque effectum.
- 6 Declaratoria item est nulla, quando prima citatio fuit circumducta, & absque alia citatione proceditur ad censuras.
- 7 Statuta, sive edicta laicorum, quando dicantur ledere libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam, ostenditur, & n. 8.
- 9 Statuta, sive Edicta laicorum, servanda non sunt à Clericis, etiamsi respiciant publicam utilitatem.
- 10 Statuta, sive Edicta ubi notoriè sunt contra immunitatem Ecclesiasticam

ab Episcopo nulla sunt declaranda.

- 11 Episcopus in causis gravibus immunitatis Ecclesiasticæ, ubi casus patitur dilationem, debet petere consilium à S. Congregatione, & offertur monitum Bellarmini.
 - 12 Absolutio à censuris ob violatam immunitatem Ecclesiasticam a solo Papa conceditur, & dari potest, & n. 13. & 14.
 - 13 Episcopus non obstante inhibitione, seu absolutione A. C. procedit contrahentes immunitatem, & redditur ratio.
 - 16 Episcopus in causis immunitatis Ecclesiasticæ non potest allegari suspensus.
 - 17 Episcopus in eisdem causis pro Decreto absolutionis nihil percipere debet, exceptis actis Curie.
 - 18 Magnates, & Magistratus laici, molestantes, & carcerantes indirectè Parentes, vel consanguineos Ecclesiasticorum, excommunicationem Papæ reservatam incurrunt.
 - 19 Censuræ sunt aggravandæ, & reaggravandæ, quando rei, & ledentes immunitatem non respiciunt.
- Aggravatio Censurarum quomodo fiat, ostenditur Ibidem.

De-

Denunciationis Excommunicationis.

F O R M U L A VI.

Hic auctoritate Ordinaria denunciantur excommunicati excommunicatione maiori N. & N. ex eo quia per nos legitimè moniti sub pœna declaratoriae excommunicationis, ad faciendam declarationem, quod Statutum laicale (sivè Edictum) quo prohibetur Incolis, & habitatoribus hujus Civitatis, nè molere faciant frumentum, nec olivas macinare, nisi incertis molendinis ipsorum laicorum, non comprehendat personas Ecclesiasticas, neque eorum molendina, illam in termino à nobis eis præfixo cum maxima immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ læsione, & injuria, facere noluerunt. Ut igitur ab omnibus videntur, præsentibus affigi, & publicari jussimus, & tanquam violatores Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ tandiù excommunicati existant, donec, facta valida declaratione, à Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere. Datum, &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✱ Sigilli.

N. Attuario.

V E L

Con autorità ordinaria si denunciano scomunicati di scomunica maggiore N. N. & N. N. perche essendo da noi legitimamente statì citati sotto pena d'essere denunciati scomunicati, à dichiarare in forma valida, che lo Statuto laicale, nel quale si proibisce à gli abitanti di questa Città universalmente di poter macinare grano, ò Olive in altri molini, che in quelli della stessa Città sotto pena di.... non comprenda gli Ecclesiastici, ne li loro molini, hanno con gran danno, lesione, & ingiuria dell' Immunità, e libertà Ecclesiastica recusato, e negato di farla nel termine da noi paternamente prescrittoli: accioche dunque siano da tutti evitatti, e fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni, e come violatori della libertà Ecclesiastica, staranno così scomunicati, fin tanto, che fatta ch'haveranno la detta dichiarazione, siano assoluti dalla Sede Apostolica. Data, &c.

N. Vic. Gen.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

SUB POENA DENUNCIATIONIS EXCOMMUNICATIONIS. Hoc dicitur in declaratoria ad demonstrandum, quod in executione monitionis servata fuit forma legitima, quæ servanda est in pœnis spiritualibus feren-

dis: debet enim excommunicatio comminari, aliàs reus non constituitur verus contumax, & inobediens, ut tradunt Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 9. nu. 14. Bellett. disquis. cleric. de favor. can. §. 4. n. 47. Guazzin. jun. ad defens. anim. lib. 2. def. 6. cap. 41. n. 34.

Ad faciendum declarationem. Supposito

sito enim, quod Statutum, sive Edictum sit generale, & indefinitum, ex eo quia Ecclesiastici iuste timent facto vexari posse; laici conveniri debent, ut declarent, illud non ligare, neque comprehendere Clericos, & ad id cogi possunt, Barbof. dec. Apost. collect. 442. n. 7. Nicol. in flosc. verb. laicus nu. 4. & alii ab eis allegati. Quæ conclusio de plano procedit in casu expresso nostræ declaratorię, in qua cum Statutum, sive Edictum prohibens macinare frumentum, sive olivas nisi in certis molendinis, sit contra libertatem Ecclesiasticam, prout decissum jam fuit à Sac. Congreg. Immunit. in Baren. Terræ Modugni 17. Septembris 1634. lib. decr. fol. 200. certum est, quod laici, qui talia prohibent, tenentur declarationem facere, ut eadem Sac. Congreg. respondit in Firmana Terræ Montis Georgii 19. Novembris 1630. lib. 2. Dec. fol. 65. & in Laquedonen. 23. Decembre 1636. lib. 3. Dec. fol. 19. à tergo: alias quatenus renuant, proceditur contra eos ad censuras, ead. Sac. Congr. in Cefaluden. 11. Augusti 1631. d. lib. 2. Dec. fol. 85. à tergo.

3 Et allegata eorum contumacia. In faci-
ciendo scilicet d. declarationem; nam
etiam si moniti comparerent, & exci-
piendo se excusatos prætenderent, non
per hoc contumaciam purgarent: quia
cum à jure jam sint excommunicati in
d. c. noverit, non possunt de iniustitia pe-
titionis excipere, cum sententia juris
semper præsumatur iusta: sed parere te-
nentur Episcopo, qui in causis violatę
immunitatis, & libertatis Ecclesiasticę
procedit ordinaria sua auctoritate, non
attento quocunque impedimento, sive
inhibitione Metropolitanı, aut A. C. ut
pluries declaravit Sac. Congr. Imm. videli-
cet in Celfonen. 28. Nov. 1673. lib. 1.
Dec. p. 870. in Baren. 28. Jan. 1679. lib. Dec.
p. 1700. & in Balneoregien. 18. Augusti
1700. lib. 2. Dec. Vallem. & non obstan-
te appellatione, ead. Congr. in Pisauran.
25. Septembr. 1627. lib. 1. Dec. pag. 67. &
in Bisaccien. 6. Febr. 1694. lib. 1. Dec. par.
102. & etiam si appellatio esset interpo-
sita ad Papam, nam non admittitur, nisi
in devolutivo, ut ead. Congr. respondit
in Matheranen. 9. Septembr. 1631. lib. 2.

Dec. pag. 89. à tergo, & in Beneventana 22.
Nov. 1639. lib. 5. Dec. pag. 104. Unde si
Episcopus non obstante appellatione pro-
cederet ad Censuras prout tenetur, Spe-
rell. dec. 181. n. 83. validè procederet; sic
respondit d. Sac. Congr. in Montis Palischi
8. Julii 1687. lib. Decr. Martell. pag. 129.
Sperell. dec. 48. n. 42.

Hæc tamen probè intelligenda sunt, 4
quoties excessus contra immunitatem, &
libertatem Ecclesiasticam, est notorius,
& nullo casu licitus prout est in nostra hy-
pothesi Sperell. decis. 48. n. 43. 44. & 45.
in cæteris enim casibus dubiis regulariter
à declaratoria excommunicationis incus- 5
sæ ob violatam immunitatem, & liberta-
tem Ecclesiasticam, datur appellatio ad
utrumque effectum, ut ex Decreto ejus-
dem Congreg. 27. Augusti 1650. emanato,
probat Pignatell. consult. 60. num. 32. to. 2.
& consult. 19. num. 60. tom. 6. Item censu- 6
ræ essent nullæ, quando prima citatio,
seu monitio, per productionem, & ad-
missionem jurium, vel Judicis Decre-
tum, esset circumducta, & post inter-
positam appellationem Episcopus sive ejus
Vicarius procederet ad denunciationem
Censurarum absque nova Citatione, ut
de aliis sententiis dixit Rot. coram Greg.
dec. 140. n. 7. ibique Add. n. 16. decis. 339,
n. 2. & dec. 457. num. 7. Pac. Jord. elucubr.
tom. 3. lib. 14. tit. 1. num. 122. & in ter-
minis censurarum pro tuitione immunita-
tis Ecclesiasticę latarum, Sac. Congreg.
Immunit. in Cifignamen. 18. Nov. 1687. lib.
Decr. pag. 181. in Conversanen. 10. Febr.
1699. lib. 2. Dec. pag. 22. Narnien. 2. Dec.
1698. lib. 2. Dec. p. 189. à tergo.

Tanquam læsivum, Statutum, sive 7
edictum, sive Bannimentum laicorum,
tunc dicitur læsivum immunitatis: &
libertatis Ecclesiasticę, quoties aufert,
Clericis, quæ eis competunt, vel pro-
hibetur, aut impeditur uti rebus, faculta-
tibus, & privilegiis sibi de jure naturæ,
Civili, & Canonico concessis, Innoc. in
hoc cap. noverit, Sperell. decis. 12. num. 39.
& 45. Bellet. disq. cler. de exemp. Cleric. a
Stat. Sæcul. §. 1. n. 22. Leo thes. for. Ec-
cles. par. 1. c. 14. numer. 37. 38. & 39. Pa-
nimoll. decis. 32. numer. 21. 22. & 23. vel
dominium, & jus, vel tollitur, vel mi-
nui-

unitur, aut restringitur, Passerin. in cap. Statutum n. 59. de hære. in 6. & alii multi ab eis allegat. Et non solum quando directè, & nominatim disponit de Clericis, sed etiam quando sub generali dispositione, & sic indirectè, & in consequentiam illos comprehenderet: quia libertas Ecclesiæ neque directè, neque indirectè, & neque in totum, neque in partem à laicis lædi potest, ut probant auctoritates, mox allegatæ.

- 8 Hocque exemplificatur in illis statutis & Edictis, quibus præcipitur, ne subditi laici contrahant cum aliis, quam cum subditis, ne vendant, nec emant nisi à subditis: non admittantur ad successionem bonorum, & honores, nisi subditi: vel prohibetur quod nemo extrahat frumentum à Civitate, seu Territorio, nemo vendat fructus nisi soluta certa gabella, nemo admittatur ad Clericatum, vel ædificet Ecclesiam sine licentia Domini temporalis, vel alia similia præcipiunt, vel prohibent, de quibus videri possunt Ricc. prax. rer. for. Eccles. par. 3. ref. 214. per tot. Barbof. de jur. Eccles. lib. 2. c. 3. à n. 192.
- 9 cum pluribus seqq. Hæc inquam laicorum statuta, Edicta, vel Bandimenta à Clericis servanda non sunt, etiamsi aliquando essent utilia, & respicerent publicam utilitatem; nam quando talia sunt, Episcopus mediante suo Edicto publicæ utilitati providere debet, ut dixi part. 1. tit. 5. adnot. ad form. 17. n. 11. & part. 2. tit. 15. adnot. ad for. 3. n. 14. ubi Decreta allegantur, & hoc idem probant aliæ auctoritates: quas cumulat Panim. dec. 32. n. 27. & 28.

- 10 *Esse nullum.* Sicuti quando statutum, si-
ve Edictum laicorum prohibens emptionem, venditionem, extractionem, & alia similia fieri, est generale, & ambiguum sine expressione. Ecclesiasticarum personarum, potest Episcopus illos, ad quos pertinet cogere, ut declarent non comprehendere Ecclesiasticos, eo quia de facto lædere potest Ecclesiasticam libertatem, ut probatum est supra: ita ubi notoriè est contra libertatem Ecclesiæ, ut hic, idem Episcopus, potest declarare illud esse nullum, ut bene distinguit Passer. in c. fin. n. 4. & 5. de immunit. Eccles. in 6. & fortius si de Ecclesiis vel Clericis faciat expressam men-

tionem, nam tunc non solum potest, sed tenetur ad instantiam Promotoris fiscalis hanc nullitatis declarationem facere, ut mandavit fieri Sac. Cong. Immunit. in Mediol. 11. Januar. 1633. lib. 2. Dec. pag. 147.

Verum Episcopus non debet ad supradicta improvidè, & festinanter procedere, sed matura deliberatione facti, loci, & personarum qualitate semper inspecta, dum periculum, damnum, vel scandalum non imminet, & casus patitur dilationem, consilium (facti narratione exposita,) à Sac. Congregatione expostulare, nam ita faciens, consilium custodiet illum, juxta Sapientis effatum, prov. 3. Et in hoc meminisse juvabit monitum traditum à pio, ac doctissimo Cardinali Bellarmino, qui in Opusculo, cui titulus est --- *Admonitio ad Episcopum Theanensem Nepotem suum*, illum instruens de modo tuendi Ecclesiasticam libertatem, in septima admonitione, seu controversia, sic inquit: *Hæc enim videtur hoc tempore esse lapsus offensionis, & petra scandalis, & valde difficile est sic eam defendere, ut indignationem eorum (idest Principum laicorum) non incurramus, vel sic eam negligere, ut non incurramus in offensionem Dei, & ejus Vicarii. Duo in re tam ardua mihi occurrunt. Primum, ut nihil temere, & sine maturo consilio agamus, & si nobis non adsint hinc præsentia viri periti, quorum consilio fidere possimus, scribamur, si tempus adest ad absentes. Alterum, ut sic vivamus, ut intelligant Principes, vel Principum administrari, nos non quærare occasiones cum illis rixandi, sed solo Dei timore, & honore ducti, ut libertatem Ecclesiæ defendamus, & alioquin eorum amicitiam optare, & magnificare, & revera conemur officiis, & beneficiis amicitiam illorum diligenter conservare, & nutrire: multa enim Principes sæculi amicis Episcopis concedunt, quæ non concederent iis, quos adversarios sibi esse sciunt, aut credunt.* Hæc Bellarminus.

A Sede Apostolica absolutionem veruerint obtinere. Quamquam Censura, de qua loquimur hic, & habetur in c. fin. de immunit. Eccles. in 6. non legatur reservata: adhuc tamen hodie non solum absolvi non potest ab Episcopo; sed neque ab A. C.

A. C. qui est iudex ordinarius appellatio-
num quæ interponuntur ad Sed. Aposto-
licam, tanquam reservatæ Summo Pon-
tifici, ut pluries S. Congr. immun. decla-
ravit, & præsertim in *Licien.* 13. *April.*
1638. in qua dubio proposito per Vica-
rium illius loci, sic respondit -- *Sacra &c.*
c. censuit. absolutionem à censuris in causa
violatæ jurisdictionis, seu immunitatis, vel
libertatis Ecclesiasticæ, esse reservatam Sum-
mo Pontifici, nec ab alio posse concedi sub
quocunque prætextu etiam restitutionis factæ
Ecclesiæ, & opinionem contrariam esse im-
probatam, ideoque illa non obstante eundem
Vicarium procedere debere ad fulminationem
censurarum contra Violatores lib. 3. Dec. fol.
66. à tergo.

13 Et proposito in eadem Congr. dubio :
An A. C. possit dare absolutionem à censuris
illis in causa immunitatis, libertatis, &
jurisdictionis Ecclesiasticæ? An etiam cæte-
ra Tribunalia Urbis? Die 4. Augusti 1626.
censuit, non posse, & resolutum fuit in his
consultare debere Sac. Congreg. lib. 1. dec.
fol. 10. Imò quod neque absolutio obtenta
à Sac. Pœnitentiaria suffragetur in foro
externo, testatur D. Raynald. supplem.
ad c. 1. suplem. 6. num. 25.

14 Et iterum habito recursum super eodem
dubio ad instantiam Episcoporum Regni
Neapolitani, eadem Congregatio die 7.
Maii 1643. respondit -- *servandum esse De-*
cretum editum die 4. Augusti 1626. à San-
ctissimo approbatum, ut A. C. à Censuris pro-
mulgatis ex causa jurisdictionis, immunita-
tis, vel libertatis Ecclesiasticæ non possit ab-
solutionem concedere, etiam cum reinciden-
tia, uti reservatam Summo Pontifici pro tem-
pore existenti, ideoque D. Secret. notificet A.
C. lib. 3. Decr. fol. 176. à n. 6. & sæpe alibi.

15 Et hinc est, quod si A. C. Inhibitiones
vel absolutiones à Censuris ob causam
violatæ immunitatis, aut libertatis Ec-
clesiasticæ concederet, illis non obsta-
tibus Episcopus procedere validè posset,
ead. Sac. Cong. in Melphim. 22. Apr. 1673.
lib. 1. Decr. pag. 792. & in Ravel. 30. Au-
gusti 1698. lib. 2. Decr. pag. 172. à tergo :
quia in hac Materia standum est Decretis
Sac. Cong. immun. ut ait D. Rayn. *obser.*
crim. supplem. ad cap. 24. supplem. 2. n. 116.
& si iudex habet dubium circa illorum in-

terpretationem debet eandem Congr. con-
sulere, prout ipsa Congr. respondit in *Me-*
diol. 22. Junii 1660. lib. dec. Rocci p. 264.

Et nota Primò, quod Episcopus in cau-
sis immunitatis Ecclesiasticæ non potest
allegari suspectus, prout eadem Congr.
olim declaravit in *Ostunen. 20. Martii*
1630. lib. 2. Decr. pag. 33. Secundo quod
pro Decreto absolutionis censurarum in-
cursarum ob læsam immunitatem, seu li-
bertatem Ecclesiasticam interponendo vi-
gore facultatis, sibi à S. Congr. delegatæ
nihil recipere debet, salvo tamen quod de-
betur pro reintegratione immunitatis ac
pro actis Curiae ejusd. Episcopi, & ad Cong.
in *Majoricen. 14. Apr. 1674. lib. 1. Dec. pag.*
924. Tertiò, quod Barones, Magnates,
& Magistratus laici, qui indirectè carce-
rant, molestant, & vexant Parentes,
vel consanguineos Ecclesiasticorum, in-
currunt Excommunicationem, a qua ab-
solvi non possunt, nisi à Sede Apostolica
ut declaravit Sac. Congr. immunit. in Or-
tana 18. Octobr. 1633. lib. 2. Dec. Paul. for.
174. Leo thes. for. Eccles. par. 3. c. 7. n. 29.
Quartò, quod quando excessus ex exem-
plaribus, & rei non respiciunt, censuræ sunt
aggravandæ, & reaggravandæ, scilicet
per Edictum, per publicationem à Paro-
chis faciendam singulis diebus Dominicis
inter missarum solemnia pulsatis campan-
is, & per concionatores ex Suggestu, &
per litteras missas vicinis Episcopis, Graff.
de sent. excom. cons. 2. n. 3. p. 1. lib. 5. Ga-
vant. verb. excommunicatio n. 45. S. Congr.
immunit. Torpien. 22. Julii 1630. lib. 2. Dec.
fol. 53. & in Beneventana 20. Jan. 1637.
lib. 3. fol. 22.

De excommunicatione contenta in c. nullus
judicium de foro compet.

Quia non semel iudices, & Magistratus
laici usurpantes sibi potestatem exercendi
jurisdictionem in personas Sacras, & Ec-
clesiasticas, eas ad Tribunal suum trahen-
do, judicando, carcerando, vel condemnan-
do, irrogant injuriam Ecclesiæ, & contra
jura Divina pariter, & humana Sacrile-
gium committunt ideoque excommunica-
tione, quam incurrunt, publicè sunt ferien-
di, præmissa declaratoria modo sequenti.

Sen-

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A VII.

Visa judiciali monitione, requisitoria legitimè exequuta contra Judicem N. & N. Notarium illius Actuarium, & N. Carcerum laicalium Custodem, ad remittendum ad nos, & tribunal nostrum infra..... Clericum N. nulliter, & sacrilegè per eos in dd. suis Carceribus detentum sub pœna publicæ denunciationis excommunicationis majoris incurse, visaque, & attenta eorum damnabili contumacia in Parendo, dicimus, & declaramus, memoratos Judicem N. Actuarium ejus N. & N. Custodem Carcerum, incurrisse excommunicationem majorem contentam in cap. si quis suadente 17. quest. 4. & in cap. nullus Judicum de for. comp. in Bulla Cene canon. 19. & in aliis Constit. Apostolicis, & sic Summo Pontifici reservatam: & propterea esse publicè declarandos, & denunciandos, prout per affixionem Cedulorum denunciari volumus, & mandamus.

N. Vic. Gen.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 Qui latitat, & subterfugit citari, habetur pro citato.
- 2 Judex laicus, qui Clericum distinguit censuras plures à Sac. Canonibus inflictiis ipso jure incurrit, & num. 9.
- 3 Judex laicus non remittens suo Judici Clericum carceratum graviter peccat, non obstante gravitate delicti.
- 4 Judex laicus est incapax jurisdictionis

nis spiritualis, & ideo illam præscribere non valet.

5 Etiam in Crimine Assassinii.

6 Judex, qui ob graves respectus Clericum carceratum Judici suo tradere recusat, debet saltem declarare illum retinere ad dispositionem Episcopi.

7 Rigor juris in quibus casibus temperatur ostenditur.

8 Judex laicus potest dimittere Clericum detentum innocentem absque eo quod teneatur illum remittere suo Judici.

Denunciationis Excommunicationis.

F O R M U L A VIII.

Hic auctoritate Ordinaria denunciantur, & declarantur excommunicati excommunicatione majori S. S. D. N. Papæ reservata N. Judex N. Laicus, N. ejus Actuarius, & N. Carcerum Custos; ex eo quia per nos judicialiter moniti, & requisiti ad excarcerandum, & remittendum, ad nos, & nostrum Tribunal, Clericum N. in carceribus laicis injustè, & sacrilegè detentum, illum remittere, prout juris est, & obedire noluerunt. Ut igitur ab omnibus vitentur, & præsentibus publicari jussimus: & tamdiu tanquam Sacrorum Canonum, immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiæ violatores, & perturbatores excommunicati existant, donec d. Clerici libera, & honesta dimissione, & ad

Cu-

Curiam nostram remissione sequuta, meruerint à Sede Apostolica absolutionem obtinere: Datum &c.

V E L

CON autorità ordinaria si dichiarano, e denunciano scommunicati di scommunicata maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. Giudice laico, N. Notario Attuario, & N. Custode delle Carceri: perchè richiesti da noi con interpellatione giudiciale, à rimettere al nostro Tribunale il Chierico N. carcerato, e ritenuto da essi Sacrillegamente nelle loro Carceri (come è di ragione) non hanno come dovevano, e voluto rimetterlo, nè ubbidire. Acciochè dunque siano da tutti fuggiti, & evitati, si sono publicati i presenti Cedoloni: & i sopra detti come violatori de Sagri Canoni, & usurpatori della giurisdizione della Chiesa, staranno così scommunicati; cioè privi del consorzio de fedeli, de Santi Sacramenti, de i Suffragi, & orazioni della Chiesa, e privi della sepultura Ecclesiastica in caso di morte, fin tanto che non haveranno ubbidito, e soddisfatto alla Chiesa, & ottenuto dalla Sede Apostolica l'assoluzione. Data &c.

N. Vic. Gen.

Luogo del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

¹ VISA JUDICIALI MONITIONE.

Formulam hujus monitionis jam dedi in par. 2. tit. 1. §. form. 8. quæ si personaliter exequi non posset, utpotè quia Judex Nuncium non admitteret, vel alio modo subterfugeret citationem personalem; puta auxilio potestatis laicalis, sufficit, quod fiat ad domum solitæ residentie dimissa copia, vel etiam per edictum affigendum ad valvas d. Domus, ut tradunt relati à Sperell. dec. 48. n. 34. & plurib. seqq. hic enim habetur pro citato, per text. in c. quoniam frequenter §. Porro verb. impedit ut lit. non contest.

² Sub pena denunciationis excommun. incursæ. Judex enim qui personaliter Clericum distringit incurrit ipso facto excommunicationem nostri textus: nam etsi nonnulli DD. quos refert, & sequitur Barb. in eod. c. nullus teneant, quod hæc censura non sit latæ, sed ferendæ sententiæ: verior tamen sententia est, quod ipso jure incuratur, quia ita per alium text. in c. nuper 29. de sent. excom. expresse declaratur, ut bene advertit Pirhing. in jus c. in lib. 2. tit. 2. num. 82. notab. 3. cum quo

Monacelli Form. Pars III.

convenit Fagnan. in d. c. nullus num. 13. Et præter hanc censuram incurrit alteram can. si quis suadente Fagn. ibi n. 12. Grassi. de effect. Cleric. effect. 1. n. 221. Guazz. jun. ad defens. anim. lib. 2. defens. 1. c. 13. n. 90. & alii à me allegati d. par. 2. annot. ad d. form. 8. n. 6. Item incurrit etiam censuram Bullæ Cœnæ, non ambigitur, ut clarè demonstrat Fagnan. in d. cap. nullus n. 14. de for. comp.

Damnabili contumacia. Debet enim Judex laicus constituto quod carceratus est Clericus, statim illum remittere ad suum Judicem, aliàs graviter peccat, Grassi. de effect. cler. effect. 1. numer. 334. Bellett. disq. cleric. de favor. person. §. 12. num. 7. & hoc patet ex eo, quod si non peccaret, tot censuras non incurreret, cum excommunicatio non feratur ab Ecclesia sine culpa mortali. Neque excusatur Judex propter gravitatem delicti à Clerico carcerato commissi: quia pro quocunque crimine, etiam enormi, & gravissimo non est sibi subjectus: & sicuti non potest illum judicare, ita nec retinere, nisi in casibus jure expressis in cap. cum non ab homine de judic. & in cap. pendimus de sent. excomm. non obstante

E qua-

4 quacunque prætenſa conſuetudine, ſi ea ſola ſit, & nullo titulo, ſeu privilegio ſaltem præſumpto Sedis Apoſtolice adjuvetur, tum quia hoc ſeculo, laicus Judex eſt incapax jurisdiſtionis Spiritualis, & conſequenter nunquam eam præſcribere poteſt, cum incapax poſſidendi, ſit incapax præſcribendi, *c. cauſam de præſcript.* tum quia talis conſuetudo eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, & eſt irrationabilis, ac invalida, cui ſacri canones ſemper reſiſtunt, ita ut nunquam præſcribi poſſit, ut latè oſtendit Pirhing. *in juſ can. lib. 2. tit. 2. à n. 81. ad n. 86.*

5 Quod procedit, & ampliatur etiam in crimine Aſſaſſinii, pro quo ſi clericus reperiatur carceratus per Judicem laicum, remitti oportet ad ſuum Judicem, qui debet ferre ſententiam declaratoriam ſuper facto, ideſt, quod Clericus commiſerit aſſaſſinium, ut in puncto tenet Fagnan. *in cap. contingit il 2. de ſent. excom. num. 21. 22. & 23.* Nec obſtat plurimum DD. opinio, quod Clerici committentes crimen aſſaſſinii ipſo facto penam deſiſtionis, etiam ab ordine ſtatim incurrant, & amittant omne privilegium clericale, itaut poſſint capi, & puniri per Judicem laicum vigore text. *in cap. 1. de homicid. in 6.* quia ſententiam communis Canoniſtarum tenet, per hunc textum, Clericum de crimine aſſaſſinii culpatum, non amittere ipſo jure privilegium clericale, ſed præcedere debere ſententiam declaratoriam Judicis Eccleſiaſtici, ad hoc ut Judex laicus illum capere, & punire poſſit, Bellet. *diſq. cler. de favor. perſon. §. 7. num. 6.* Barb. *in d. c. 1. de homic. in 6. num. 14.* Pirhing. *in juſ can. locò ſupra citato n. 26.* Paſſerin. *in diſt. c. 1. de homic. in 6. num. 9.* ubi ſic ait -- Nec iſte Clericus ſic deſiſtus ex vi aſſaſſinii poteſt a Judice ſeculari capi, & puniri ex vi talis deſiſtionis, ſed neceſſaria eſt prius ſententia declaratoria Judicis Eccleſiaſtici, &c. Vulpin. Succ. Farinac. *part. de inquit. quæſt. 8. numer. 28.* ex hac Criminaliſtarum lucerna hæc habet -- Clericus aſſaſſinus poteſt a Judice ſeculari puniri, etiam abſque ulla degradatione, dummodo de aſſaſſinio conſtet, & ubi aſſaſſinus fuerit ab Eccleſiaſtico Ju-

dice bannitus, diffidatus, & condemnatus.

Verum enim verò, ſi Judex laicus Clericum delinquentem in carceribus ſuis detentum, Judici Eccleſiaſtico requirenti remittere recuſet ob aliquos graves reſpectus, & Episcopuſ prudentialibus motivis adactus ad publicationem Cenſurarum (ne eveniant majora ſcandala) trepidet devenire: tunc ſaltem omnino curare debet, ut Judex præſatus ſcripto declaret, illum retinere nomine, & ad diſpoſitionem ipſius Episcopii, certiorata ſuper hoc Sacr. Congr. & monitis paternaliter Judicibus, & Officialibus de cenſuris incurſis, prout dixi *in par. 2. tit. 15. for. 8.* nam rigor juris aliquando temperatur ratione locorum, aliquando ratione Cauſæ, aliquando ratione perſonæ, ut docet, & monet gloſſ. *in c. puerit 60. verb. rigor. de ſent. excom.* ac etiam quando Prælatuſ videt excommunicationis medicinam non eſſe infirmo profuturam, *c. duo diſt. 13.* Si verò ipſi Judici laico conſtet, quòd Clericus, quem detinet carceratum, eſt innocens delicti, pro quo reperitur in carceribus, tunc poteſt illum liberum demittere abſque eo quod teneatur eum tradere Judici ſuo, Graſſ. *de effect. cleric. eff. 1. num. 1285.*

Et in aliis Conſtitut. Apoſtolicis. Ideſt Honori III. Conſt. 1. Bullar. tom. 1. p. 43. 9 in qua confirmat legem Fiderici II. Imperatoris pro immunitate, & libertate Eccleſiaſtica emanatam, Bonifacii IX. Conſt. 4. eod. tom. 1. pag. 232. Martini V. Conſt. 10. eod. tom. 1. part. 261. Leonis X. Conſt. 7. §. 40. p. 478. & Conſtit. 10. §. 11. pag. 483. Pauli V. Conſt. 63. tom. 3. §. 19. pag. 252. in quibus Judices laici perturbantes jurisdiſtionem Eccleſiæ, & perſonas Eccleſiaſticas capientes excommunicatione majori Papæ reſervata feriuntur.

De excommunicatione contenta in
cap. Adminiſtratores
23. quæſt. 5.

Judices, & Magiſtratuſ laici per hunc text. & per alia jura a me allegata *par. 2. tit. 15. form. 9. numer. 7.* requiſiti à Judice Ec-

Ecclesiastico, tenentur præstare brachium sæculare pro exequutione sententiarum, & mandatorum ejus, quod si illud judicialiter deinde moniti concedere neglexerint, potest Episcopus, sive alius Judex Ecclesiasticus, qui habet jurisdictionem excommunicandi, il-

los à communione Ecclesiæ repellere, & excommunicare. Unde si detur casus denegationis, & Episcopus judice expedire hoc remedio uti, & eos ita compellere, factis monitionibus, devenit ad declaratoriam modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A I X.

Visa requisitione implorationis auxilii brachii sæculares Judici N. nomine nostro honorificè facta de, & super exequutione sententiæ (seu mandati) per nos judicialiter latæ contra N. de crimine processato, convicto, & fer. condemnato: visis monitionibus deinde contra eundem Judicem renitentem, ad præstandum d. auxilium cum præfixione termini, & comminatione excommunicationis, legitimè exequutis, & nihil relevans: quod cum excusare possit deducto, & attentæ ejus culpabili negligentia, & contumacia in re gravi propter quam ea, quæ Deo sunt placita prosequi non possumus, ideò duximus esse excommunicandum, & a communione Ecclesiæ repellendum, prout excommunicamus, & a consortio, & a communione fidelium reppellimus, separamus, donec paruerit: & auxilium præstaverit, Cedulones decernimus, & excommunicatum declarari, & denunciari, volumus, & mandamus omni &c.

Ita pronunciaui ego N. Vic. Gen.

N. Attuarius.

S U M M A R I U M.

1 Judex laicus requisitus, si denegat suum auxilium est cogendus censuris, & n. 7. 2 Monitiones contra Judicem laicum, qui auxilium dare recusat, quomodo sint concipiendæ, ostenditur. 3 Unica monitio pro tribus quando sufficiat, & qua forma sit concipienda, ostenditur. 4 Judicis arbitrio remittitur intervallum dierum inter unam, & alteram monitionem requisitum. 5 Monitio facta cum termino, qui nimis arctat, est nulla.	6 Judex laicus in quibus casibus possit suum auxilium, sive brachium denegare, ostenditur. 8 Judex laicus denegans suum auxilium Judici Ecclesiastico, compellitur censuris, etiam in causis mixti fori. 9 Judex laicus denegans suum auxilium pro tuenda clausura Monialium, excommunicationem incurrit ipso jure. 10 Clerici non debent inservire Episcopo in officio Satellitum. 11 Clerici in civilibus de commissione Episcopi, possunt intimare mandata: Et Episcopus per modum defensionis gladio temporali uti.

E 2 De-

Denunciationis Excommunicationis.

F O R M U L A X.

HIC auctoritate Ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. Judex laicus, ex eo, quia per nos honorificè requisitus, & postea judicialiter monitus ad præstandum auxilium sui brachii sæcularis pro executione nostræ sententiæ juridice latæ contra N. pro illud contra juris statuta, cum maximo justitiæ, & publici boni detrimento, præstare renuit, & recusavit. Ut igitur tanquam contumax, & inobediens Ecclesiæ in re gravi, ab omnibus vitetur, præsentibus publicari iussimus; & ita excommunicatus permaneat, donec parendo condignam dederit satisfactionem, & a nobis meruerit absolvi. Datum &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON auctorità ordinaria si dichiara, e denuncia scomunicato di scomunica maggiore a noi riservata N. Giudice laico, perche essendo stato a nostro nome con il dovuto rispetto richiesto, e di poi anche giudizialmente interpellato, a concedere l'aiuto del suo braccio secolare per l'esecuzione della sentenza giuridicamente promulgata da noi contro N. per ha contro la disposizione, e dritto legale, con gran danno e disprezzo della giustizia, e del pubblico bene, negato di concederlo: ed accioche come contumace e disubbidiente alla Chiesa in cosa grave sia da tutti fuggito, e vitato, si sono publicati i presenti Cedoloni; e stia scomunicato, fin tanto che averà ubbidito, e dato alla Chiesa la condegna sodisfazione, & ottenuta da noi l'assoluzione. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

VISAREQUISITIONE. Qua forma sit facienda brachii sæcularis imploratio, jam ostendi p. 2. tit. 15. for. 9. ubi n. 8. monui, quod Judex laicus est prius requirendus benignè, & postea per Censuras cogendus, si denegerit auxilium, ut præter auctoritatem Romaguer. ad Synod.

Gerund. lib. 5. tit. 10. cap. 9. n. 23. quam ibi allegavi, docet etiam Graff. de effect. cleric. effect. 1. n. 1018.

Visis monitionibus. Dicitur hoc in plurali, quia secundum litteram nostri textus admonitio debet esse trina, hæc enim vocatur legitima, gloss. in cap. contingit il 2. vers. tertio de sent. excomm. idest. Prima, ad præstandum infra ... dies auxi-

auxilium brachii secularis pro executione sententiae contra N. sub pena excommunicationis. Secunda ad dicendum, & allegandum infra... dies, causam quare non debeat excommunicari. Tertia ad comparandum infra... dies, & videndum, & audiendum se excommunicari, & successive excommunicatum declarari, & pro excommunicato publice denunciari, Cedulae decerni, & affigi per loca solita, &c. ut docent Canonistae quos refert, & sequitur Bellet. *disq. cleric. de favor. can. §. 4. n. 22.*

Verum si monitiones non fierent distinctae, sed unica, quae tres complectatur, sufficit pro validitate, juxta aliam litteram cap. *constitutionem §. Statuimus de sent. excom. in 6.* nam una monitio cum intervallo aliquorum, saltem duorum dierum, habet vim trinae monitionis, hoc est si dicatur -- Manetur N. in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo sibi assignantur ad dandam, & praestandum brachium saeculare pro executione sententiae per nos latae contra N. sub pena excommunicationis, alii duo ad dicendum, & allegandam causam quare non debeat excommunicari, alii vero duo ad comparandum, & videndum, & audiendum se excommunicari, & successive pro excommunicato publice denunciari, Cedulae decerni, & affigi per loca solita, &c. haec enim monitio taliter concepta aequivaleret tribus, ut docent DD. in d. c. *constitutionem de sent. excom. in 6.* Graff. *consil. lib. 5. p. 1. conf. 4. num. 7. 8. & seqq. de sent. excom.*

Temporis vero intervallum istius Canonicae monitionis est judici arbitrium, itaut augeri, & minui possit, pro rerum, & facti qualitate, Ricc. *prax. rec. for. Eccles. par. 3. ref. 132. num. 3.* Bellet. *disq. cler. loco supra cit. n. 23. & 43. in fin.* Sperell. *decis. 48. n. 58. & 59.* At cautus, & circumspectus in hoc debet esse iudex: nam si juxta facti, & delicti speciem, tempus praefixum, & praesertim in excommunicatione ab homine ferenda, esset nimis breve, & incongruum pro defensione citati, monitio esset nulla, tanquam nimis eum arctans, ut in causa civili minoris relevantiae dixit Rot. cor. Merlin. *dec. 430. n. 12. & 13.*

Quod cum excusare possit. Per hujus Monacelli Form. Pars III.

clausulae expressionem datur intelligi, quod iudex laicus potest aliquando iuste denegare suum auxilium, v. gr. si iudex Ecclesiasticus requirens, fidem non faceret de processu: vel si in crimine saeculari, vel mixti fori de quo ipse iudex laicus potuisset cognoscere (nam in caeteris merè Ecclesiasticis est merus executor) sententiam protulisset, sive mandatum relaxasset juris ordine non servato, sed extrajudicialiter, & de facto processisset: vel illud quod iudex Ecclesiasticus vult exequi, esset evidenter iniquum, & injustum, vel evidenter nullum dixi evidenter, nam si iniustitia, aut nullitas esset latens, & occulta, & de ea non constaret, iudex laicus in dubio debet exequi, & obedire, ut haec declarando bene advertit Graff. *de effect. Cleric. effect. 1. à n. 1025. cum pluribus seqq.* Pirhing. *in jus can. tom. 1. tit. 31. n. 48.* cum aliis auctoritatibus allegatis d. *par. 2. tit. 15. ad form. 9. num. 4.*

Esse excommunicandum. Licet Gloss. hic in fine dicat, quod iudex laicus ter monitus denegans auxilium, incurrat excommunicationem ipso iure: nihilominus ut advertit Gratian. in cap. *antecedente §. praeterea* (& est communis opinio) censura hujus canonis non est latae, sed ferendae sententiae. Quod autem possit, & debeat iudex laicus censuris compelli ad praestandum auxilium, sive brachium judici Ecclesiastico illud iure requirenti, si praestare renuat, est certum, in iure, & probant DD. a me citati d. *par. 2. tit. 15. ad form. 9. num. 7.* Barbof. in c. *statuimus numer. 8. de maledic.* & alii in magno numero cumulati à Romaguer. in *Gloss. ad Synod. Gerund. lib. 5. tit. 10. c. 9. num. 23.*

Et tam pro causis merè Ecclesiasticis, quam mixti fori, cum enim Episcopus in omnibus delictis, in quibus secundum juris dispositionem potest inquirere, & punire, debeat, si opus fuerit, implorare (ut delinquentium contumacia reprimatur) huiusmodi saeculare auxilium, ut habetur expressum in cap. *1. de offic. ordin.* & tradit Gloss. in c. *plurisque verb. brach. secul. tit. cod. & in cap. quoniam, sequitur, quod indistincte possit ad illud*

E 3 præ-

præstandum compellere, *Glos. in d. c. 1. verb. præjudicandum, & in cap. statumus verb. contra eum de maledic. Dian. part. 1. tract. 2. resol. 108.* scilicet censura excommunicationis, vel etiam interdicti, cum ejus arbitrio puniendus sit iudex laicus, *Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 452. num. 3.* licet praxis admittat, ut iudex laicus inobediens excommunicatione plectatur donec paruerit, *Ricc. prax. rer. for. Eccles. p. 1. post resol. 298. notabilia in mater. implorat. brachii n. 2.* nisi ageretur de imploratione brachii secularis ad tuendam clausuram monialium: quia in ea si iudex sive magistratus laicus, auxilium non impenderet, esset ipso facto excommunicatus vigore *Concilii Trid. sess. 2. c. 5. de regul.*

10 Quid si iudex laicus non habeat familiam armatam, nec alio modo valeat auxilium imploratum præstare? an tali casu vel aliàs si brachium sæculare implorare nollit, possit Episcopus pro executione suorum mandatorum, uti opera Clericorum? & dicas, quod non; quia honestas ipsa Clericalis non patitur, quod Clerici exerceant officium Satellitum, quod est infame, *Sperell. decis. 77. num. 2.* Si enim Episcopus mitteret Clericos armatos ad capiendum reos, vel pignora, esset res pessimi exempli, pluries à Sacr. Congr.

damnata, ut testantur *Nicol. lucubr. can. lib. 5. tit. 39. post n. 109. ver. At Episcopus Pignatell. consult. 66. n. 21. tom. 3. Pellegr. prax. Vicar. crim. par. 4. sect. 8. n. 63.* Unde Præsules ab hujusmodi commissione omnino abstinere debent: quamquam in civilibus intimatio alicujus mandati, possit à suo Superiore etiam Clericis committi, *Rot. cor. Burat. decis. 176. n. 2.* imò per modum defensionis liceat Episcopo uti etiam gladio temporali, *Glos. fin. & DD. in c. dilecto de sent. excom. in 6.*

De excommunicatione contenta in cap. diffinivit. 17. quest. 4.

Frequenter de hac excommunicatione in foro Ecclesiastico contingit dubitari, & disceptari: quia frequenter confugientes ad loca Sacra, & immunia, temerè à iudicibus laicis, eorumque exequutoribus absque Episcopi licentia, vi extrahuntur, Propterea constituto de violenta à loco immuni extractione, Episcopus nulla interposita mora, præmissa monitione contra iudicem mandantem vel approbantem, & extrahentes, ad restituendum extractum loco immuni, si parere detrectent, procedat ad declaratoriam modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A IX.

Visa relatione Promotoris nostri fiscali de, & super violenta extractione N. Confugæ laici ab Ecclesia N. loci N. per satellites Curie N. facta die
Visa informatione capta, & monitione exequuta contra N. Iudicem mandantem (vel approbantem) & Promotorem ejus fiscalem, & exequutores, ad restituendum d. Ecclesia extractum, & attenta eorum contumacia in parendo, dicimus & declaramus d. N. Iudicem, promotorem ejus fiscalem, & extrahentes, de quibus in Processu, damnabiliter incidisse in excommunicationem majorem contentam tam in c. diffinivit. 17. qu. 3. quàm in Constitut. 7. Greg. XIV. cum aliis, & esse nominatim publicè denunciandos; ideoque Cedulones decernimus affigi, ac publicari volumus, & mandamus omni, &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

S U M-

SUMMARIUM.

- 1 Extrahens confugam ab Ecclesia malis artibus sine violentia incurrit excommunicationem.
- 2 Extrahens confugam ab Ecclesia auctoritate privata, an incurrat excommunicationem, ostenditur, & n. 3.
- 4 Qui conatur extrahere, licet non sequatur extractio, censuram Bullæ Greg. XIV. incurrit.
- 5 Extractus de ordine Episcopi ad formam Bullæ, si fugam arripiat à carceribus, & iterum capiatur in loco non immuni est bene captus.
- 6 Quando est dubium, an captus gaudeat immunitate, vel est consignandus Curie Ecclesiasticæ, vel declarandum, quod retinetur illius nomine.
- 7 Confugæ a loco immuni extrahi non debent nisi abutantur confugio, etiamsi adsit facultas S. Congr.
- 8 Confugæ quando dicantur abuti confugio, ostenditur exemplis.
- 9 Litteræ S. Congreg. & Statuta Religio-

num de non recipiendis in Monasteriis hominibus facinorosis, non tollunt immunitatem.

- 10 Examen confugæ receptum in loco immuni est nullum.
 - 11 Bona asportata in loco immuni sequestrari non possunt, neque auctoritate Episcopi, neque Nuncii Apostolici.
 - 12 Hæretici, exceptio hæresis crimine gaudent immunitate.
 - 13 Clerici seculares, & Regulares etiam pro delictis Ecclesiasticis gaudent immunitate Ecclesiæ, & num. 14. 15. 16. & 17.
 - 18 Monitio ad restituendum extractum qua forma sit concipiendâ ostenditur, & num. 19.
 - 20 Monitio, ubi factum est notorium, non est necessaria, præsertim in notorio facti permanentis, & num. 21. Sed cautius fit illam adhibendo.
 - 22 Restitutio extracti, cui sit faciendâ ostenditur.
- Traditur formula aggravatoriæ.
- 24 Aggravatoria est remedium ordinarium adversus excommunicatos contumaces.

Denunciationis.

FORMULA XII.

HIC auctoritate ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicati, excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata N. Judex laicus, & N. ejus Promotor Fiscalis: necnon N. & N. Exequutores, ex eo, quia nulla nobis facta requisitione, nec habita licentia, temerè ausi fuerunt N. laicum præsumptum delinquentem, & in Ecclesia S. N. loci N. morantem, ad quam confugerat, & se receperat, capere, & inde eum extrahere, & ad Carceres adducere laicales non formidarunt. Quare ut memorati Ecclesiæ Sacrilegi, violatores ab omnibus vitentur, præsentibus publicari jussimus: & tandiù excommunicati existant donec reintegrata d. Ecclesia, reportatione d. N. extracti, a Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere. Datum, &c.

N. Episcopus N.

Loco & Sigilli.

N. Aduarius.

V E L

COn auctorità ordinaria si dichiarano, e denunciano scomunicati di scomunica maggiore riservata al Sommo Pontefice N. Giudice Laico, N. Promotor

E. 4

motor Fiscale, & N. & N. Effequutori, per havere senza nostra licenza estratto violentemente dalla Chiesa di S. N. del luogo N. in cui s'era rifugiato N. laico, preteso delinquente, e così estratto l'hanno condotto temperatamente legato alle Carceri laicali. Per tanto, accioche come Sacrileghi violatori dell'immunità della Chiesa, siano da tutti fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni: e così siano Scommunicati, fin tanto che reintegrata la detta Chiesa colla restituzione, e reportatione del d. estratto, meriteranno d'essere assoluti dalla Sede Apostolica. Dato &c.

N. Vescovo N.

Loco ✱ Sigilli,

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

Super violenta extractione. Exprimat hec clausula casum minus dubitabilem, & inhæret literæ text. in cap. inter alia de imm. ibi -- non est violenter ab Ecclesia extrahendus, non tamen excludit extractionem sequutam absque violentia. Nam si quis non vi, sed dolo seductione, mendaciis, vel timore incusso, ab Ecclesia quem educeret, ut caperetur, diceretur violenter extraxisse, & deberet extractus Ecclesie restitui, quia tunc non sponte ab Ecclesia reputatur exiisse Ricc. prax. ver. for. Eccles. par. 2. ref. 328. & 430. per totas Ventrigl. p. 2. annot. 23. §. 1. n. 41. Panimoll. decis. 56. n. 25. & trib. seq.

Dubium solum oriri potest, an ad incurrendam excommunicationem Bullæ Greg. XIV. requiratur, quod extractio rei ab Ecclesia, fiat autoritate publica, vel sufficiat, quod sequatur autoritate privata? Ventrigl. loc. cit. n. 78. tenet cum Bonac. tom. 3. de excom. in partic. extr. Bull. Cæn. disp. 2. q. 3. punct. 16. §. 14. n. 9. quod illam incurrat etiam privata persona attentans præter, vel contra d. Constit. sed hec doctrina nimis generalis indiget declaratione

Aut enim privata persona extrahit vi, vel dolo confugam, ad hoc ut cadat in fortis Curie Sæcularis, & tunc doctrina vera est, & in his terminis loquitur Genuen. in prax. c. 22. n. 6. ab eod. Ventrigl. allegat. & decretum S. Congr. Imm. in Theatina 21. Junii 1651. lib. 4. Decr. pag. 151. quod ad-

di potest. Aut confugam extrahit ex alia causa, & intentione, v. g. ex odio, & inimicitia, animo illum percutiendi, vel ad lares proprios reducendi, & tunc d. Censuram non incurret, quia bulla loquitur; de extractione in ordine ad capturam, & carcerationem, ut advertit Guaz. jun. ad defens. anim. lib. 2. defens. 1. c. 14. n. 11. subjacet tamen censuræ, d. text. c. diffinit 17. q. 4. prout declaravit Sac. Congr. Imm. in Capuana 2. Maii 1673. lib. 1. Decr. pag. 796. & in Lucer. 13. Maii 1698. lib. 1. Decr. pag. 188. a qua poterit ab Episcopo absolvi auctoritate ordinaria, ut ead. Congr. respondit in Aquinat. & Carlaten. apud Pignatell. consult. 59. n. 43. to. 2. 1. Octobr. 1669.

Item si quæras, an attentantes extrahere reum à loco immuni ad effectum carcerandi, non tamen sequuta vera extractione, incurrant d. Bullæ censuram, & affirmativa est responsio: licet enim in aliis delictis non puniatur conatus, nisi sequatur effectus: tamen hic regula fallit, propter verba Bullæ §. 8. ibi -- Si quis attentare præsumpserit, & sic conatus est sub censura prohibitus Grass. consil. lib. 3. part. 2. cons. 2. n. 15. de imm. Eccles. Bonacc. to. 3. de excom. in partic. disp. 2. qu. 3. punct. 16. §. 14. n. 4. Guazzin. d. cap. 14. num. 10. Ventrigl. d. annot. 33. §. 2. n. 77.

Notandum præterea est, quod si extractio fieret de ordine Episcopi ad formam Bullæ, & reus extractus fugam arriperet à Carceribus Episcopi, vel laicibus, in quibus post extractionem detinebatur

hatur nomine Ecclesiæ: si deinde iterum capiatur in loco non immuni, erit bene captus, nec potest amplius de attentata captura excipere, quia jam expiravit articulus immunitatis, ut respondit *Sacr. Cong. Immun. in Oppiden. 2. Decemb. 1661. lib. Decr. Rocci pag. 376. à tergo, & in Montis Falisci 15. Julii 1681. lib. 2. Dec. pag. 2225.*

6 Notandum secundò, quod si est dubium an extractio sit facta in loco immuni, vel non: extractus est consignandus Curiae Ecclesiasticæ, vel Curia laica debet declarare, quod illum retinet nomine Curiae Episcopi, donec ipse cognoscas. *Sacr. Congr. Immun. in Mantuana 27. Octobr. 1674. lib. 1. Decr. pag. 1018. & in Neapol. 23. Maii 1676. eod. lib. pag. 1255.* Quod faciendum, & practicandum erit, quando confuga erit extractus ob prætensum delictum exceptum ead. *Sac. Congr. in Alexandr. 1. Decembr. 1700. lib. 2. Decr. Vallem. pag. 220. à tergo.*

7 Notandum tertio, quod Episcopus, si habeat facultatem ab eadem Congregatione extrahendi à locis immunibus confugas, etiam in casibus non exceptis, non potest illos extrahi facere, nisi abundantur confugio, ut dixi *par. 2. tit. 15. ad form. 13. & recenter declaravit ead. Sac. Congr. in Januen. 8. Januarii 1695. & in Recineten. 18. Julii 1698.* Si verò abundantur confugio, & de hoc confiet Episcopo etiam extrajudicialiter, poterit tunc eos extrahi facere cum debita decencia, & deinde conficere processum, & ad dictam Congregationem transmittere, eadem *Sac. Congr. in Brugnaten. 6. Martii & in Placentin. 21. Aprilis 1694. lib. 1. Decr. Vallen. pag. 107. à tergo & pag. 117.*

8 Dicuntur autem abuti confugio, quando perturbant exercitia Spiritualia Ministrorum Ecclesiæ *Sacr. Congr. Immun. in Rossanen. 5. Novemb. 1665. lib. 1. Decr. Altov. pag. 168. & in Urbinaten. 18. Julii 1669. dist. lib. 1. pag. 169.* Quando in spretum justitiæ, exeunt in publicas vias, ead. *Sac. Cong. in Perusina 27. Jan. 1677. lib. 2. Decr. Altov. pag. 1336.* Quando incutiunt timorem suis minis, vel frequenter, & temerariè exeunt in vicinos

habitatores ead. *Sacr. Congr. in Spoletana 8. Martii 1681. lib. 2. dec. Altov. pagin. 2163.* Quando in locis immunibus tenent ludos publicos, ead. *Sac. Congregat. in Pisauren. 13. Januar. 1674. lib. 1. Decr. Altov. pag. 886.* Vel committunt scandala, & alia indigna, Nicol. *lucubr. civil. lib. 1. tit. 8. de immun. Eccles. n. 35. vers. Similiter.*

Notandum quarto, quod litteræ *Sacr. Congr. Episcop. & Regular.* quas referunt, per extensum Pax Jordan. *elucubr. 10. 2. lib. 11. tit. 3. n. 233. & Lantusch. in Theatr. Regul. verb. Bannitus;* nec non Statuta nonnullarum Religionum etiam Sede Apostolica approbata, quibus prohibetur receptio Bannitorum, latronum, & facinorosorum hominum, non tollunt immunitatem, sed tantum prohibent Superioribus Conventuum, nè illos recipiant, seu pœnis ipsis receptoribus ibi infligendis, seu infligendis: Unde si fuerint recepti, non potuerunt è locis immunibus extrahi, sine læsione immunitatis, & incursu censurarum, Jord. *ibi n. 225. Ventrigl. d. annot. 23. §. 1. n. 36.*

Notandum quinto, quod Judices, & complices laici, non solum per violentam extractionem confugæ à loco immuni; sed etiam si illius examen (quod nullum est) in Ecclesia, vel alio loco immuni reciperent, censuras incurrerent, ut pluries declaravit *d. Sac. Congr. Immun. & in specie in Sagonen. 16. Septembr. 1630. lib. 2. Decr. Paul. pag. 59. à tergo. in Nucerin. 1. Septembr. 1671. lib. 1. Alt. pag. 592. & in Pisauren. 26. Martii 1658. lib. Decr. Rocci pag. 80.* in qua dictum fuit hoc procedere, etiam si Superior loci immunis permisisset.

Notandum sexto, quod non solum à loco immuni vetita est extractio confugæ, sed nec bona ibi asportata possunt sequestrari, neque auctoritate Episcopi, neque auctoritate Nuncii Apostolici, ut respondit ead. *Sac. Congr. in Taurinen. 28. Novembr. 1634. lib. 2. Decr. Paul. pagin. 208.*

Notandum septimò, quod si confuga extractus, esset Hæreticus, loco immuni restituendus veniret: nam hic excepto hæresis crimine, si ad Ecclesiam confugiat

fugiat pro aliis delictis non exceptis, gaudet immunitate, juxta veriorum Sententiam, quam sequuntur Pac. Jord. lucubr. tom. 2. lib. 11. tit. 3. numer. 379. Pignatell. consult. 10. n. 2. & 3. tom. 9.

¹³ N. Confugæ laici. Cohærendo Bullæ Greg. XIV. exprimitur hic laicus, quia in ea solum de laicis explicita fit mentio: & etiam quia supponitur, quod delinquens sit laicus, & quod à suo Judice cui subest persequatur. Cæterum loci immunitas suffragatur etiam Clericis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, si non vigore d. Bullæ Greg. XIV. (quæ non tollit, sed roborat immunitatem,) certè vigore Sac. Canonum, hoc est c. miror, c. reum, c. diffinitio 17. quæst. 4. & cap. inter alia de immunit. Eccl. retenta tamen modificatione quoad Regulares, de qua loquutus sum par. 1. tit. 5. ad form. 8. num. 12. & advertit quoque Nicol. lucubr. civil. lib. 1. tit. 8. de immunit. Eccl. n. 35. vers. 10. excipiuntur.

¹⁴ Sententia enim Abbatis in d. cap. inter alia antesignani, & Aſſeclorum, qui tenent, quod pro delictis à jure, vel à Bulla non exceptis, possint personæ Ecclesiasticæ de mandato suorum Superiorum extrahi ab Ecclesia, ad quam confugiunt, ex quo canones, & Bulla loquantur de laicis; non est in praxi recepta, nec sequenda non obstante, si forte adesset in aliquo loco consuetudo, quia canones supra citati universaliter loquuntur, ut de magis communi concludunt Barb. de jur. Eccl. lib. 2. cap. 3. num. 137. & seq. Pac. Jord. lucubr. tom. 2. lib. 11. tit. 3. num. 215. & 216. Nicol. lucubr. civil. lib. 1. tit. 8. de immunit. Eccl. num. 35. Ventrigl. in prax. part. 2. annot. 23. §. 1. n. 28. & seqq. Sabell. sum. divers. tract. verb. immunitas num. 20. vers. alii tamen, Raynald. resol. crim. tom. 1. cap. 1. §. 11. n. 57. & alii in dict. part. 1. tit. 6. ad form. 8. n. 2. allegati.

¹⁵ Quod si Episcopus contrariam opinionem ad praxim deduceret, Clericos, qui ad loca immunita confugiunt pro delictis non exceptis extrahi faciendo, non delinqueret contra Bullam Gregorii, sed contraret Sac. Canonibus, & censuram d. c. diffinitio 17. quæst. 4. incurreret: textus enim loquitur indefinite, & universaliter ibi --

nullus audeat confugientes ad Ecclesiam inde abstrahere: & infra ibi -- si quis hoc decretum tentaverit violare, &c. quæ verba sunt adeo generalia, ut non solum personæ privatæ, sed quæcunque aliæ in dignitate constitutæ comprehendantur, & inhibeantur, Paris. de confid. benef. qu. 27. n. 23. & in terminis nostris observat Nicol. loco supra citato d. n. 35. vers. ego pro limitatione. Unde quando Episcopus ad exemplum, & pro bono disciplinæ Ecclesiasticæ vult Clericos delinquentes ab Ecclesiis extrahere, debet ad Sac. Congr. recurrere, quæ solet facultatem concedere arbitrio Episcopi, dummodo extrahat ad simplicem correctionem, & puniat pœna carceris, vel simili: ut sub ista conditione concessit Episcopo Cathacen. 1. Septembr. 1634. lib. 2. Decr. fol. 207. à tergo, & in Neapolit. Nuncio Apostolico 22. Febr. 1640. lib. 3. Dec. pag. 112.

Et monitione exequuta. Monitio in hac subiecta materia extractionis, concipi poterit modo sequenti: Citetur N. ad restituendum Ecclesiæ S. N. a qua fuit violenter extractus, B. ipsamque reintegrandam, alias ad comparandum legitime infra triduum (vel intra tot horas,) quorum primus pro prima, reliqui duo pro secundo, & tertio, ac ultimo, & peremptoria dilatione, & termino sub insignantur, & deducendum quidquid vult, & potest, & allegandum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem majorem latam in Const. Gregor. XIV. super immunitate Ecclesiarum edita, & in aliis Sac. Canonum, Conciliorum, & aliorum Summor. Pontific. Sanctionibus contentam; quo termino elapso, & dicta Ecclesia per restitutionem dict. B. extracti non reintegrata, & nihil quod relevet deducto, die immediatè sequenti (vel hora) compareat ad videndum se declarari excommunicatum, & pro encommunicato publicè denunciari, Cedulones decerni, & affigi per loca solita Civitatis, ipso ulterius non monito, neque citato, nisi quatenus opus fuerit, & ad valvas Ecclesiæ Cathedralis, &c.

Monitione exequuta, & elapso termino præfixo, si Ecclesia non fuerit reintegrata, vel saltem declaratum, extractum

Quum retineri nomine Ecclesiæ, juxta supra deducta, Promotore Fisci instante, proceditur ad declaratoriam, & affixionem Cedulaonum, ut tradunt Genuen. in prax. c. mibi 28. n. 20. Bellet. disq. cler. de favor. can. §. 4. n. 25. Sperel. dec. 48. n. 1.

20 Si verò excessus est notorius, monitio poterit omitti, & sine ea validè procedi ad declaratoriam, & denunciationem excommunicationis jam late à jure, ut communiter docent DD. mox citati, nempe Genuen. n. 16. Bellet. n. 26. Sperell. n. 52. & 53. & est glos. notabilis in c. cum sit romana §. fl. verb. irrequisitum de appel. præsertim cum hic agatur de notorio facti permanentis nullo casu liciti, nempe de retentione extracti in carceribus, quod non est juris ordine probandum nec admitti appellationem, nec excusationem Sperell. d. dec. 48. n. 41. 42. & 45. Panimoll. decis. 96. n. 16. & seqq. Graff. de sent. excom. conf. 27. n. 3. par. 1. & probatum fuit supra ad form. 6. Cautius tamen agendo, & ad servandum ordinem judicium, melius est, quod etiam in facto notorio præcedat monitio, licet non sit necessaria pro actus validitate: quia Judex laicus monitus, etiam in notoriis potest satisfacere, & corrigere se.

22 Ad restituendum dict. Ecclesiæ. Dubium hic oritur, cui sit facienda restitutio extracti: Bonaccin. tom. 2. in primo præcep. decal. disp. 3. quest. 7. punct. 3. num. 14. & tom. 3. de excom. extr. Bull. Cen. disp. 2. quest. 3. punct. 16. §. 3. n. 14. tenet, quod violator immunitatis per distractionem delinquentis a loco Sacro, satisfaciatur re-

stituendo extractum eidem, vel alteri Ecclesiæ, in qua æquè tutus esse possit: vel etiam restituendo Episcopo, vel ejus Vicario: Barbof. verò de jur. Eccles. lib. 2. c. 3. num. 54. dicit quod sit facienda eidem Ecclesiæ, & non sufficiat, quod fiat alteri, & alii adhæret Pignatell. consulti. 172. num. 10. tom. 1. ubi plura Decreta hanc secundam opinionem roborantia refert: & hanc amplectendo existimo, quod si Judex laicus monitus restituat extractum liberè Episcopo, vel ejus Vicario ad effectum non ut carceret, sed ut eum in Ecclesia reponat, non sit procedendum ad publicationem Censurarum, sed supersedendum certiorata Sacr. Congregatione, donet habeatur responsum: nam hic dicitur Ecclesiæ obediens, dum extractum illæsum revocat, quem irreligiosè ab ea rapuit, ut jubet D. Augustin. in c. minor. 17. quest. 4. & illum restituendo Episcopo, Ecclesiæ restituisse dicitur, ut in terminis plura jura cumulando firmat Genuen. in prax. cap. mibi 21. n. 8. Unde data satisfactione arbitrio ejusdem Sac. Cong. pro offensa, erit absolvendus.

Alia plura de valida, & juridica extractione Confugientium ad Ecclesias, de casibus exceptis, & de privilegio immunitatis gaudentibus, vide in part. 1. tit. 6. ad form. 8. & in Appendic. ad Bull. Gregor. XIV. pag. 286. & par. 2. tit. 15. ad form. 13. & form. 14. per tot.

Si autem excommunicati denunciati, 23 non curent absolvi, tunc erit procedendum contra eos ad aggravatoriam, quæ modo sequenti erit concipienda.

FORMULA AGGRAVATORIÆ

Nos Episcopus N.

CUM infra scripti absque Ecclesiastica auctoritate temere N. Confugam ab Ecclesia N. violenter extraxerint, & illum d. Ecclesiæ per nos moniti restituere renuentes excommunicationem Papæ reservatam incurrerint, & ideo per nos rite sub die . . . per affixionem Cedulaonum publice excommunicati declarati fuerint, & adhuc damnabiliter parere, & absolvi non curent: idcirco cupientes Nos ut resipiscant, & excant a peccato, dictam excommunicationem aggravantes, per præsentem committimus, & mandamus omnibus, & singulis Parochis, & Ecclesiarum

Recto.

Reſtoribus noſtræ juridiſſionis ſubjeſtis, ut per ſeipſos, vel per alios, ſingulis diebus Dominicis, & feſtis diebus pulſatis Campanis, & candelis accenſis, & deinde pedibus conculcatis, & extinſtis, uſque ad reſtitutionem, & ſatiſfactionem cõdignam inter miſſarum ſolemnia publice populo eos excommunicatos denuncient, & ab omnibus evitari faciant. Proceſſuri ad graviora contra ipſos, prout proterviam, & contumaciam exigere videbimus eorundem. Datum &c.

N. Episcopuſ N.

N. Aſſueſius.

Nomina Excommunicator.

N. N.
N. N.
N. N.

Hoc etenim, præter novam reafſixionem Cedulorum, eſt remedium ordinarium adhibendum adverſus excommunicatos contumaces, prout colligitur ex Extravag. de decim. & ex Extravag. de furt. & pluries adhiberi debere cenſuit d. Sac. Cong. Immunit. ut in Beneventana 20. Jan. 1637. lib. 3. decr. pag. 22. & in Nullius Caſus 20. Martii 1630. lib. 2. Decr. fol. 33. à ſergo & in Marſicana 18. Auguſti 1637. lib. Dec. pag. 40. & in Torpien. 22. Julii 1630. lib. 2. deciſ. fol. 53. Gavant. verb. excomm. n. 45. Bzov. Hiſtor. Eccleſ. lib. 13. ad ann. 1200. n. 11. vide aliam formulam quam dedi tom. 1. tit. 12. form. 16.

De excommunicatione contenta in 6. quoniam de Immunit. Eccleſ. in 6.

Qui obtinent in prima, vel ſecunda iſtantia in cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus a Sede Apoſtolica Judicem in partibus delegari, aliquando vel potentia partium, vel Judicum ſæcularium imperio, litteris delegationis uti impediuntur. Quare ſi Judex delegatus velit ad cenſuras procedere contra impediētes conſtitui prius de impedimento, & præmiſſa monitione juxta formulas ſuperius traditas, ad declaratoriam deveniat modo ſequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XII.

Viſis litteris Apoſtolicis per N. impetratis, & coram Nobis in forma publica, & ſignari ſolitibus abſque ullo vitio exhibitis, de & ſuper introductione & cognitione Cauſæ (& exprimaturnatura Cauſæ) in ſecunda iſtantia coram Nobis Judice in ejuſdem litteris Delegato, inter ipſum impetrantem & N. viſis juribus ex quibus conſtat de impedimento præſtitito per N. executioni, dd. litterarum: viſa monitione contra eundem exequuta cum inſertione litterarum, ad removendum impedimentum cum comminatione cenſurarum, ejuſque contumacia: viſa demum d. impetrantis iſtantia (ſive Promotoris Fiſcalis) pro fulminatione excommunicationis, dicimus, & declaramus, d. N. executionem litterarum Apoſtolicarum prædictarum impediētem, incidiffe damna-
bili-

biliter in excommunicationem majorem contentam in c. quoniam de immun. Eccles. in 6. & in Processu Bullæ Cænæ can. 13. 14. & 16. Papæ reservatam & ideo esse denunciandum excommunicatum, prout denunciari volumus, Cedulones decernimus, & relaxamus, & affigi mandamus, omni &c.

N. Judex Delegatus Apostolicus.

N. Aduarius.

SUMMARIUM.

- 1 Impediens executionem litterarum Apostolicarum excommunicationem incurrit.
- 2 Quis dicatur impedire ostenditur.
- 3 Qui attentat impedire, & postea ab impedimento desistit, non incurrit quia non punitur affectus, sed effectus.
- 4 Quæ expeditiones veniant sub nomine litterarum Apostolicarum ostenditur, & num. 5. & 6.
- 7 Delegatus, tenetur in citatione inserere tenorem suæ delegationis, alias citationem non ardeat ad comparandum.
- 8 Excommunicatus à Delegato Papa, eo mortuo, absolvi non potest nisi à delegante, vel successore delegati.
- 9 Episcopus censuras non reservatas, non potest Papæ reservare in præjudicium metropolitani, cui manus ligare non potest.
- 10 Referuntur versus, quibus exprimitur casus in Bulla Cænæ contenti.
- 11 Arma tradens infidelibus pro redemptione captivorum in modica quantitate, non incurrit censuram Bullæ.
- 12 Bannientes Episcopos ab eorum Diocesis, nisi sequatur effectus, censuram Bullæ, & penas clem. x. de pen. non incurrit.
- 13 Judices laici sequestrantes fructus Beneficiorum incurrunt censuras Bullæ. Christus est Dominus bonorum Ecclesiæ, Papa Administrator, Judex laicus, qui sequestrum removere recusat, est declarandus excommunicatus.
- 14 Delegatus Papæ potest ubique suam jurisdictionem libere exercere.
- 15 Merus executor Apostolicus excommunicare non potest.
- 16 Ordinarius non potest cedulones extra propriam Diocesim publicare, & affigere in forma authentica sine licentia Ordinarii loci.

Ordinarius loci requisitus ab excommunicante, tenetur excommunicationem publicare.

Denunciationis.

FORMULA XIV.

HIC auctoritate Apostolica delegata declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata N. ex eo quia litteras Apostolicas in forma Brevis per N. impetratas, & in forma authentica coram nobis Judice Delegato exhibitas, super introductione, & cognitione Causæ, de qua in actis inter ipsum impetrantem, & N. vertentis, publicari, & parti intimari, aliisque, quibus interest notificari prohibuit, & introductioni, & cognitioni Causæ prædictæ auctoritate sua, qua contra libertatem, & jurisdictionem Ecclesiæ damnabiliter abutitur, impedimentum dedit. Quare ut tanquam excommunicatus ab omnibus vitetur præsentibus publicari jussimus.

&ta-

& talis existat, donec Ecclesiæ, & parti integrè satisfecerit, & à Sede Apostolica meruerit absolutionem obtinere. Datum &c.

N. Judex Delegatus Apostolicus.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

Con autorità Apostolica delegata, si dichiara, e denuncia scomunicato di scomunica maggiore riservata al Sommo Pontefice N.N. perche havendo N. impetrato le lettere Apostoliche di delegatione in persona nostra sopra l'introduzione, e cognizione della Causa... tra esso impetrante, & N. vertente in seconda istanza, hà impedito, che le dette lettere Apostoliche non siano intimate alla parte, nè notificate ad altri interessati, e che non sia avanti di Noi Delegato, introdotta, e conosciuta la detta Causa, abusandosi con tal dannabile maniera della sua autorità, contro la libertà, e giurisdizione della Chiesa. Che però accioche, come tale sia da tutti fuggito, si sono publicati i presenti Cedoloni, e starà così scomunicato, sin tanto che haverà sodisfatto intieramente alla Chiesa, & alla parte, & ottenuto dalla Sede Apostolica l'assoluzione, Dato &c.

N. Delegato Apostolico.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

EX QUIBUS CONSTAT DE IMPEDIMENTO. Antequam procedatur ad declaratoriam, debet constare Judici delegato de impedimento præstito executioni litterarum, qui autem illud præstat, nè impetrans litiget aut conveniat collitigantem coram Judice Ecclesiastico, non solum incurrit censuram d. c. quoniam de immunit. Eccles. in 6. sed etiam aliam contentam in Processu Bullæ Cœnæ can. 13. & 16. quia indirectè impedit, nè dict. Judex jurisdictione utatur, Ricc. prax. rer. for. Eccles. par. 5. prax. crim. imped. execut. litt. Apostolic. resol. 3. Dicitur autem impedire, qui litteras publicari, intimari, fidem de illarum intimatione, & executione da-

ri prohibet, five auctoritate publica, five privata, ut de magis communi contra Graff. dec. aur. part. 1. lib. 4. cap. 18. n. 121. tenet Bonaccin. densur. Bull. Cœn. disp. 1. q. 16. punct. 2. num. 3. & 9. Item, qui acta confici, aut confecta tradi prohibet, vel partes, Notarios, & exequentes litterarum Apostolicarum carcerat, detinet, ejicit à loco, aut bonis spoliatur, Ricc. ubi sup. in prax. crimin. execut. litter. Apostol. resol. 1. per tot. Bonaccin. ibi 3. n. 8. Quia autem attentat impedire, & postea ab impedimento voluntariè desistit, non dicitur impedisse, cum in hac facti specie, non puniatur affectus, nisi sequatur effectus, ut in puncto respondit Ricc. dec. 320. part. 3. num. 1. & per tot. Et est regula generalis, quod affectus seu conatus ad delinquendum, de generali

rall consuetudine non puniatur pœna ordinaria, etiam in atrocissimis. Concil. in addit. ad resol. crim. resol. unic. can. 1. & per tot.

DD. Litterarum, Sub nomine litterarum Apostolicarum, quæ cadunt sub Bulla, non solum veniunt bullatæ, quæ per viam Cancellariæ Apostolicæ expediuntur, de quibus non est dubium, sed etiam Brevia subsignata à D. Secretario Brevium sub anulo Piscatoris, vel à Cardinali Præfecto Signaturæ Justitiæ, ac Correctore minutarum contradictarum nuncupat. juxta formam præscriptam Bullæ Pii V. la 90. bullar. tom. 2. nam hæc habent eandem virtutem, & sunt veræ litteræ Apostolicæ, Gonzal. ad regul. 8. glos. 59. numer. 16. Tondut. tom. 1. resol. benef. part. 2. cap. 4. §. 1. n. 4. plene Ros. de exequut. litter. apostol. part. 2. cap. 1. n. 1. 10. 12. & 13. Cherubin. in comp. Bullar. ad Const. 19. Gregor. XIII. Schol. 1. Card. de Luc. in relat. cur. dis. 7. num. 8.

5 Item litterarum Apostolicarum nomine, veniunt litteræ Pœnitentiariæ, quæ expediuntur a summo Pœnitentiaro tanquam Delegato Papæ, & cadunt sub d. Bulla, ut clarè habetur ex Constit. Julii III. Rationi congruit la 1. §. 3. Bullar. tom. 1. Item litteræ Sacri Congregat. Concilii quæ de mandato Papæ scribuntur cum obligatione ad illas executioni mandandas, & observandas, etiam si subscribantur à Cardinali Præfecto: quia tali casu Cardinales sunt Judices delegati à Papa non solum ad declarandum, verum etiam ad jus dicendum: secus de aliis litteris, & decretis ejusdem Congreg. quibus simpliciter locus Concilii declaratur, & explicatur, ut distinguit Bonaccin. de censur. in bull. cœn. dis. 1. q. 14. punct. 1. n. 23. quem sequitur Guazzin. jun. ad defens. anim. lib. 2. def. 7. cap. 54. n. 17.

6 Nec non Brevia Indulgentiarum: habent enim requisita litterarum Apostolicarum, Card. de Luc. in relat. Cur. de dis. 7. num. 15. & 16. & proinde, qui illa publicari prohiberet sine suo assensu, & nisi certo pretio soluto, censuram Bullæ Cœnæ incurreret, ut habet in litteris Processus Pauli III. constit. 10. Bullar. tom. 1. §. 10. ibi -- nec non qui ne litte-

ris & mandatis Sedis Apostolicæ gratiam, vel justitiam concernentibus &c. non nisi habito primò eorum beneplacito, & assensu pareatur per eorum litteras executoriales, vel alias nuncupatas, & certo pretio soluto, & advertit Navarr. consil. 39. num. 2. & 3. de sent. excom. Prædictarum autem litterarum Apostolicarum falsitas, sive suspicio falsitatis, solet desumi ex illis verbis, qui referuntur a glos. in c. licet de crim. fals.

Forma stylus, filum, membrana, littera, sigillum,
Hæc sex falsata dant scripta valere pusillum.

Cum insertione litterarum. Hoc dicitur in declaratoria ad indicandum, quod delegatus, tenetur per insertionem litterarum delegationis, ostendere citato, se esse talem, qualem se facit: alias enim si in citatione, copiam delegationis non inferet, illum non arctaret ad comparandum, quia non tenetur citatus credere simplici assertioni, Lelius Zecch. de republ. Eccles. cap. 22. de judic. delegat. n. 13. vers. 5. Ros. de Executor. litt. Apostol. par. 2. cap. 6. numer. 2. & 3. ubi de communi testatur.

Papæ reservatam. Licet censuram supradicti cap. quoniam de immunit. Eccles. in 6. non sit reservata, sed a Delegato, possit absolvi recepta satisfactione: nihilominus quia impediens executionem litterarum Apostolicarum novo jure incurrit aliam Censuram Bullæ Cœnæ, ut præmissum est, a qua solus Papa absolvit, ideo ad eum remittitur absolvendus. Quod servandum esset etiam in casu, quo Delegatus per suam sententiam aliquem excommunicasset: nam si moretur, nemo excommunicatum posset absolvere, nisi ipse Papa, vel Successor Delegati, si Causa commissa esset v. gr. Episcopo intuitu Dignitatis (quæ nunquam moritur) non personæ: cum enim Successor ejus, in Dignitate, succedat in onere, & honore delegationis, juxta c. quoniam 14. de offic. deleg. potest etiam absolvere excommunicatum a Delegato ejus antecessore, Pirhing. in jus can. lib. 1. tit. 31. num. 79.

Si autem Episcopus non delegato, 9
sed

sed jure suo ordinario aliquem excommunicaret, & absolutionem excommunicationis Summo Pontifici reservaret (prout quendam Episcopum fecisse, & me vidisse recorder) posset Archiep. Metropolitanus in casibus a jure ei permisis, absolutionem excommunicato elargiri: nam nequivit inferior per talem reservationem manus ligare, & præjudicium inferre juribus sui Superioris; prout ex Navar. qu. for. 66. lib. 1. tradit Ricc. collect. 2588. ver. & quod inferior. ipse tamen Suffraganeus, non posset amplius excommunicatos absolvere: quia per talem reservationem juri suo renunciasset, & manus sibi ligasset: Navar. d. 9. 66. n. 1. & 13.

10 Coeteri verò casus, qui cadunt sub d. Bulla, & Papæ reservatione, continentur his versibus.

Hæretici, a Papa appellans, cum Fure Pirata.

Augens Vectigal, aut Breve falsificans.

Hostibus arma ferens, Victum, quive amovet Urbe.

Quos Papa, aut pietas, aut sua Causa ciet.

Præsulibus gravis, ad laicum spectantia Sacrum,

Sit Reus, aut Judex, qui trahit acta forum.

Prælati, Ecclesiæ usurpans jura, onus & qui

His statuit, capitis noscit eosque reos.

Sedis Apostolicæ Terras quique occupat atrox:

Hos omnes Domini Cœnæ Anathema ligat.

11 Quæ actiones diffusius explicantur a DD. qui in eam Bullam scripserunt: hic autem hæc tria minuta collige, primò ex actione ibi -- *Hostibus arma ferens*. Quia sæpè contingit in Provinciis, & insulis proximis, & conterminis locis Turcarum, fideles in captivitatem duci, & liberari non valent, nisi ultra conventam pecuniam, bellica etiam instrumenta, & arma tradantur: quæsitum fuit ab Episcopo Jadrensi, an iste casus comprehensus remaneret sub prohibitione Bullæ: & pro non comprehensione valde urgebat,

quod majus commodum sentirent Christiani ex redemptione, quam damnum ex delatione armorum in modica quantitate: præsertim cum armorum traditio non fieret in odium fidei, aut lucri causa, sed ex mera necessitate redemptionis, quæ fieri permittitur delata pecunia, licet ista inter prohibita primum locum obtineat: & proposito dubio: *An vendentes, & deferentes arma cum hoc solo fine redemptionis captivorum, incidant in casum Bullæ?* Sac. Congr. Concilii die 1. Decembris 1696. respondit. *Negative, dummodo modica interveniat quantitas, & aliter redemptio fieri non possit.*

Secundò ex actione ibi -- *Præsulibus gravis*: Comprehenduntur hic ejicientes, & bannientes Episcopos ab eorum Diocesis, vel mandantes hoc fieri, qui non solum d. Bullæ censuram incurrunt, sed per *Clementinam* 1. de pœn. eorum filii per lineam masculinam usque ad secundam generationem, inhabilitantur ad consequenda Beneficia. Verum nec censuram Bullæ, nec pœnam Clementinæ mandantes incurrunt, nisi sequatur effectus, ut de prima docet Sayr. de censur. lib. 3. cap. 15. num. 9. & seqq. & de secunda gloss. in d. Clem. verb. *mandaverit* & declaravit. Congr. Conc. in Majoricen. 22. Sept. 1696.

Tertiò ex actione ibi -- *Ecclesiæ usurpans jura*: hic comprehenduntur laici sequestrantes fructus Beneficiorum, tam mandantes, quam Ministri exequentes, Bonaccin. in Bulla Cœnæ disp. 1. quæst. 18. punct. 3. num. 8. & 9. sapit enim impietatem quandam asserere, quod fructus Beneficiorum, subiaceant potestati laicorum, ut inquit Navar. consil. 3. num. 1. de immunit. Eccles. nam Christus Jesus est verus Dominus bonorum Ecclesiarum, Papa autem summus Administrator, ut ex Concilio Lateranen. sub Leone X. habito, definitum habetur, quod Navar. allegat ibid. num. 3. eosdemque si secus faciant, apud Deum se Sacrilegii reos constituere, ex Agobardo, comprobatur Spondan. in Epitom. ad annum 823. & sæpè alibi: ideoque si Judex laicus, qui sequestrum concessit, ab Ordinario monitus pro revocatione, nollet illum revocare; erit tunc con-

contra eum procedendum ad declaratoriam Censurarum d. Bullæ S. Congreg. Im-
mun. in Alexandrina 16. Julii 1627. lib. 1.
Dec. Paul. pag. 55.

24 *Cedulones decernimus.* Judex Delegatus a Papa, non tantum habet potestatem cognoscendi, & decidendi Causam sibi absolute delegatam, sed etiam exequendi, vel alteri in loco, in quo fuit delegatus executionem committendi, eosque qui resistunt puniendi, *text. est in cap. significasti 7. de offic. Judic. deleg. & sic potest libere Cedulones relaxare, & publicare, & censuris suam jurisdictionem vindicare* Ros. de execut. litter. Apost. par. 2. cap. 6. n. 7. Pirhing. in jus can. lib. 1. n. 29. & trib. seqq. Sac. Congr. Episc. in Cusentina

25 18. Decembr. 1699. Quidquid sit de mero, & nudo Exequutore sententiæ, sive gratiæ, cui sola exequutio est commissa, qui partes Judicis sibi vindicare nequit, ut advertunt DD. mox citati, & fusius examinat Navar. tom. 3. comment. ad cap. cum contingat de rescript. §. Secunda nullitas n. 25. & seqq. ubi quod executor merus Apostolicus excommunicare non possit, nec eum posse uti clausula--*Contradictores Ecclesiastica censura compellendo*--Et quidquid sit de executione Sententiæ Ordinarii alterius Diocesis, qui illam exequi,

nec Cedulones in forma authentica in alieno territorio, seu Diocesi affigere, & publicare non potest, sine licentia Ordinarii loci, ut probat Card. de Luc. *miscellan. disc. 22. n. 5.* sed hunc, litteris subsidialibus requirere debet, & excommunicationem ei notam facere, Graff. *const. lib. 5. part. 1. conf. 2. nu. 3. de excom.* Hic tamen habita notitia excommunicationis per litteras subsidiales, debet in sua Diocesi excommunicationem publicare, absque eo quod valeat cognoscere, an bene, vel male judicatum, ut docet Piafec. in *prax. par. 2. cap. 4. art. 13. n. 30.*

De excommunicatione ferenda contra in c. quod in dubiis de sent. excom.

Non semel accidit, quod homines in superbiam elati (& in c. quoniam multos 11. quest. 3. non comprehensi) clavibus, & potestate Ecclesiæ contemptis, communient scientur cum pulice excommunicatis; & cum hoc à Præsulibus non sit tolerandum, ideo si adhibitis prius Paternis monitionibus, non prodest ut hi resistant, non parcat abscissio; & præmissa canonica monitione, procedatur ad declaratoriam sequentem.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XV.

Visa relatione nostri Promotoris Fiscalis, & informatione capta, & desuper communicatione N. rum locutione, rum mensa scienter, cum B. publice, & solemniter excommunicato (cui nullum familiare obsequium de jure præstare tenetur, visa monitione canonica contra eum exequuta, ut abstineret à participatione, sub pœna excommunicationis majoris, quia parere detractat, & ex hoc d. excommunicatus, fortius indurescit, statuimus eundem participantem (vel participantes, si sint plures) *consimili damnare censura*: prout per præsentem nostram sententiam declaratoriam ipsum N. excommunicamus, & excommunicatum declaramus, Cedulones contra eum decernimus, & relaxamus, & publice denunciari volumus, & mandamus omni &c.

N. Episcopus; sive Vic. Gen. N.

N. Aduarius.

SUMMARIUM.

- 1 Participans cum excommunicato vitando, non potest excommunicari, nisi prius moneatur, & constet non paruisse, & n. 3.
- 2 Participans cum excommunicato vitando, non incurrit si gaudet privilegio c. quoniam multos r. q. 3.
- 4 Participantes cum excommunicato vitando in crimine damnato, sunt ipso jure excommunicati, & absque monitione, denuo excommunicari possunt.
- 5 Datur formula monitionis.

- 6 Excommunicatus, nisi ab aliis vitetur, contemnit potestatem Ecclesie.
- 7 Qui participat excommunicato in crimine, vel in Divinis, vel in Ecclesie contemptum semper peccat mortaliter, & ideo anathemate est feriendus.
- 8 Excommunicatio si contemnatur non est amplius pœna medicinalis, sed mortis æternæ damnatio.
- 9 Persona publica si contemnat communicare cum excommunicato vitando, vel excommunicationem in se latam, Episcopus potest procedere ad Interdictum locale Generale.

Denunciationis.

FORMULA XVI.

Hic auctoritate ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata, N. ex quia paternaliter, & judicialiter monitus noluit abstinere à communione N. publice, & notoriè excommunicati, imò pertinaciter cum eo participare, & potestatem Ecclesie contemnere non desistit. Quare præcipimus, ut ab omnibus evitetur, & excommunicatus existat, donec Ecclesie plenariè satisfecerit, & à nobis absolvi meruerit. Datum &c.

N. Episcopus, sive Vic. Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Attuario.

VEL

Con autorità ordinaria, si dichiara, e denuncia scomunicato di scomunica maggiore à noi riservata, N. per non haver voluto, benchè ammonito paternamente, e giudizialmente, astenersi dal conversare, trattare, e mangiare scientemente con N. notoriamente, e pubblicamente scomunicato: anzi con pertinacia, e disprezzo dell'autorità della Chiesa hà partecipato, e comunicato collo stesso: Che però in vigore del presente comandiamo, che sia da tutti fuggito, vitato, e vogliamo che stia scomunicato fin tanto ch'haverà pienamente sodisfatto alla Chiesa, & ottenuta da Noi l'assoluzione. Dato &c.

N. Vescovo, ò Vic. Gen.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

AD-

ADNOTATIONES.

- 1** **ET INFORMATIONE CA-PTA.** Hac clausula monetur Judex, ut non procedat ad declaratoriam, nisi prius sibi constet informatione judiciali post præmissam monitionem de communicatione cum excommunicato, juxta commonitionem *Glos. in cap. statuimus in figuratone casus vers. Et istud, & vers. nota unum casum de sent. excom. in 6. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 39. n. 135.*
- 2** *Cui nullum obsequium præstare tenetur.* Hoc dicitur ad demonstrandam exclusionem ab hac censura personarum, quæ specialiter à jure exculantur à participatione in *c. quoniam multos 103. 11. qu. 3. & de quibus particulariter jam actum fuit in Præudio de effect. Excommunicat. §. 2.*
- 3** *Visa monitione canonica.* Licet monitio non sit de substantia sententiæ excommunicationis, sed de justitia, *glos. in d. cap. statuimus d. vers. nota unum casum de sent. excom. in 6.* tamen hic est de substantia, & nisi præcedat monitio specialis, & nominatim, excommunicatio non tenet *glos. in d. cap. quod in dubiis vers. commoniti, & est de hoc text. expressus in d. cap. statuimus de sent. excomm. in 6. & excommunicans peccat mortaliter, Graff. consil. lib. 5. par. 1. conf. 2. n. 29.* fallit tamen in his, qui participant in crimine damnato,
- 4** propter quod vitandus fuit excommunicatus, præbendo ei consilium, auxilium, aut favorem, tales enim eandem incidunt excommunicationem, *Navar. commentar. tom. 3. in cap. cum contingat. remed. 3. n. 3. & sunt excommunicati ipso jure, & Judex potest illos denuo excommunicare etiam sine monitione, glos. in sæpe citato c. statuimus in casu, vers. sed unum: Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 39. n. 135. vers. notandum secundo.* Monitio autem sic concipi poterit.
- 5** *Monemus per præsentem N. nē cum B. publicè excommunicato communicet, seu participare præsumat, edendo, & bibendo, loquendo, sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna ex-*

communicationis majoris, quam elapsis sex diebus in scriptis proferemus: quorum sex dierum, duos, pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino assignamus eidem, ipso ulterius non monito &c. quam formulam dat *glos. in d. cap. statuimus* loco proxime citato.

Fortius indurefcit. Quando excommunicatus videt se admitti ad omnes actus cum aliis fidelibus, non curat excommunicationem, quia hæc tunc non est illi gravis, ideo contemnit auctoritatem, & Claves Ecclesiæ: at verò cum videt se ab aliis vitari, deposita contumacia, seu inobedientia, revertitur ad gremium Ecclesiæ, quia communionem non habere, & inter homines esse, est gravis pœna, ut bene observat *glos. in d. cap. statuimus de sent. excom. in 6.*

Consimili damnare censura. Quicumque in prohibitis scienter excommunicatis communicaverit, juxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subjacere debet, *c. sicut Apostolis cum aliis trib. seqq. 11. qu. 3. d. c. quod in dubiis de sent. excomm.* Quia, qui participat excommunicato in crimine, vel in Divinis, vel in Ecclesiæ contemptum, semper peccat mortaliter, *D. Thom. in Sum. supplem. 3. par. quæst. 23. art. 3. vol. 1.* Unde, qui monitus nominatim, ut à communione cum excommunicato desistat, perseverat in communione, & non desistit, tunc ratione contumaciæ, & tanquam faciens contra præceptum Superioris, est anathemate feriendus, ut contemptor Ecclesiæ, *glos. in d. cap. quod dubiis verb. innodandi, Graff. d. conf. 2. num. 26. par. 1. de sent. excom.* Quoties enim excommunicatio contemnitur, non est amplius pœna medicinalis, ut inquit *D. Augustinus cap. multis 2. qu. 1.* sed evadit mortis æternæ damnatio, ut explicat *glos. in c. nemo Episcoporum 11. q. 3. & hinc inferitur innegabiliter, quod quamvis participare excommunicato, sit peccatum veniale generaliter loquendo, tamen participare pertinaciter est peccatum mortale, propter quod potest aliquis excommunicari, ut bene concludit D. Thom. loco supra citato ad quartum: immò & alis pœnis puniri, Rot. cor. Cerr. dec. 191. n. 13.*

F 2

Addo,

Addo, quod si participans Excommunicato, esset persona publica, v. g. Pretor, Gubernator, Rector Universitatis, vel loci Dominus, qui excommunicationem in vitandum, vel etiam in se latam contemneret, & parvi faceret, posset Episcopus ad interdictum generale locale procedere, juxta Sanctionem Concilii Basiliensis, hac in parte à Nicolao Papa V. confirmati *sess. 20. de quo testatur Guazzin. jun. in tract. ad defens. animar. lib. 2. defens. 6. cap. 43. num. 40.* ubi verba Decreti Concilii refert: causa enim immediata, & propinqua hujus interdicti est contemptus excommunicationis, ut advertit Monet. *de decim. c. 9. qu. 5. num. 244. & 245. & dicam infra tit. 3.*

De Excommunicatione ferenda contenta in cap. omnes Decimæ 16. quæst. 7.

Decima, (si sunt necessariae, pro sustentatione Ministrorum Ecclesiæ) jure Divino deberi, Canonistæ, & Theologi simul concordant, quos refert Monet. *de decim. cap. 1. quæst. 2. num. 27. & 36.* licet quoad modum, & quantitatem solvendam, jure humano Ecclesiastico solvantur. Ubi igitur Parochiani, qui illasolvere tenentur, post monitionemolvere recusant, procedendum erit ad declaratoriam modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XVII.

Visa comparitione, & instantia R. P. D. Rectoris, & Parochi Ecclesiæ Parochialis S. N. loci N. de super retardata solutione Decimarum prædialium (five personalium) d. Ecclesiæ, & sibi debitarum, & solvi solitarum, ab infra scriptis Parochianis: *visis monitionibus contra eos exequentis, & nihil in termino præfixo, quod à dictis Decimis ipsos eximere valeat deducto, visaque & attenta eorundem Parochianorum contumacia, dicimus, & declaramus omnes infra scriptos esse excommunicandos, prout præsentis nostræ Sententiæ excommunicamus, & excommunicatos esse denunciamus, Cedulones decernimus, & relaxamus affigi volumus, & mandamus, omni &c.*

N. N.

N. N.

N. N.

N. Episcopus, (five Vic. Gen.) N.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 Episcopus pro solutione Decimarum potest procedere etiam ex officio contra Debitores.
- 2 Unica monitio sufficit contra Debitores.
- 3 Traditur formula monitionis.
- 4 Solus Papa dat privilegium exemptionis à solutione Decimarum.
- 5 Consuetudo non solvendi, præscribit

- Decima quando Parochus habet aliunde, & declaratur conclusio n. 6. & 7.
- 8 Transactio super Decimis an requirat confirmationem Papæ, vel sufficiat consensus Episcopi ostenditur.
- 9 Solus Parochus habet intentionem fundatam in jure exigendi Decimas.
- 10 Fallit regula tripliciter.
- 11 Non solventes Decimas sunt excommunicandi.

Lxx

- 12 Impotentes solvere, non ligat excommunicatio.
13 A censuris infidelis ob non solutionem Decimarum, non admittitur appellatio in suspensivo.

- 14 Episcopus contra morosos Debitores in solutione Decimarum potest invocare brachium Seculare, & alias penas imponere.

Denunciationis

FORMULA XVIII.

Hic auctoritate ordinaria declarantur, & denunciantur excommunicati excommunicatione majori nobis reservata omnes infra scripti, ex eo, quia judicialiter moniti ad solvendum Decimas..... quas solvere solent, & tenentur, illas sine ulla rationabili excusatione, pertinaciter R. Rectori, & Parocho Ecclesiae Parochialis S. N. solvere noluerunt. Ut igitur ab omnibus evitentur, praesentes publicari iussimus, & excommunicati existant, donec integrè Decimas solverint, & à nobis absolvi meruerint. Datum &c.

Nomina Excommunicatorum.

N. N.
N. N.
N. N.

N. Episcopus, (five Vic. Gen.) N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

Con autorità ordinaria, si dichiarano, e denunciano Scommunicati di Scommunicata maggiore à Noi riservata gl'infra scripti, perche citati; & ammoniti giudizialmente con prefissione di congruo termine a pagare le solite, e da loro dovute Decime di..... a N. Rettore, e Parocho della Chiesa Parochiale di S. N. sotto pena di Scommunicata, hanno pertinacemente recusato di pagarle. Onde acciocche da tutti siano evitati, e fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni: e non faranno dalla Scommunicata da Noi assoluti, fin tanto, che non haveranno pagate intieramente le dette decime. Dato &c.

Nomi degli Scommunicati.

N. N.
N. N.
N. N.

N. Vescovo (ò Vic. Gen.) N.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Actuarius.

ADNOTATIONES.

1 **V**isa comparitione, & instantia. Regulariter Episcopus non procedit ad censuras contra non solventes Decimas, nisi ille, cui debentur, compareat, & instet Debitores excommunicatione compelli. Verum si ei liquido constet de debito decimarum, potest etiam ex officio contra non solventes, tanquam notorie delinquentes, sine strepitu, & figura iudicii, & tam in visitatione, quam extra, appellatione remota procedere, præsertim quando agitur, ut hic inter Clericos, & laicos debitores c. tua nobis 26. de decim. Monet. cod. tit. c. 8. quæst. 6. num. 76. & trib. seqq. Barb. de offic. Paroch. cap. 28. §. 4. nu. 5. & 6. Ricc. dec. Cur. Archiep. Neap. 380. n. 1. par. 4.

2 **V**isitationibus. Dicitur in plurali, quia text. in d. c. omnes decimæ, dicit quod debitores admoneantur, semel, & secundo, & tertio, qui ergo litteram hujus canonis sequitur, adhibendo tres monitiones distinctas, bene facit: qui verò utitur una pro tribus, cum aliquo dierum intervallo, non est reprehendendus, quia hæc æquivaleret tribus, ut supra alibi ostensum fuit. Imo DD. qui de hac censura inferenda agunt, contentantur unica monitione absque alio intervallo, nempe glos. in Clem. dispendiosam verb. præmoniti de iudic. Monet. loc. cit. n. 69. Barb. nu. 15. Ricc. decis. 195. num. 6. par. 4. Incipiendo igitur causam à præcepto, monitio poterit concipi sic.

3 **M**onentur infra scripti in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo ipsis assignantur ad solvendum, seu solvisse docendum (tantum Summam Decimarum. . . .) R. N. Rectori, & Parocho Ecclesiæ Parochialis S. N. sub pœna excommunicationis, alii duo, (si senserint se gravatos) ad comparendum, & docendum, &c. & allegandum causam quare, non debeant excommunicari: alii vero duo, ad videndum se excommunicari, Cedulones decerni, & relaxari, & affigi, eis amplius non monitis, instante, &c.

Nomina citandorum.

N. N.

N. N.

N. N.

Ipsos eximere valeat. Primus modus, 4 quo potest quis eximi ab onere solvendi Decimas est, Privilegium Papæ, qui solus illud concedere potest, non autem Episcopus, aut alius Prælati inferior Barb. de offic. Paroc. d. c. 28. n. 49. & seq. Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 30. n. 52.

Secundus modus est, consuetudo, per 5 quam non solum quantitas potest minui, sed in totum tolli, dummodo Parochus, & alii Ministri Ecclesiæ aliundè, quam ex decimis congruam sustentationem habeant. v.g. ex aliis redditibus Ecclesiæ, oblationibus, aut legatis piis, Barb. de offic. paroch. d. c. 28. §. 3. numer. 64. & alii communiter: quos allegat, & sequitur Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 30. num. 126. & seqq. Monet. de decim. c. 5. qu. 5. n. 105.

In hoc tamen articulo consuetudinis 6 est notandum, quod si agatur de exemptione personæ particularis, sive Clerici sive laici, decima præscribitur per 40. annos cum bona fide, & titulo saltem colorato, vel per immemorabilem, etiam sine titulo; si verò agatur de exemptione totius Communitatis, licet nonnulli voluerint, quod si populus, seu Communitas fuerit in possessione immunitatis non solvendi Decimas per annos 40. bona fide, præscribat absque alio titulo, Monet. de decim. cap. 5. quæst. 4. numer. 104. verior tamen opinio est, quod per cursum d. temporis non possit abrogare legem Decimarum absque titulo; vel sine immemorabili, ut advertit Pirhing. loco citato numer. 131. & 132. Si tandem agatur inter duas Ecclesias Parochiales, ad inducendam consuetudinem sufficit decursus decennii, ut notat Monet. d. c. 5. num. 102.

Notandum secundo, quod lex Decimarum per præscriptionem, aut consuetudinem, nunquam abrogari potest, si Ministris Ecclesiæ desit aliundè congrua, & necessaria sustentatio: quia tunc jus naturale, & Divinum, quod abrogari, nec præscribi potest, jubet, ut Decima solvatur, ut distinguendo probant Monet. de dec. d. cap. 5. quæst. 4. num. 90. & 91. Barbosa de offic. Paroc. d. cap. 28. §. 3. numer. 64. Pirhing. in jus can. d. lib. 3. tit. 30. d. num. 126. & numer. 132. ver.

ver. illud hic, & sic manet libera potestas in Papa, seu Sac. Congr. Concilii præcipiendi, ut Decimarum solvantur Parocho, five aliis Clericis, non obstante quacunque contraria Consuetudine etiam immemorabili, Pirhing. *ibid.*

8 Tertius modus, est transactio, seu amicabile compositio inita super Decimis inter Clericos, & laicos: scilicet quod minus, vel ex certa specie fructuum solvantur, accedente Papæ auctoritate, cap. 2. de transact. aut saltem Episcopi, ut vult. glos. in d. cap. 2. ver. personam Ecclesiasticam, Pirhing. l. co. mox supra citato d. n. 133. vers. sed Cleri. At si agatur de Decimis futuris solvendis, pro transactionis, seu compositionis securitate, & perpetuitate, securius est adhibere semper auctoritatem Papæ: quia assensus Episcopi, vel sufficit in transactionem inita inter personas Ecclesiasticas, de quibus expressè, & nominatim loquitur text. in d. cap. 2. de transact. & c. ex multiplici ibique glos. in ver. eandem Consuetudinem de decim. Fagna. in c. cum contingat n. 19. cod. tit. vel personas transigentium non egreditur, ut per text. in cap. veniens 8. transact. animadvertit Nicol. in flos. ver. decimæ n. 7.

9 Quartus modus se tuendi adversus præceptum, est exceptio incompetentiæ actionis, seu juris Actoris Decimas exigendi, puta quia qui instat non est Parochus: nam illi soli Decimæ solvende sunt, & de jure Parocho tantum in sua Parochia debentur, & ipse solus habet fundatam intentionem decimas percipiendi, c. cum contingat, & c. cum in tua de decim. Piafec. in prax. par. 2. c. 4. art. 9. de decim. nu. 6. Pirhing. loco supra cit. n. 117.

10 At regula, quæ præbet occasionem excipiendi, non excludit alias Ecclesias, nec personas Ecclesiasticas absolute à perceptione Decimarum: & ideo regula tripliciter fallit. Primò, quando adest consuetudo legitimè præscripta, Piafec. *ibi* num. 13. Pirhing. numer. 116. Secundò quando alicui Beneficio Ecclesiastico in prima fundatione, assignati fuerunt fructus decimales, Pirhing. *ibi* n. 81. Tertiò, quando Clerici præstant populo in spiritualibus ex obligatione alicujus officii spiritalis servitium, & coadjuvant Parochum in administratione curæ animarum,

Pirhing. *ibi* num. 82. Sac. Congr. Concilii in Farfen. Decimarum 1. Septembr. 1691. in his inquam casibus, tam Ecclesia non Parochialis, quam alii Clerici non Parochi, jure petunt decimas, si agant contra Debitores, non tamen contra Parochum, ut advertit Piafec. loco cit. d. n. 6.

Esse excommunicandos. Non solvens 11 Decimas cum teneatur, non solum potest, sed excommunicari debet, text. sunt clari, & aperti in d. c. omnes decimæ 16. q. 7. c. per venit, cap. ad hæc c. ex parte il. 2. c. tua nobis c. in aliquibus de decim. clem. 2. de judic. & novissimè Concil. Trid. sess. 25. cap. 12. de refor. nisi quis ob impotentiam eas solvere non valeat, Monet. de decim. cap. 8. q. 5. num. 64. in fin. Pirhing. *ubi* supra n. 165. circa fin. ideoque si adesset Statutum 12 determinans, quod non solventes Decimas, excommunicati sint vel quod excommunicentur, non ligaret nisi solvere valentes, non autem impotentes, Graff. de cis. aur. p. 1. lib. 4. cap. 2. num. 38. & si excommunicatus appellet, Metropolita appellationem non debetmittere in suspensivo: quia excommunicatio hominis trahit secum executionem Sac. Congreg. Episc. in Umbriaticen. 19. Julii 1619.

14 Ulterius contra contumaces in solutione decimarum, potest Episcopus invocare brachium sæculare, ut ex glos. in d. clem. 2. de judic. docet Rice. d. dec. 380. nu. 2. par. 4. *ubi* in fin. concludit quod poterit etiam morosis debitoribus imponere interdictum ab ingressu Ecclesiæ.

Alia de decimis, vide par. 2. tit. 14. ad form. 1. à n. 9. ad 13.

De excommunicatione ferenda contenta in c. præterea 7. de usur.

15 Usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestatum, ubique persequendum venit, & damnandum. Quare si Episcopus alicui ex suis Diocesanis laicis, usuras recipere, aut contractus usurarios, quasi esurienti Lupo, inire interdixerit, & ille parere contempserit, gladio excommunicationis erit astringendus, ut abstinere, ut monet hic text. præmissa Sententia declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XIX.

Visa relatione, comparitione, & instantia nostri Promotoris Fiscalis coram nobis exhibita contra N. Usurarium: visaque monitione pluribus ab hinc mensibus exequuta sub pœna excommunicationis ut abstineret ab exactionibus, & Contractibus usurariis, nec non informatione capta ex qua constat etiam post monitionem, de usurarum crimine, visoque toto processu, Sacrorum Canonum institutis inhærendo, dicimus, & declaramus, prædictum N. tanquam Usurarium, esse excommunicandum, prout nos eum excommunicamus, & à consortio fidelium segregamus, donec ab usurarum exactione cessaverit, & receptas restituerit, & pro excommunicato publicè denunciari volumus, mandamus, cedulones decernimus, & relaxamus omni, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aſtuarius.

S U M M A R I U M.

1 Episcopus Contraſurarios procedit ex officio. 2 An usura sit delictum mixti fori, referuntur DD. sententiæ, & num. 3. 4. 5. & 6. 7 Usura quotidie committitur in contractibus cambiorum, & n. 8. 9. & 10. 11 Contractus societatis initus cum pacto capitalis salvi, est usurarius, & omni jure prohibitus, & n. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. & reſciuntur contrarium tenentes. 21 Contractus Societatis Officiorum vacabilium cum pacto capitalis salvi: nec non societatis, affectionis, & venditionis lucri sperati, an sint liciti, remissive, & numero 22. 23 Contractus mutui frumenti cum pacto tacito, vel expreſſo, restituendi cum aliquo augmento, est usurarius, etiam si augmentum ap-	plicetur operi pio. 24 Contractus anticreſis est usurarius. 25 Proponitur remedium contra hunc contractum. 26 Delictum usuræ, quibus indiciis, & conjecturis dicatur probatum, ostenditur, & quæ sint probationes legitimæ indicatur, & num. 27. & 28. 29 Datur formula monitionum. 30 Usurarius, quando possit, vel non appellare à Decreto, scilicet declaratoria, & num. 31. 32 Usuræ exactæ quibus, & a quibus sint restituendæ ostenditur. 33 Principes, Domini temporales, Judices, & alii qui sunt cooperatores, vel statuunt, aut decernunt, quod usuræ promissæ solvantur, aut exactæ non restituantur, tenetur ad restitutionem in solidum, quando usurarius non vult, vel non potest restituere. 34 Clericus usurarius qua pœna sit puniendus ostenditur. Clericus usurarius est infamis.

Denun-

Denunciationis

F O R M U L A XX.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. ex eo quia monitus judicialiter, ut omnino abstinere ab exactionibus, & contractibus usurariis, obedire contempsit, & in illis exigendis pertinaciter perseverat. Ut igitur ab omnibus evitetur, praesentes iussimus publicari. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON auctorità ordinaria si denuncia, e dichiara scomunicato di scomunica maggiore, a noi riservata N. perche essendo stato canonicamente ammonito ad astenersi d'esigere le usure, e da far contratti usurarii, hà disprezzato la monitione: e contro il divieto della legge Divina, e de Sacri Canonii, pertinacemente continua esigerle, & a far contratti illeciti: che però accioche da tutti sia evitato, &c.

ADNOTATIONES.

* C O R A M N O B I S E X H I B I T A.

Hoc dicitur ad indicandum, quod contra usurarios proceditur ad instantiam fisci, & ex officio, tam ad desistendum ab exactione, quam ad restituendum usuras per censuras Ecclesiasticas per *text. in cap. tuas dudum* 13. de *usur. ibique Barb. nu. 1. Ricc. collect. 372.*

2 An autem Iudex Ecclesiasticus cognoscat de hoc crimine privative, tres sunt DD. sententiae. Prima tenet, quod sit crimen merè Ecclesiasticum, & ideo ejus cognitio, etiamsi à laico committatur, ad solum Ecclesiasticum judicem spectet, ex eo quia causa usurarum, inter Ecclesiasticas numeratur *Clem. 2. de judic. Glos. in c. cum sit verb. malefactorem de for. com. Sperell. dec. 40. n. 81. & alii plures, quod refert Bellett. disq. cler. de favor. real. §. 4. n. 138.*

3 Secunda sententia distinguit inter quaestionem juris, & quaestionem facti: nam

si sit quaestio juris, nempe an contractus, sive conventio sit usuraria, nec ne, tunc ejus cognitio ad solum Judicem Ecclesiasticum pertineat, quia tunc agitur de peccato, de quo solus Iudex Ecclesiasticus cognoscit: si vero sit solum quaestio facti, utpote quia constat contractum esse usurarium, & illicitum, & agatur pro repetitione usurarum, vel de quantitate, vel de earum inhibitione, & tunc possit uterque iudex cognoscere scilicet secularis inter laicos, & Ecclesiasticus inter Clericos, & etiam inter laicos, si prævenerit, & hanc sequitur Bellett. *loco citat. d. num. 138. circa fin* ubi quod non sit tutum ab hac distinctione recedere, Fagn. *in c. tuam de or. fin. cognit. num. 37. & 38.*

Tertia, & verior sententia est, quod 4 usura sit crimen mixti fori, ita ut non solum quando est quaestio facti, sed etiam in quaestione juris, possit de ea cognoscere iudex saecularis inter laicos sibi subditos, si prævenerit: tum quia canones

nones nullibi prohibent sæcularibus iudicibus, ne de crimine usuræ inter laicos cognoscant, imo potius permittunt, ut habetur in *c. post miserabilem de usur.* tùm quia usura in se non continet maiorem iniquitatem, quam homicidium, furtum, rapina, adulterium, & similia delicta, quæ non minus Lege Divina, & naturæ prohibita sunt, & hanc (quam, & ipse sequor) tuentur Leotard. *de usur. quæst.* 100. n. 78. & 79. Tondut. *de prævent. par.* 2. cap. 26. n. 1. & 8. vers. *sed tamen.* Conciol. *ref. crimin. verb. delictum ref.* 2. n. 12. Pirhing. *in jus can. lib.* 5. tit. 19. n. 142.

5 Et huic tertiæ sententiæ favet resolutio *Sac. Congreg. Episcop. & Regular.* quæ sub die 16. Junii 1592. responsum dedit Episcopo Mileten. quod si ipse præveniat in causa usurarum contra laicos, poterat ad pœnas sacrorum canonum procedere, firma remanente libertate iudici laico, procedendi contra reos ad alias pœnas contentas in Pragmatica Regni.

6 Verum est tamen, quod in Statu Ecclesiastico propter bannimenta generalia, quæ referuntur a Panimolla. *dec.* 17. annot. 3. num. 2. tenenda est secunda sententia, quæ vult, quod quando quæstio fit juris, & dubitetur de substantia contractus, ad Iudicem Ecclesiasticum privative causa pertineat. Et ubi viget consuetudo, ut de usuris, tam in quæstione facti, quam juris solus Iudex Ecclesiasticus cognoscat, servanda erit, Pirhing. *loco sup. cit. cap. d. n.* 142. §. 1. in fin. D. Ursay. *instit. crim. lib.* 3. tit. 7. n. 68.

7 Et Contractibus usurariis. Usura licet sacris canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & fere ubique legibus Principum, fuerit repressa, adhuc sub tegmine Contractuum, miras per artes serpit per Orbem, Primum exemplum habemus in cambiis, quæ non semel Campsores, & Argentarii, imò & aliæ personæ privatæ mercaturam non exercentes contrahunt, nullis receptis litteris, nummos dant, & lucrum a ditoribus stipulantur, ad eam usque rationem, quam referunt Cambia in Nundinis v. gr. Placentiæ, vel alterius Civitatis, ubi Cambiorum Nundinæ habentur, ne-

que itur, neque mittitur ad Nundinas, sed ibi pecunia repositur, ubi numerata est, cum lucro, & accessione Cambiorum.

Item secundo modo contrahunt litteris quidem datis, sed non missis, & nihilominus singulis Nundinis ineunt rationes, proinde ac si vera, & naturalis solutio, & numeratio intercessisset, cum incremento, & accessione Cambii.

Item tertio contrahunt datis quidem, & missis litteris sed ea mente, & intentione, ut unde processerant inanes referantur, cum sciat campsor nullum in Nundinis esse, qui litteris receptis fidem debitoris exsolvat, & solvat; & tamen cambia uno, vel altero ex dictis tribus modis contracta tanquam sicca, & illicita damnata, & reprobata sunt a *Constit.* 118. B. Pii V. ut plenè ostendit Leotard. *de usur. quæst.* 25. numer. 40. 69. 71. & 73. ubi quod ad effugiendam Bullæ distinctionem, non admittitur Campsoris excusatio dicentis, se misisse litteras ad loca, ad quæ scripta sunt, & per eum stetisse, qui cambio pecunias accepit, quod sibi non solverit, & paratum illum non fuisse ad pecunias suo tempore recipiendas: quia ubi revera nulla sit transmissio pecuniarum, cambium remanet siccum, & semper illicitum Rot. coram Peuting. *dec.* 95. nu. 1. & coram Cero *dec.* 563. n. 1.

Quicquid sit, an debitor, qui assumit in se onus cambiandi, & hoc non fecit, teneatur ad damna, & interesse, Rot. *decif.* 131. nu. 20. par. 11. rec. Sabell. *sum. divers. tract. §. usura num.* 5. vers. *multa de Cambiis:* & an creditor cambii, qui loco damnorum, & interesse, cambia vult exigere, teneatur probare requisita *Cassens. in leg.* 3. §. fin. ff. *de eo quod cert. loc.* Rot. coram Peuting. *d. decif.* 95. num. 3. & 4. *decif.* 448. nu. 1. & coram Cero *decif.* 583. n. 10.

Secundum exemplum magis frequens est in contractu Societatis Animalium præsertim Ovium, Caprarum, Equarum, & Vaccarum, in quo Socii, passim, ut capitale pro eo, qui illud confert salvum maneat, utque omne periculum, & damnum ab altero Socio recipiente

piante sustineatur, simulque certa lucri quantitas, & summa in singulos annos, vel menses solvatur, paciscuntur: & tamen huiusmodi contractus, & pacta, tanquam illicita, & usuraria damnata sunt à Summo Pontifice Sixto V. per aliam Constitutionem impressam in Bullar. tom. 2. Const. 45. quam ad hujus rei fidem hic subijcio. Ait enim Pontifex.

Detestabilis avaritiæ ingluviæ &c. Nam multi speciosum, & honestum Societatis nomen suis fœderatitius contractibus prætexendo, hoc quasi colore, & fuco, Mercatoribus, Opificibus, negotiatoribus, & aliis personis, super eorum mercibus, officinis, pannariis, aliisque rebus, ac bonis pecunias suas, aut alias res, Societatis nomine conferunt, vel greges, armenta, aut certa animalia agricolis, seu terrarum cultoribus, pastoribus, aliisque rusticis, seu quibusvis personis, dant in Societatem, sive ad Societatem, ut vocant, ea conditione, ut fors ipsa, seu caput, quod vulgo dicitur capitale, tam pecuniarum, quam animalium, & rerum saluum semper, & integrum existat pro eo, qui non indistincte aut operas, sed pecunias, animalia, aut res huiusmodi in Societatem confert, utque omne periculum, & damnum ab altero socio recipiente sustineatur, contra æquitatem, & Societatis iustitiam diversimodè paciscuntur, eisdemque socios cum quibus contrahunt, plerumque pauperes, & egenos, suoque labore, & industria visitantes, ad sortem, seu capitale restituendum, quicumque tandem casus, & rerum eventus consequatur, pacto & obligatione obstringunt, simulque etiam certam lucri quantitatem, & summam, veluti tot pro quolibet centenariis, in singulos annos aut menses per alterum socium durante societate solvendam præstunt, ac præscribunt, eamque summam, & quantitatem non subductis rationibus accepti, & expensi, quod in codicibus, seu tabulis Societatis referri solet, neque facto calculo, vel computo pro ipsius lucri, vel damni modo variabile, sed laborem, & curam computandi, & calculandi, se invicem remittere, & renunciare asserentes, quovis tempore certam constituunt. Hæc in præmio.

Proinde nos &c. huiusmodi morbi contagionem antequam in communem fidelium perniciem latius serpat, tollere cupientes &c.

Hac nostra perpetuò valitura Constitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conventiones, & pactiones post hac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas cavebitur personis, pecunias animalia, aut quaslibet alias res Societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper saluum sit, & integrum à Socio recipiente restituatur, sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate respondeatur: Statuimusque huiusmodi contractus, conventiones, & pactiones, usurarios, & illicitos post hac censeri debere, atque in posterum non licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in Societatem tradent, de certo lucro, ut præfertur percipiendo, inter se pacisci, & concordare. Neque etiam sive ad certum, sive ad incertum lucrum convenerint, socios qui ea recipient, ad sortem, seu capitale saluum, & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum quovis pacto, aut promissione sibi obligare. Ac ne de cætero Societates ineantur sub huiusmodi pactis, & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districtè interdicanus, & prohibemus.

Sed potius cuncti noverint Societates huiusmodi, cum imposterum unus pecuniam, animalia, aut alias res, & bona, alter vero operam, vel industriam confert, pure, sincere, & bona fidei sicuti decet, iustis, & æquis conditionibus, & pactis, secundum juris dispositionem, ac sine ulla prorsus fraude, palliatione, aut usurariæ pravitatis labe, aut suspitione, ineundas, seu contrahendas esse. Ita ut non ad certam summam, aut quantitatem, ab omni periculo, & damno, ut præfertur, immunem, lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit restituendum, socius accipiens teneatur. Si vero finita Societate ipsum capitale extat, ei, qui illud in Societatem contulerit, restituatur, nisi Socio recipienti fuerit communicatum aut aliter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit. Ac præterea iidem contrahentes, fructus, expensas & damna in commune conferant, & prout æquum, & iustum fuerit, sibi communicent, atque dividant.

De-

Decernentes, si qui contractus, conventiones, & pactiones in futurum contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis, tanquam per hanc eandem Constitutionem nostram, damnatis, & reprobatis, etiamsi iuramento, aut in forma Camera Apostolicae, vel alias quomodolibet roborati fuerint, obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personalem, aut Judicis officium, neque aliud quodcunque ius cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut amissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissas.

Si quis vero impofterum sub praedictis conditionibus, & pactis contrahere temere praesumpserit, aut praetextu similium contractuum, conventionum, & pactiorum Societatis nomine initorum, qui hucusque durant, ad exactionem dictae sortis, seu capitalis, sive illius precii, & valoris, postquam illud in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut amissum sit, ut certae summae, vel quantitatis annuae, aut mensurae sibi promissae in futurum, procedere ausi fuerint, eos universos, & singulos in penas contra manifestos usurarios, & foeneratores a Sacris canonibus, & Conciliis generalibus latis, & promulgatas, eo ipso incurrere, & contra illos, uti manifestos usurarios, & foeneratores via juris, aliisque opportunis remediis procedi posse, & debere (haec in dispositiva)

- 12 At quanquam ex hac Constitutione reprobatio contractus capitalis salvi, clarissima sit, adhuc non desunt Doctores qui tenent, quod etiam hodie ea non obstante licita sit pactio de capitali salvo, & certo lucro solvendo, prout sunt Lessi. de just. & iur. Card. de Lugo, & alii quos referunt, & sequuntur, Conciol. resol. crimin. verb. Bulla resol. 7. per tot. Pacion. de locat. c. 12. à num. 48. ad 59. supponentes quod Sixtus in hac Bulla condemnat solum contractus Societatis, qui sunt de jure communi prohibiti: & asserentes & firmare asstruentes, quod pactum assen-

rationis capitalis, sit de jure licitum, quando susceptio periculi compensatur cum majori, vel parte aliqua fructuum, aut cum aliis pactis favorabilibus Socio suscipienti periculum.

Primum suppositum fundamentum 13 hujus opinionis, non subsistit in facto: quia Bulla unice emanavit ad profligandum foenus, quod sub nomine Societatis exercetur, ea maxime conditione, ut fors ipsa, seu capitale tam pecuniarum, quam animalium saluum semper, & integrum existat pro eo, qui illud confert, omne periculum, & damnum in socium recipientem contra aequitatem, & societatis justitiam transferendo, & ideo hunc contractum praecise damnat nominatim: & in §. Secundo monendo, ut contractus Societatum in futurum fiant, secundum juris dispositionem, iterum repetit quod -- Sint non ad certam summam, aut quantitatem ab omni periculo & damno ut praefertur immunem lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit restituendum Socius accipiens teneatur (sunt verba Bullae supra relata in §. sed potius) & sic contractum quem sustinere autumant praefati DD. damnat & reprobat in principio, medio, & fine Bullae, sapientissimus Sixtus.

Nec minus subsistit in jure secundum 14 fundamentum contrariae opinionis, quod scilicet pactum de capitali salvo evadat licitum per recompensationem majoris partis fructuum favore suscipientis periculum: quia ponens capitale, si non subiit ejus periculum, stat per semper in securo: ponens vero operam, & industriam, nihil certi habet pro ejus recompensatione, nam potest dari casus, quod in Societate, (praesertim animalium) adsit damnum, vel non adsit lucrum, ex quo periculi jam suscepti recompensationem habeat, unde deficiente compensatione, cessat aequalitas, quae omnino servanda est inter socios de substantia contractus, ut bene firmat, Heß. Felic. de Societ. c. 18. per tot. ideoque pactum quod capitale sit saluum omni jure improbat, ut dixit Rot. decis. 752. num. 11. par. 1. rec.

Augetur iniquitas hujus contractus 15
ex

ex eo, quod periculum, & damnum capitalis refundatur in socium, etiam si fortuito casu pereat: nam de jure damnum quod ex natura, & ex fortuna provenit, pertinet ad Dominum animalium: & hinc merito pactum huiusmodi, uti illicitum, & usurarium, Bulla reprobatur, & DD. damnant, Hect. Felic. de Societ. d. c. 18. n. 15. & seqq. Graff. dec. aur. par. 1. lib. 2. c. 120. n. 13. 14. & 15. Cyriac. cont. 357. n. 14. & seqq. ubi enim Socius habet capitale securum, & percipit lucrum, dicitur mutuum contraxisse non societatem, Felic. d. c. 18. n. 71. & ubi sit pactum, quod quis habeat lucrum, & non sentiat damnum, dicitur Societas Leonina, ut inquit text. in l. si non fuerint §. aristo ff. pro Soc. Cyriac. d. contr. 357. n. 17. & in terminis Societatis animalium quod non sit de improbitate talis pacti dubitandum, docet etiam Corac. de loc. & condit. par. 3. tit. de usur. q. 7. de collaticis Bovum n. 13. pag. mi. 432. ubi hæc habet Septimus casu est, dant alii boves, velovos, vel alia animalia in Societate, ut quolibet anno recipiant certam pensionem, adjecto pacto quod si moriantur, vel aliquo pacto pereant, aliæ ejusdem qualitatis, & bonitatis reponantur, ita quod capitale sit semper saluum, nam talis contractus illicitus est, Cardin. in cap. fin. de usur. & Joan. Lup. ubi supra n. 8. attestans in facti contingentia annullare fecisse plures huiusmodi contractus, & appollantur boves sine cornibus ut dicit Cardin. in citato loco &c.

18 Neque tales contractus legitimantur per consuetudinem Regionis, quia quatenus de tali consuetudine constaret (quod non est credendum) non esset consuetudo, sed corruptela, quæ tanquam nutritiva peccati, nihil valet, ut in specie huius pacti respondit objecto Rot. d. decis. 552. nu. 13. par. 1. rec. nec quis huiusmodi prætextu excusatur ab obligatione restituendi, nec effugit nullitatem contractus, licet fortè posset excusari à poena in foro externo, ut probant Leonard. de usur. quæst. 99. n. 3. & 4. Sperell. dec. 91. n. 81. & 82. quia ut inquit text. in cap. non satis de simon. diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed augeat.

Minusque contrahentes contra dispositionem dictæ Bullæ Sixti V. excusantur

auctoritas dictorum DD. tum quia eorum opinio est contra communem, & nullo juridico fundamento firmata, tum quia auctoritas, & potestas interpretandi jus Divinum data est, non Doctoribus forensibus, seu Theologis etiam Sanctis, sed Summis Pontificibus, quibus parendum est; imò quod peccent DD. & Theologi tenentes contra Constitutiones, & decisione Pontificum dicit Leo thes. for. Eccles. par. 3. cap. 7. n. 141. quia ubi est canon Summi Pontificis cessat auctoritas Doctorum, & Sanctorum Patrum, ut bene inquit Medic. tom. 1. tract. de legib. & stat. par. 2. quæst. 5. n. 3. Fagn. in cap. ne innitatis n. 6. de constit. & cum in §. 5. dictæ Bullæ auferatur omnibus, & quibuscunque Judicibus facultas aliter judicandi, & interpretandi, infirmum prorsus redditur, quidquid in contrarium audent firmare supradicti DD. quorum opinio cedere debet auctoritati B. Petri, ut acriter monet Sperell. dec. 105. n. 50.

Quidquid igitur sit in Societate officiorum vacabilium, de qua loquitur Rot. coram Coccin. decis. 70. & de contractu locationis prædii cum animalibus cum pacto illa restituendi in numero, & quantitate recepta in principio locationis, juxta terminos alterius decisionis Dunozet. Jun. la 54. & tandem quidquid sit de tribus contractibus distinctis cum una, & eadem persona faciendis, scilicet Societatis, assécurationis, & venditionis lucris sperati, pro validitate contractus capitalis salvi, de qua inventionem, & articulo Navar. in manual. cap. 27. n. 254. & 255. (quem tamen refutat Hect. Felic. de Societ. cap. 19. numer. 4. & seqq.) de quibus hic non loquor, certum est quod contractus exemplificati in Bulla Sixti V. (quem convellere nefas est) & à DD. supra allegatis; sunt illiciti, improbi, & usurarii, contra quos, Concionatores, monitis, & minis æternæ damnationis, Confessarii denegatione absolutionis, & Episcopi gladio censurarum, insurgere debent, ut extirpentur.

Tertium exemplum est, in contractu mutui frumenti, quod datur rusticis, & aliis pauperibus tempore Autumni, vel hyemis, cum pacto, quod in messe, vel

vel alio statuto tempore, restituatur mutuantibus cum aliquo augmento, sive ut vulgo dicitur *alla misura colma*: & tamen hæc conventio, sive sit expressa, sive tacita, usuraria est, juxta clarum textum in *cap. usura est* 14. *quæst.* 3. quæ usura non redditur licita prætextu, quod augmentum, quod recipitur, intersit pro alimonia pauperum, sive pro alio opere pio exercendo: nam interrogatus de hoc Alexander. III. ab Episcopo Panormitano, respondit *cum usurarum crimen utroque Testamento veteri, & novo condemnatur, super hoc dispensationem aliquam fieri non posse*: quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis est quis prohibendus, ne etiam pro redimenda vita capiat, usurarum crimine involvatur, ut habetur in *cap. super eo de usur.* non enim sunt facienda mala, ut eveniant bona *cap. non est* 27. 1. *quæst.* 1. Et hæc vera sunt, sive mutuum fiat à privato, sive à Collegio, sive ab Universitate.

24. Quartum exemplum est, contractus qui vulgò vocatur *godere à godere*, græcè *anticrifeos*, seu *anticrifeis*, de qua pignoris specie sunt text. in *l. si pecuniam* 53. ff. de pignorat. act. & in *l. si is* 11. §. 1. ff. de pignor. quo fit pactum, ut tamdiu creditor re oppignorata fruatur, si vè fructus pignoris salva sorte lucretur, donec debitum solutum fuerit. Hic contractus licet jure canonico improbetur, usurarius sit, & fructus pignoris debeant computari in sortem, *cap. 1. & seqq.* 14. *quæst.* 3. *cap. conquestus de usur.* ubi Barb. num. 1. & 2. c. ad nostram de jure jur. Gratian. *dis.* 14. n. 10. Leotard. de usur. g. 1 v. num. 7. Pirhing. in *jus can.* l. 5. tit. 19. num. 98. adhuc ut notat. Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de promiss. locand. *quæst.* 4. pag. mihi 93. casus est quotidianus.

25. Remedium est, ut petens mutuum, non det mutuantibus rem immobilem frugiferam in pignus, v. g. prædium, sed illud ei vendat certo pretio pro mutuo, seu debito, cum pacto redimendi, seu revendendi, quando debitor pretium creditori reddiderit: tunc enim credito per contractum venditionis factus est Dominus prædii, ideoque licet poterit percipere

re fructus, ut docet Pirhing. loco supra citato *vers. porro*.

Ex qua constat. Usura, quæ hodie exercetur in abscondito, licet sit delictum difficilis probationis, adhuc de eo constare dicitur, & detegitur. Primò Instrumentis, Apochis, & aliis Scripturis, ut in exemptis supra numeratis. Secundò libris rationum, quos requirente Judice ex officio, Usurarius edere, & exhibere tenetur, etiam sub pœna excommunicationis. Clem. unio. §. ceterum de usur. & etiam si illos retineat non tanquam persona publica, sed tanquam privata, quia in hoc fiscus est privilegiatus, ut distinguit gloss. in d. Clem. un. *vers. rationem*. Tertiò confessione extrajudiciali ipsiusmet Usurarii, coram pluribus facta. Quartò, testibus deponentibus se pluries vidisse mutuum dantem sub usuris licet sint singulares: nam quamvis testes singulares non sufficiant ad probandum actus singulares fœnoris, sufficiunt tamen ad probandum in genere aliquem esse Usurarium, quamvis testes essent participes criminis, & deponerent soluisse usuras, ac contractus usurarios cum Usurario iniisse, dummodo criminis participes deponant ad favorem tertii, & non ad proprium commodum, ut de communi testatur Menoch. de arbit. judic. *cas.* 235. *numer.* 22. 23. 24. & 25. ubi dat cautelam, quod hi testes priusquam examinentur debeant renunciare in actis omni suo commodo, facta enim hac protestatione idonei sunt, prout dicit etiam Gaballin. ad Constitutionem. Egidian. lib. 3. *cap.* 13. *numer.* 2. Menochi. sequitur Leotard. de usur. *quæst.* 100. *num.* 16. ubi quod usura probata per testes singulares alioquin fide dignos, possit Usurarius ab Ecclesia corrigi, & coerceri. Quintò fama, & communi opinione, præsertim, ubi fama probata sit per decem testes, & concurret alia conjectura, vel adminiculum, Vulpin. Succ. Farinac. par. 5. *quæst.* 42. n. 40.

Quando autem supradictæ probationes deficerent, ut sæpe evenit ob versutiam, & calliditatem fœneratorum, tunc ad præsumptiones, adminicula, argumenta, & ad conjecturas recurritur: nam etiam iis usura probatur c. 15. de

de usur. ubi Bard. num. 3. quæ cum ex circumstantiis deducantur, certam regulam non habent, ideoque totum in arbitrio Judicis positum est, quæ conjecturæ sufficiant, ad probandam labem usuræ, ut ait Leotard. de usur. quest. 9. num. 1. 2. 3. & 8. & quidem leviores contra solitum scenerari sufficere, urgentiores verò contra Virum probum requiri dixit Sperell. dec. 27. n. 81. & 82.

28 Regulariter feneratoris conjectura est, modicitas pretii rei venditæ ultra dimidiam, juncto pacto de retrovendendo. Secunda, retentio domini rei venditæ. Tertia, pactum ut non liceat nisi post certum tempus redimere, cum læsione ultra dimidiam justii pretii. Quarta si bona vendita ab emptore ipsi venditori locentur pro pensione modica. Quinta, ex pactis insolitis, de quibus agit Leotard. d. 9. 9. per tot. Barbof. in c. conquestus n. 10. de usur. & fufius Ciarlin. contr. 40. n. 54. & seqq.

29 Etiam post monitionem. Debet enim Episcopus priusquam ad censuras procedat, monere usurarios ad desistendum, & cessandum ab exactionibus, & contractibus usurariis sub pœna excommunicationis, qua monitione exequuta, & in Cancellaria reproducta, si moniti non desistant, instruitur processus, ex quo si remaneat probata intentio fisci, vel partis, decernitur nova monitio ad dicendum causam quare non debeat excommunicari, ad primam diem, & die immediatè sequenti, ad comparandum, & videndum se excommunicari &c.

30 Si reus compareat, & dicat, se non esse Usurarium, cum tamen ex Scripturis, & probationibus contrarium constet: vel dicat se non teneri restituere usuras, vel non exegisse, aut recepisse tantam quantitatem, non erit audiendus, sed poterit Ordinarius ad ulteriora procedere in declaratoria, etiam si a comminatione Censuræ appellasset, præsertim si ageretur de contractu usurario inito contra formam Bullæ Sixti V. de qua supra, cujus vigore contrahens, tanquam manifestus usurarius est puniendus, cap. quam perniciosum de usur. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 19. num. 127.

31 Si verò dicit se non exegisse usuras, &

ex Scripturis, & probationibus non convincatur: vel exhibeat articulos, & testes ad reprobando testes fisci, seu partis, tunc auditur, & si appellat, admittitur appellatio, Pirhing. d. nu. 127. Verumtamen si appellaret post sententiam declaratoriam, illam non suspenderet: quia tunc excommunicatio secum trahit executionem, & excommunicatus per denunciationem plus non ligatur; ideo non obstante appellatione ipsum excommunicatum esse, denunciare poterit Episcopus, ut ab aliis vitetur, juxta textum expressum in c. pastoralis 3. §. Verum de appellat. ubi Barb. num. 6.

Et receptas restituerit. Omnes exigentes, & recipientes usuras obligantur, dummodò habent in facultatibus, & pœnis coguntur, & eorum hæredes ad eorum restitutionem, sive laici sint, sive Clerici, quinimò etiam Judæi rectè coguntur ad restitutionem usurarum, c. 1. plurib. seqq. de usur. ibique DD. communiter Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 19. n. 107. Ideoque quoties in foro contentioso de illarum exactione constat, debent restitui illis, a quibus fuerunt extortæ; si verò non supersint, vel inveniri non possunt, restituendæ sunt eorum hæredibus, & si etiam illi non extent, debent erogari pauperibus, vel Ecclesiis, aut aliis locis piis arbitrio, & judicio Episcopi: si verò non constet nisi in foro pœnitentiæ, restitutio fieri poterit pauperibus juxta assertionem pœnitentis, cui in hoc foro creditur Pirhing. loc. cit. n. 102. & 103. & proinde usurarii non sunt ab excommunicatione absolvendi (prout hic in formula dicitur) nisi restituant, vel saltem de restituendo idoneè caveant, Gavant. verb. usura numer. 13.

Ampliatur regula prædicta ad omnes illos, qui sunt ex parte usurarii causa efficax, ut usuræ exigantur, & solvantur: nam hi peccant, & obligati sunt ad restitutionem, saltem secundo loco, idest si Usurarius nolit, aut non possit restituere, ut docet Pirhing. loco supr. cit. num. 114. qui n. seq. exinde infert, quod Principes, Judices, & Domini temporales, qui lege, vel statuto decernunt, vel per præceptum, aut per sententiam com-

Compellunt subditos debitores ad usuras promissas solvendas: vel etiam cum usurae solutae repetuntur prohibent, vel impediunt, ne restituantur, tenentur ad restitutionem in solidum, si usurarius nolit, vel non possint restituere; quia id prohibitum est sub poena excommunicationis in Clem. unica de us. Caveant propterea Judices, qui clausis oculis exequi mandant contractus usurarios, & illicitos, de quibus supra mentio facta fuit.

- 34 Si de hoc crimine Clericum culpabilem Episcopus reperiatur, illum moneat judicialiter, ut supra ad desistendum ab exactione usurarum, qui si contemnat obedire (cum sit ipso jure infamis, Paris. de resig. lib. 4. quest. 3. nu. 28.) ab officio ordinis, & exercitio suspendat: deinde, si adhuc in malo perseveraverit, ab ordine, & officio deponat, & gradatim con-

tra eum ad poenas procedat juxta ordinem traditum in c. 1. 14. quest. 4. Sperell. dec. 116. n. 12. Bellet. disq. cler. de poen. cler. §. 48. n. 2. in fin. De effectibus autem hujus verbalis depositionis dixi par. 2. tit. 15. ad for. 11. n. 9. & 10. Ad restitutionem vero cogendus erit poena suspensionis ab officio, & beneficio, Gavant. Verb. usur. n. 10.

De excommunicatione contenta in extravag. Cum detestabile de Simon.

Detestabile scelus Simoniae, ad cujus comparisonem caetera crimina, quasi pro nihilo reputantur, c. per tuas 32. de Simon. toto vigore justitiae persequi debet, & sine dilatione; & cum ejus signa claruerint, reus ab Ecclesia Dei eliminetur, cap. sicut. 6. eodem tit. praemissa sequenti Declaratoria.

Sententiae Declaratoriae

F O R M U L A XXI.

VIs relatione, & instantia Prom. nostri Fiscalis, testibus, citatione ad sententiam, totoque processu constructo contra N. inquisitum de laebe simoniaca per ipsum contracta in renunciatione Beneficii erecti in Ecclesia N. sub invocatione N. facta favore N. de mense N. per acta N. dicimus & declaramus, sufficienter constare de crimine Simoniae consumato, & tam d. N. renunciantem, quam N. renunciatarium, damnabiliter incurrisse excommunicationem latae sententiae Papae reservatam, & esse privatos dicto Beneficio, aliasque poenas contentas in Sac. Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis Pauli II. rel. in Extravag. 2. de Simon. & Pii V. la 5. §. 8. & ideo esse publice denunciandos, & prout excommunicatos denunciari volumus, Cedulae decernimus, & publicari mandamus omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 In crimine simoniae quilibet persona admittitur ad testimonium ferendum.
- 2 In crimine simoniae testes probant, quamvis singulares sint.
- 3 In crimine simoniae complices admit-

tuntur ad revelandum.

- 4 Crimen haeresis, & crimen simoniae equiparantur.
- 5 In crimine simoniae, si non agatur per viam inquisitionis, testis singularis non probat, vel si sit socius criminis, & muneris.

6 Si-

6 Simonia committitur, non solum in renunciatione Beneficii, sed etiam in electione, presentatione, vel cessione juris praesentandi. 7 Delictum simoniae solus Judex Ecclesiasticus cognoscit. 8 Sententia lata contra simoniacum, an suspendatur per appellationem ostenditur, n. 9. 10 Ut de simonia dicatur constare, tria concurrere debent; & explicatur definitio simoniae. 11 Simonia committitur, ubi intervenit munus a manu, munus a lingua, munus ab obsequio, & explicantur species. 12 Simonia mentalis, Conventionalis,	& Realis explicatur, & qualis ex his puniatur ostenditur. 13 Simonia realis, probatur conjecturis, & praesumptionibus. 14 Renunciatio Beneficii simoniace facta, est ipso jure nulla, nec indiget sententia Judicis & num. 15. 16 Simonia an cadat in Cappellanis laicalibus ostenditur, & num. 17. 18 Datur forma monitionis contra inquisitum exequendae. 19 Appellatio in delicto simoniae, an, & quando sit recipienda ostenditur, & num. 20. & 21. Simoniacus pendente appellatione est suspendendus ab Altari.

Denunciationis.

F O R M U L A XXII.

Hic auctoritate ordinaria denunciantur, & declarantur excommunicati majori excommunicatione Papae reservata, nec non privati Beneficio Ecclesiastico sub invocatione N. in Ecclesia N. erecto N. & N. ex eo quia in renunciatione d. Beneficii invicem facta pacta illicita, & simoniaca a Sac. Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis reprobata inierunt. Ut igitur ab omnibus evitentur praesentes publicari jussimus, & excommunicati existant, donec tanti sceleris peracta condigna penitentia, meruerint a Sede Apostolica absolutionem obtinere Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

Con autorità ordinaria, si denunciano, e dichiarano scomunicati di scomunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, e privati del Beneficio Ecclesiastico N. eretto nella Chiesa N. perche nella rinuncia di detto Beneficio fatta da d. N. a favore di detto N. hanno fra di loro convenuto patti illiciti, e simoniaci, riprovati da Sacri Canon, e dalle Constitutioni Apostoliche: ed accioche siano da tutti evitati si sono publicati i presenti Cedoloni: e così staranno scomunicati, fin tanto che fatta condegna penitenza d'un tanto eccesso meriteranno d'essere assoluti dalla Sede Apostolica, Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

Monacelli Form. Pars III.

G AD-

ADNOTATIONES.

VISIS TESTIBUS. In crimine simoniæ quælibet persona admittitur ad testimonium ferendum, nemoque repellitur, nisi exceptione inimicitiae capitalis, & conspirationis, cap. licet Heli de simo. ibique glos. & alii quos refert, & sequitur Paris. de confid. benef. quæst. 66. num. 7. 8. & seqq. imò tum ex dispositione Bullæ Pii V. la 85. §. 6. tum juris, testes probant, etiam si sint singulares, singularitate diversificativa, præfertim (ut hic) ubi non agitur de pœna ordinaria infligenda, sed de jam incurfa declaranda, Paris. loco citat. quæst. 67. num. 5. & seqq. quem sequitur D. Raynald. resol. crimin. ad cap. 32. supplem. 7. n. 40. & seqq.

Et ratio adducitur: quia cum in d. extravag. 2. de simon. admittantur ad revelandum etiam complices, & socii criminis (qui nunquam sunt idonei testes) ad hoc ut participes valeant coerceri: multò magis alii testes, qui infirmiore exceptionem patiuntur admitti debent: item secunda est ratio: quia crimen simoniæ, & crimen hæresis Simoniaci, & Hæretici æquiparantur, ut habetur expressè ex canone Paschalis Papæ ult. 1. qu. 7. Unde cum in crimine hæresis admittantur ad probandum etiam personæ inhabiles, & crimine irretitæ, & testes singulares, c. in fidei favorem de hæret. in 6. ita admittuntur in crimine simoniæ, prout argumentatur Paris. de confid. benef. d. qu. 66. n. 8. & duob. seqq. & est text. clarus in cap. 1. de test. in 6. Pirhing. in jus canon. lib. 5. tit. 3. num. 146.

Hæc tamen declarat procedere, si agatur per viam inquisitionis (ut hic) prout declarat Barbof. in dict. cap. in fidei favorem de hæret. in 6. num. 8. quando testis non est socius criminis, & muneris simul, nam hic non probaret contra simoniacum, ut declarando conclusionem distinguit Paris. de resign. benef. lib. 14. q. 10. n. 28. & colligitur ex dict. cap. 1. de test. in 6. Ricc. collect. 1715.

In renunciatione Beneficii. Hoc dicitur per modum exempli, cæterum si ve-

agatur de renunciatione, five electione, five permutatione, five præsentatione, aut alia quacunque provisione beneficii, aut cessione juris præsentandi ad Beneficium, poterit de labe simoniaca inquiri, cum in omnibus ejusmodi actibus crimen verificetur, ut patet tum ex Constitutionibus Apostolicis in formula enunciatis, & tradunt communiter Paris. de resign. de benef. lib. 14. quæst. 2. num. 7. & seqq. Fagn. in cap. tua nos num. 6. & 7. de simon. Corrad. prax. benef. lib. 14. cap. 5. num. 51. & seqq. tum ex textu in c. prætereà de transact. & idem dicitur de crimine confidentiæ beneficalis juxta terminos Const. Pii IV. 85. & Pii V. pariter 85. Bullar. tom. 2.

Dicimus, & declaramus. Hoc crimen est mere Ecclesiasticum, & ideo Judex laicus non potest de eo cognoscere, sed privativè ad solum Ecclesiasticum cognitio pertinet, etiam si qui crimen commisit sit laicus, gloss. in c. cum sit de for. comp. vers. malefactores, Bellet. dis. cler. de favor. real. §. 2. num. 26. Pirhing. in jus canon. lib. 5. tit. 3. num. 142. cujus sententia non suspenditur per appellationem, si hæc fuit interposita, declaratoria jam lata, prout dictum fuit in præcedenti formula de declaratoria usurarum. Et per plura jura probat ab hac sententia appellationem non dari Pirhing. loco mox supra citato n. 131. vers. illud denique; nisi quis appellaret ante sententiam: licet Rot. coram Seraph. decis. 1045. num. 5. velit, quod hæc opinio vera sit, quando simoniacus sit notorius, vel confessus, vel simonia sit contracta in collatione ordinis, si verò simoniacus sit occultus, & simonia sit super Beneficio, tunc detur appellatio, & hæc Rotæ Sententia verior videtur. Episcopus autem negligens procedere contra simoniacos per duos menses ab Officio suspensus est, c. quidquid 101. 1. quæst. 1. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 12. num. 45.

Constare de crimine simoniæ consummato. Antequam Judex pronunciet crimen simoniæ esse completum, debet advertere, an concurrant requisita, quæ in definitione continentur, & an simonia sit mentalis, conventionalis, vel rea-

realis, Simonia etenim a gloss. communiter recepta in *Rub. de simon.* sic definitur --- *simonia est studiosa voluntas, vel cupiditas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum*. Dicitur *studiosa*, idest deliberata, quia sine deliberatione, simonia non fit. Additur *emendi vel vendendi spiritualia, vel annexa*: quia hoc est objectum Simoniae. Verbum autem *emendi*, non adhibetur solum ad significandum contractum emptionis, & venditionis, ac si peccatum simoniae solo contractu emptionis, & venditionis committatur: verum etiam adhiberi ad significandos ceteros contractus onerosos, qui non gratis, nec liberaliter fiunt, sed æquivalent emptioni, venditioni, transactioni, pacto, & permutationi, ut explicat Barb. in *rubr. hoc tit. de simon. n. 3.*

Et hinc est quod Gregor. VII. in *cap. ordinationes 113. 1. qu. 1.* in Synodo Romana definiuit, quod tibi intervenit munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obsequio, simonia dicatur completa. Per munus a manu intelligitur pecunia, & quodlibet bonum temporale, siue solvatur ex fructibus beneficii, siue aliunde pro re spirituali, vel spiritualitati annexa. Navar. *consil. 84. num. 10.* Passerin. *de elect. cap. 7. num. 126. & 127.* Per munus a lingua intelliguntur preces, quæ ut habeant rationem pretii, fieri debent ex pacto, v. gr. si intercedas pro me apud Principem, vel alium Superiorem, dabo tibi Beneficium. Per munus ab obsequio intelligitur omne servitium temporale, quod fiat loco pretii, v. g. confero tibi, vel renuncio hoc Beneficium, cum pacto, & onere, tale obsequium præstandi.

Unde cadit inspectio in Notario, qui plus debito pro Dimissoriis Clericorum ordinandorum recipit: hunc enim Simoniam committere dixit Nicol. *lucubr. civil. lib. 4. tit. 18. de sim. num. 28.* ubi Decretum Cong. Concilii allegat. At ut verum fatear, (si non intercedat, alia gravans facti circumstantia, prout adfuisse credendum est in Decreto à Nicolio allegato), sola exactio pecuniæ excessiva, non facit actum simoniacum; nam licet

D. Gregorius in Synodo Romana relata in *cap. sicut Episcopum 1. quæst. 2.* prohibuerit Notario Ordinationis aliquid accipere, & glossa ibi dicat, quod in collatione Ordinum Notarius, siue habeat salarium, siue non, nihil nec pro labore, pro carta debeat recipere, & quod Episcopus providere teneatur, ut gratis scriptura detur: hoc tamen non prohibetur tanquam simoniacum; sed tanquam illicitum, cum Sacramenta sint gratis ministranda juxta canonem Concilii Toletani relatum in *cap. quidquid invisibilis, & ibi gloss. 1. qu. 1.* Proptereaque Sac. Cong. Episc. huic dubio proposito a Vicario Apostolico *Larinen. 17. Septemb. 1587.* respondendo, declaravit, quod recipientes pecunias pro Dimissoriis, simoniam non committerent, sed aliud delictum punibile.

Simonia mentalis, quæ committitur traditione rei temporalis in pretium pro re spirituali sine pacto, & conventionione explicita, sed solum mente concepta, non punitur in foro externo, & Simoniacus mentalis, non tenetur ad resignationem Beneficii, aut restitutionem, licet peccaverit, textus est in *cap. ult. de simon. ibique gloss. & Barb. num. 3.* Simonia conventionalis, quæ perficitur conventionione extrinseca de pecunia, vel pretio, sed adhuc non est secutus effectus ex utraque parte, reddit inhabilem ad Beneficia futura obtinenda: at non privat obtentis, secundum opinionem, quam tenet, & sequitur Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 15. n. 70.* Rot. coram Pamphil. *dec. 369. num. 3.* de qua tamen conclusione plures dubitant, ut dicit Tondur. *quæst. benef. tom. 2. par. 3. cap. 160. num. 14.* qui volunt ut sufficiat etiam ad poenam privationis. Simonia realis, de qua loquitur hic formula, quæ perficitur executione pactorum, ex utraque parte conventorum, privat ipso jure, Gonzal. *ubi supra num. 69.* & propter ea dicitur in formula --- *constare de crimine simoniae consumato*, ad ostendendum, quod tractatus, siue pactum illicitum inter renunciantem, & renunciatarium, non punitur nisi secuto effectu, ut enim sit simonia realis debet compleri, quod tractatum fuit:

G 2 unde

unde in processu necesse est probare saltem per præsumptiones, & conjecturas, quod resignans, & resignatarius pervenerint ad perficiendum quod in pactum deduxerant saltem in parte, *Parif. de confid. benef. quest. 39. n. 7. & seqq.* quem sequitur Tondut. *quest. benef. tom. 2. par. 3. c. 106. n. 7. & seqq.*

13 Conjecturæ autem, & præsumptiones, quibus resignatio simoniaca probatur completa, debent esse concludentes, & plenè probatæ. *Parif. de resign. lib. 4. qu. 8. per tot.* itaut nihil aliud importare possint, *Rot. coram Seraphin. decis. 1029. num. 2.* præsertim si agatur per viam accusationis, in qua probationes debent esse pleniores, *Lotter. de re benef. lib. 3. quest. 29. num. 62.* Quidquod sit de simonia confidentiali, quæ dicitur completa, & probata per solam promissionem, Tondut. *d. cap. 106. num. 11.*

14 Et privatos esse d. beneficio. Hodie jure novissimo renunciatio Beneficii simoniace facta est ipso jure nulla, nec indiget alia sententia Judicis. Unde Beneficium simoniace renunciatum, sive obtentum dicitur vacare, & potest impetrari a quocumque, vigore Constitut. Apostolicæ quas in necessariis refert. *Parif. de resign. d. lib. 14. quest. 2. per tot. Gonzal. loc. cit. num. 69.* & sic quod ad Beneficium super quo cadit simonia, bene dicitur in formula, tam renunciantem, quam renunciatarium esse privatos, cum jam vacet ipso jure: quicquid sit de aliis Beneficiis ab eisdem possessis, quibus privati non remanent, nisi prius sequatur sententia, at docet Tondut. *quest. benef. tom. 1. cap. 97. num. 22. & part. 2. cap. 5. §. 1. num. 1. & 2. tom. 2. part. 3. cap. 135. num. 23.*

15 Neque huic verissimæ sententiæ obstat opinio Navarri *conf. 92. de simon.* putantis Beneficium non vacare ipso jure, sed esse expectandam judicis sententiam ex quo ut ipse ait *Bulla Pii V.* quæ incipit *cum primum*, non sit usu recepta: quia ejus opinio est reprobata: cum observantia Constitutionum Apostolicarum, non pendeat ab usu, & receptione subditorum, sed eo ipso quod sunt publicatæ, obligant in conscientia, & nun-

quam abrogantur contrario usu, sive Consuetudine, ut reprobatis *Garc. & Barbof.* qui idem asserbant de Constitutione *Sixti V.* emanata super delatione habitus Clericalis, dixit *Rot. cor. Caccia*, & *Molines*, a me allegat. *part. 2. tit. 15. ad form. 4. num. 2.*

Et hinc est, quod Beneficiatus, qui Beneficium simoniace scienter obtinuit; tenetur illud in conscientia dimittere, cum hoc sit effectus privationis ipso jure, *Parif. de confid. benef. quest. 58. num. 22. 23. & 24.* *Guazzin. jun. ad defens. animar. lib. 2. defens. 6. cap. 47. num. 20.* & nisi dimittat, dicitur in peccato perseverare, ut ait *Lotter. de re benef. lin. 3. q. 29. num. 165.* absque eo, quod illum excusare valeat circumstantia simoniæ occultæ, seu timor infamiæ: quia hæc fortè juvant pro obtinenda à Papa, sive a Pœnitentiaria dispensatione, non autem ut eum tutum in conscientia reddant, ad tradita per *Corrad. prax. disp. lib. 5. c. 11. n. 7.* & tenetur fructus perceptos restituere, quia nunquam habuit titulum, cum jus resistat acquisitioni Beneficii ab initio, *Lotter. dist. quest. 29. num. 160.* *Corrad. ibid. n. 1. & seqq.* Si autem simonia esset ignoranter contracta, puta per tertium, tunc, quia acquiritur titulus coloratus, habita per Beneficiatum notitia, & facta dimissione, daretur a Pœnitentiaria retentio, prout de stylo testatur *Corrad.* ubi supra *num. 4.*

Censura autem d. extravagantis, non 16 cadit in Cappellanis laicalibus, quamvis perpetuis, erectis sine consensu Ordinarium aut alterius Superioris Ecclesiastici auctoritate: quia non sunt Beneficia Ecclesiastica, sed potius officiatuæ, quæ administrari possunt a laicis etiam fœminis, & ideo pactum initum circa has Cappellanas, non dicitur simoniacum cum non sit quid spirituale, *Gonzal. ad regal. 8. glos. 5. num. 25.* ubi quod hæc opinio fuit per tres sententias Rota- 17 les canonizata, & eum sequitur *Corrad. prax. benef. lib. 4. c. 5. num. 57.* Potest tamen etiam in his dari, & verificari pactum simoniacum, quando habere aliquam spiritualitatem annexam, ut respondit *Rot. cor. Pamphil. d. decis. 396. in 6. Mo.*

18 Monitio denique contra simoniacum post constructum processum informativum, & ante declaratoriam exequenda, sic poterit concipi - *Citetur, & moneatur N. ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem contentam in extrav. 2. de simon. & in Bulla B. Pii V. §. 8. in termino trium dierum, alias termino elapso die immediatè sequenti compareat ad videndum se excommunicatum declarari, & publicè denunciari absque alia monitione, &c.*

19 Si reus monitus compareat in suis exceptionibus est audiendus, si verò a comminatione censuræ appellat, ejus appellatio erit reiicienda, & Episcopus, quatenus sibi ex processu constet de crimine, poterit appellatione non obstante, procedere ad declaratoriam: quia talis comminatio, nullum infert gravamen, ut comminationem excommunicationis ferendæ, a comminatione declaratoriarum excommunicationis jam latæ à jure distinguendo, docet Fagnan. *in c. Super eod. 2. numer. 50. de appellat.* At si iterum a declaratoria appellaret, tunc erit superfedendum a publicatione Cedulorum, præfixo appellanti termino ad prosequendam appellationem. Nam licet à poena, & sententia legis non possit appellari *glos. in c. quia nos 32. in fin. appellat.* a declaratoria tamen hominis, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, & appellatio debet admitti, etiam ad effectum suspensivum, quia Iudex potuit errare, ut in terminis declaratoriarum censurarum tran-
dunt Navar. *de sent. excom. lib. 5. cons. 9. num. 5. Bonaccin. de censur. disp. 1. qu. 2.*

punct. 2. n. 7. Pasqual. ad Laurent. de Franc. par. 2. quest. 12. num. 6. Fagn. loco cit. d. num. 50. Donat. prax. rer. regular. tom. 2. par. 2. tract. 10. de appellat. quest. 28. n. 3. nisi tamen delictum sit adeo notum, ut nulla tergiversatione celari, & negari possit, tunc enim non prodesset appellatio, & posset deveniri ad publicationem Cedulorum, Bonaccin. loco citato, & alii ab eo allegati: vel saltem etiam si sit locus appellationi, dummodo inquisitus ex probationibus receptis sit de Simonia diffamatus, erit a celebratione missarum Suspendendus, c. accusatum, &c. seq. de Sim.

De excommunicatione contenta in c. quicunque 12. quest. 2. & c. omnes Ecclesie 17. quest. 4. innovata à Concil. Trid. sess. 22. c. 11. de reform.

Sacrilegi, & dolosi usurpatores rerum Ecclesiarum, locorumque piorum, ab Ecclesia eliminandi sunt, & anathematizandi; ut canones, & Concilia decreverunt. Quare Episcopus, si in Visitatione, vel extra reperiat aliquem Administratorem, Officalem, Syndicum, Exactorem, Depositarium, aut Æconomum alicujus Ecclesiæ, Monasterii, Montis Pietatis, Hospitalis, alteriusve loci Pii, studiis prævaricantis voluntatis, illorum bona, pecunias, & Jura retinere, in proprios usus convertere, invadere, & usurpare, eos adhibitis juris remediis ad restitutionem compellat, etiam excommunicationis.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XIX.

Visactis, & Decretis nostræ Visitationis Sac. Montis Pietatis in hac Civitate legitime erecti, Sententia Revisorum Computorum, aliisque juribus exhibitis, per Procuratorem locorum Piorum, ex quibus constat N. Depositarium, & Administratorem dicti Montis pecunias in Summa..... & alios redditus ejusdem, quæ in pauperum necessitatibus converti debuerant, aliò propria auctoritate contra formam Bullæ Pauli V. vel Statuti Montis) divertisse,
Monacel. Formul. Pars III.

G 3 imò

imò, & in proprios usus *dolosè* convertisse, & usurpare præsumpsisse: visis monitionibus, & præceptis contra eum executis pro reintegratione Montis, quibus parere contempsit, dicimus, & declaramus d. N. Depositarium, damnabiliter incurrisse excommunicationem majorem Papæ reservatam contentam, tam in *d. Bulla*, quàm in *Concil. Trid. sess. 22. c. 11.* & idèò esse publicè denunciandum prout denunciari volumus, & mandamus, cui anathemati tamdiù subiaceat, quamdiù d. Montem plenè reintegraverit, & à Romano Pontifice absolvi meruerit, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aduarius.

SUMMARIUM.

- 1 Montis pietatis erectio tunc est legitima, quando approbatio Sedis Apostolicæ intercessit, & proponuntur statuta.
- 2 Doctores de Montium pietatis erectione tractantes referuntur.
- 3 Formula Decreti erectionis proponitur.
- 4 Quod solvitur Monti, datur pro maintenance illius, & Salario Ministrorum.
- 5 Depositarius, qui habet mercedem, tenetur de levi culpa.
- 6 Mons, qui erigitur ea lege, ut mutuatarii nihil solvant, non indiget approbatione Apostolica.
- 7 Erectio Montis frumentarii proponitur, cum Statutis.
- 8 Episcopus ad recognoscendum labem usurariam, potest visitare Montes frumentarios à laicis administratos, & num. 9.
- 10 Usuræ exactæ ubi non constat quibus sint restituendæ, pauperibus distribui debent.
- 11 Episcopus, debet constituere defensores locis piis.
- 12 Convertentes pecunias Montium pietatis in alios usus, quàm pauperum excommunicationem incurrun.
- 13 Administrator loci pii, qui illius pecunias in usum proprium convertit, dicitur in dolo vero: si verò non facit, quod facere tenetur dicitur in dolo præsumpto, & n. 14.
- 15 Administrator negligens constituitur in culpa, & tenetur de neglectis.
- 16 Usurpantes bona locorum piorum scienter, censuris Sacrorum canonum innodantur.
- 17 Debiteres locorum piorum, qui non solvunt statuto tempore, vel bona retinent aliquo titulo, non sunt censuris coercendi, sed remediis juris.
- 18 Repudiatio legati, sive hereditatis relicte locis piis est vera alienatio, quæ requirit beneplacitum Apostolicum, & allegantur rationes, n. 19. 20. 21.
- 22 Fallit in legatis relictis cum onere Missarum.
- 23 Dolosus usurpator bonorum Ecclesiæ, si est impotens ad restituendum, est abstinendum à censuris.
- 24 Pro exactiōe reddituum locorum piorum deputatur exactor, quando sunt in notabili quantitate.

De-

Denunciationis.

F O R M U L A XXIV.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori Summo Pontifici reservata N. ex eo quia dum erat Depositarius, & Administrator pecuniarum, & pignorum S. Montis Pietatis hujus Civitatis, pecunias, quæ in usum pauperum erogare debuerat, in alios usus convertit, imodolose in proprium commodum consumpsit. Idcirco ut ab omnibus evitetur præsentibus publicari jussimus: & tandiu anathemati subiacebit, quamdiu usurpata, & consumptam pecuniam Monti restituat, & deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit, &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✕ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

COn auctorità ordinaria, si dichiara, e denuncia Scommunicato di Scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. perche essendo stato Depositario, & Amministratore del Sacro Monte di pietà di questa Città, il denaro, che doveva impiegare per beneficio, e sollievo de poveri, l'ha convertito in altr'uso, anzi l'ha con fraude usurpato per uso, e comodo proprio. Et acciocche sia da tutti evitato, si è publicato il presente Cedolone, e starà così Scommunicato, fin tanto, che haverà reintegrato il monte intieramente, e di poi ottenuto dal Sommo Pontefice l'assoluzione, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✕ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

Legitime crediti. Montis Pietatis erectio tunc dicitur legitima, quoties Sedis Apostolicæ approbatio interveniat, prout colligitur ex *Constit. Leo X. in Conc. Lateranen. evulgata*, & homologata anno 1515. impressa in *Bullario tom. 1. Constit. 11. §. 4. ibi -- Ac deinceps alios etiam similes Montes cum Apostolicæ Sedis approbatione erigi posse*. Ut autem instantia pro confirmatione erectionis sit honesta, & admissibilis, hæc sunt, quæ debent proponi.

Primo quod pecunia coacervata, & destinata pro Monte administrabitur à Ministris, qui dabunt idoneam cautionem de fideliter administrando, & singulo anno rationem reddent coram Syndicatoribus electis, qui eos absolvere, vel condemnare non poterunt, nisi prius computa ab Episcopo, vel ejus Deputato visa, & approbata non fuerint.

Secundo quod pecunia Montis non mutuabitur Divitibus, neque alienigenis, sed pauperibus, & indigentibus loci (non tamen Ministris, & Officialibus.

G 4 bus

bus Montis) & aliò non convertetur:

Tertiò, quod Mutuatarii dabunt sufficiens, & certum pignus, pro certa, & determinata summa, quæ non debeat excedere scuta....

Quartò, quod Mutuatarii, singulis mensibus aliquid exiguum elemosinaliter v.g. duorum cum dimidio, vel trium pro centenariò ultra sortem solvent pro sumptibus necessariis ad conservandum Montem, scilicet pro stipendiis Ministrorum, pro conductione Domus, & certis aliis expensis, absque ullo lucro Montis, donec Mons possit propriis aliis redditibus dictas expensas sustinere.

Quintò quod pecunia dabitur mutuataris ad certum tempus v. gr. ad annum, vel ad summum duos annos: & si mutuum præscripto tempore non restituatur, pignus vendetur, & ex pretio pecunia debita Monti solvetur, & quod reliquum est Domino pignoris restituatur: imò quod post venditionem concedetur debitoribus mutuataris terminus saltem octo dierum ad pignus redimendum.

Sextò, quod super pignora non recipientur sequestra, seu arresta, nisi coram ordinario legitime constet, rem pignori datam fuisse furto subtractam, & se-

questum, seu arrestum sit subscriptum ab ipsomet ordinario, redintegrato Monte de pecunia mutuata.

Septimò quod venditio pignorum non fiat diebus festis de præcepto, nisi in casu, quod diebus ferialibus ob carentiam oblatorum, venditio compleri non possit, & tunc non nisi obtenta scripto licentia Episcopi.

Octavò, quod fiat Inventarium mobilium, immobilium, & jurium Montis, quod erit subscriptum à ministris, & renovatum in ingressu, & fine officii.

Nonò quod Statuta suprascripta fuerint ab Episcopo cum consilio Deputatorum Capituli Cathedralis, & Universitatis laicorum laudata, & approbata.

Hæc inquam, statuta sunt juridica, & honesta, quæ poterunt juxta exigentiam loci augeri, sed non minui: & de quibus sparsim loquuntur Lott. de usur. q. 22. num. 33. & seqq. Nicol. lucubr. crv. lib. 3. tit. 15. n. 13. & lucubr. can. lib. 2. tit. 9. de feriis post n. 5. Chrisp. de Visit. p. 2. §. 38. n. 15. Amotaz. de caus. pñs tom. 1. lib. 4. c. 13. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 19. n. 109.

Obtenta autem approbatione Apostolica, Decretum erectionis poterit sic concipi.

Erectionis Montis.

F O R M U L A XXV.

CUm ex elemosynis, & piorum hominum largitate, collecta fuerit pecuniarum quantitas, ut possit ad succurrendum Egenorum necessitatibus erigi, & institui Mons Pietatis; ideo Nos, cui præcipua pauperum cura commissa est, illis providere satagentes, adhibito prius Deputatorum nostri Capituli, & Civitatis consilio, in Nomine illius, qui intelligit super egenum, & pauperem, & qui Dives est in misericordia: tum auctoritate nostra ordinaria; tum Apostolica nobis delegata, Montem Pietatis in hac Civitate N. (& pro nunc in Domo conductâ in Via N.) perpetuo erigimus, & instituimus, & pro erecto, & instituto volumus, & declaramus, cum sequentibus legibus, & Statutis, videlicet (& inserantur numericè Statuta, quibus per extensum insertis, immediate dicatur): ita auctoritate prædicta erigimus, & Statuta præinserta servari volumus, & mandamus; reservata Nobis, & Successoribus nostris facultate ea augendi, & declarandi (prætenquam quo ad interesse solvendum à mutuatariis).

tariis) prout nobis & dictorum Successoribus pro bono regimine dicti Montis Erecti videbitur expedire omni &c. Datum &c.

N. Episcopus, & Judex Commissarius Apost.

Letum, latum, & promulgatum fuit dictum Decretum Erectionis Montis Pietatis in loco N. die Mensis Anni presentibus N. & N. Testibus &c.

Ita est N. Cancellarius Episcopalis.

- 4 **P** Ræterea in condendis ejusmodi Montium Statutis, advertendum est etiam, quod id, quod solvitur Monti à mutuataris præter fortem, non dicatur illud solvi debere per utile de Monte, vel per usura del Monte; nam nomina, & verba ista, licet sterilia sint; ad huc cum verè Mons nec utilitatem, nec usuram propriè recipiat, rudium auribus malè sonant: sed debet dici quod solvatur pro manutentione Montis, & Ministrorum. Secundo, quod si Mons ex lege erectionis debet recipere deposita pecuniarum in gratiam deponentium, ut pecuniæ tutius serventur, melius est mercedem non recipere pro deposito, quam illam taxare: nam Depositarius, qui habet mercedem, tenentur
- 5 etiam de levissima culpa, ut dicit Zacch. de Salar. q. 63. ideoque si aliquid à deponentibus solvatur, id à spontè dantibus, & titulo eleemosynæ recipiatur. Tertio
- 6 quod si erectio Montis fiat lege, & conditione, quod mutuataris nihil præter id, quod acceptum est, dare, & solvere teneantur nulla indiget approbatione Apostolica: quia hoc genus Montium est Christianæ Pietatis egregium institutum.

- Si autem erigendus sit Mons frumentarius, legitima erit erectio, quoties Episcopi, vel alterius Ecclesiastici loci Ordinarii interveniat assensus, qui Statuta approbando, ut sequentia contineant curabit.
- 7

Primo, che li Montisti da eleggersi ogni anno dall' Università (ò sia Confraternità) per voti segreti, siano approvati dall' Ordinario, erendino conto della loro amministrazione, e diano idonea figura.

Secondo, che li Sindicatori da eleg-

gersi come sopra, debbano ogni anno dentro il mese di Giugno haver sindacato li Montisti, e Depositarii del Monte con approvazione dell' Ordinario, e fatto sodisfare, se faranno stati trovati Debitori via esecutiva senza figura di giudizio: e fatta la sindacazione, si eleggano i nuovi Montisti.

Terzo, che il grano si distribuisca da Montisti nel tempo che sarà giudicato più proprio, & esservene maggior bisogno in una, ò più volte à poveri, con pegno sufficiente, che vaglia il terzo di più ò à persone che habbiano seminato, e possono hipotecare al Monte il lor seminato, ò pure dare altra sicurezza equivalente, altrimenti i Montisti siano tenuti del proprio.

Quarto, che il grano si debba imprestare gratis per bollettini da spedirsi da i Priori pro tempore dell' Università, (ò sia Confraternità) e non si possa prestare più di per persona.

Quinto, che il grano del Monte non si possa vendere, nè divertire in altr' uso nè imprestare à forastieri sotto penna di

Sesto, che quelli che piglieranno grano in prestito dal monte alla misura rasa, non possino esser forzati, nè restituirlo alla misura colma, nè pure in riguardo de granari, pallegiatura, provisione de Ministri, ò altre spese che occorrono per il Monte, e conservatione del grano ma solamente restituiscano la quantità, e misura ch' hanno ricevuta; si possa bensì ricevere di più, & à misura colma, quando i debitori del grano vogliono darla spontaneamente non patteggiata, & à mero titolo d' elemosina.

Settimo, che li Montisti, ò siano ricevitori del grano tengano in libro à parte no-

te nota distinta dell' elemosine che si daranno da quelli che restituiscono il grano, e si metta il grano dell' elemosine in luogo à parte.

Ottavo, che il grano imprestato, si debba restituire al Monte per tutto il mese d' Agosto seguente all' imprestito, di buona qualità, e bontà, & i pegni di coloro, che a detto tempo non havranno restituito, si vendano nel termine di precedenti tre bandi, à chi più offerirà, e con il ritratto, si compri altrettanto grano quanto fu prestato sopra il pegno, & il di più che avanza del ritratto, si restituisca al Padrone, senza ritenere cosa alcuna, benché minima.

Nono, che ogn' anno nell' estrazione de nuovi Montisti, ò siano Dispensieri, si faccia l' Instrumento publico del grano, che si consegna con specificazione della quantità, e si dia loro il libro de Debitori sottoscritto, e sigillato col sigillo dell' Università (o sia Confraternità) da quali si dovrà riscuotere esecutivamente.

Decimo, ch' ogn' anno in tempo della raccolta, si mandino una, ò più persone, & per raccorre l' elemosina del grano per augumento del monte.

Undecimo, che si possino variare, far nuovi Statuti coll' approvazione dell' Ordinario secondo le occorrenze de tempi.

§ Porro si iste Mons frumentarius esset erectus ex ærario publico laicorum pro beneficio Annonæ vulgo *Abbondanza* & ab eis esset administratus absque ulla dependentia Ordinarii loci: adhuc posset Episcopus, etiamsi non esset auctoritate Ecclesiastica erectus, illum visitare, statuta examinare, & libros inspicere, ad finem cognoscendi, an in distributione, & mutatione frumenti, ejusque receptione, adfit labes usuraria, ut partibus contradicentibus respondit *Sacr. Congr. Concilii in Montis Falsc. Juris visitandi* 25. Junii 1695: in qua causa cum fuisset etiam declaratum, quod in receptione usuræ observaretur *Bulla Leonis X.* & postea a piæ mem. Card. Barbadigo Ordinario in Visitaciones talis Montis recognitum, quod Montistæ per multos annos ex pacto receperant a mutuataris ultra sortem certam

frumenti quantitatem, & exinde valde notabilem summam usurarum exacta fuisse; factis per peritos calculis coram Eminentiſſ. Barberino Deputato, iterum proponi curavit sequentia Dubia.

Primo an standum, vel recedendum à decisi circa exactionem usurarum pro Montes frumentario ab formam *Bulle Leonis X.*

Secundo, an salmæ tercentum, & ultra Tritici existentis in Monte frumentario Valentani proveniant ex usuris, & quatenus affirmativè, quid circa illud statuendum in casu.

Die 1. Martii 1704. Sac. Congr. respondit.

Ad primum in decisis.

Ad secundum pro erectione Montis frumentarii salmarum 303. sub administratione Em. Episcopi. Ex qua resolutione percipitur, quod Sac. Congr. sequuta est opinionem Comituli *respons. moral. lib. 3. quæst. 35.* ubi tenent, quod ex frumento Montis accreto ab usuris, possit erigi novus Mons. in beneficium pauperum, ubi non constat, & incertum est cui sit facienda restitutio, prout erat in casu: nam tunc cum intret regula de restitutione incertorum, ut in terminis usurarum Montium docet Bonaccin. *de contrah. disp. 3. quæst. 3. punct. 12. num. 7.* pauperibus distribuendum erat, ut dixi supra *ad form. 18. §. Et receptas restituerit*: eadem *S. Congr. in alia Venerabilis Legatorum 15. Novembris 1704. ad 5. dubiam*, quam refert D. Ursia *Instit. crimin. lib. 3. tit. 7. n. 93.*

Per Procuratorem locorum piorum, hoc dicitur ad demonstrandum, quando Ordinarii locorum præter Promotorem Fiscalem in causis criminalibus, debent deputare aliquem Virum idoneum pro defensione causarum locorum Piorum, & quantum fieri potest Ecclesiasticum, Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. num. 109. ampl. 5. & 6.*

Contra formam Bullæ Pauli V. Ad in- currendam censuram hujus Bullæ, quæ est impressa in Bullario *tom. 3. Const. 82.* non est necesse, quod interveniant fraus aut dolus, sed sufficit, quod pecunia in alios quàm pauperum usum convertatur;

tur, ut patet ex §. 2. illis verbis. *Universis, & singulis Montis Pietatis huiusmodi Officialibus quibuscunque status nostri Ecclesiastici quacunque dignitate fulgentibus, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, aut S. R. E. Cardinales etiam de latere Legati existant, ne de pecuniis ad dictos Montes quomodolibet spectantes & pertinentes, ac pro sorte principali à principio illis assignatis; quam pro dictæ sortis augmento postea acquisitis, in alios quam pauperum usus iuxta modum, & formam in erectione dd. Montium præscriptam absque nostra, & Sedis Apostolicæ licentia sub quovis pretextu, vel quæstro colore, & cum obligatione intra quodcunque breve tempus restituendi, disponere præsumat tenore præsentium prohibemus. Quod si quis contra hanc nostram prohibitionem venire præsumpserit, Cardinales quidem, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Suspensionis, aliæ vero inferiores personæ excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a qua non nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo absolvi possunt.*

- 13 Dolose convertisse &c. Quoties constat, quod Administrator loci Pii pecunias, in usum proprium convertit, eo ipso dicitur in dolo vero, & manifesto, non autem præsumpto, adeo ut dicatur prædo, & agi possit contra eum de furto ut plenè probat Gratian. *discept. 935. num. 1. 11. et 21.* & sic censuras canonum incurrit: si verò aliquid aliud contrà dispositionem statutorum egisset, vel id ad quod ex officio tenetur, facere neglexisset, tunc diceretur in dolo, sed præsumpto: quia qui non facit, quod debet, vel non inquit, quod inquirere ex officio tenetur, in dolo dici-
14 tur esse, nisi aliunde bona fide probetur. *leg. si procurator §. Dolose. mandat. l. dolo 41. ff. ad l. falc. d. Sperell. decis. 99. num. 58. Fagn. in cap. de falsariorum numer. 12. de crim. fals. Barb. axiom. 96. numer. 6.* & licet dolus iste præsumptus, elidi, & excludi valeat contrariis præsumptionibus, & conjecturis, de quibus dixi *part. 2. tit. 15. ad form. 4. numer. 3.* tamen administrator de neglectis constituitur in culpa lata, & tenetur ad damna, Panimoll. *decis. 133. per cot.*

- 16 Ex præmissis igitur inferitur, quod Ad-

ministratores, & alii quicunque scienter dolose usurpant bona Ecclesiæ, & aliorum Piorum locorum incidunt in Censuram dd. canonum, & Concilii Trident. Officiales verò Montium Pietatis, qui non in usum proprium, sed in alios usus quam pauperum pecunias Montis convertunt, excommunicatione *Bulle Pauli V.* innodantur: Cæteri verò debitores qui vel ex impotentia, vel ex alia prætentione, & titulo saltem colorato non solvunt statuto tempore debitum, aut non restituunt bona, quæ ad Ecclesias, & pia loca spectare prætendantur, non cadunt sub his censuris, neque hac via censurarum compellendi sunt: sed contra eos intrant alia juris remedia, cum hi non dicantur usurpare, ut advertit, & monet Card. de Luca *supra Concil. Trident. disc. 23. numer. 3. v. gr. si hæres legatum solvendum, seu tradendum Ecclesiæ vel gravatus hæreditatem restituere Monasterio, quod, siue quam rector, vel Abbas antecessor sine beneplacito Apostolico repudiavit, retineret: non diceretur legati, seu hæreditatis Usurpator, licet titulo retineret, & possideret invalido: quia non adest neque dolus verus, neque præsumptus, sed potius bona fides & credulitas iusti tituli.*

Dixi, quod isto casu hæres, siue alius gravatus possideret titulo invalido: quia ut novit *part. 1. tit. 5. ad form. 15. num. 21. pag. 130.* in repudiatione legati, seu hæreditatis relictæ Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis piis, requiritur Beneplacitum Apostolicum: tum quia cum statim ac bona relictæ, vel donata fuerunt, transeat eorum dominium in Ecclesiam, vel Monasterium absque alia traditione, & acceptatione, *l. final. Cod. de Sac. Eccles. Matt. de succes. legal. part. 4. quæst. 18. articul. 4. numer. 85. 88. et 91.* & est communis opinio, & sic sint illis jam quæsitæ, & non quærendæ: sequitur, quod repudiatio sit vera alienatio, quæ necessario solemnitates requirat, ut in puncto rejectis contrariis tenent, Donat. *prax. rer. regular. tom. 1. part. 2. tract. 14. de reb. monaster. non alien. quæst. 59. a num. 9. & per tot. Amoltaz. de caus. piis tom. 1. libr. 1. capit. 12. num. 42. 46. & seqq. Gratian. discept.*

discept. 674. nu. 12. Quarant. in summi. Bullar. verb. alienatio rerum Ecclesie num. 23. & 43. verb. Prælati potest in fin. Tamburin. de iure Abb. tom. 3. disp. 13. quæst. 2. nu. 8. Cherubin. in sum. Bullar. ad Const. Leon. 1. const. 1. Schol. 2. ubi concordantes.

21 Tum quia bona sic relicta dicuntur spectare ad Ecclesias, vel Monasteria, si non ratione domini, aut possessionis, quod, seu quam actu non habuerunt, saltem ratione juris competentis, quod habent ad illa, leg. recte dicimus 25. ff. de verb. signif. & in fortioribus terminis de dote profana respondit Rot. coram Manz. dec. 309. nu. 3. & ideo si sine solemnitatibus fuerunt repudiata, Ecclesia vel Monasterium jus habent vindicandi.

22 At adverte, quod si agatur de legatis particularibus relictis cum onore missarum: cum hæc a Clericis, & Ecclesiis Secularibus sine licentia Ordinariorum, & a Regularibus sine licentia suorum Superiorum acceptari non possint juxta Decreta generalia Urbani VIII. de celebrat. missar. innovata ab Innoc. XII. prout in Bulla, quam per extensum dedi part. 1. in Appendic. pag. 346. si Decreto Episcopi, vel Vicarii generalis, & Superioris Regularium respectivè repudiatur ex eo, quod oneribus injunctis, redditus legatorum non correspondent, valida est repudiatio: quia cum Ordinarii, & Superiores Regularium procedant hac in re, tanquam Delegati Apostolici, actus repudiationis, non indiget alio beneplacito.

Monitio autem contra dolosos usurpatores, & detentores bonorum Ecclesie, & locorum Piorum exequenda ante sententiam declaratoriam, poterit concipi prout notatum fuit in formula præcedenti, & quo ad appellationem, intrant eadem animadversiones ibidem factæ. Quod si Episcopus cognoscat, sibi que constet de morali impotentia dolosi Usurpatoris, reintegrandi Ecclesiam, vel locum pium in totum, vel in partem debet abstinere a denunciatione excommunicationis: quia qui non habet unde solvat, excusatur, licet qui impotens evadit post excommunicationem non liberetur, ut inquit Sayr. de censur. lib. 1. cap. 18. num. 40.

Quare ab Ordinariis elaborandum est ut bona, & pecunie Ecclesiarum, & locorum Piorum, non nisi a viris idoneis, moribus, & fide probatis, administrantur: quibus, ne Decreto Concilii Trident. & Bullæ Pauli V. ignorantiam allegare unquam valent, curent ut in susceptæ administrationis exordio per explicitam lecturam notificentur, & Cancellarius de lectura, & notificatione rogetur, & ubi introitus sunt pingues, & notabilis quantitatis, curare debent, ut eligatur, & deputetur exactor, congrua ei constituta mercede: nam sæpe ex negligentia, conniventia, & incuria Officialium, qui gratis administrant, credita depereunt, & in exhibiles redduntur, cum gravi damno, & jactura locorum piorum. Formula autem talis deputationi sequenti, vel simili modo concipi poterit.

Exactoris deputationis

F O R M U L A XXVI.

N. N. Episcopus Dilecto N. N.

CUM Nobis ea, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperum sustentationem relicta, & instituta sunt, principaliter a Sacr. Canonibus, & Concilio Tridentino commissa reperiantur: animadvertentes
 „ quod introitus loci pii N. (sive locorum piorum N. & N.) nostræ Diocesis
 „ (seu Civitatis) propter negligentiam, conniventiam, & incuriam Officialium, & Administratorum pro tempore in dies diminuantur, & pereunt:
 huic

huic malo (quantum in Nobis est) obviare, & providere cupientes: *proma-*
nutentione, preservatione, & reintegratione dd. reddituum, exactorem pro-
vidum, qui illis præsfit, & proffit, eligere, & deputare statuimus: Quapropter
te, de cuius probitate, fide, diligentia, & idoneitate fiduciam habemus, Exa-
ctorem, & Procuratorem specialem ad exigendum fructus census, canones,
livellos, responsiones, credita pecuniaria, & alios quoscumque proventus
quomodocumque ad præfatum locum pium N. (seu præfata) spectantes sive
spectantia, & pertinentia, aut quocumque modo, & jure spectare ac pertinere
possunt, & poterunt, attenta idonea cautione in actis nostræ Curie sub die...
per te data *de diligenter exigendo*, & rationem nobis, & cui de jure fideliter
redendo, cum mercede annua sc. *ex summa exacta detrahenda* ad ra-
tionem sc. pro centenario, nostra auctoritate ordinaria eligimus, consti-
tuimus, & deputamus, cum facultate Debitores quoscumque (quorum nomina
tibi tradi, & consignari mandamus) pulsandi, & tam in iudicio, quam extra
conveniendi, & pro eorundem fructuum, censuum, canonum, livellorum
creditorum, & proventuum solutione recusantes juris remediis cogendi, &
compellendi, usque ad integram, & plenam satisfactionem, & de exactis
Debitores quietandi, & alia ad prædictum effectum gerendi, & faciendi,
etiam si mandatum magis speciale requirerent. Volumus autem quod in exa-
ctione prædicta nullus alius Officialis, seu Minister d. loci pii N. se ingerere,
& immiscere præsumat, sub pœna restitutionis indebiti, & quod tu fructus
census, livellos canones, pecunias, & alios proventus exactos, seu exactas,
& ut supra ad d. locum pium N. spectantes, & pertinentes, nemini tradas,
& solvas, aut consignes in quacunque quantitate, quantumvis minima, nisi de
mandato, & ordine in scriptis dando, & recipiendo respectivè, N. & N. Of-
ficialium d. loci pii N. ad quos eorundem introituum administratio spectat, &
pertinet, & quam Nos eis servata forma Statutorum loci Pii, & Decretorum
Synodaliū liberam relinquimus sub pœna reiteratæ solutionis de proprio: &
quod præsentis nostræ deputationis litteræ tam ipsis Officialibus, quam Debi-
toribus d. loci Pii notificentur, & intimetur. Datum, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cancellarius.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopus causa concurrente, potest re-
formare, & augere Statuta locorum
piorum.
- 2 Exactor tenetur de neglectis, & non
exactis.
- 3 Exactor, qui assumit in se onus ex actio-
nis dicitur Procurator in rem suam.
- 4 Exactor pro locis piis non est deputan-
dus sine utilitate, & n. 5.
- 5 Exactoris deputatio, notificanda est
debitoribus.

ADNOTATIONES.

PRO MANUTENTIONE, &c. Expri-
mit hic Episcopus causam cur de Ex-
actore speciali provideat, quia ea concu-
rente, pro bono regimine locorum pio-
rum, potest reformare Officiales, & statu-
ta, eaq; augere prout sibi expedire videatur,
prout tradunt Bellett. *disquisit. Cleric. de*
bon. cleric. §. 12. num. 7. & seqq. Barb. de
offic. Episc. alleg. 75. n. 14.

De diligenter exigendo. Hoc exprimi-
tur in formula ad denotandum, quod
Exa-

Exactor debet esse diligens in exactione, aliàs si non de levissima saltem de levi culpa in actione civili tenetur, & quod si fuerit negligens, non solum mercedem conventam non lucrabitur, sed tenebitur de neglectis, & non exactis, ut de comuni volunt, Cyriac. *contr.* 433. num. 6. 17. & 18. Zacch. *de Salar. qu.* 65. num. 37. & seqq.

Ex summa exacta detrahenda. Exactores privati, diversimodè deputantur: alii enim nulla mercede conventa munus exactionis subeunt; alii pro mercede: detrahenda ex ipsa summa exacta ad rationem tot, puta, quinque, sex, octo, vel decem pro centenariis, prout hic in formula: alii demum exactiones acceptant, & in se assumunt omnem illarum utilitatem, & damnum, solvendo Dominis certam summam: & hi quoties inveniuntur (data idonea cautione) tamquam diligentiores, & utiliores, erunt pro locis piis assumendi: nam isti dicuntur emptores exactionis, & censentur Procuratores in rem suam, ut docent Tondut. *q. civil. tom. 1. par. 2. c. 32. n. 4. & 5. Zacc. de salar. d. qu. 65. n. 1.*

Hujusmodi autem Exactoris deputatio, ut præmissum est, debet fieri cum causa, & pro illis locis piis, quorum Officiales, & Ministri negligunt, vel confundunt exactionem introitum notabiliter, & libros, ac partitas dati, & recepti ineptè conscribunt, & consarcinant: Cæterum ubi introitus diligenter exiguntur, computa, & libri benè, & fideliter ab Officialibus retinentur, abstinendum venit a tali deputatione, ne loca pia absque ulla utilitate novo hoc graventur onere.

Liberam relinquimus. Per hanc expressionem datur intelligi, quod per deputationem Exactoris, non tollitur Officialibus loci pii administratio bonorum, quam de jure habent, ut alibi dixi, sed pro utilitate, & manutentione eorundem bonorum capitur provisio, a qua non poterunt reclamare ex supra firmatis §. 1.

Notificentur, & intimantur. Ut enim Debitores non liberentur solvendo Officialibus, & Administris loci pii, debet illis intimari Exactoris deputatio; aliàs ipsis, qui mandatum habent a lege licet à Judice revocatum, bene solverent, si revocationem ignorarent *l. si fidejussor. §. si cum debitor ff. mund. Pacion. de locat. c. 26. n. 28.* ubi dat concordantes.

De Excommunicatione contenta in cap. 8. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matr.

Concubinarii, sive laici, sive Clerici sint mulctandi, & puniendi sunt prout Sacri Canones sanxerunt, & Leo X. in Bulla reformat. Cur. Romanæ approbata à Concilio Lateranensi anno 1514. impressa in Bullar. *tom. 1. Const. 7. §. 36.* mandavit, & novissimè Concil. Trident. homologavit. Quare constituto de schemate Concubinatus, si Episcopus velit contra hos via Censurarum procedere, & non per viam mulctæ pecuniariæ, aut alterius penæ de jure communi, vel a Synodo inflictæ, tunc præmissis tribus distinctis monitionibus, cum aliquo dierum intervallo ad ejiciendam Concubinam, si non pareant, etiam nemine requirente, ad sequentem, declaratoriam deveniat.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXVII.

VHis relatione Baroncelli nostræ Curie, informatione capta super Crimine Concubinatus *N. laici soluticum N. Muliere soluta*, totoque processu de super constructo, ex quo constat de schemate dict. Concubinatus; visis monitionibus contra d. *N. ter repetitis*, & exequutis ad relinquendam dict. Concubinam, quibus parere contempsit, dicimus, & declaramus prænominatum *N.* esse excommunicandum prout per hanc nostram sententiam excommunicamus, &

à. co. 25.

à consortio Christi Fidelium segregamus, donec resipiscat, & exeat a peccato, & pro excommunicato publicè denunciari volumus, ad hunc effectum Cedulones relaxantes omni &c.

N. Episcopus (five N. Vic. Gen.) N.

N. Actuarius.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clerici Concubinarij qua graduatio-
ne poenarum sint puniendi ostendi-
tur.
- 2 Concubinatus, ad effectum puniendi
reos juxta præscriptum Sac. Ca-
nonum probatur etiam diffamatio-
ne, & n. 3.
- Clericus, si post sui Superioris moni-
tionem, Mulierem de incontinentia
suspectam a Domo non ejicit, di-
citur publicus Concubinarium ibi.
- 4 Consuetudo peccandi ad effectum pu-
niendi Clericum Concubinarium, in-
ducitur per duos actus, ubi præ-
cessit monitio.
- 5 Concubinatus est crimen mixti fori.
- 6 Concubina Clerici, à quo Judice sit
punienda, referuntur DD. opinio-
nes.

- 7 Concubinarij laici excommunicari non
possunt, nisi præcedant tres moni-
tiones distinctæ, nec sufficit moni-
tio Synodalis, nec editum, & n. 8.
& 9.
- 10 Datur formula monitionum, & nu-
mer. II.
- 12 Concubinarij puniri possunt alijs pœ-
nis, & tunc non requiritur trina
monitio.
- 13 Mulieres Concubinæ, non excommuni-
cantur, sed alijs pœnis afficiuntur,
nisi sit Concubina Clerici.
- 14 Mulier conjugata, si sit Concubina,
quomodo moneatur.
- 15 Concubiniarius, si sit persona publi-
ca, quomodo sit monendus.
- 16 Regulares si retineant Concubinam.
quomodo sint processandi ostenditur.
- 17 Decretum contra Concubinarium la-
tum, non admittit appellationem.

Denunciationis.

F O R M U L A XVIII

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus
majori excommunicatione N. ex eo, quia ter monitus ad ejiciendam è
Domo N. Mulierem solutam, quam retinet in Schemate Concubinatus, illam
dimittere noluit, seque ab ejus prava consuetudine peccandi sejungere con-
tempnit: idcirco ut ab omnibus evitetur præsentibus justimus publicari, & ex-
communicatus existeret, idest privatus consortio fidelium, perceptione Sacra-
mentorum, participatione suffragiorum, & Orationum, Ecclesiæ, & Eccle-
siastica sepultura in casu obitus, donec resipiscat, exeat a peccato, & absolvi
mereatur. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Con

V E L

COn autorità ordinaria si denuncia scomunicato di scomunica maggiore N. perche ammonito tre volte giudicialmente a mandar via dalla di lui Casa N. Donna libera, la quale ritiene per Concubina, non ha voluto obedi- re, nè separarsi da essa, ne lasciare la prava consuetudine di peccare: accioche dunque sia da tutti fuggito, e vitato si sono affisi, e publicati i presenti Cedo- loni, e starà così scomunicato, cioè privo della società e commercio de' fedeli, e de Santi Sacramenti della participatione de' suffragi, ed orazioni della Chie- sa, e dell'Ecclesiastica sepoltura in caso di morte, fin tanto, che averà obedi- to, e lasciato il peccato. Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

N. LAICI SOLUTI. Hoc specia- liter exprimitur de laico, ad in- sinuandum, quod si de hoc crimine esset inquisitus, & convictus Clericus, non deberet excommunicari tali ordine, sed prius esset servanda graduatio poenarum ab eodem Concilio præscripta in cap. 14. sess. 25. de refor. quamquam illa non ser- vata, possit Episcopus contra Clericos Concubinarios ad alias poenas procedere, Pignatell. consult. 139. n. 129. tom. 9.

Ex quo constat. Circa probationem Concubinatus, Rot. coram Seraphin. dec. 199. num. 1. hæc habet -- Domini dixe- runt probari, quod Augustinus retinebat N. potius pro Concubina de facto, quam pro Ancilla, nam eo quæ per testes proban- tur nempe susceptio liberorum, reputatio, tractatus decentior, cura rei familiaris, differentiæ inter eam, & alias Ancillas, magis conveniunt Concubinæ, quam sim- plici Ancillæ. At conjecturæ in hac de- cisione enumeratæ requirunt, quando agitur de successione prolis, de qua ibi quærebatur: Cæterum ad effectum co- ercendi Concubinarios poenis Canonum, & Concilii, minus exigitur, & admit- tuntur leviores probationes, Ricc. in prax. for. Eccles. part. 5. prax. Crimi- nal. Concubinatus. resol. 9. num. 1. ubi sic

ait — appellatione Concubinæ ad effectum puniendi Concubinarium poenis Concilii, venit illa, quam Clericus, aut uxoratus, vel Religiosus tenet in sua Domo, sive extra do- mum luxurioso affectu, ita tamen, quod cum ea carnaliter commiscetur, & de consuetudi- ne constat, & diffamata est in sua, vel Con- cubinari vicinia: & istam ego dicerem pu- blicam Concubinam; nam hoc appellat pu- blicum l. 20. tit. 4. par. 1. si de publicitate constat per legitimos testes, deponentes de d. diffamatione, aut de rei evidentia, & de frequenti, & mutua conversatione, & frequentia suspectæ amicitie.

Et num. 2. Item si habeat eam extra domum per vehementem opinionem vul- gi stantibus aliis conjecturis, inducitur cer- titudo, ut notat Paulus in l. si posthumus §. fin. ff. de lib. & posthum. Bald. in l. natu- rales Cod. de probat. & quando testes depo- nentes de Concubinatu, dicunt in suo testi- monio: omnes de vicinia dicunt istud, suf- ficit cum aliis adminiculis ad talem proba- tionem, ut notat Abb. in cap. cum dilectus de purgat. canon. & debent testes concludere in suo dicto, quod iste Concubinatus innotescit pluribus de vicinia vel populo, nam ex hoc resultat, quod sit crimen ma- nifestum Bart. &c. quæ doctrina in pra- xi tenenda est; nam si esset probandum continua habitatio, communis lectus, & mensa affectu maritali, prout dispo- nit

nit jus civile glos. in l. Concubinam ff. de Concubin. facile eluderentur pœnæ Sac. Canonum, ut advertunt Ciarlin. contr. 33. numer. 43. & contr. 50. num. 54. Pignatell. d. cons. 139. num. 78. to. 9. & sequitur D. Rainal. observat. crim. ad cap. 28. supplem. 1. numer. 27.

3 Et sine difficultate contra Clericos, quorum Concubinitus probatur consuetudine peccandi cum Muliere, tum in Domo propria: tum in aliena, Tondut. quest. benef. tom. 1. part. 1. cap. 97. num. 13. imo quod probetur diffamatione de consuetudine, & commercio etiam extra propriam Domum in Clerici, vel fœminæ vicina Ciarlin. de contr. 33. num. 44. & 55. Panimoll. decis. 49. num. 7. 8. & seqq. & quod, Clericus dicatur Concubinarius notorius, si post sui Superioris monitionem, Mulierem de Domo sua dimittere renuit, aut negligit, vel alibi retinet in Domo Amici, vel conductæ, tenet Tondut. loco supra cit. numer. 2. ex hoc enim oritur violenta præsumptio, quod eam retineat in Concubinam Pignatell. de consult. 139. nu. 52. & habetur expressè in Bulla Leo X. Constit. 20. impressa in Bullario tom. 1. pag. 503. in qua Pontifex in §. 22. sic ait publici autem intelligendi sunt non solum ii, quorum Concubinitus per Sententiam, aut confessionem in iure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari notorium est, sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamata tenent, & per suum superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt.

4 Frequentia autem, seu consuetudo peccandi ad effectum puniendi Clericos juxta dispositionem Concilii inducitur per duos actus, ut probat Ricc. d. par. 5. prax. criminal. Concubinat. resolut. 17. numer. 5. & seqq. quod verum puto ubi præcessit specialis monitio juxta terminos Concilii Graff. lib. 3. consil. part. 2. cons. 10. numer. 5. de sentent. excomm. Leo Thes. for. Eccles. part. 3. capitul. 4. num. 25. vers. quoad decretum.

5 De schemate concubinitus. Hoc crimen, quod sit Ecclesiasticum, & solus Episcopus privativè de eo cognoscere debeat, ex eo quia de jure civili non prohibeatur, tenent DD. relati à Pignatell. d. consult.

Monacel. Formul. Pars. III.

139. numer. 85. & 86. tom. 9. alii tamen, (quorum opinio verior est) sustinent, quod sit mixti fori, prout sunt Ricc. d. part. 5. prax. crimin. resolut. 13. per tot. Barbof. in d. cap. 8. sess. 24. de reform. matr. numer. 5. Bellet. disq. Cleric. de favor. Cleric. real. §. 4. numer. 52. Guazzin ad defens. reor. def. 1. cap. 11. numer. 9. Conciol. resolut. crim. vers. delictum resolut. 2. nu. 11. Gallemart. in collect. ad Concil. d. cap. 8. verb. ab Ordinariis locorum: & hæc sententia in praxi recipitur; quia etiam jure civili novissimo prohibetur, ut relatis juribus probat Ciarlin. controvers. 33. numer. 71. & contr. 109. nu. 54. quamvis Judices laici parum se ingerant in puniendo.

6 Dubium tamen oritur de Concubina Clerici, an scilicet hæc possit puniri à Judice laico, vel potius sortiatur forum Ecclesiasticum; & duplex est Sententia; una tenet, quod Mulier pro copula carnali habita cum Clerico, dummodo non sit ejus Concubina notoria, & publica, non possit à Judice laico puniri, sed foro Ecclesiastico privativè subiacet, & hanc sequuntur Graff. decis. aur. par. 2. lib. 3. cap. 11. num. 19. Sperell. decis. 19. num. 4. & seqq. Ciarlin. contr. 50. numer. 50. Bellet. disq. cler. de favor. real. §. 4. num. 53. quibus adheret. Fagnan. in cap. nullus numer. 30. & 31. de form. comp. ubi firmat quod ratione individuitatis causæ, Concubina forum Clerici sortiatur, & si Judex Sæcularis instituat processum contra Mulierem in casu fornicationis cum Clerico perpetratæ, individuando personam ipsius Clerici, eo ipso incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, quæ fertur in Judices, personas Ecclesiasticas processantes: & licet in eandem sententiam inclinet, Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 2. §. 2. nu. 6. vers. notandum secundum, fatetur tamen, quod à Judicibus laicis non servatur; Alia verò Sententia negat privilegium fori Concubinæ Clerici competere, & huc subscribit Pac. Jord. elucubr. tom. 2. lib. 11. tit. 3. num. 105. ubi quod nullo modo id concedendum sit. Prima sententia de jure videtur verior: secunda in praxi remanet dubia.

7 Ter repetitis. Ut Concubinarii valide excommunicentur, debent prius ter judicialiter moneri, neque sufficit, quod fue-

H

fue-

fuerint moniti per Edictum, vel per Synodum, vel per unicam monitionem pro tribus: quia monitiones debent esse speciales, & distinctae, ad hoc ut dicatur servata forma Concilii: nam licet regulariter monitio generalis in Synodo facta vim habeat trinæ monitionis: ut alibi dixi, fallit tamen regula hic, ut individualiter advertunt Genuen. *in prax. cap. mihi* 36. nu. 2. & 3. Graff. *dec. aur. par.* 1. lib. 2. c. 76. n. 5. Barbof. *supra Concil. nu.* 3. Fagn. *in cap. perniciosam nu.* 22. *de offic. ordin.* Pignatell. *d. consult.* 139. n. 104. & 105. Pirhing. *in jus can. lib.* 3. tit. 2. §. 2. num. 13. *vers. notandum quarto Gallemar. collect. in Concil. sess.* 25. cap. 14. *de reform.* num. 2.

8 Et hinc cavendum est à doctrina Ric. *d. part. 5. prax. crimin. resol.* 11. ubi docet, quod monitio facta in Synodo habeat vim trinæ monitionis ad effectum puniendi Concubinarium ex vi Concilii: nec non a praxi quam tradit Leo *thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 4. num.* 26. ubi dicit quod ordinarii locorum postquam monuerint per Edictum publicum omnes Concubinariorum quatenus debeant sub penis in Edicto contentis à Concubinato de cætero abstinuisse, si non paruerint, possint absque alia monitione procedere, & non parentes ad penas in Edicto contentas condemnare; nam hæc praxis nimium distat, tum à mente Concilii; tum à juris dispositione secundum quam nemo dicitur verus contumax, & inobediens Ecclesiae, ut possit excommunicari, nisi personaliter, & specialiter citetur, ut oblitus docuit in specie de Concubinario idem Ricc. *loco citato resol.* 5. & probant omnes supra allegati.

9 Præterea, cum Judex Ecclesiasticus non debeat procedere ad monitiones contra Concubinariorum, nisi prius sibi constet de concubinato, Raynald. *observ. crimin. ad cap. 28. supplem.* 1. num. 25. absurdum quippe est asserere, quod possit eos ante delicti probationem punire, juxta Ricc. & Leonis Sententiam, si non dum potest monere.

10 Monitiones autem sic poterunt concipi -- Moneris tu N. ad dimittendam, & eliciendam in termino trium dierum, & do-

mo tue solite habitationis Mulierem N. tuam Concubinam, & ab omnino te separandum, & abstinendum à consuetudine cum ea fornicandi, sub pena excommunicationis: & hoc primo, & pro prima canonica monitione instante &c.

Si vero Concubina non retineatur in Domo propria sed extra in alia domo conducta, vel Amici, dicatur -- Moneris tu N. ad te abstinendum, à consuetudine fornicandi cum Muliere N. tua Concubina, & ab accessu Domus N. illius habitationis, & omnino ab ejus commercio separandum in termino trium dierum sub pena excommunicationis: & hoc primo, & pro prima canonica monitione &c.

Et si non pareat, fiant aliae duæ monitiones dicendo in secunda -- & hoc secundo, & pro secunda canonica monitione: & in tertia -- & hoc tertio & pro tertia canonica, & ultima peremptoria monitione &c.

Verum si ordinarius nollet Concubinariorum excommunicatione percellere, sed illum aliis penis coercere, prout potest. v. g. carceris, exilii, vel multa pecuniaria, tunc non esset astrictus hunc ordinem servare, sed executi prima, vel secunda monitione sub comminatione pœnarum Sacrorum Canonum, & aliarum arbitrio poterit si monitus non pareat, dictis pœnis eum punire, cum solemnitas trium monitionum exigatur in solo casu inferendæ excommunicationis, ut communiter tradunt Ricc. *decis.* 43. numer. 9. & 10. *part. 4. Barb. supra Conc. d. cap. 8. nu.* 3. Ciarlin. *contr.* 5. num. 36. Fagna. *in d. c. perniciosam n.* 21. *de offic. ordin.* Pignatell. *d. consultat.* 139. num. 88. & 246. tom. 9. Nicol. *lucubr. civil. lib.* 4. tit. 18. num. 67. *vers. amplius ubi Decreta S. Congr. refert Raynald. loco cit.* num. 33.

Et est notandum. Primo, quod contra Mulieres Concubinas tanquam fragiliores, Ecclesia solet ab excommunicatione abstinere, ad evitandum contemptum, qui in eis facile posset contingere: & postquam fuerint monitæ, si non resipiscant, & præsertim si sint recidivæ, exilio, fustigatione, vel carcere eas punit, Fagnan. *in d. c. perniciosam nu.* 23. & 24. *de offic. ordin.* nisi sint Concubinae

cubina Clericorum, quæ possunt, etiam excommunicari, Pignatell. *de consult.* 139. n. 118. & 119. tom. 9. Et si sint solutæ, siue conjugatæ dummodo, ut loquitur Concilium, cum adulteris, sed Concubinaris publicè vivant.

14 Secundo notandum, quod si Mulier Concubina sit conjugata, & meretricetur infcio Marito, erit monenda in secreto, at nihil in actis est scribendum, nè Marito, seu Consanguineis detur occasio illam occidendi, & ideo a punitione abstinendum, ut monet Raynald. *loco citato* n. 28.

15 Tertio notandum, quod si Concubinarus sit inter Magnates, vel loci Gubernator, erit magna circumspetione procedendum, & à rigore juris aliquantum recedendum, & ita prudenter, ut nec illi monitio pastoralis desit, nec de læsa ipsius extimatione conqueri possit; pellicem tamen, si est publica, Judex moneat juxta c. *præcipua* 11. *quæst.* 3. ut consultit Pignatell. *d. consult.* 138. n. 115. & 116.

16 Quarto notandum, quod si de hoc crimine accusetur aliquis Regularis, qui degat intra Claustra, poterit ordinarius inquirere, & Processum informativum ad suum Superiorem remittere, cum præfixione termini, ut illum puniat ad formam Concilii *cap.* 14. *sess.* 25. *de regular.* Si vero talis Regularis extra Claustra degeret, posset ordinarius tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus ipse eum punire juxta aliud Decretum ejusdem Concilii *cap.* 3. *sess.* 6. *de reform.* Ciarlin. *in terminis contr.* 50. nu. 8. & 9. At ego consulerem, quod etiam in hoc secundo casu ordinarius uti debeat prudentia, & non juris rigore, nè Ordinum Regularium bonum nomen, & fama luxuriæ cæno sædetur: & reum

à loco delicti removeri facere, & processum supra Superiori remittere pro punitione juxta Regularium Statuta: longè enim utilius est istis bonam famam servare, quàm delictum punire: quia plus nocet exemplum delinquendi, quod ex delicto revelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti secreti, ut monet Navar. *commentar.* tom. 3. *in rubric. de judic.* num. 56.

Quinto notandum, quod si Concubinarus monitus ad dimittendam Concubinam ante, vel post sententiam declaratoriam appellaret, ejus appellatio non debet admitti a Metropolitano cum inhibitione, ut pluries Sacr. Congr. Concilii declaravit, cujus Decreta refert Pignatell. *in sæpe citata consult.* 139. num. 90. & numer. 258. tom. 9. ideoque appellando non potest pænæ executionem suspendere; sed ordinarius nullo attento impedimento exequitur suam sententiam.

De Excommunicatione ferenda contenta
in cap. ex litteris 10. de
Sponsal. & matr.

Sæpe contingit, quod contractis Sponsalibus de futuro, ex aliqua superveniente causa etiam frivola Sponsus, vel Sponsa ab illis, altero ex eis invito, recedere molitur. Unde si ex parte ejus, qui matrimonium vult complere, requiratur ordinarius judicialiter, ut renuentem juris remediis ad illud contrahendum compellat, constituto de legitimis sponsalibus, & quod nulla juridica causa recedendi intercedat, poterit ad sequentem declaratoriam devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXIX.

A Trentis comparatione, & instantia judiciali Semproniz cor. nobis facta, de & super executione Sponsalium de futuro *sub juramento* inter ipsam instantem, & Cajum contractorum: visis juribus exhibitis, ac monitione sub pænâ excommunicationis ad contrahendum matrimonium contra dictum Cajum extrahere renuentem exequuta, & auditis excusationibus per eum deductis,

H 2

ctis,

Etis, dicimus, & declaramus, esse locum exequutioni Sponsalium, & eundem Cajum teneri, & obligatum esse ad contrahendum matrimonium cum dicta Sempronia, & ad illud cogendum *Ecclesiastica Censura*; prout nos adhuc effectum excommunicamus & excommunicatum publice denunciari volumus, donec juris jurandi religione adimpleat, dictam Semproniam ducat in uxorem, & exeat à peccato: cedulones decernimus, & publicari mandamus. omni &c.

N. Episcopus (sive Vic. Gen.) N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

- 1 Promittens Sponsalia, cogitur censuris contrahere matrimonium, etiamsi promiserit sine juramento, & n. 6. 7. 8.
- 2 Qui promittit Sponsalia, & matrimonium contrahere recusat, est monendus cum præfixione termini, & datur formula monitionis n. 3.
- 4 Causæ justæ recedendi à sponsalibus quæ sint, ostenditur.
- 5 Impedimentum consanguinitatis in 4. & 5. gradu, non indiget dispensatione.
- 6 Sponsus, qui substituit censuras, & noluit matrimonium contrahere, an teneatur Sponsam dotare ostenditur.

- 10 A sententia declaratoria, qua quis censura compellitur matrimonium contrahere, datur appellatio ad utrunque effectum.
- 11 Excommunicationis finis, est, ut reus exeat à peccato: qui enim alio contorto sine movetur ad hanc poenam, inferendam gravissimè peccat.
- 12 Judex, qui excommunicat juris ordine non servato, & per imperitiam est ab officio removendus, & extra ordinem puniendus.
- 13 Episcopi fulminantes censuras per Sordes, & ut inde lucrum faciant sunt a regimine removendi, quia minime periculum destructionis.

Denunciationis

FORMULA XXX.

Hic auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus majori excommunicatione Cajus ex eo, quia contracti per eum Sponsalibus de futuro juramento vallatis cum Sempronia, nulla interveniente rationabili causa recedendi, & per nos ad instantiam dictæ Semproniæ monitus, jurisjurandi religione neglecta, promissa adimplere, & matrimonium contrahere renuit. Ut igitur ab omnibus evitetur, præsentibus jussimus publicari, & anathema erit; donec exeat à peccato, & Semproniam in Uxorem ducat. Datum &c.

N. Episcopus, sive Vic. Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Con-

V E L

Con autorità ordinaria, si dichiara, e denuncia Scommunicato di scomunica maggiore Cajo, perche havendo contratto gli Sponsali de futuro con Sempronia, e promesso con giuramento d'efeguirli col matrimonio: citato da noi ad istanza di detta Sempronia à contraere il matrimonio, ha ricusato, e ricusa d'effettuarlo, benchè non habbia nessuna causa di rifiutarlo, onde non potendo noi dissimulare l'ingiuria, ch'egli fa al giuramento, & alla Chiesa habbiamo ordinato, che siano affissi i presenti Cedoloni, e vogliamo, che stia scomunicato, sin tanto, ch'avrà obedito. Dato &c.

N. Vescovo (ò Vic. Gen.) N.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

SUB JURAMENTO. Hoc dicitur ad exprimendum casum minus dubitabilem, ut in textu: cæterum licet hic sermo sit de Sponsalibus juratis, idem tamen jus obtinet etiam in non juratis, quia resiliens à Sponsalibus cogendus est non ob juramentum, sed propter injustitiam, quæ committitur in materia gravi sub peccato mortali: sive Sponsalia sint jurata, sive non; nam prædictum cap. non innititur juramento, sed narrat, quod in facto contigit. Ratio universalis est, quia Juxta tenetur ex officio compellere ad reddendum unicuique, quod suum est, vel ex justitia illi est debitum, ergo qui promisit alicui matrimonium, potest cogi ad illud contrahendum, etsi simpliciter, & sine juramento promiserit, quia ex justitia est obligatus ad adimplendum id, quod promisit: quamvis Ecclesia magis studiosè compellat eum, qui per juramentum Sponsalia firmavit propter majus vinculum religionis adjectum, Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 29. n. 4. ubi de veriori Sententia, quem cum aliis pluribus sequitur Pirhing. in jus can. lib. 4. tit. 1. n. 17. & 18. Rot. coram Seraphin. decis. 1112. num. 1. & 2. & coram Cavalier. decis. 421. num. 2. & dec. 526. n. 1. Adden. ad Greg. dec. 376. lit. A.

Monacel. Formul. Pars III.

Ac monitione. Debet enim ille, qui recusat matrimonium contrahere, & à Sponsalibus recedere nititur, judicialiter moneri cum præfixione termini ad contrahendum sub pœna excommunicationis, & sub prohibitione, & inhibitione, ne interim cum alia, seu alio contrahere audeat, modo sequenti.

Monetur Cajo in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo sibi assignantur ad contrahendum matrimonium cum Sempronia ad formam Sponsalium invicem contrahentium, & juratorum, de quibus in actis, sub pœna excommunicationis: alii duo ad dicendum, & allegandum causam quare non debeat compelli, & excommunicari: alii vero duo ad videndum se excommunicari, & pro excommunicatis publicè denunciari, ipso amplius non monito, & interim sibi inhibetur sub pœna sc. . . . & in subsidium excommunicationis, ne audeat cum alia Muliere (seu Viro) quocunque modo nova Sponsalia, sive matrimonium contrahere &c.

Et auditis excusationibus. Regula supra firmata, nempe, quod contrahens Sponsalia jurata, sive non jurata, cogitur per censuras contrahere matrimonium per verba de præfenti, fallit si concurrat aliqua causa à Sponsalibus recedendi, quæ Judicis arbitrio legitima reputetur, ut habetur ex eod. c. ex litteris de Spons. Rot. coram Pamphil. decis. 96. num.

H 3

num. 2. & coram Buratt. decis. 311. num. 1. Quæ autem dicatur causa iusta, & rationabilis resiliendi, dixi in par. 1. tit. 8. ad form. 10. num. 3. hic autem adde, quod si Sponsus sit absens, & valetur extra Provinciam Sponsalia dissolvi possunt: dummodo expectetur per triennium, si verò est in Provincia, expectetur per biennium. Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. cent. 5. cas. 445. num. 7. item adde, quod licet odium subortum inter Sponsos pro legitima causa ad impediendam effectuationem matrimonii reputetur, ut ait Menoch. citato loco num. 3. tamen non sufficit allegare odium Mulieris erga virum, vel viri erga Mulierem, nisi adsit iusta odii causa, alias esset in facultate partium allegare semper odium, ut dixit Rot. coram Coccin. decis. 889. n. 5. sicuti nec relevaret, si rationem odii adduceret pars, quæ injuriam recepit, matrimonii executionem exposceret, Rot. coram Cavalier. d. decis. 421. n. 10. Add. ad Pamphil. d. decis. 96. num. 10. vers. odium.

5 Neque itidem Sponsum, vel Sponsam renuentem excusaret allegatio impedimenti consanguinitatis in quarto, & quinto gradu: cum nulla tunc requiratur dispensatio: deberet tamen Ordinarius antequam ad censuras procederet, Decreto suo declarare, nullum adesse impedimentum ad contrahendum, & Sponsos nulla indigere dispensatione Apostolica, prout fieri solet in quibusdam Diocesis, etiam in casu, quo tale impedimentum non allegatur, de qua praxi testatur Corrad. disp. lib. 7. cap. 5. num. 63. & 64.

6 Cogendum Ecclesiastica censura. Quamquam Iudex Ecclesiasticus possit multis pecuniariis, interdicto Personali ab ingressu Ecclesiæ, & Carcere, compellere eum, qui promisit matrimonium de futuro, ad illud contrahendum de præfenti: regula tamen est absoluta, ut qui sine legitima causa fidem Sponsalium implere recusat, à Iudice prædicto post canonicam admonitionem, possit, ac debeat censura excommunicationis cogi ad contrahendum, Rot. coram Greg. decis. 376. num. 2. siue Sponsalia jurata fuerint, siue non, de qua propositione Rota nun-

quam dubitavit, ut patet ex decisionibus hic supra allegatis.

Neque obstat text. in c. requisivit eod. 7 tit. de Spons. & matrim. in quo dicitur, quod Mulier nolens contrahere matrimonium cum eo, cui id jurata promisit, potius sit monenda, quam cogenda: quia text. iste, vel exponitur quod prius monenda sit, & postea cogenda, si monitioni non acquievit, prout illum declarat glos. ibi in verb. cum libera in fin. Barb. n. 3. Pirhing. loco cit. n. 20. vel intelligatur, quod si Iudex post latam excommunicationem, videat Sponsum, vel Sponsam pertinacem manere, debeat ipsum, vel ipsam absolvere, etiam si id non petat: quia Ecclesiæ compulsio ad liberum consensum eliciendum adhibetur, non ut invitus ad matrimonium quis adigatur, & sic cogit compulsione moderata ad modum medicinæ, non præcisa, ut explicant Sanch. de matr. d. disp. 29. nu. 7. Pirhing. d. num. 20. Rot. coram Seraphin. d. dec. 1112. num. 2. & 3. & coram Manzaned. dec. 610. num. 1. 2. & 3. ubi absolvitur post biennium, & coram Coccin. dec. 1635. n. 8. Bellett. disp. Cler. de favor. real. §. 2. n. 33. & 34. cum aliis ab Addente ad Burat. decis. 311. n. 5. allegatis.

Nec minus obstat Conc. Trid. sess. 25. 8 de refor. c. 3. ubi dicitur, quod in Causis civilibus non sit ab excommunicatione incipiendum, sed ab executione reali: quia Concilium ibi non dat formam, sed instructionem, & nec ibi, nec alibi sustulit censuras, & pœnas à jure communi impositas, & præscriptas, ut jam dixi supra de Concubinariis pœnis.

Hoc tamen casu Sponsus, qui sine causa resiliit a Sponsalibus, & Censuras obstinato corde sustinuit, & absolvit etiam invitus expectavit, debet condemnari ad dandam congruam dotem Mulieri cum qua matrimonium contra fidem datam contrahere recusavit, ut colligitur ex resolutione Sac. Congr. Episc. quam invenio in meo registro sub die ultima Julii 1584. in una Pistorien. in qua sic rescribitur Episcopo - che con pene, & Censure, & ancora con carcere induca quello, che ha promesso il contratto matrimoniale, conforme alla promessa, ma persi-

persistendo renitente, non lo sforzi più oltre, facendo però, che doti la Donna competente-mente. At adverte, quod ista resolutio allegari non potest pro regula universali: sed in illis tantum casibus, in quibus juxta promissionem, potest quis de jure compelli ad dotem, vel arras dandum, ut erat in casu à Cong. deciso, ut non obscure indicant illa verba - *conforme alla promessa*: alias enim si dos solvi deberet in pœnam, aliquis induci posset ad contrahendum matrimonium contra suam voluntatem, & quodammodo coactè, scilicet timore pœnæ solvendæ illud intrare contra expressam dispositionem *text. in c. gemma 29. ibique glos. de spons. & matrim.*

- 10 *Publice denunciari volumus.* A sententia declaratoria, qua quis Censura compellitur matrimonium contrahere, datur appellatio ad utrumque effectum, si debito tempore interponatur: quia Ordinarius cum decipi potuerit, vel rejiciendo excusationem legitimam non contrahendi, vel sponsalia non probata canonicando: & sic appellansem enormiter lædere; utique appellans, à Superiore est audiendus, ut habetur ex *decis. Cavaler. 447. num. 1.* Judex tamen appellationi deferendo, debet præfigere congruum terminum appellanti ad proseguendam appellationem.

- 11 *Et exeat a peccato.* Admonetur hic Judex, quod intentio Ecclesiæ, & causa finalis excommunicationis est, ut quis exeat a peccato, ut habetur ex illo Pauli Apostoli 1. Cor. 5. *jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere Satanae, ut spiritus salvus sit in die Domini, & ex c. novit ille de judic. ibi - nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correptionem contempserit per distractionem Ecclesiasticam coercere, & infra -- licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus à vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem, &c.* & Docet D. Thom. in *summ. supplem. 3. part. quæst. 21. art. 2. & 3.* ideoque debet advertere, ne alio contorto fine ad ferendam sententiam excommunicationis moveatur, & inducatur,

scilicet prece, pretio, timore, aut odio privato, qui enim per has sordes alium hac pœna gravissima onerat, se ipsum gravat, & condemnat, quia ab officio tam ordinis, quam jurisdictionis (nisi sit Episcopus) ipso jure remanet suspensus, *text. est in c. cum æterni §. Si quis Judex de sent. & re jud. in 6.* cum obligatione refarciendi damna, & interesse, Navar. in *manual. confess. c. 25. n. 12.* Sayr. de *cens. lib. 4. c. 13. n. 3.* Guazzin. jun. ad *def. animar. lib. 2. dif. 6. c. 4. n. 12. & 35.*

Qui vero fine, & ordine inverso censuras fulminaret per imperitiam, esset ab Officio omnino removendus, quia nullus potest esse Judex Ecclesiasticus, nisi sit peritus, ut ait *glos. in rubrica Gratiani ad dist. 20. verbo scientia, ibique alia glos. marginales, & Barb. n. 3. Gratian.* qui testatur de veriori *discept. 186. n. 47. 50. & 51.* & quia imperitia, æquiparatur culpæ, & non parum, peccasse intelligitur, extra ordinem Superioris arbitrio est puniendus, ut docet Menoch. de *arbitr. Judic. lib. 2. centur. 4. cas. 339. n. 1. 2. & 3.*

Episcopi autem, quia suspensionem, 13 vel interdictum non incurrit, nisi de ipsis expressa mentio fiat *c. quia vero de sent. excomm. in 6.* excommunicantes per sordes, v. gr. comminando censuras etiam latæ sententiæ in Edictis, vel Synodo contra Clericos deferentes sclopum venatorium, vel exercentes negocia, & officia secularia, ludentes aleis, vel celebrantes in Ecclesiis Monialium, vel contra laicos ducentes diebus festis choreas, aut Jumenta onusta, vel cum Sponsa de futuro conversantes: ut inde concessione licentiæ prædicta agendi, lucrum faciant, & de facto percipiant; si ejusmodi Episcopi inveniuntur, essent à Sede Apostolica severa animadversione corrigendi, imò, & a regimine saltem ad tempus removendi, quia fiunt odibiles, & contemptibiles, & ex hoc traduntur subditi in ruinam, & imminet periculum destructionis, ex traditis à Patris. de *resig. benef. lib. 3. quæst. 3. num. 172. & 174.* nam peccatum Prælatorum maximum est, & si publicum fiat pestilentia æquiparatur, de Mar. *Sal. sapient. in psal. 103. ver. 20. §. 4. n. 2. in fin.*

*De excommunicatione ferenda contenta
in c. 1. de offic. Vicar. in 6.*

Vicarii, seu Officiales generales Episcoporum Suffraganeorum interdum, sive propter carentiam scientiæ, sive propter deficientiam prudentiæ jurisdictionem Metropolitanæ, aut perturbant, aut co-

temnunt, vel etiam per Sordes in Officio delinquant: Unde Archiepiscopus, qui est in his casibus Iudex Suffraganeorum, & eorum Officialium, si porrigatur querela per Promotorem fiscalem, vel per subditum suffraganei, & verificentur exposita, poterit Vicarium Suffraganei excommunicatione punire prævia declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ

F O R M U L A XXXI.

V His actis, & juribus coram nobis exhibitis, ex quibus constat de refectione appellationis per N. infra legitimum tempus ad nostrum Tribunal interpositæ a Decreto, seu Sententia vim definitivæ habente; *juris ordine servato lato*, seu lata à Vicario Generali Episcopi N. nostri Suffraganei, in causa verten. inter ipsum appellantem, & N. partibus ex altera: visa executione judicati non obstante inhibitione nostri Tribunalis, ac monitione cum præfixione termini ad comparendum, & allegandum, &c. sub pœna excommunicationis contra d. Vicarium exequuta, & attentata illius contumacia, dicimus, & declaramus d. Vicarium Generalem N. in officio, & exercitio jurisdictionis graviter deliquisse, & jurisdictionem Archiepiscopalem, & Metropolitancam læsisse, & propterea esse excommunicandum, prout nos eum excommunicamus, & excommunicatum esse declaramus, publicè per affixionem Cedulonum tam in hac nostra, quàm in Civitate N. denunciari volumus, & mandamus, cum, clausula, quod amoventes, lacerantes, vel deturpantes illos, etiam si Regulares sint, eo ipso excommunicationem incurrant.

N. Archiepiscopus N.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 Appellatio à Decretis Episcopi datur, ubi adhibita fuit causæ cognitio, & mun. 2. & 3.
- 4 Datur formula monitionis exequendæ contra Vicarium Suffraganei.
- 5 Relationi Nuncii standum est in pertinentibus ad proprium officium, non autem in aliis.
- 6 Citatio commissæ à Tribunali Ecclesiastico, si exequatur in Ecclesia valida est.
- 7 Vicarius Generalis Suffraganei, non solum puniri potest ab Archiepiscopo, quando offendit, vel urbat illius ju-

isdictionem, sed etiam quando abutitur jurisdictione in damnum & gravamen subditorum, & reiticitur Litter. & n. 8. 9. 10. & 11.

- 12 Episcopus Suffraganeus, non debet Edicto prohibere, quod in sua Diocesi non exequantur sine sua licentia provisiones Archiepiscopi.

- 13 Vicarius Generalis Episcopi, si sit ex ordine Regularium, an, & quando possit (si delinquat) ab Archiepiscopo puniri, ostenditur, & n. 14. & 15.

- 16 Regulares non debent ab Episcopis assumi ad officium Vicarii Generalis, & adducuntur rationes, & n. 17.

Can-

18 Canonici Regulares, possunt exercere officium Vicarii generalis, ubi eorum Superiores habent jurisdictionem in populum. 19 Lacerantes, vel amoventes Cedulae, excommunicationem incurrunt, & ab Inquisitore S. Officii puniri possunt. 20 Regulares amoventes, vel lacerantes Cedulae, ab Episcopo publicatos, excommunicationem in eis contra hoc attentantes comminatum incurrunt. 21 Censura comminata cum addito, eo ipso, ipso facto, ipso jure, secuto actu prohibito, statim ligat	22 Poenae positivae, sive mixtae, an, & quando ligent, & incurrantur absque Judicis declaratoria, & n. 23. 24 Vicarius generalis Episcopi Suffraganei, si monitus ad comparendum coram Archiepiscopo non compareat, vel compareat per Procuratorem, quomodo cum eo sit agendum ostenditur. 25 Vicarius Archiepiscopi, non potest construere processum contra Vicarium Suffraganei, praesente Archiepiscopo in Provincia: at si construeret, ac pronunciaret validè ageret.

Denunciationis

FORMULA XXXII.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. Vicarius, & officialis Generalis N. Episcopi nostri Suffraganei, ex eo quia appellationem infra legitimum tempus ab ejus Decreto appellabili ab N. ad nostrum Tribunal interpositam, noluit admittere, & non obstante nostra inhibitione ad ulteriora processit damnabili praesumptione: ut igitur ab omnibus evitetur praesentes in locis publicis Civitatis publicari jussimus, & anathema erit, donec nostrae jurisdictioni, & parti laesae plenarie satisfecerit, & a Nobis absolvi meruerit. Amoventes autem, lacerantes, vel deturpantes hos Cedulae, etiam si Regulares sint, poenam excommunicationis eo ipso incurrant. Datum &c.

N. Archiepiscopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

CON autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scomunicato di scomunica maggiore a noi riservata N. Vicario, & Officiale generale di Monsignor Vescovo N. nostro suffraganeo, perche non ha voluto ammettere l'appellazione interposta nel termine legale da un suo Decreto definitivo appellabile da N. appellante al nostro Tribunale; anzi non ostante la nostra inhibitione, ha eseguito con dannabile disprezzo della giurisdizione Metropolitana il suo Decreto: onde acciocche da tutti sia evitato habbiamo ordinato che siano affissi, e publicati i presenti Cedoloni: e vogliamo che sia segregato dal consortio de fedeli fin tanto c'haverà alla nostra lesa giurisdictione-

zione sodisfatto, & alla parte. Che poi havrà ardire di rimuovere, lacerare, e sporcare i presenti Cedoloni, ancorche fosse Regolare, sia in pena ipso facto Scommunicato &c.

N. Arcivescovo N.

Luogo del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

- ¹ **J**uris ordine servato lato. Hoc exprimitur hic in formula ad denotandum, quod appellatio debet admitti à Decreto, in quo fuit adhibita causæ cognitio ad utrumque effectum, etiam si agatur de re de sui natura non appellabili, ut sunt Decreta Visitationis, prout disponunt Decreta generalia *Clem. VIII.* quæ referuntur à Quarant. in *Sum. bullar. verb. Archiepiscopus* post num. 20. si enim coram Vicario Suffraganei, actum esset de causa visitationis, vel correctionis morum sine partis citatione, & nulla adhibita causæ cognitione, tunc appellatio non esset admittenda, nec concedenda inhibitiō saltem quo ad suspensivum, ut respondit *Sac. Cong. Conc. in Causa Regni Sardinie* 15. *Maii* 1700. ad primum quam retulit p. 2. tit. 15. ad form. 2. num. 8. & in qua aliæ plures dantur ad dubia proposita responsiones, ex quibus instruitur Archiepiscopus, quomodo in praxi se gerere debeat, tam in admittendis subditorum Suffraganeorum appellationibus, quam in concedendis inhibitionibus. Est autem regula, quod in causis in quibus Episcopus potius ut Pater, & Pastor, quam ut Iudex procedit, appellatio non admittitur, & tunc intrat dispositio *Concil. Trid. de ref. sess. 24. cap. 10.* ubi verò procedit uti Iudex cum cognitione causæ, vel excedit modum in corrigendo, admittitur appellatio, & tenetur appellationi deferre, aliàs punitur ut habetur expressum in *c. de priore ubi glos. & DD. de appellat. Navar. consil. 1. n. 3. de appellat.*
- ² *Ac Monitione.* Monitio, seu citatio ad comparendum exequenda adversus Vicarium suffraganei, debet esse personalis, ut illum arctet, & faciat contu-

macem: at quia, ut plurimum in his casibus citandus latitat, & non permittit, vel impedit se personaliter citari, ideo Archiepiscopus debet committere explicite suo Decreto, ut Vicarius suffraganei, si est reperibilis, citetur personaliter, sin minus ad valvas. Quare si constructo processu, sit relaxanda contra Vicarium suffraganei monitio; in Decreto relaxationis dicatur - *Citetur, & moneatur per Nuncium, Vicarius Generalis N. personaliter, quatenus sit reperibilis, sin minus ad Domum solitæ habitationis dimissa copia, vel ad Valvas Ecclesie Cathedralis N. ad comparendum coram Nobis in termino. . . . dierum, & dicendum, & allegandum &c. & Nuncius referat &c.*

Data enim hac commissione, & habita relatione Nuncii de diligentis factis pro exequenda monitione personali, & citandum reperire non potuisset, & de executione facta Domi dimissa copia, vel ad valvas Ecclesie Cathedralis loci, prout habuit in mandatis valide erit citatus, cum standum sit relationi Nuncii, ut tradunt *Genuen. & Ricc.* quos allegavi supra ad *Formul. 1. §. legitime exequuta*, quibus nunc addo *Gratian. discept. 60. n. 1. 2. & 3. Pac. Jord. elucub. tom. 3. lib. 14. tit. 1. n. 17. 84. & 89. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 14. n. 1. 2. & 3. advertendo, quod si Nuncius aliquid aliud referret, v. g. citatum dixisse nolle comparere, vel verba injuriosa protulisse, non est illi super hoc deferendum, quia non pertinet ad suum officium, *Pac. Jord. ibid. n. 17. Sayr. de censur. lib. 1. c. 9. n. 3. vers. si citatus*: si autem illum personaliter citasset in Ecclesia, citatio valida esset *Barb. in c. cum parati n. 3. de appellat. Raynald. obser. crimin. tom. 1. cap. 1. §. 11. num. 51. & 54.* Si vero ad locum citandus*

nota

non detur tutus accessus, erit servanda praxis, quam tradidi in d. Form. 1. d. §. legitime exequuta.

7 In officio, & exercitio jurisdictionis graviter deliquisse. Per hanc clausulæ exprefionem datur intelligi, quod Archiepiscopus non solum potest Vicarium suffraganei censura punire in casu figurato in Formula, super quo non cadit dubium; sed etiam in aliis pluribus in quibus abutitur jurisdictione & officio in damnum, & gravamen subditorum, prout colligitur ex d. cap. 1. de offic. Vicar. in 6. ibique glos. in verb. rationabili causa, & hanc sententiam docent Genuen. in prax. c. mibi 91. nu. 2. Quarant. in Summ. Bullar. verb. Archiepiscopi auctoritas n. 11. Ric. prax. rer. for. Eccles. par. 3. resol. 22. n. 7. & 8. Gratian. disp. 169. nu. 14. Guazzin. Jun. ad defens. anim. lib. 2. defen. 1. cap. 7. n. 19. qui concorditer firmant, quod si Vicarius suffraganei v. g. privilegia Apostolica non servet, Sententias per gratiam, vel Sordes, aut censuras proferat sine scriptis: & alia similia in exercitio jurisdictionis committat, & delinquat, possit ad querelam subditorum suffraganei, Archiepiscopus in eum animadvertere etiam in prima instantia Pignatell. consult. 32. ubi refert Decretum Sac. Congreg. Concilii in Tarentina 15. Febr. 1642. tom. 1. & hos sequitur Passerin. in d. c. 1. de offic. Vic. n. 4. his verbis. Hujusmodi verò causæ plures recenseri possunt. Ut si Vicarius Episcopi non servet privilegia Sedis Apostolicæ, vel si sententiam proferat per pecuniam, aut gratiam aut per Sordes. Vel si aliquem excommunicet sine scriptis, Vel si impediat causam appellationis delatam ad Archiepiscopum, Vel in pluribus aliis casibus; Quomodocunque enim delinquat in officio suo; Archiepiscopus est Superior, qui corrigere potest, & si opus est, potest Officiale suffraganei excommunicare.

8 Et licet Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 22. nu. 100. sustinere nitatur, quod Metropolitanus non possit procedere, nec puniri Vicarium suffraganei delinquentem in officio, nisi quando delinquit offendendo jurisdictionem Metropolitanam, veluti si noluit deferre appellationi ad eum legitime interpositæ, vel illius in-

hibitionem sprevit, (ut in casu Formulæ) non autem si delinquat in officio alio modo, quia tunc, ut ipse ait, Judex fit proprius Episcopus: & Loterium sequatur Barbol. de offic. & potest. Episc. alleg. 54. n. 183. vers. quando Vicarius, Ventrigl. prax. par. 1. annot. 49. n. 36

9 Et demum alii distinguant, quod si Vicarius suffraganei in officio delinquat citra culpam Episcopi, Archiepiscopus non possit se immiscere, sed ad Episcopum pertineat de delicto Vicarii in officio commissio cognoscere, eumque punire: si verò delinquat, & Episcopus delicti, sed culpæ sit particeps ut quia Vicarium imperitum constituit, aut negligentes, sciens toleravit, tunc non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum pertineat causam cognoscere, quia tali casu si ipse Episcopus judicaret, & de causa cognosceret, simul fungeretur officio partis, & in propria causa judicaret, cum ut supponitur ejusdem culpe in aliquo modo fuerit particeps, & tunc teneatur de facto sui Vicarii usque ad refectionem damnorum, prout sunt Pirhing. in jus can. lib. 1. tit. 28. de offic. Vicar. n. 65. 66. & 67. & alii ab eo allegati Pac. Jord. tom. 2. lib. 12. tit. 1. n. 282. & seqq.

10 Adhuc mihi videtur, quod prima sententia absque ulla distinctione sit verior, & tenenda tanquam magis consona textui in citato cap. 1. de offic. Vicar. in 6. & cohærens glos. quæ illius verum sensum rimavit: & eam absolutè sequitur Zecch. de Repub. Eccles. de Vic. Episc. c. 23. ver. 4. n. 4. & quæ dem, cum in textu dicatur cum Remensis Archiepiscopus in Officiale alicujus suffraganei sui excommunicationis Sententiam ex aliqua rationabili causa profert &c. dictio illa aliqua, quæ est universalis, debet verificari in pluribus, nec potest restringi sine violentia litteræ secundum sententiam Lotterii ad solum casum offensionis jurisdictionis Archiepiscopi, si enim hæc opinio vera esset, nulla tribueretur ex hoc textu jurisdictionis Archiepiscopo in Vicarios Suffraganeorum, cum turbantes illius jurisdictionem possint alio jure puniri, ut de communi Sperell. dec. 160. n. 35. quod tamen dici non debet.

Neque apud me vim facit distinctio 11
Pir-

Pirhing. Vicarii delinquentis in officio sciente Episcopo: a Vicario delinquentem citra culpam Episcopi. Quia cum Confistorium Episcopi, & Vicarii unum, & idem sit *cap. 2. de consuet. in 6.* & Episcopus dicatur facere, quod ejus Vicarius facit, ut ait *glos. in cap. 1. ver. per Episcopos de Cappell. Monac. in 6.* Barbof. *vot. decis. lib. 2. vot. 56. n. 68.* ratione affectionis, unionis, & interesse, Episcopus est Judex suspectus, & in utroque casu in propria causa quodammodo judicare diceretur. Experientia enim docuit, quod Episcopi, etsi participes non sint delictorum in officio commissorum a Vicario: tamen ne videantur Vicarium imperitum, vel improbum tolerasse, & sibi coaptasse, delicta abscondere, vel saltem minorare procurant, adeo ut fautores, & proprii honoris defensores potius, quam Judices censendi sint.

12 Sicuti turbata quoque diceretur jurisdictione Archiepiscopi; quando Episcopus Suffraganeus, vel ejus Vicarius Edicto, aut lege prohiberet, ne in diocesi exequi non debeant, nec possint, ordinationes & provisiones quæcunque Metropolitanæ sine sua expressa licentia, nam tale Edictum improbavit *S. Congr. Epif. in Vultuarien. 13. Maii 1603.*

13 Quid autem dicendum, si Vicarius Episcopi Suffraganei esset Clericus Regularis, an inquam posset Archiepiscopus in casibus supra expressis in eum animadvertere; & cum distinctione videtur respondendum; Si Vicarius ex aliquo ordine Regularium retinetur de licentia Sac. Congregationis, poterit illum punire: quia tali casu Superior, qui est Papa per organum Congregationis tacite consentit, quod Regularis exemptus, qui est sibi immediate subiectus, subjiçatur Episcopo, & per consequens Archiepiscopo, prout de jure, in his, quæ pertinent ad officium, & exercitium jurisdictionis, & cesset privilegium exemptionis, adeo ut de dolo, seu negligentia in susceptæ administrationis officio commissis, prout juris erit valeat puniri, ad *text. in cap. de privileg. in 6. Clem. 1. de testam.* ac etiam ipse Episcopus, qui de facto Vicarii tenetur usque ad refectionem damnorum parti illato-

rum condemnari, nisi sit omnis culpæ expers *Piassec. prax. par. 2. c. 3. art. 1. n. 16.* & alii mox allegati.

Si verò ab Episcopo Suffraganeo, Vicarius Regularis retineatur de licentia sui Superioris tantum, & tunc si appellationem ad Archiepiscopum interpositam in casu appellabili non admisit, vel inhibitionem ejusdem contempsit, poterit coerceri, & puniri, non tamquam Archiepiscopo subiectus, sed tamquam turbator jurisdictionis, ut admittit Passerin. *de stat. bon. tom. 3. qu. 189. art. 10. nu. 1017.* At si alio modo in officio delinqueret, v. g. per favorem, vel Sordes Sententias proferendo, poterit quidem tam Episcopo quam Archiepiscopo ad querelam subditorum contra eum inquirere, & processum construere, non tamen eum punire: sed esset pro punitione ad Superiorem Regularem remittendus: & ratio ea est, quia suscipiendo etiam de licentia sui Prælati Officium Vicariatus, non potuit sine licentia Sedis Apostolicæ se subijcere, (in eo delinquendo) alienæ jurisdictioni, & privilegio exemptionis renunciare, nec quidem in una causa particulari, in alium jurisdictionem prorogare, ut fusc de more probat Passer. *loco mox cit. n. 753.*

Admonendi sunt igitur Episcopi, ne Vicarium suscipiant Regularem, (nisi sint in partibus infidelium) sine licentia S. Congreg. quam tamen non solet concedere nisi raro, & in locis ubi penuria sit Clericorum Secularium habilium, & Episcopus sit pauper, & Jurista: tum quia non decet Regularibus extrâ Claustra manere, tum quia Regulares in facultate legali, & canonum (quæ necessaria est in judicando) ut plurimum, non sunt versati, tum demum quia judices esse non possunt, *c. de 17 præsentium, &c. Monachi 16. q. 1. ubi glos. & DD. Paris. de resig. lib. 9. q. 4. n. 14.* ideoque ad hoc officium deputari, & assumi non debent, maxime si sint ordinis mendicantium, *Clem. 1. §. ad prioratus de regular. Nicol. in flos. verb. Vic. Gen. n. 34. & lucubr. can. lib. 1. tit. 28. n. 4. ver. nec Monachus, Pac. Jor. elucub. to. 2. lib. 12. tit. 1. n. 108.* Pirhing. *in jus can. li. 1. tit. 28. n. 31. vers. sed neq; Clericus conjugatus in fin.* quapropter nonnullis Episcopis, qui Vicario Regulari uteban-

bantur eadem Congregatio injunxit, ut de Vicario non regulari providerent, nempe *Asculano* in Piceno 15. Jan. 1597. *Motulensi* 8. Maii 1615. & *Epetii* sive *Spalatri* in Dalmatia 12. Aprilis 1619.

18 Canonici autem Regulares, & Monachi permittuntur, ut possint exercere hoc officium in locis ubi eorum Superiores, & Abbates habent jurisdictionem quasi Episcopalem Pac. Jord. loco citato n. 109. Nicol. d.n. 34. vers. vel nisi sit Abbas; expedit tamen etiam Abbatibus jurisdictionem in populum exercentibus pro bono regimine, uti operam Clericorum saecularium J. U. D.

10 Amoventes, lacerantes, &c. quia timendum est, quod Cedulae affixi in Civitate vel Diocesi Suffraganei contra Vicarium, clanculum amoveantur, vel lacerentur, additur in Formula hae clausula ad reprimendam audaciam hoc attentare volentium. Etenim, qui Cedulae excommunicationis lacerant, aut deturpant graviter peccant, quia videntur de auctoritate Episcoporum male sentire, Censuras contemnere, atque irridere, & ignominiam Ecclesiae irrogare, & ideo non solum ab Episcopo censuras fulminant, sed etiam tanquam de haeresi suspecti à Tribuni S. Officii puniri possunt, ut tradunt Cherubin. in Compend. Bullar. ad Constit. 56. Pii IV. Schol. 1. Caren. de Sancti. offic. par. 2. tit. 17. §. 2. nu. 7. & sic incidunt in excommunicationem hic comminatum Ricc. prax. rer. form. Eccles. par. 4. resol. 23. num. 1. & seqq. & declaravit S. Congr. Episcop. in una Cusentina inter Delegatum Abbatis S. Joan. de Flore, & Curiam Archiepiscopalem die 8. Decembris 1699. proponent Em. Card. de Carpineo.

20 Etiam si Regulares sint. Licet Regulares sint exempti à jurisdictione Episcopi, & non comprehendantur in ejus Edictis, hic tamen ratione offensae jurisdictionis possunt puniri, etiam censuris: unde si aliquis regularis amoveret, aut laceraret Cedulae, incurreret excommunicationem contra amoventes, & lacerantes fulminatam, praesertim (prout hic) quando nominatim exprimuntur, ut sine difficultate admittit Do-

nat. de regular. tom. 1. par. 2. tract. 13. de exempt. religios. quæst. 29. per tot. qui est testis contra regulares omni exceptione major.

Eo ipso. Quoties censurâ comminatur cum addito eo ipso, ipso facto, ipso jure, secuto actu prohibito, statim ligat, & afficit animam, absque alio ministerio Judicis, seu sententia declaratoria criminis, quæ necessaria non est, Amostaz. de caus. piis lib. 21. cap. 9. num. 70. Ventrigl. in prax. par. 1. annot. 5. §. 1. num. 41. quid quid sit in aliis poenis positivis, & mixtis, v. g. privationis, officii inhabilitatis, caducitatis, &c. in quibus, quia nemo tenetur sponte se prodere, nec se infamare, aut suis bonis privare, secundum sententiam plurimorum, poena non incurrit ipso jure, saltem in foro conscientiae, sed requiritur, quod Judex pronunciet, crimen fuisse commissum, & dicitur declaratoria facti, de qua quæstione Ventrigl. ubi supra num. 42. Donat. prax. rer. regular. tom. 1. par. 2. tract. 4. de violat. clausur. quæst. 27. per tot. & latè Passerin. de elect. cap. 25. quæst. 51. à numer. 624. cum seqq. & melius explicabitur in tit. de Suspension.

Veruntamen etiam in his poenis nulla requiritur sententia declaratoria facti, quando non exigunt aliquem actum Judicis, sicuti sunt poenae illae, quibus quis incapax efficitur alicujus actus, vel incapax alicujus rei, vel quando non per modum poenae, sed conditionis, & formae essent appositae, prout sunt illae, quae leguntur, & exprimuntur in Decreto Clementis VIII. pro Regularibus ordinandis, per extensum dato par. 1. in Appendice pag. 294. ut benè distinguendo firmat Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 11. numer. 53. 54. 56. & 57. tunc inquam, si incapax ingeritur, vel alius modum, & conditionem non adimplet, poena in foro conscientiae suum effectum sortitur absque alio actu Judicis, ut Graff. probat.

Porrò Vicarius Suffraganei, si ab Archiepiscopo monitus compareret per se ipsum, vel per legitimum Procuratorem, esset audiendus, & si exceptiones relevantes deduceret, cur non debet excommunicari, a fulminatione censura-

surarum abstinendum est, donec excusationum subsistentia recognita, ab impieto crimine sufficienter se purget. Si autem delictum fateatur, & veniam petat, tunc recepta ejus confessione, & exculpatione scripto facienda, & in Cancellaria repouenda: ac facta per eum saltem per Epistolam expressione obsequiorem erga Archiepiscopum, tam nomine proprio, quam Episcopi, admitti debet ad veniam, dummodò non sit recidivus. Si verò à comminatione censurarum, legitime appellat, appellatio admittenda est, ut alibi supra dixi, cum præfixione termini ad illam proseguendam.

- 25 Et est advertendum, quod sicuti Vicarius Generalis Archiepiscopi nullam habet potestatem, aut jurisdictionem in Suffraganeos ob eminentiam officii Episcopalis, nec in aliquem Sententiam interdicti, Suspensionis, aut excommunicationis proferre, quando Archiepiscopus est in Provincia c. 1. §. *Officiales de offic. judic. ord. in 6.* ita nec in Vicarios Suffraganeorum generales jurisdictionem exercere potest præsentem Archiepiscopo,

Pirhing in *jus can. lib. 1. tit. 28. n. 66.* Si Porro. Et propterea Archiepiscopus, ad evitandam quæstionem processus nullitatis, debet ipsemet contra Vicarios generales Suffraganeorum, processus instruere, & acta subscribere, quando est in Provincia, vel non longè distans, ut habetur in d. cap. 1. de offic. ord. in 6. licet de juris rigore sententia lata in Suffraganeum, vel in ejus Vicarium, à Vicario Generali Archiepiscopi in ejus præsentia, sit valida, ut tenet cum gloss. in verb. *attentent.* Passerin. in d. cap. 1. n. 31.

De excommunicatione ferenda contenta in c. *Monasteria de vit. & honest. clerici.*

Frequentissima est inspectio, quæ cadit super intelligentia hujus cap. quia passim transgreditur: ideoque hic aliqua pro illius observantia in praxi notanda sunt, & ubicumque utendum erit censura ad removenda scandala poterit Episcopus ad declaratoriam modo sequenti devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXXIII

Visa relatione, & instantia Promotoris Fiscalis, & informatione judicialiter capta, ex qua constat *N. laicum frequentare Collocutorium Monasterii Monialium N. contra prohibitionem expressam nostri Edicti*, & monitionem specialiter factam, visa monitione ad comparandum, & dicendum causam quare &c. legitime exequuta, & nihil quod illum excusare possit deducto, *ad removenda scandala*, & ad tuendam clausuram d. Monasterii, dicimus, & pronunciamus d. N. esse excommunicandum, prout nos vigore præsentium excommunicamus, & excommunicatum declaramus: Cedulones contra eum decernimus, & publicari mandamus, omni &c.

N. Episcopus, (five Vic. Gen.) N.

N. Actnarius.

STAMP

SUMMARIUM.

1. Actuum frequentia in criminalibus, induciunt ex duobus actibus, in aliis causis, tres, vel quatuor vices sufficiunt, juxta tamen Judicis arbitrium.
2. Accessus ad Monasteria Monialium pertinent ad custodiam clausuræ.
3. Prohibitio alloquendi cum exteris, fit ipsis Monialibus, tanquam subditis.
4. Prohibitio accessus ad collocutoria Monialium, non debet fieri sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & afferuntur rationes.
5. Secus contra accedentes ad malum finem, vel scribentes obscœna.
6. Scribentes Epistolas Monialibus, non comprehenduntur in Edicto, præsertim quando Epistolæ non pervene-

- runt ad illarum manus, & n. 7. & 8.
9. Clerici frequentantes Monasteria Monialium, qua pœna sint coercendi ostenditur, & n. 10.
11. Regulares frequentantes Monasteria Monialium etiam ipsis subiecta, censuris, etiam reservatis, coercentur.
12. Episcopus contra sæculares frequentantes, non debet uti censuris, nisi, in casibus, qui generant scandalum.
13. Proponuntur remedia pro tuenda regula, & clausura, & n. 14. 15. 16. & 17.
18. Cardinalis Petruccius erigit Æstivum Monasterium Monialium & rejicitur Anonimus Historicus, & 19. & 20.
21. Inquisitio de frequentatione Monasterii Monialium, a comminatione, seu declaratoria censurarum non appellat.

Sententiæ Declaratoriæ

FORMULA XXXIV.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus N. laicus, ex eo, quia in spretum Sac. Canonum, & nostri Edicti, Collocutorium Monasterii Monialium N. cum scandalo, & Sac. Virginum perturbatione absque ulla rationabili causa temerè etiam post specialem admonitionem frequentare præsumpsit. Ut igitur ab omnibus evitetur, &c.

N. Episcopus; sive Vic. Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

COn autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scomunicato N. perche in disprezzo de Sacri Canon, e del nostro Editto, hà con scandalo, e perturbatione delle Religiose e senza causa, e occasione alcuna ragionevole, anche dopo l'ammonitione speciale, frequentato temerariamente il Parlatorio del Monastero delle Monache N. ed acciocche sia da tutti evitato, &c.

N. Vescovo, ò Vic. Gen. N.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

AD-

ADNOTATIONES.

1 **N** LAICUM FREQUENTARE.

Quis dicatur frequentare, ad hoc ut dici possit hujus canonis transgressor, certa regula definiri non potest: nam licet in criminalibus duo actus frequentiam inducant, ut vidimus supra in delicto Concubinatus, est *glos. in c. mos dist. 1.* & etiam in terminis istius canonis frequentia alloquendi cum Monialibus, censeatur inducitur ex duabus vicibus, ut tenent *glos. ibi in verb. frequentare Gratian. discept. 393. num. 17.* tamen, ut alii volunt, & præsertim citato *glos. in d. cap. mos distinct. 1.* in rebus non Criminalibus, tres vices non sufficiunt ad inducendam consuetudinem, sed quod saltem requiratur numerus quaternarius; ideoque ad judicandum de hoc, est requirendum arbitrium prudentis Judicis, qui pensatis circumstantiis personarum, rei, seu negotii gerendi, scandali, periculi, loci, & finis de frequentia actuum judicabit, Barb. de Offic. & potest. Episc. alleg. 102. numer. 70. Bonacin. de clausur. quæst. 3. punct. 2. numero 4. & alii quos refert Donat. prax. rer. regular. tom. 4. tr. 6. de access. ad monial. q. 3. numer. 6. Pelizar. de Monial. c. 5. numero 197.

2 Contra prohibitionem expressam nostri Edicti. Prohibitio accessus ad Monasteria Monialium, Pertinent ad custodiam Clausuræ, ut jam dixi par. 1. tit. 1. ad form. 3. numer. 9. & docet Donat. prax. rer. regular. tom. 4. tract. 3. de clausur. Monial. quæst. 5. num. 1. & 2. Pignatell. consult. 85. num. 35. tom. 6. quæ cum sit materia gravis, & obliget sub mortali, nisi parvitas materiæ excuset, Bonacin. de clausur. & pæn. viol. quæst. 3. punct. 3. num. 1. & a Summis Pontificibus, & Sac. Concilio Tridentino, fuerit præcepta; ut facilius vota præcipue castitatis servantur, & finis religiosæ vitæ consequatur: summo studio ab Ordinariis locorum elaborando est, ut Sanctimonialia ab hominum colloquiis abstineant.

3 Formula edicti prohibitionis accessus sæcularium ad Collocutoria, data fuit

par. 2. tit. 15. form. 15. pag. 188. in qua prohibitio alloquendi cum exteris directè, & præceptivè fit ipsis Monialibus, sæcularibus verò per modum monitionis: & hoc quia (ut mihi visum fuit) subditis immediatis magis propriè præcipitur, quam cæteris, qui subditi sunt occasione: præsertim Monialibus (hac in parte etiam exemptis) quæ Superioribus obedientiam præstare voverunt.

Hoc autem Edictum, sive concipiatur prout in formula a me data, sive alio modo, non debet contra accedentes sine licentia, continere pœnam excommunicationis latæ sententiæ, sed comminatoriæ tantum, tùm quia S. Congr. illam non approbat, ut pluribus Decretis relatis testatur Nicol. in flos. in verb. accessus n. 6. tùm quia Edictum non facit verum contumacem, neque inducit in transgressorem dolum, & præsumptionem, quem, seu quam text. in d. c. monasteria requirit, ad hoc ut, quis possit excommunicari, ut patet ex illis verbis - si sine manifesta, & rationabili causa frequentare præsumpserit, quæ dolum, & temeritatem denotant, & sic exigitur specialis monitio, antequam transgressor excommunicetur, cum non sufficiat generalis per edictum, ut demum, quæ a tale Edictum continens casus, qui excusationem rationabilem admittunt, est nullum tanquam factum contra dispositionem juris, ut de Edicto emanato sub pœna excommunicationis contra laborantes in die festo, tradit D. Raynald. obser. crimin. tom. 1. cap. 1. §. 9. numer. 79. Quidquid sit dicendum de illis, qui accedunt ad malum fidem, vel obscena scribunt, aut amatoria, tam monialibus, quam aliis mulieribus in clausura manentibus; hi etenim excommunicatione reservata latæ sententiæ innodandi sunt in Synodo.

Advertendum secundo, quod Edictum prohibens simpliciter colloquium, non comprehendit scribentes Epistolas, nisi expressè de eis fiat mentio juxta opinionem Gavant. manual. Episc. verb. Monialium communes leges num. 24. Donat. prax. rer. regul. tom. 4. tract. 6. quæst. 10. numer. 1. at etsi illos comprehenderet, secundum opinionem Pignatell.

Con-

Consult. 28. tom. 2. quem sequitur D. Ursai Instit. crimin. lib. 3. tit. 5. nu. 195. non incidunt in poenam scribentes, quando eorum litteræ ad moniales non pervenerunt, Navar. conf. 19. de sent. excom. Graff. lib. 5. part. 1. de sent. excom. conf. 16. n. 26. & conf. 22. n. 34. Donat. loco citato quæst.

8 11. per tot. & prohibens simpliciter colloquium cum Monialibus, cum sit poenale, non comprehendit Novitias, Graff. d. conf. 22. Donat. ubi supra quæst. 17. n. 1. & 2. His igitur ponderatis Ordinarius iuxta loci exigentiam suam Edictum formabit.

9 Clerici autem frequentantes Monialium septa debent, si sunt in Sacris, ab Officio suspendi, præcedente tamen monitione ad desistendum quæ ut mox dixi præcedere debet vindictam ut monet text. ibi - & si non desisterint: idest si monitus, gloss. ibi & Barbof. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 44. num. 153. alii vero minorum ordinum Carcere, & aliis poenis puniantur: non enim Ordinarius in tuenda Clausura habet restrictam facultatem puniendi frequentantes Censuris tantum; sed aliis poenis sibi bene visis illos potest coercere, ut habetur expressè in Concil. Trid. sess. 25. cap. 5. de regular. ibi --- atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque poenas quacunque appellatione postposita compestentes. Donat. prax. rer. regul. 10. 4. tract. 6. de access. ad monial. q. 18. n. 4.

10 At Ordinarius si Clericos frequentantes carcere punire decernat, servare meminerit dispositione text. in cap. si Clericos 15. de sent. excom. in 6. ubi hæc habentur -- eosdem quoque Clericos si, de parendo juri tibi fidejussoriam dederint cautionem, detinere non debes nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis, eos suaserit detinendos.

11 Regulares autem puniuntur juxta præscriptum Decretorum Sixti V. Urbani VIII. & Sac. Congreg. Concilii, quæ per me relata fuerunt in pa. 1. tit. 11. ad for. 18. & in Appendic. pag. 309. & 310. qui & ulterius accedentes, & frequentantes Monasteria Monialium, etiam ipsi subiecta, nulla eis suffragante exemptione, ab Ordinario Censuris sibi reservatis, & latæ sententiæ coerceri possunt, ut patet ex

Monacel. Formul. Pars III.

Decreto per extensum relato a Lantusc. in theat. regular. in verbo Episcopus n. 3. in quo sic habetur.

„ Die 26. Junii 1627. in una Viterbien. quæsitum fuit. An Episcopus ob clausuram custodiendum, etiam in Monasteriis Regularibus, subiectis, possit excommunicationis latæ sententiæ poenam sibi reservatæ imponere, circa aperitionem Ostii Clausuræ extra casus indigentie, nec non circa accessus, & colloquia, cum Monialibus, dictaque excommunicatio liget, nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, facta de illis mentione, adeo ut Superior Regularis ab hujusmodi excommunicatione absolvere nequeat Sac. Congr. Cardinalium Concilii Trid. Interpretum respondit Episcopum posse.

F. Card. Verospius.

Franciscus Paulutius Sac. Cong. Secr.

In Registro hujus Congr. fol. 42.

Ad removenda scandala. Hoc dicitur 12 in Declaratoria ad instructionem Ordinarii, qui uti non debet gladio Censurarum contra frequentantes, si in subsidium, & in locis, & casibus particulare generantibus scandalum, & corruptelam, quæ alio modo, & via removeri non possint, ut erat in casu, quem retuli par. 1. tit. 11. in præludio nu. 3. pag. 226. quotiescunque enim multis grassantibus exemplo opus est, poenæ possunt augeri, ut multis delinquentibus poenæ unius sit metus multorum, ut inquit text. in l. aut facta §. fin. ff. de poen.

Cæterum, ut Virgines Deo dicatæ Immaculatæ se custodiant ab hoc sæculo, & ab eis procul recedant vana, efficaciora remedia sunt. Primum, prædicatio verbi Dei, quod sanat, & captivat intellectum ut dicit Psalter psal. 106. misit verbum suum, & sanavit eos: imo sanat omnia ut ait Sapiens -- sermo domini sanat omnia Sap. 16. frequentatio Orationis, & Sacramentorum, hæc enim si debito modo fiant, plus obtinent, quam remedia legalia.

I

Se-

14 Secundum remedium pro introductione, reformatione, & manutentione observantiae regularis est, accretio reddituum, & vita communis, & ubi facultates monasterii alio modo augeri non valeant, promoveatur unio Monasteriorum, suaviter tamen, & absque ulla monialium coactione.

15 Tertium remedium est, nova fundatio cum Dote sufficienti, pro observantia vitae communis, & cum prefixione numeri Monialium qui augeri non possit ac sub regula, & Constitutionibus, quibus prohibeatur Monialibus accessus ad Crates collocatorii.

16 Primum remedium adhibent omnes illi Episcopi, & alii Ordinarii, qui monitum Apostoli ad Colos. 4. memorantes, vident ministerium, quod acceperunt, & illud implent.

17 Secundum remedium adhibuit Episcopus Camerin. qui cum licentia S. Congr. Episc. & Regul. proponente Clar. m. Car. Petruccio sub die 8. Aug. 1698. obtenta, univit Monasterium Monialium sub titulo S. Joannis, altero sub titulo S. Hieronymi Terrae S. Genesii, cum obligatione servandi vitam communem, Unionem dirigente eodē Cardinali juxta mentem S. Congr. Item Episcopus Nucerinus in Umbria, qui eadem, imò & Apostolica facultate suffultus, Moniales Monasterii sub tit. S. Clarae Terrae Gualdi, una cum bonis transtulit, & univit monasterio Monialium S. Margaritae ejusdem loci de mense Martij 1704. & hoc obtinere quamvis moniales unitae diversam regulam primò profiterentur.

18 Tertium remedium (præter primum cum Monasteriis jam erejectis) amplexus fuit laudatus Card. Petruccius, dum erat Prelatus, & Episcopus Aesinas, qui Conservatorium Virginum sub regula tertii Ordinis S. Francisci in d. Civitate existens, ad novum Conservatorium à fundamentis aere, & industria propria, ac impensa 4. m. scutorum circiter sub titulo SS. Trinitatis constructum animo introducendi Clausuram transtulit de anno 1684. Regulam antiquae observantiae Montis Carmeli sub Constitutionibus S. Mariae Magdalenae de Pazzis in (quibus accessus ad

Crates Monialibus prohibetur.) Observandam dictis Virginibus dedit, de Ecclesia anno 1694. providit, & denique superatis concordia obstaculis, quae interponebantur circa pertinentiam bonorum pro erectionis Dote assignatorum sub die 19. Aprilis 1697. proponente Emin. Cardinali Colloredo, & me scribente, gratiam erectionis in Monasterium obtinuit sequenti Decreto.

Pro confirmatione Concordiae, & erectione Conservatorii in Monasterium cum Clausura, juxta eandem Concordiam, & formam praescribendam ab Em. Petruccio per litteras in forma Brevis.

In executionem hujus rescripti, idem Cardinalis, formam, numerum, & conditionem Virginum recipiendarum praescripsit: litteras in forma Brevis (in quibus Fundator, & Protector nuncupatur,) suis expensis sub dat. 28. Septemb. ejusdem anni, obtinuit, & expedivit, scuta mille sub nomine pii benefactoris de proprio Monialibus Convertitis transigentibus pro æquanda, & exequenda Concordia rogitu q. Francisci Matossi Cancellarii Episcopali sub die 14. Octob. anni praedicti, solvit, & tandem post multos labores, & expensas non modicas, & cursum tredecim annorum, anno praefato 1697. nondum elapso, Clausuram optatam (Episcopo ejus Successore in litteris Apostolicis Delegato exequente) introduxit.

Oportuit in hoc tertio exemplo, & re-¹⁹ medio totam facti seriem minutatim exponere, quia quidam Anonimus compilator Historiae Aesinae posthumae, & defectuosae (ut ipse fatetur in Epistola ad lectorem) q. Thomae Baldassini, Typis editae Aesii anno 1703. facti ignarus, in Cronologia Episcoporum de Civitat. p. 3. c. 2. pag. 180. dicit. *Il quarantesime primo è Mons. Alessandro Fedeli d'Urbino presente Vescovo vivente, da Innocent. XII. trasferito al Vescovato di Jesi l'anno 1696. Ha eretto, e ridotto in Clausura l'esemplarissimo Monastero della SS. Trinità &c.*

Cujus Historiae, seu compilatoris as-²⁰ sertio in secunda parte, non solum est æquivoca, sed insubsistens, & erronea

ex

ex supra narratis Illustriss. enim hodiernus Episcopus Alexander Fidelis, qui anno 1696. successit in Episcopatu, non Fundator, sive Erector, (ut male supponit Historicus) sed gratiæ erectionis a dignissimo Cardinali Petruccio obtentæ fuit merus Executor. Ne igitur lectores Historiæ ejusmodi decipiantur, & honori, ac merito tanti Cardinalis deroget devota posteritas, hæc in obsequium veritatis, absque periculo aberrandi advertenda propono.

21 Et publicari mandamus. Si reus a comminatione, seu declaratoria hujus censuræ appellet, non poterit publicationem Cedulorum suspendere, quia non admittit appellationem, ut habetur in *cap. periculo de stat. regular. in 6. ibi -- contradictores, atque rebelles per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo*, quæ Constitutio iterum, a Concilio Trid. innovata in *c. 5. sess. 25. de regul. eandem vim retinuit, & rigorem*, mandans illam observari eisdem ferè verbis inobedientes, atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas quacunque appellatione postposita compescentes, quod verum est, quando Ordinarius servatis servandis, & modo in formula, & annotationibus supra insinuato processu, alias enim nulliter, & in justè ad Censuras deveniret.

Advertendo, quod ubi accessus ad Monasteria Monialium præter prohibitionem Episcopi, esset quoque laicis prohibitus vigore bannimentorum Magistratus,

seu Principis sæcularis, tunc contraventio, quo ad Sæculares, esset delictum mixti fori, & posset puniri ab utroque Judice, Sabell. *sum. div. tract. 5. Monasteria numer. 20. vers. Florentia tamen.*

De excommunicatione contenta in cap. 18. sess. 25. de Regular. Concil. Trident.

Sapientissimi PP. Concilii Tridentini consultè psalmographi verba recolentes, quibus voluntariè se Deo sacrificare pronunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat: anathemati subjecerunt omnes, & singulas personas cujuscvis conditionis, si quomodocunque coegerint aliquam Virginem, vel Viduam invitam ad suscipiendum habitum Religionis, vel earundem voluntatem illum accipiendi impederint. At malum, quod ab Ecclesia eliminare studuit hoc Decreto Concilium, jam hodiè ingravescit, & maximam exoptat Episcoporum vigilantiam, nè Virgines Parentum, aut fratrum imperio coactæ, statum, quem non elegerunt, invitæ suscipere adstringantur. Quare si post susceptum in Religione habitum, vel post emissam professionem, constet de vi illata, præter declarationem nullitatis susceptionis habitus, & respectivè professionis, Decreto judiciali faciendam, poterit ordinarius ad declaratoriam excommunicationis contra cogentem devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXXV.

Atenta comparitione, & instantia Sor. N. in Sæculo N. Monialis professæ (sive Novitiæ) in Monasterio N. & intra Clausuram degentis retento habitu de, & super nullitate suæ professionis coram nobis intra quinquennium judicialiter introducta, visis juribus pro illius parte exhibitis, toto processu desuper constructo, ex quibus constat de vi eadem illata, & de metu cadente in constantem Virum incusso ab N. ad suscipiendum habitum Religionis, & emittendam professionem in dicto Monasterio: dicimus, & declaramus, professionem (sive habitus susceptionem) per d. N. emissam, fuisse & esse nullam, & ad observantiam regulæ, Monasterii ipsam minimè teneri, eique propterea licuisse & licere absque

I 2 Vo-

Votorum violatione ad Sæculum redire, & à Clausura egredi, prout nos licentiam egressus liberè concedimus.

Item per caput separatim dicimus, & declaramus N. qui vim, & metum intulit, & d. N. ad suscipiendum habitum Religionis, & emittendam in cap. 18. sess. 25. de Regul. Concilii Trid. (vel si agatur de professione Viri. esse excommunicandum, prout excommunicamus) & tanquam excommunicatum, esse publicè denunciandum, prout nos denunciari volumus, & mandamus.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aetharius.

SUMMARIUM.

- 1 Qui vult allegare nullitatem suæ professionis, non auditur, nisi retento habitu Religionis intra Clausura.
- 2 Ex aliqua iusta causa potest audiri extra Clausura retento habitu.
- 3 Qui vult reclamare, post quinquennium debet obtinere restitutionem in integrum à Papa.
- 4 Religiosi viri professi in Domibus non designatis, super nullitate eorum professionis non audiuntur nisi coram Sac. Congreg. Concilii.
- 5 In processu construendo super nullitate professionis, citandi sunt, qui habent interesse.
- 6 Cogentes Virgines, vel Mares ad suscipiendum habitum Religionis sunt excommunicandi, & n. 7. 8. & 9.
- 10 Parentum confessio de vi illata, sufficit ad inferendas censuras, non autem ad annullandam professio-

- nem, & numer. 11.
- 12 Ad iudicandum an metus incussus sit sufficiens, nec nē ad annullandam professionem, plura consideranda sunt, & num. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.
 - 23 Hermaphroditus, qui valide professus fuit, an possit à Religione dimitti absque licentia, Papæ, referuntur DD. Sententiæ, & num. 24. 25. 26. 27. 28. & 29.
 - 30 Hermaphroditus est irregularis.
 - 31 Hermaphroditi dicuntur Androgyni, quorum species abundat in America.
 - 32 A censura inflicta contra cogentes feminas, vel Viros ad suscipiendum habitum Religionis, an detur appellatio ostenditur.
 - 33 Ordinarius procedens ad censuras vigore rescripti Sac. Congregationis, quid ager debeat indicatur & nu. 34.
 - 35 Cogentes ad suscipiendum habitum Religionis, iuste excommunicantur.

Denunciationis

F O R M U L A XXXII.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declatur excommunicatus N. excommunicatione majori, ex eo, quia vi, metu cadente in constantem virum incusso, coegit N. ad suscipiendum habitum, & professionem emittendam in Monasterio N. contra expressam prohibitionem Sac. Canonum, & Con-

& Concilii Tridentini. Ut igitur ab omnibus evitetur presentes iussimus publicari: & excommunicatus existet donec peracta condigna poenitentia meruerit, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuaris.

V E L

Con autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scomunicato di Scommunica maggiore N. perche con le violenze, e con timore cadente nell'huomocostante, ha indotto, e forzato N. a pigliar l'abito della Religione, e far professione delli tre Voti solenni nel Monasterio N. contro l'espressa proibizione del Sacro Concilio di Trento, Ed accioche sia da tutti evitato, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

¹ **E**T INTRA CLAUSURAM DE-
GENTIS RETENTO HABI-
TU. Ex hac Formula enunciativa percipere facile est, quod siue femina, siue vir, & siue infra quinquennium, siue post, velit dicere de nullitate suae professionis, non debet audiri, nisi maneat intra Claustra retento habitu Religionis, juxta expressam dispositionem Concilii cap. 19. sess. 25. de regular. & Decretorum saepe emanatorum Congregationis, & in specie de femina, quae à Monasterio aufugerat in Bisuntina 23. Martii 1697. & de viro in Mantuana 15. Junii ejusdem anni, & alibi frequenter, rescribendo contra illos, qui propria auctoritate habitum deposuerunt, & petunt audiri -- reassumat habitum, redeat ad Claustra, & postea supplicet: & hoc servat etiam in Religioso formaliter à Religione ejecto, ut in una Papien. restitutionis in integrum 15. Martii 1692.

² Verum est tamen, quod si aliquis Religiosus, aut Religiosa, non temetè, sed Monacel. Formul. Pars. III.

ex aliqua justa causa habitum Religionis dimitteret, v. g. quia non posset habere licentiam eundi, vel constituendi Procuratorem ad reclamandum, vel prohiberetur causas nullitatis coram Ordinario proponere, & ad Urbem accederet, vel in aliud Monasterium aufugeret sine scandalo, posset reassumpto habitu, etiam extra Claustra audiri, prout plures auditos fuisse tempore suo testatur Navar. commentar. 4. de Regular. num. 87.

Intra quinquennium, Hoc necesse est exprimere in declaratoria, ut appareat de legitima facultate judicantis: cum Ordinarius post lapsum quinquennii à die emissae professionis non possit se ingerere, ut Concilium disponit in d. c. 19. sed qui post quinquennium vult reclamare, debet habitu Religionis retento recurrere ad Papam pro obtinenda restitutione in integrum, qui solet, vel per Commissionem Ordinario directam cum clausula - constito tibi de expositis, &c. vel per organum Sac. Congregat. Concilii auditis partibus concedere,

I 3 con-

constituit de nullitate, & de impedimento clamandi intra quinquennium, Donat. *prax. rer. regul. tom. 4. tract. 12. de profess. monial. quest. 30. num. 2. Sac. Congr. Concilii in Mantuana 18. Maii 1697.*

⁴ Viri autem recepti, & professi in Domibus non designatis contra formam Decretorum Clementis VIII. nullitatem eorum professionis ex hoc capite allegantes non solum post quinquennium coram Ordinario loci, & Superioribus audiri non possunt, sed etiam intra quinquennium reclamantes tenentur, tam ipsi, quam eorum Superiores eorum iura deducere coram Sac. Congr. Concil. quod si non fecerint, & recedere à Monasterio præsumpserint, tanquam Apostatæ puniuntur, Superiores verò, qui in cognitione Causæ se ingesserint, vel professos ejecerint, Censuras latæ Sententiæ, incurrunt, ut habetur ex Decreto Urbani VIII. quod per extensum referunt Donat. *prax. rer. regul. tom. 2. part. 2. tract. 8. de Domib. Novit. q. 9. n. 8. Corrad. prax. disp. lib. 5. c. 14. num. 11.*

⁵ Desuper constructo. In fabricatione processus super nullitate professionis, & restitutionis in integrum, ut legitime dicatur constructus, citandi, & audiendi sunt, non solum Religio, sed etiam donatarii, seu Renunciatarii, vel eorum hæredes, vel similes interessere habentes in bonis professæ: seu professi prout contra Donat. in *prax. rer. regul. tit. 2. par. 2. tract. 12. de reclam. profess. q. 19. num. 11. tenet Passer. de hom. stat. tom. 3. qu. 189. art. 10. n. 435. cujus opinionem sequuta est S. Congr. Concilii in Cathacen. restitutionis in integrum 20. Aprilis 1697. & in Papien. 15. Junii ejusd. anni.*

⁶ De vi eidem illata. Cogentes Virgines, vel Viduas ad suscipiendum habitum Religionis aut ad profitendum, sicuti, & auxilium, & favorem ad id præstantes, sunt feriendi gladio excommunicationis, ad quam fulminandam, & publicandam, satis est, quod constet de vi illata, & metu incusso; etiam si vim passo non concedatur regressus ad sæculum, vel restitutio in integrum, utpotè quia tacite, aut expresse professionem ratificavit, imò si ve agatur de vi illata

fœminæ si ve Viro, ut pluries resolutum vidi à Sac. Congr. Concilii, nempe quo ad Viros in Hispalen. 23. Septembr. 1690. in qua agenti pro restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii illam denegavit, addens resolutioni, & Archiepiscopus procedat ad censuras contra Patrem si adhuc vivat. In Bononien. 26. Septembar. 1699. pariter restitutione in integrum denegata, fuit additum -- & Em. Archiep. procedat contra Matrem cogentem prout de jure. In Mediolanen. 6. Febr. 1700. in qua dubio proposito -- an sit concedenda restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii: responsum fuit -- Ordinarius procedat juris remediis contra Patrem cogentem.

Et quo ad fœminas. In Tolonen. 28. Febr. 1693. in qua concessa instanti restitutione in integrum, fuit additum -- & Episcopus procedat contra Patrem. In Conversan. Nullit. profess. 20. Julii 1698. Congr. particularis deputata sex sapientissimorum Cardinalium, quorum unus erat Em. D. meus Card. Petruccius, resolutioni pro nullitate professionis capte addidit -- & Ordinarius procedat contra eos, qui Oratricem coegerunt, & respective concilium, & favorem præstiterunt ad formam Concilii sess. 25. cap. 18. de regul. In Montis Politiani 30. Augusti 1698. concessa Puellæ reclamanti restitutione in integrum, quia Episcopus erat consanguineus -- mandavit confici processum per viciniorum contra cogentes ad formam Concilii. In Cephaluden. 18. Julii 1699. concessa Virgini recurrenti restitutione in integrum addidit -- Et Episcopus procedat contra Patrem cogentem ad formam Concilii.

Licet autem Concilium in citato Decreto 18. sess. 25. de regular. loquatur tantum de cogentibus, vel retrahentibus Mulieres, quibus tanquam debilioribus succurrit, & non comprehendat cogentes, aut retrahentes Viros, ut de communi tradunt Barb. in d. cap. 18. n. 9. Bonaccin. tom. 1. de excom. disp. 2. quest. 6. punct. 2. n. 15. Donat. *prax. regul. to. 2. p. 2. tract. 1. de recip. ad habit. quest. 12. num. 4. Passerin. de stat. homin. tom. 3. quest. 189. art. 9. num. 24.* Nihilominus, quia etiam hi, qui viros cogunt graviter peccant

cant Passerin. *ibi* n. 12. & ratio finalis, & intrinseca Concilii etiam in istis militat, ad promovendum, & servandum bonum Religionis. S. Congregatio eos primis partificat, & mandat coerceri, & puniri remedio juris, quod est censurarum, ut patet ex supra relatis resolutionibus, & præsertim ex d. *Hispalen.* 23. *Septemb.* 1690. & ex canone *hoc Sanctum* 32. q. 2.

10 Constat autem de vi illata diceretur ad hunc effectum, quando Pater, Mater, Frater in iudicio faterentur, professam, sed professum coegisse: quia confessio rei spontanea in iudicio emissæ facit rem notoriam, & manifestam *e. quæsitum, de cohab. cler. & mulier.* nec indiget alia probatione: non tamen talis cogentis Confessio sufficere sine aliis testibus, & præsumptionibus ad annullandam professionem, vel concedendam restitutionem in integrum, ut colligitur ex *text. c. præsens* 30. q. 3. *ibi-que gloss.* & ex supra allegatis resolutionibus *Sac. Cong.* nempe in *Hispalen.* 23. *Septembr.* 1690. in *Bononien.* 26. *Septembr.* 1694. in quibus fuit denegata restitutio in integrum, non obstante, quod Parentes judicialiter falsi fuissent, filios ad habitum religionis suscipiendum, & professionem emittendam coegisse, & magis præcisè in alia *Januen.* 30. *Junii* 1694. at ad intelligendam censuram satis esse monstravit.

11 Et si Barbof. *Vot.* 16. *num.* 54. *lit.* 2. & *Vot.* 77. *num.* 123. *lib.* 3. dicat, quod iustus metus probetur ex confessione Patris metum inferentis, tamen non est ausus affirmare, quod talis confessio per se sola sufficiat ad annullandam professionem, sed in casu dicti *Voti* 16. Patris confessio afferebatur. In corroboratione aliarum probationum; ut legitur in *d. num.* 54. *ibi ultimo pro corollario comprobantur prædicta* & *numer.* 55. *ibi-que patris confessio in hac materia multum attenditur*, & in casu *d. Voti* 77. aderant depositiones aliorum testium, ut habetur ex *num.* 127. *ibi tunc quia super sunt multi alii testes omni exceptione majores, quorum integerrima fides aliorum supplet defectum*: ideoque Nicolaus Papa, qui confessionem Patris de metu incusso filio non sufficere iudicavit, scribit Episcopus, ut super expositis à Pa-

tre, investigent veritatem, *d. cap. præsens* 20. *quæst.* 3.

Et de metu cadente in constantem virum. Ad proferendum rectum iudicium super qualitate metus incussi, & capiendum arbitrium à iure regulatum pro nullitate, vel validitate professionis; ad animum reducendæ sunt, & examinandæ sequentes juris regulæ, & conclusiones.

Prima quod metus, non præsumitur, sed ab allegante probari debet: sive per testes, sive per conjecturas, & præsumptionem, *Sperell. decis.* 79. *numer.* 37. & 38. & quidem quod non procedat ab intrinseco, vel à causa naturali sed ab extrinseco, & a causa libera, idest ab homine procedent vi coactiva, non inductiva, ad finem extorquendi consensum *Sperell. d. decis.* 79. *num.* 40. *Passerin. de stat. hom. tom.* 3. *quæst.* 189. *art.* 10. *inf.* 3. *num.* 59. & *seqq.*

Secunda, quod metus iustus cadens in constantem virum, ut talis dicatur, & faciat rescindere professionem, quinque condiciones regulariter requiruntur: prima ut malum, quod timetur sit grave, secunda, ut æstimatio mali, quod timetur sit fortis, idest ut timens, non vanè, aut leviter credat malum illud sibi imminere, sed probabiliter, & rationabiliter: tertia ut metum incutiens potens sit minas exequi, cum non sit Viri constantis, ac fortis quibuscunque minis terri, & trepidare ubi non est timor: quarta ut sit solitus minas exequi, secus si sit homo verbosus, facile iram deponens: quinta ut timens non possit facile occurrere malis quæ sibi timet imminere: quia si posset alia via malis mederi, non esset iustus metus, ut docent *Sperell. d. dec.* 79. *d. num.* 40. & *trib. seq.* *Pac. Jord. elucubr. tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 12. *numer.* 63. *Donat. prax. rer. regular. tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 11. *de profess. null. quæst.* 4. *num.* 11. *Barb. Vot.* 77. *nu.* 47. *lib.* 3. Et hæc nota ut scias articulare, & probare metum.

Tertia, quod quando pro metu adest juris præsumptio, vel testes pro parte metum passi inducti deponunt de minis, & vi, & sic de actu externo, qui sensu percipitur corporeo, & è contra testes, pro libero consensu inducti deponunt,

I 4 non

non de actibus facti, sed de rebus in animo, & mente existentibus, magis credendum est duobus testibus de metu, quam mille de libera voluntate deponentibus, Sperell. *decis.* 5. n. 22. *in fin.*

- 15 Quarta, quod probabilis, & prudentis timoris seu metus cadentis in constantem Virum, objectum est, timor mortis, mutilationis membrorum, corporis cruciatus, longus carcer, Exilium, libertatis, Virginitatis, honoris famæ, alimentorum, & bonorum jactura, & amissio, vel alterius rei, quæ de jure debetur, Passerin. *loco supra cit. d. q.* 189. *art. 10. insp. 3. n. 53. & art. 9. n. 17.* Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 5. per tot.* item terror armorum Sanch. *ibid.* & perhorrescentia Paternæ maledictionis Rot. coram Greg. 414. n. 2.

- 16 Quinta, quod metus consideratur gravis non solum ex parte objecti, vel ex parte modi, sed etiam ex parte subiecti, & censebitur Mulier constans etiam si timeat, quod non convenit prudenter timere Viro, undè aliquis erit gravis, & probabilis metus in muliere, qui in Viro non erit, & sic minor metus sufficit in Muliere; ut dicatur metus cadens in constantem propter illius imbecillitatem, Passerin. *loco citato nu. 55.* Graff. *dec. aur. par. 2. lib. 2. c. 5. num. 3.* Donat. *prax. rer. regular. tom. 4. tr. 12. de profes. monial. q. 29. nu. 4.* Rot. coram Coccin. *decis.* 2207. *num. 10.*

- 17 Sexta, quod coactione exclusa, restat firma professio etiam si metus reverentialis Parentum conjunctus importunis precibus, & blanditiis intercedat, quia nudum Patris imperium non cogit, neque est sufficiens ad annullandam professionem nec ad incurrandam excommunicationem in foro externo, Passerin. *ubi supra art. 2. num. 19. in puncto Donat. tom. 2. par. 2. tract. 11. de profes. null. quæst. 10. nu. 5. & 9.* Pellizzar. *de monial. cap. 2. n. 30.*

- 18 Septima, quod quando Parentum preces (quæ præcesserunt) excedunt limites modestæ, & simplicis hortationis, & persuasionis, & junguntur minis, aut verberibus, sive sint formales, sive solum virtuales, irritant subsecutam pro-

fessionem, v. g. si professurus præcedenter perpetuo detineretur Domi, ita ut nunquam permetteretur egredi, si denegarentur alimenta vel Dos debita: si frequenter verberaretur, si omnis occasio honeste conversandi tolleretur: si vilia servitia contra decentiam sui status obire cogeretur, Barbos. *in c. præsens 21. q. 3. n. 3. post principium Donat. tom. 4. tract. 12. de profes. Monial. quæst. 29. per tot.*

Octava quod minæ (dummodo testes 19 sint concordantes in illarum qualitate, licet discordent de loco, & tempore) probantur per testes singulares, Barb. *in c. in omni negotio n. 49. de test. & attest. Ciarlin. contr. 108. n. 42. & 43.* Rot. coram Buratt. *dec. 205. n. 11.* etiam si sint domestici Barb. *Vot. 16. n. 87. l. 2. & Rot. 77. n. 56. 128. & 129. l. 3.*

Nona quod licet humani moris sit, 20 omnes illos, qui possunt nocere, & prodessere vereri, ut habetur *in c. 1. 16. quæst. 2.* in hac tamen subiecta materia, metus reverentialis qualificatus, ut supra ad effectum nullitatis professionis, regulariter cadit in Avo, Patre, Matre, quæ si sit austera metum in constantem virum inducere potest, Barb. *Vot. 37. numer. 5. lib. 2.* Patruo, Tutore, & Curatore, & Fratre natu majori si simul habitet, & habeat gubernium Domus, Ricc. *collect. 1176. Donat. prax. rer. regular. tom. 2. par. 2. tract. 11. quæst. 11.*

Decima quod metus semel incussus 21 durat, & durare præsumitur quamdiu durat ejus causa, quamvis in actu externo appareat libertas, Barb. *vot. 17. n. 147. & duobus seqq. lib. 2.* in terminis professionis Monialis Rot. coram Seraph. *decis. 1166. per tot.* ubi intercefferat exploratio voluntatis facta a Vicario.

Undecima, quod Judicis arbitrio de 22 finiendum relinquitur, qualis metus cadat in virum constantem, cum enim exprimi non possint casus omnes particulares (quamvis de aliquibus malis constet esse sufficientia ad illum inducendum) & requiratur, ut plurimum probabilis æstimatio, juxta singulorum casuum circumstantias, jam Judicis arbitrium exigitur, Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 5. n. 1.* Card. de Luc. *de regular. disc. 44. n. 4.*

Et à Clausura egredi &c. Licentia egredi-

egressus a clausura, quæ hic ab Ordinario conceditur nulliter professæ ex causa metus: an possit, & debeat concedi eadem auctoritate Hermaphrodito validè professio, ex causa diversi sexus, an potius sit expectanda licentia Papæ; hic jam quæritur, in qua questione DD. non sunt concordantes: nam Bonaccin. de clausur. quest. 2. punct. 10. §. 5. n. 2. hæc habet--Hermaphroditum, in quo virilis sexus prævalet, non posse validè profiteri in Monasterio Monialium, quia censetur vir. Si vero profiteretur in religione virorum valida esset professio. Si vero uterque sexus æqualis sit, in neutra religione profiteri potest. In dubio autem uter sexus prævaleat standum est iudicio medicorum, innixo assertioni ipsius Hermaphroditi.

Et numer. 3. major difficultas est utrum Hermaphroditus, in quo virilis sexus prævalet possit contra professionem in religione virorum factam reclanare, vel alio remedio uti, quo Monasterio egrediatur, respondendo affirmativè, quamvis enim professio valida sit, nihilominus imminet scandalum periculum, ad quod vitandum petere debet a Summo Pontifice facultatem exequendi. Imò Rodriq. t. 2. c. 6. ad fin. & Sanchez. nu. 41. existimant expelli posse absque Summi Pontificis facultate, eo quod religionem cum periculo gravissimi damni deceperit, & Bonac. sequitur Tambur. de jur. Abbatissar. disp. 6. quest. 7. n. 2. & 3.

Tambur. de jur. Abbat. tom. 3. disp. 6. quest. 3. num. 21. sic ait--ex quibus colligitur Hermaphroditum inhabilem esse ad Religionem, quicumque sexus in eo prævaleat. Quod si talis Hermaphroditus taceat suum defectum in ingressu Religionis, & ad professionem admittatur, professio nulla erit: imò cognito tali defectu ab Abbate expelli debet, & spoliari habitu: ratio est, quia Hermaphroditus est infamis &c. & paulo post--Laurent. de Peyrin. tom. 2. de Prælat. quest. 3. c. 1. num. 59. ubi ait quod ad expellendum Hermaphroditum jam professum, non requiritur licentia Papæ, si in eo dominetur æqualis sexus: quia semper adest incentivum peccati, fomes scandalum, & vix sciri potest, quo sexu sit validior.

Et nu. 22. In hac re Ledesma loco citato, & Laurentius Portellus in addit. ad

dubia regul. verbo professio Hermaphroditi movent dubitationem scitu dignissimam an qui in Monasterio Monialium, tanquam Mulier professionem facit, cum vere Mulier credatur, appareat, & sit, deinde supponens humeros suos gravi ponderi, ex vi illius ponderis, seu alio instanti accidenti excitatur sexus virilis, & sit vir, utrum teneatur in dicto Monasterio permanere, vel transire ad Monasterium Virorum ejusdem, vel alterius ordinis. Et respondet ipse Ledesma quod non tenetur stare nec inter Moniales, nec transire ad Monasterium Virorum; quia professionem emisit tanquam Mulier, non tanquam vir unde si mutata est in Virum, non tenetur amplius ad officia Muliebria, sed virilia in seculo. Non mirandum, quod talis dubitatio inter Doctores circumferatur; quia hoc contingere naturaliter posse, affirmant gravissimi Doctores, & præsertim S. Augustin. de Civit. Dei cap. 31. &c. Et quod professio talis, fuerit ab initio invalida, tenent in eisdem terminis, & casu Pelizar. de Monial. c. 3. num. 32. Passerin. mox. infra citandus n. 152.

Donat. prax. rer. regular. tom. 2. part. 3. tract. 3. de qual. recipiend. quest. 23. num. 5. dicit--secus autem dicendum, si magis vel valeat sexu virili, & in Virorum Monasterio profiteatur, vel si sit præpotens in femineo, & in feminarum Monasterio, professionem faceret, sic enim validè; quia Hermaphroditus est iudicandus vir, vel femina, juxta magnitudinem potentie virilis, vel muliebris, & num. 6. Si vero sit paris potentie, nulliter, & invalidè profiteretur.

Et nu. 10. Ego autem credo, quando non sit nobis opus licentia, & privilegio ad expellendum huiusmodi, etenim tenentur Viri religiosi a suis Dormitoriis, Choro, & Cellis proicere Fæminas & contra Religiosæ Fæminæ expellere masculos, secus autem horum societas, nedum erit inductoria, & provocatoria ad libidinem, sed scortis plena, & Sacrilegiis.

Passerin. de stat. hom. tom. 3. quest. 189. art. 10. inspr. 4. n. 148. sic inquit--At juxta datam distinctionem dicendum mihi videtur, professionem eorum Hermaphroditorum, qui extrinsecus nullum sexum rite formatum habent, validam esse; si fiat in Mona-

Monasteriofœminarum, quia hujusmodi profœminis habendi sunt, unde, & eorum professionem non esse illicitam probatum est. Si vero alter tantum sexus extrinsecus sit rite formatus, alius vero sit penitus inutilis ad usum veneris, professionem valere, si fiat in Monasterio ejusdem sexus cum eo, qui in eo apparet rite formatus &c. Sed loquendo de illis, in quibus uterque sexus extrinsecus est rite formatus, unde & ad utrumque usum veneris sunt habiles, puto, quod sine distinctione professio illorum in quocunque Monasterio sit, irrita est professio &c.

Et num. 149. In casu autem, quod per errorem aliquis hujusmodi Hermaphroditus fuerit ad missus ad professionem, quia nimirum habens alterum sexum admissus, est in Religione alterius sexus, vel habens utrumque sexum rite formatum, admissus, est in aliqua Religione, tanquam non Religiosus, & non professus potest, & debet à Religione expelli. Ubi autem, vel sequendo opinionem, quæ ait professionem emissam in Religione ejus sexus, qui in Hermaphrodito prædominat esse validum, vel ubicunque professio talis vere valida sit, aut dubia, & non evidens nulla, non est admittenda doctrina Rodriq. apud Donat. d. quæst. 23. numer. 9. quod scilicet ex privilegio Leonis X. possit Hermaphroditus etici ab Ordine à Provinciali, vel Generali, & multo minus attendi debet, quod ipse Donat. asserit num. 10 scilicet, quod non sit opus licentia ad expellendum hujusmodi. Ubi enim evidens esset professionem fuisse nullam id verum esset, sed ubi, vel professio sit valida, vel sit dubia, & disputabilis, seu indigens Judice, qui de ea decernat an sit valida, servanda sunt Decreta Urbani VIII. ut nullus professus eticiatur nisi titulo incorrigibilitatis, & servata forma ab eo statuta, vel Concilii Trident. sess. 25. cap. 19. Ideo bene Navar. Ledesm. & Henriqu. supra citati dixerunt, hujusmodi professum eiiciendum de licentia Papæ. Et interim ad evitandum scandalum, quod posset contingere, poterit juxta prudentiam Superioris, talis, vel sequestrari, vel etiam carcerari, nam & grave crimen fuit in Religionem commissum, tale vitium occultare.

Et numer. 150. Nihil etiam in his cast-

bus judicandum medico inconsulto &c. sed judicium fieri debet per Medicos, & eorum inspectionem, ex principiis enim Medicinæ colligi poterit etiam Sexus Hermaphroditus, quia ex situ, & dispositione, & aliis qualitatibus, dantur signa, an talis habendus sit vir, vel femina.

Et num. 151. In casu autem, quod aliquis talis vere professus ejiciatur, nec tenebitur aliquam religionem ingredi, quia ad nullam est aptus, sed tenebitur ad votum castitatis, & ad alia etiam vota, & observantias Regule eo modo quo dictum fuit supra, teneri alios a Religione ejectos.

Quare cum tam isti Authores, licet discordes, quàm alii ab eis allegati magis communiter in hoc conveniant, quod Hermaphroditus possit validè profiteri in ea Religione, cujus sexus prævalet sequitur quod quando de nullitate a principio evidenter non constat, sed potius de validitate, vel saltem de ea dubitatur, non possint locorum Ordinarii, nec alii Regularium Superiores (juxta Passerini Sententiam) propria auctoritate, & inconsulta Sede Apostolica, Hermaphroditos ejicere, & a Religione depellere, quia votum professionis, si semel fuit validum, infirmum, & invalidum, fieri non potest ab inferiore Papæ idem Passerin. loc. cit. n. 162.

Nec relevat, quod si de facto non possent expelli, eorum societas esset occasio scandali, & provocatoria libidinis, ut dicunt Tambur. & Donat. quia ex hoc oritur causa legitima, propter quam Papa potest, imò debet dispensare, ut Hermaphroditus a Religione dimittatur ut docet Navar. consil. 47. num. 47. de regular. non autem acquiritur jus, ut possit sine licentia Papæ depelli: nam detecto morbo, donec responsum Papæ, seu Sac. Congr. Episcop. & Regular. habeatur, scandalis, quæ possunt contingere, occurritur, ut inquit Passerin. vel sequestratione personæ, vel alia prudentis Ordinarii provisione.

Verum est quoque id, quod firmat Passerin. quod ad cognoscendum morbum, seu præpotentiam sexus Virilis, aut fœminei, non est standum dicto Hermaphroditi, sed Medicorum, & in hoc concors est DD. opinio, & etiam

Do-

Donat. loco cit. numer. 7. admittit dicens, si reges quoniammodo potest cognosci hæc præcellentia sexus; sunt qui dicunt, quod standum sit ejus dicto, hæc tamen regula non placet &c. etenim in his non standum est dictis eorundem, si namque quoad hæc haberent liberam facultatem, non quod verius, sed quod eis melius, aut delectabilius foret, eligerent. Et Bonaccin. de impedim. matr. quest. 3. punct. 13. num. 28. ait - Rogabis primo ad quem pertineat indicare quinam sexus prævaleat, & quid faciendum sit in dubio. Respondeo judicium pertinere ad Medicos, vel ad Matronas peritas, quæ ex puendarum partium inspectione, judicium ferre debent &c. in dubio tamen judicium ferendum est ex ipsius Hermaphroditi assertione, nullus enim magis valet hunc statum divinare quam ipsemet &c. Et idem tenet cum aliis Sanch. de matr. lib. 7. disp. 106. num. 2. Hæc autem puendarum partium inspectio remitti, & evitari non debet, quia potest dari casus, quod promanatio hujus morbi, tam in Viro quam in femina sit invalida, & prorsus inutilis ad usum veneris, & quod sine periculo scandali, Hermaphroditus possit in Religione remanere: prout accidit in una Spoletana, in qua cum relatum fuisset clar. m. Cardinali Pallavicino tunc Episcopo in Monasterio Monialium N. detectam fuisse quandam Monialem Hermaphroditam, quæ in sexu Virili prævalere asseriebatur; facta per Peritos recognitione, repertum fuit, partem sexus Virilis fuisse potius excrescentiam carnis, quam formam membri Virilis, minimè aptam, ac dispositam ad emissionem spermæ: Unde exposita relatione Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium, & dato ab eod. Cardinali quesito An dicta Monialis esset à Monasterio expellenda, seu potius toleranda: eadem Congreg. sub die 2. Junii 1690. respondit arbitrio, & prudentiæ Em. Episcopi. Quod arbitrium maxima cautela, & circumspeditione, (quoties arbitrio locus) hac in re adhibendum erit: quia licet Hermaphroditus non haberet sexum Virilem, vel muliebrem ritè formatum, nec aptum ad generationem; adhuc si haberet aliquem usum illorum, quia ex hoc esset sufficiens, & aptus ad explen-

dam malitiam incontinentiæ, & provocandum libidinem, tolerandus non esset.

Concludendum propterea est, quod licet Hermaphroditus non sit admittendus ad professionem neque in Monasterio sexus in ipso prævalentis, Donat. prax. rer. regul. tom. 4. tract. 9. quest. 5. num. 1. Pelizar. de Monial. c. 3. num. 32. Si tamen fuit admissus, non potest detecto morbo ejici, & a Religione dimitti (nisi nullitas receptionis a principio esset evidens) inconsulto Papa, qui habet justam causam dispensandi, ut dimittatur: imò ad evitanda scandala, & occasionem fovendi libidinem, debet cum eo dispensare, etiam si valide sit professus, Navar. conf. 47. de regular.

Et hic nota, quod Hermaphroditus est irregularis, & ordinari non potest absque Papæ dispensatione, Navar. in manual. cap. 27. num. 203. Gavant. manual. Episc. verb. Hermaphroditus num. 1. Piafec. in prax. par. 1. cap. 1. art. 3. numer. 2. Et si ordines susciperet absque dispensatione, reciperet quidem characterem si in sexu Virili prævaleret, sed perpetuo suspendi deberet ab ordinum susceptorum executione: si verò æquè incalesceret sexus Virilis, & Muliebris, characterem non reciperet, Sayr. de censur. lib. 6. capit. 8. num. 24.

Item quod Hermaphroditi, seu Androgyni dicuntur, eo quod in eis uterque sexus apparet. Herma quippe apud Græcos masculus est: Aphrodis femina nuncupatur, de quo videndus S. Augustin. de civit. Dei lib. 16. cap. 8. Quamvis hi apud nos pauci sint, tamen aliqua Regio iis abundat, & præsertim apud Indos ubi eo quia robusti sunt, & exosi, Jumentorum loco inserviunt, prout de Provincia Floridæ in America testatur Jason. in Theatr. Orb. terrar. tom. 3. his verbis -- abundat Regio Hermaphroditis, quorum servili opera mancipiorum, jumentorumque loco utuntur; quem refert etiam Verticell. in tract. de Apostolic. mission. tit. 14. miscellan. quest. 196. dub. 1. numer. 2. qui Author ibid. & dub. seq. ex Democrito Plinio, & Eliano, probat Lepores utrumque sexum habere, & mutuo coitu absque fœminis eorum speciem

propagare: darique Hermaphroditos parem, & perfectam potentiam habentes, pariendi, & gignendi.

- 32 *Esse publice denunciandum.* A declaratoria incurfus hujus censuræ, quando Episcopus procedit jure ordinario datur appellatio, qua tempore debito interposita, tenetur denunciationem suspendere, præfixo appellanti termino ad illam prosequendam. At si Ordinarius censuras comminaret vigore commissionis, & rescripti, quo solet Sac. Congr. Concilii demandare, *ut procedat contra cogentem*, prout vidimus supra, tunc puto, quod præmissa monitione ad videndum se excommunicatum denunciari; possit ad denunciationem procedere, & devenire nulla attenta appellatione, cum enim ejusmodi rescriptum non emanet, nisi causa cognita super vi, & metu illato, & sic non possit excommunicandus ab Episcopo Executore gravari, denuntiatio non poterit ab appellatione suspendi, cum certum sit in jure, quod a mero Executore non detur appellatio *c. novit. 43. de appellat. c. consultationem de sent. & re judic.*

- 33 Ut igitur hoc rescriptum, seu Decretum Ordinarius debito ordine contra cogentes scæminas exequatur, debeat illud exhiberi facere in forma authentica in Actis, & postea Promotore Fiscali instante mandabit citari, & moneri excommunicandus forma sequenti.

Citetur, & moneatur N. ad dicendum contra rescriptum, sive Decretum Sac. Congr. Concilii de Urbe emanatum in Causa N. & in actis in forma authentica exhibitum ad primam diem: & secunda die immediate sequenti dicendum causam quare, non debeat denunciari excommunicatus; & tertia die pariter immediate sequenti, videndum contra se ipsum relaxari, & publicari cedulones eo amplius non monito &c.

Si verò rescriptum sit exequendum contra cogentes Viros: quia isti non comprehenduntur in Decreto Concilio, ut vidimus supra, & excommunicati non sunt, debent excommunicari; monitio erit aliqua in parte varianda, & sic poterit concipi.

Citetur, & moneatur N. ad dicendum

contra rescriptum, sive Decretum Sac. Congr. Concilii de Urbe emanatum in Causa N. & in actis in forma authentica exhibitum ad primam diem: & secunda die immediate sequenti, dicendum, & allegandum causam quare non debeat excommunicari: & die tertia pariter immediate sequenti, videndum se excommunicari, & excommunicatum declarari, & denunciari, ipso amplius non monito &c.

Transacto termino, & nihil quod releveat per citatos deducto ad denunciationem, & declaratoriam respective excommunicationis poterit devenire; appellatione quacunque, seu inhibitione, aut exhibitione absolutionis forte obtentæ a Pœnitentiaria Urbis (quæ non prodest in foro externo) non obstantes: subscribendo tam acta hujus processus, quam Cedulones, tamquam exequutor rescripti S. Congregationis.

Neque denunciationem retardare poterit reflexio, seu objectio, quod cum agatur de peccato præterito, de quo cogens potest esse emendatus, non debeat contra usum Ecclesiæ (quæ illos tantum qui a peccato cessare nolunt, vel jussi restituere, aut moniti juri stare, vel pro offensa, & peccato satisfacere noluerunt censuris puniri) ad excommunicationem deveniri, quia hic non tantum agitur de mero peccato præterito, ut de sacro neglecto die festo, vel non servato jejuniis die Sabbati Sancti, sed de peccato præterito qualificato cum damno, & ruina proximi, a quo pendent scandala, & jam sub pœna excommunicationis a lege prohibito, & nunc per sententiam Judicis, qui jubet puniri, notorio, & manifesto; ideoque recte, & juste fertur excommunicatio contra cogentes, non solum quia sunt peccatores manifesti, & Ecclesia in foro externo præsumit, eos adhuc in peccato permanere, ex quo vim passa, modo, quo poterint, non satisfecerint, sed etiam, quia ad promovendum bonum commune, expedit, ut ita fiat, ad hoc ut cæteri homines avertantur ab hoc scelere.

*De excommunicatione contenta in
clem. 1. de sepultur.*

Contingit aliquando, quod vel tem-
pore Interdicti corpora defunctorum in
casibus a jure non concessis, vel dece-
dentium impænitenter, qui aliqua pu-

blica censura sunt innodati, scienter se-
peliantur in loco Sacro, formidantes ho-
mines potius minas Consanguineorum,
qui possunt corpus occidere, quam Cen-
suras Ecclesie, quæ eorum animas feriunt.
Unde constituto in actis de tali excessu, Or-
dinarius ad Declaratoriam poterit deveni-
re modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ

F O R M U L A XXXVII.

VIsis relatione nostri Promotoris Fiscalis de tumultatione in loco Sacro Ca-
daverisq. N. publicè excommunicati (seù nominatim interdicti) & de-
positionibus testium, ex quibus constat tumultationem sequutam fuisse in Eccle-
sia N. externa die, mandantibus, & exequentibus infrascriptis; nec non *visa
monitione* contra eosdem exequuta, dicimus, & declaramus omnes infrascriptos,
qui temere, & scienter sepeliri mandarunt, & actu sepelierunt in d. Ecclesia ca-
daver d. q. N. excommunicati, & *nullo modo absoluti*, damnabiliter incurrisse ex-
communicationem majorem contentam in *clem. 1. de sepultur.* & propterea tan-
quam excommunicatos, esse publicè denunciandos, prout nos denunciari volumus,
& mandamus, nempe.

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

Qui excommunicati existent, donec satisfactionem exhibuerint competentem.
Item per caput separatum dicimus, & declaramus d. Ecclesiam N. esse pollu-
tam, & non posse in ea, antequam reconcilietur nec officia divina celebrari, nec
fidelium corpora sepeliri, omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 A comminatione censuræ latæ a jure, non datur appellatio.
- 2 A declaratoria hominis, qua quis declaratur in censuram incursus, datur appellatio etiam in suspensivò, fallit, ut n. 3. & 4.
- 3 Qui dicantur temerè, & præsumptuosè sepelire excommunicatos, referuntur DD. Sententiæ, & n. 6.

- 7 Sepelientes ignoranter excommunicatos, non incurrunt pœnas Clementinæ, 1. de sepult.
- 8 Sub Clementina 1. de sepult. censura comprehenduntur, etiam exempti, qui ab Ordinario publicè denunciari possunt.
- 9 Clerici sæculares, vel Regulares inducentes aliquem ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesiis, excommunicationem Papæ reservatam.

- 11 *Laici non ligantur censura Clementinae cupientes de poen.*
- 12 *Excommunicatus vitandus, si moriatur ante obtentam absolutionem, non potest sepeliri in loco Sacro, quamvis signa dederit contritionis, & declaratur conclusio, num. 13.*
- 14 *Quae sint signa poenitentiae, & quomodo probentur, ostenditur, & n. 15.*
- 16 *Ecclesia, in qua fuit sepulchrum corpus excommunicati, remanet polluta,*

- & quomodo sit reconcilianda indicatur, & num. 17. 20. 21. 22. & 23.*
- 18 *Sepelientes in Ecclesia scienter excommunicatum, & sepulti haeredes quomodo teneantur satisfacere.*
- 24 *Ecclesia, in qua fuit sepultus nominatim interdictus non remanet polluta.*
- 25 *Presbyter, qui non est particeps sepelitionis excommunicati, si celebret in Ecclesia polluta, licet peccet, non efficitur irregularis, neque suspensus.*

Denunciationis.

F O R M U L A XXXVIII.

HIC auctoritate ordinaria denunciantur, & declarantur excommunicati majori excommunicatione infra scripti, ex eo, quia contra Sacrorum canonum prohibitionem scienter sepelire praesumpserunt in Ecclesia N. cadaver q. N. publicè, & notoriè excommunicati (seu nominatim interdicti) propter quod dicta Ecclesia remansit polluta. Ut igitur ab omnibus evitentur, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Excommunicatus sunt

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

V E L

CON auctorità ordinaria si denunciano, e dichiarano scomunicati di scomunica maggiore gl'infra scripti, perche contro la proibizione expressa de' sagri canoni, hanno scientemente sepelito nella Chiesa N. il Cadavere del q. N. notoriamente scomunicato, per lo che la d. Chiesa è rimasta polluta. Ed accioccheda tutti siano evitati, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

Gli Scomunicati sono

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

AD-

ADNOTATIONES.

VISA MONITIONE. Citatio, seu monitio -- ad dicendum causam, quare non debeant declarari incidisse in Excommunicationem Clementinæ 1. de Sepultur. præmittenda est, tam contra illos, qui facto Cadaver excommunicati sepeliunt, quam contra Rectorem, & Superiorem Ecclesiæ, & alios mandantes, & auctorizantes sepelitionem: qui si compareant, & ab ista monitione, seu censure comminatione appellent, non est appellatio admittenda, sed Ordinarius, ea non obstante, procedat ad declaratoriam: quia talis comminatio nullum infert gravamen, ut docet Fagn. in c. super eo il 2. n. 50. de appellat.

2 At si comparentes à declaratoria appellarent, tunc esset super sedendum à publicatione Cedulae, præfixo appellantis termino ad illam prosequendam: Nam licet à pœna, & sententia legis non possit appellari, ut superius diximus, *glos. in c. quia nos 32. in fin. de appell.* a declaratoria tamen hominis, qua quis declaratur in censuram incursum, potest appellari, & appellatio venit admittenda, etiam ad effectum suspensivum, quia Iudex potuit errare, prout in terminis tradunt Navar. *consil. 9. num. 5. de sent. excom. lib. 5.* Bonaccin. *de censur. disp. 1. quæst. 2. punct. 2. n. 7.* Pasqualig. *ad Laurent. de Franc. part. 2. q. 12. n. 6.* Fagn. *lococit. d. num. 50.* Donat. *prax. rer. regul. tom. 2. par. 2. tract. 10. de appellat. qu. 28. nu. 3.* nisi tamen delictum

3 sepelitionis excommunicati esset adeo notorium, ut nulla tergiversatione celari, & negari posset; tunc enim appellatio à declaratoria interposita non prodesset, nec deberet admitti, ut limitando regulam advertunt Bonaccin. & alii ab eo allegati loco mox citato.

4 Verum si sepelientes delictum tumulationis in loco Sacro faterentur: sed ex aliqua causa ab incursum censuræ se excusandos esse pretenderent: tunc eis appellatio suffragaretur quoad suspensionem publicationis censurarum; sed manus liberæ remanerent Iudici quoad publicationem faciendam pollutionis Ec-

clesiæ, quæ per bonam fidem sepelientium non evitatur.

Qui temere, & scienter sepeliri mandant. Quinam dicantur temerè, & præsumptuosè sepelire, ut innodati, censura d. Clementinæ judicandi sint, plures sunt sententiæ: una docet solos illos dici sepelientes, & comprehendendi sub censura, qui propriis manibus cadaver deponunt intra Sepulturam; sed hæc opinio Clementinam eludit, & exponit ludibrio, quia cum id possit expleri per unum Vespilionem, cæteri qui ad Cadaver sepeliendum mandatum, & auctoritatem dederunt liberi essent. Alia Sententia tenet, quod non solum Parochus, qui levat corpus cum suis Clericis; sed etiam deferentes Crucem, portitores Cadaveris, fodientes tumulum, levantes lapidem, & Consanguinei instantes, ut sepeliatur, dicantur mortuum sepelire: at hæc quoque opinio videtur extrema, quia cooperatores remotè, & dispositivè non nisi valde improprie dici possunt sepelientes, licet sint cooperantes, & auxilium dantes, de quibus Clementina non loquitur, sed de sepelientibus. Tertia sententia distinguit inter cooperantes, & mandantes, & facientes sepelire, & vult, quod soli mandantes sepeliri, aut qui de facto corpus excommunicati tradunt sepulturæ, sint excommunicati: illi verò, qui solum comitantur funus, vel cantant, aut deferunt Crucem, vel luminaria, sub dicta Clementina minimè comprehendantur.

In prima Sententia residet cum Novar. Bonaccin. *de censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 3. num. 8.* in secunda Samuel. *de Sepultur. tract. 2. disp. 1. contr. 10. num. 5. & 9.* in tertia Donat. *prax. rer. regular. tom. 3. tract. 9. de Sepult. quæst. 39. num. 6. & 7.* Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. num. 180. §. 5. & non displicet Passerin. de stat. hom. tom. 2. quæst. 187. art. 4. num. 57. & 58.* qui illam enucleando num. 59. dicit, quod sub nomine sepelientium, veniunt qui corpus inferunt in Sepulcrum; item illi qui Sepulturam claudunt, vel terra corpus sepultum cooperiunt: item qui ipsam sepelitionem mandant, nimirum Consanguinei, qui jubent defunctum excommunicatum sepeliri: item, qui aliquo

aliquo positivo modo immediate ad actum sepeliendi sua Auctoritate concurrunt, quod facit Parochus assistendo Sepultura ex Officio, tanquam habens jurisdictionem aliquam in cadaveris Sepulturam, levando cadaver, & ducendo illud ad Ecclesiam: ex quibus dicendum videtur, quod tertia sententia verior sit, & in praxi sequenda,

7 Censura autem citatae Clementinae incurritur, quando mandantes, & sepelientes scienter excommunicatos, aut nominatim interdictos in Ecclesiis, vel Cemeteriis sepeliunt; si enim hoc facerent ignoranter, ignorantia etiam aliquo modo culpabili, vel ex gravi metu coacti, essent excusandi, quia d. Clementina ferit audaces, scientes, & presumptuosos, ut patet ex illis verbis: *qui propria temeritatis audacia, scienter sepelire presumunt*: quae arguunt dolum, & temeritatem contrafacientis, ut tradunt Graff. *dec. aur. p. 1. lib. 1. c. 13. nu. 94. Sayr. de censur. lib. 2. c. 4. nu. 10. Donat. d. quaest. 39. nu. 5.* Quia autem sunt presumptuosos, non solum censuram Clementinam, sed etiam interdictum ab ingressu Ecclesiae incurrunt, vigore, c. *Episcoporum de privil. in 6.*

8 Porro sub hac Clementinae Censura cadunt, & comprehenduntur non tantum laici, & Clerici Sæculares subditi Diocesano, sed etiam Regularos, & alii exempti, nullo quoad hoc suffragante Indulto exemptionis, vel quovis alio privilegio sub quacunque forma concessio, ut in eadem Clementina habetur expressè, & fatetur Passerin, *de stat. hom. tom. 2. d. quaest. 187. d. art. 4. nu. 53.* unde, & hos sepelientes scienter excommunicatum, vel nominatim interdictum in eorum Ecclesiis, aut Cemeteriis, poterit Ordinarius excommunicatos denunciare, ut à Subditis evitentur, ut jam probatum est supra in *Form. 1. §. quid autem dicendum*, ubi plures auctoritates ad hoc firmandum allegavi, quibus hic addo Nicol. in *flosc. verb. exemptio num. 14. cas. 7.* qui sic ait -- *Unde ad hoc ut evitentur, possunt ab Ordinario denunciari, quando in aliquam excommunicationem inciderunt, & allegat duo decreta.*

9 Quid si defunctus non sit excommuni-

catus, neque nominatim interdictus: sed tamen fuerit Sepultus in Ecclesia Sæculari, vel Regulari, vigore electionis Sepulturae in ea factae ad suggestionem Clericorum Sæcularium, sive Regularium; an inquam tunc sepelientes aliquam censuram incurrant? Respondetur, quod si defunctus fuit ab uno, vel pluribus ex Clericis Sæcularibus, vel Regularibus promissione inductus ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesia (secus in alienam) inducentes, excommunicationem Papae reservatam incurrunt, non tamen propter actum Sepelitionis, sed inductionis ad electionem Sepulturae praedictam, ut habetur in *Clementina Cupientes §. sane de poen. Ecclesia* verò, in qua Cadaver Sepultum fuit, subiacebit. Ecclesiastico interdicto, donec facta fuerit Ecclesiae, in qua de jure sepeliendus erat, Cadaveris, & omnium, quae occasione Sepulturae ad eos pervenerunt plenaria restitutio, juxta dispositionem text. in c. 1. de Sepultura in 6.

Notandum est tamen, quod Clerici Sæculares, aut Regulares non afficiuntur his poenis per simplex consilium, sive adhortationem ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesiis, quia citata jura eos tantum ligant, qui pacto, voto, aut juramento, seu promissione irrevocabili, ad id inducunt, ut communiter tradunt Samuel. *de Sepult. tract. 1. disp. 2. contr. 1. concil. 8. nu. 16. & 17. Pasqualig. ad Laurent. de Franch. contr. par. 2. quaest. 63. n. 2. Donat. prax. rer. regular. tom. 3. tract. 9. de Sepult. quaest. 27. num. 3.*

Notandum secundo, quod laici non ligantur censura d. Clementinae *Cupientes*, etiamsi pacto, vel promissione irrevocabili aliquem inducerent ad Sepulturam eligendam, Samuel loco citato *conclus. 20. numer. 46. & 47. Passerin. in d. cap. 1. de Sepultura in 6. numer. 3. Medic. de Sepultura par. 1. quaest. 8. num. 18. Ricc. prax. for. Eccles. par. 4. resol. 294. num. 32.* Et hinc oritur quod si Episcopus, laicos alicujus Confraternitatis, Statuto, vel Synodo, sub dicta censura comprehenderet, uulliter, & male ageret, quia cum electio Sepulturae taliter facta sit valida, ut probant mox allegatae auctoritates, & laici

laici de jure nulla poena propter hoc afficiantur; neque mortaliter peccent, inde sequitur, quod poena excommunicationis omnium poenarum gravissima, & quæ sine lethali culpa non fertur, coerceri non valeant; sed alia arbitrio mitiori, v.g. restitutionis Cadaveris, & omnium, quæ occasione funeris oblata fuere, vel privationis juris cadavera in eorum Ecclesiis sepeliendi.

12 *Et nullo modo absoluti.* Est enim regula indubitata, quod Excommunicatus denunciatus: vel publicus, & notorius Clerici percussor, moriens ante absolutionem, obtentam ab eo qui eum poterat absolvere vivum, vel saltem à Sacerdote in articulo mortis (quo tempore nulla adest reservatio) etiam si signa poenitentiae, & contritionis dederit, in loco sacro sepeliri non potest, text. est clarius in *c. a nobis* 28. de sent. excom. Bonaccin. de censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3. n. 7. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 4. n. 13. Passerin. de stat. hom. loco supra cit. n. 52.

13 Cavendum propterea est à quorundam DD. lectione, qui absque modificatione loquentes absolute asserunt, quod Excommunicati denunciati, decedentes cum signis contritionis, & poenitentiae possint in Ecclesia, & loco sacro sepeliri id inquam est intelligendum postquam fuerint post mortem in forma Ecclesiae consueta absoluti, ut alibi supra in præludio jam dixi §. 4. vers. *absens* ubi formulam expediri solitam à Sac. Poenitentiarum ex Fagnano retuli. Signa enim poenitentiae requiruntur, ad hoc ut valeat Superior, cui excommunicatio erat reservata, post mortem à vinculo excommunicationis innodatum indirecte absolvere, quem alias sine poenitentiae signis non absolveret *c. sacris* 38. de sent. excom. quæ absolutio necessaria est, ut in loco sacro excommunicatus sepeliatur, pro eo oretur, & suffragia celebrentur, ut docent Sayr. de censur. lib. 3. cap. 28. num. 17. Barbof. in d. c. a nobis num. 7. de sent. excom. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 39. nu. 178. in fin. Donat. tom. 3. tract. 9. quæst. 41. num. 2.

Et hoc quidem procedit, & verum est etiam si excommunicatus in articulo

Monacelli Form. Pars III.

mortis constitutus, ob defectum Sacerdotis, fuisset a simplici Clerico, vel laico (qui talem facultatem non habent) a censura absolutus, ut advertunt Graff. dec. aur. part. 1. libr. 1. cap. 13. num. 89. Passerin. de stat. hom. tom. 2. art. 1. quæst. 187. num. 511. quidquid nimis laxè sentiat Samuel. de Sepult. tract. 2. disp. 1. contr. 9. num. 17. & 18.

14 Signa autem poenitentiae, & contritionis sunt, detestatio saltem verbalis delicti, & elevatio manuum, & oculorum ad Cælum, vocatio Confessoris, tussio pectoris, invocatio nominis Jesu, B. M. Virginis, & Sanctorum, osculatio rei sacrae, & similia indicantia emendationem Fagnan. d. c. a nobis nu. 13. de sent. excom. Passerin. de stat. homin. d. tom. 2. d. quæst. 187. d. art. 4. num. 113. quæ signa ad effectum obtinendæ absolutionis post mortem, unico teste probari, dicunt Medic. de Sepult. par. 1. q. 11. nu. 31. Pirhing. loco supra citato d. num. 178. in fin. Graff. consil. 7. nu. 6. de sent. excom. par. 1.

16 Quod si ante obtentam absolutionem sepultum fuerit in loco sacro corpus excommunicati vitandi, qui vivens dedit signa poenitentiae, obtenta facultate illud absolviendi, non est necesse, quod exhumeretur, sed poterit absolvi & sic sepultum relinqui: interim tamen dum non absolviatur, nec locus pollutus reconciliatur, non possunt ibidem: nec divina officia celebrari, nec alia corpora sepeliri unde si non possit defunctus excommunicatus statim absolvi, vel debet exhumeri, vel relinqui locus, ut violatus, quod ultimum non est faciendum; non enim debet populus remanere privatus divinis officiis & Ecclesiastica Sepultura ob culpam, alterius, ut dicit Passerin. de stat. hom. loco supra citato d. numer. 52. circa fin. si verò corpus excommunicati ab aliis corporibus discerni, & separari non posset, erit tunc saltem locus sacer reconciliandus, ut tradunt Sayr. de censur. lib. 2. capitul. 4. num. 11. Franc. de Eccles. cathedr. cap. 26. num. 175.

17 Ad occurrendum igitur ejusmodi casibus in Dioecesi contingibilibus, debet Episcopus in Synodo, saltem pro locis, qui nimium distant à Civitate fa-

K

culta-

cultatem concedere Vicariis foraneis, ut possint excommunicatos denunciare jure ordinario, & in casibus Sedi Apostolicæ non reservatis, decedentes antequam fuerint in vita absolutis, absolvere post mortem in forma Ecclesiæ consueta, dummodo ante obitum dederint signa penitentiae, & Ecclesias non consecratas pollutas, juxta formam in Rituali præscriptam (si Sacerdotes sint) reconciliare.

18 *Donc satisfactionem exhibuerint competentem.* Sepelientes scienter excommunicatum in loco sacro, nequeunt ab incurta excommunicatione absolvi, nisi satisfactionem arbitrio rationabili Episcopi exhibuerint competentem, ut habetur expressè in citata *Clem. 1. de Sepult.* ibique glos. in vers. *eis quibus*, Bonaccin. de censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3. num. 8. Barb. in d. c. 1. de Sepult. num. 1. Defunctus verò excommunicatus, si ante obitum signa penitentiae, & contritionis dederit, & ideo sit absolvendus, illius hæres quamvis laicus tenetur & compellitur satisfacere injuriam passio etiam si nihil ad eum perveniret de bonis defuncti, secundum expositionem text. in d. c. a nobis il 2. de sent. excom. quam veram dicit Fagnan. ibid. num. 34. ubi quod hoc est singulariter notandum: & licet Passerin. loco citato d. num. 52. videatur sentire, quod hæres teneatur ex delicto defuncti pro viribus hæreditatis, Fagnanus respondit, quod hæc regula vera est, & locum habet, quando defunctus excommunicatus ante obitum signa contritionis non dedit, juxta sensum, & litteram alterius text. in c. ultimo de Sepultur. & regulariter defunctus non absolvitur, nisi per hæredem satisfacta parte, vel nisi præstito juramento de parendo mandatis Ecclesiæ, Pignatell. consult. 59. num. 44. tom. 2. qui plura Decreta refert.

20 *Idem Ecclesiam N. esse pollutam* Ecclesiam, sive Cæmeterium, per sepelitionem excommunicati vitandi pollui, nemo dubitat, c. consulisti de consecr. Eccles. Pac. Jord. Elucubr. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num. 123. & concordantes passim & ideo antequam reconcilientur, nec officia divina cantari, nec fidelium cor-

pore sepeliri in eis posset, pariter absolutum est, dummodo pollutio Ecclesiæ non maneat occulta: Pac. Jord. elucubr. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num. 149. Sayr. & alii ab eo allegati de cens. lib. 2. c. 4. num. 11. & 12. Reconciliatio autem, prout dixi par. 1. tit. 6. ad form. 10. num. 26. si Ecclesia polluta, sit consecrata, fieri non potest nisi ab Episcopo Ordinario, vel ab alio Episcopo de ejus licentia; si verò sit tantum benedicta, poterit per delegationem Episcopi à quocunque Sacerdote asperione, atque lustralis, & Orationibus in Rituali præscriptis reconciliari, ut probant DD. ibi allegati, quibus hic addo Graff. consil. lib. 3. de consec. Eccles. cons. 2. num. 15. Ventrigl. in prax. part. 2. annot. 17. §. 2. num. 25. ubi num. 26. firmat, quod Prælati Regulares suas Ecclesias quocunque modo violatas, sive pollutas, possint reconciliare aqua prius per Episcopum benedicta: & si Episcopus distet à loco per duas dietas, valeant ipsimet aquam benedicere, vigore privilegiorum concessorum à Julio II. & Leone X. de quibus mentionem facit Tamburin. de jur. Abbat. t. m. 1. disput. 23. quæst. 10. num. 3. & 4. Pac. Jordan. elucubr. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num. 164. ubi quod hoc privilegium fuit à Leone X. concessum Minoribus.

Hæc autem Ecclesiæ reconciliatio, debet fieri expensis illius, qui eandem violavit, si sciatur quis sit, & solvendo sit: si verò ignoretur, vel non sit solvendo, tunc recurrendum est ad consuetudinem, vel statutum loci, sive Ecclesiæ: quibus deficientibus, si Ecclesia esset curata in Rectorem, seu Parochum hoc onus rejicitur: vel si ipse pauper sit, in Parochianos, ac denique in defectum omnium prædictorum, ipse Episcopus suis sumptibus, Ecclesiam reconciliare debet, Barbof. in c. aqua num. 2. vers. reconciliatio de consecr. Eccles. quem sequitur Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 40. num. 20. in fin.

Præterea notandum, quod licet nonnulli DD. quos refert Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 28. num. 60. voluerint, quod si Episcopus longè distet, & non possit statim accedere ad reconcilian-

siandam Ecclesiam consecratam pollutam, valeat concedere facultatem, ut in ea ante reconciliationem celebrentur Divina officia: hæc tamen opinio in praxi servanda non est, sed per Episcopum urgente aliqua iusta causa alio modo erit providendum, v. g. concedendo facultatem, ut celebrentur Missæ in loco decenti non sacro super altare portatile, D. Thom. in sum. par. 3. quæst. 83. art. 3. ad 2. vel in privatis Oratoriis, & aliis locis institutis ad Divina celebranda, ut monent Barbosa alleg. 28. nu. 62. Gavant. in manual. Episc. verb. Ecclesiæ reconciliatio n. 9. Pac. Jord. loco supra citato n. 152.

24 Notandum secundò, quod si defunctus sepultus in Ecclesia, non esset excommunicatus, sed nominatim interdictus, quamquam in loco sacro sepeliri non potuerit, & sepelientes excommunicationem d. Clementinæ incurrerint: adhuc tamen ibi sepultus non facit locum pollutum, cum hoc non sit iure expressum, ut advertunt Sayr. de censur. lib. 5. cap. 17. numer. 22. circa fin. Pirhing. in jus can. lib. 3. tit. 40. numer. 13. circa fin. & sic tali casu Ecclesia nulla reconciliatione indiget.

25 Notandum tertio, quod extraneus, qui huiusmodi cirminis non est particeps, si missam celebret, aut alia divina officia peragat, vel corpora defunctorum sepe-

liat in Ecclesia publicè violata, quamvis mortaliter peccet (nisi urgente necessitate faceret de licentia Episcopi,) irregularis tamen, aut suspensus non efficitur, quia violatio Ecclesiæ non est propriæ censura, ut de veriori Sententia tenent, Sayr. de censur. lib. 2. cap. 4. n. 12. ver. qui verò, & lib. 5. cap. 16. n. 29. Pac. Jord. d. tom. 1. lib. 5. tit. 12. n. 141. & 142.

De excommunicatione contenta in
cap. delicto de sent. ex-
com. in 6.

Frequenter contingit, quod volentes Episcopi visitare loca exempta suæ Diocesis, vel quia sunt in possessione visitandi, vel quia loca sunt iure delegato Concilii vel alio legitimo titulo, quò ad hoc ordinariis subiecta: adhuc nolunt exempti, visitationem recipere, neque Episcopum ad visitandummittere: ideoque in actu visitationis sese opponunt, & etiam violentè resistunt. Unde Episcopi ad tuendam propriam jurisdictionem, possunt renuentes statim, & de facto absque monitione excommunicare, tanquam pars, & Executor officii, non tanquam Iudex, quæ excommunicatio erit registranda per Notarium assumptum in Actis Visitationis, & postea publicanda modo sequenti.

Decreti Excommunicationis

F O R M U L A XXXIX.

Die... mensis... anni... Cum Illustrissimus, & Reverendissimus D: Episcopus N. exerceret suam jurisdictionem visitando, N. & N. ausi fuerunt de facto resistere, sibi que volenti Ecclesiam N. ingredi, & visitare, sese opposuerunt: quare ipse Reverendissimus Episcopus in ipso actu manifestæ violentiæ sibi illatæ, pro defensione, suorum iurium vim vi repellendo, ipsos præ-nominatos N. & N. excommunicavit, & contra eos mandavit Cedulones affigi, prout ex actis visitationis.

Ita est N. Visitationis Actuarius rog.

K 2

Si de-

SI denunciano, e dichiarano per tanto scommunicati di scommunicare maggiore li sopradetti N. & N. per essersi opposti con violenza a Monsignor Vescovo nell'atto che voleva visitare la Chiesa, (ò Monastero N. & hanno impedito, che la visita non si faccia, acciocche da tutti siano evitati &c.

Lo stesso N. Attuario della Visita

Luogo del ✠ Sigillo.

SUMMARIUM.

- 1 *Episcopus, qui per modum defensionis & tanquam pars, utitur jure suo, potest injuriam censura propulsare absque monitione.*
- 2 *Visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, non debet frangere Portas Ecclesie, sed uti gladio spirituali.*
- 3 *Patentati S. Officii in his, quæ concernunt disciplinam Ecclesiasticam subjiuntur Ordinario Visitatori.*
- 4 *Moniales exemptæ impediunt Visitacionem, quomodo censuris sint coercendæ, ostenditur.*
- 5 *Visitator excedens visitando terminos suæ facultatis, justè repellitur.*
- 6 *Actuario Visitacionis plenè creditur in his, quæ pertinent ad visitacionem, & num. 7.*
- 7 *Visitator antequam incipiat visitare, debet deputare Actuarium cum facultate Notarii publici.*

ADNOTATIONES.

VIM, VI REPELLENDO. Hoc dicitur in Formula, ad demonstrandum, quod Episcopus in ferenda hac censura, non debet assumere partes Judicis, sed adversus potentiam, & violentiam renuentium visitacionem, eodem tempore, quo repellitur, gladio ecclesiastico, debet tanquam pars extrajudicialiter injuriam propulsare, ut habetur in hoc c. dilecto de sent. excom. in 6. & agendo sic, non astringitur ad juris ordinem servandum: imo hoc pacto se reum constituit, & adversarios actores facit, quos oportet conqueri de injusta excommunicatione; quæ tamen absque ulla monitione valida, &

justa est, ut communiter docent, Barb. in d. c. d. dilecto n. 5. & seqq. & supra Concil. sess. 25. c. 11. n. 17. de regular. Genuen. in prax. cap. mihi 18. n. 2. ubi dat formulam Decreti scribendam à Notario Ciarlin. contr. l. 1. cap. 65. num. 12. Tambur. de jur. Abbatiss. disp. 17. quæst. 3. num. 4. Fagn. in c. procuraciones de cens. à num. 29. ad 35. & per tot. ubi quod ex hac verissima conclusione oritur limitatio, & patet responsio ad jura quæ dicunt, sententiam excommunicationis ferendam non esse sine causæ cognitione, & monitione, ut c. nemo 2. quæst. 1. c. sacro de sent. excom. & c. 1. eod. tit. in 6. quoniam vindicant sibi locum, quando Episcopus procedit ut Judex, non autem quando procedit ut pars, & tanquam ille, qui utitur jure suo tanquam per speciem defensionis, ut hoc casu, tunc enim sine causæ cognitione, & monitione, tenent excommunicatio Card. de Luc. Miscellan. disc. 15. num. 9. ver. ult. Graff. dec. aur. par. 2. in Appendix l. 3. c. 1. n. 42.

Et quamvis Barb. supra Concil. loco citato n. 16. & de jur. Eccles. lib. 1. c. 43. n. 139. Ciarlin. d. c. 65. n. 11. Tambur. d. q. 3. n. 4. & Ventrigl. in prax. par. 1. annot. 58. §. unico n. 88. velint, quod renuentibus Regularibus, vel aliis exemptis visitacionem, & claudentibus ostium Ecclesie vel Monasterii, liceat Episcopo vim inferre, & ostium frangere, mihi tamen magis placet in praxi sententia Graffii dec. aur. par. 2. lib. 3. c. 27. nu. 59. ubi sic ait: Visitator non debet frangere portas Ecclesiarum si sibi denegetur aditus ad faciendam visitacionem, ita Innoc. in d. c. 1. de immunit. Eccles. quia bona Ecclesiarum sunt Sancta Sanctorum, & Domino consecrata &c. & sic qui violentiam facit, sacrilegium committit

12. q. 2. c. nulli liceat, & c. quicumque, sed potest uti gladio spirituali, idest excommunicatione, vel interdicto, facit text. in c. dilecto de sent. excom. in 6. & ita defendere suam possessionem, hoc est visitationem ita not. per Innoc. & Host. in c. venerabili de cens. &c.

3 Prædicto autem gladio spirituali poterit Episcopus Visitator uti, etiam contra patentatos Tribunalis S. Officii, qui in his, quæ concernunt disciplinam Ecclesiasticam, & morum correctionem non sunt exempti, sed possunt, & debent visitari, prout S. Congr. sub die 16. Januarii 1672. referipit Episcopo Meliten. his verbis - *Ha risoluto questa S. Congregatione del S. Officio, che in occasione della Visita, e quanto alla disciplina Ecclesiastica, e costumi, possa V. S. correggere, e punire i Chierici patentati di questo S. Officio secondo la forma del S. Concilio di Trento: quam resolutionem refert D. Raynald. observ. crim. supplem. ad cap. 1. supplem. 3. num. 127.*

4 Si autem ageretur de visitatione Monasterii Monialium exempti, vigore Clementinae Attendentes de stat. Monac. quodammodo innovata a Concilio Trid. sess. 25. de regul. cap. 9. & Visitator oppositionem inveniret, non esset statim ad censuras procedendum: sed prius opposcentes, & impediētes essent monendi, saltem per diem antè, ad desistendum ab illato impedimento, quod si nollent resipiscere, tunc ipso jure excommunicationem in d. Clementina contentam incurrerent, & Episcopus Visitator, posset impediētes, & opposcentes sic innotatos publicè denunciare, absque alia sententia, *Glos. in d. Clem. verb. impedire, & verb. ipso facto Barbof. ibid. numero 6.*

5 Veruntamen si Moniales exemptæ accersitis Notario, & testibus protestarentur, se esse paratas, & promptas Visitatorem cum debito numero, & qualitate personarum recipere, & per se non stare, quo minus illum canonico modo admittant: & nihilominus Visitator numerum superfluum personarum, vel qualitates a Clementina requisitas non habentium secum ducere, & introducere in Clausuram vellet, tunc oppositio

Monacel. Formul. Pars III.

esset juridica nec posset Visitator impediētes justè censura percellere, c. ut juxta de offic. ordin. d. Clem. Attendentes §. ipsos juxta *glos. in verb. viris aliis*: imo potius ipse Visitator fines suæ facultatis excederet, *Graff. dec. aur. par. 2. lib. 3. c. 27. num. 60. & ad interessè teneatur, si ita impediētes excommunicaret Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 31. num. 12. vers. addit. glosa.*

Prout ex actis visitationis. Notarius, 6
sive Actuarius visitationis testatur de oppositione, & excommunicatione respectivè, tanquam de re pertinente ad suum officium: nam Episcopus, neque ejus Vicarius non debet in aliquo se ingerere: quia per quemcunque actum judiciale, quem faceret, videretur recessisse à via procedendi ut pars: liber autem seu acta visitationis, ab eodem Notario, seu Actuario conscripta, & in Cancellaria Episcopali retenta plenam inducunt probationem de contentis in illis: ideoque ratione officii publici, ejus attestatiō standum est, ut in terminis probat *Ricc. prax. rer. for. Eccl. part. 1. resolut. 545. per tot. cum certum sit, quod Episcopus sententiam excommunicationis à se latam, per Notarium, aut Scribam valeat promulgare, Sayr. de censur. lib. 1. cap. 13. num. 4.*

8 Caute autem Episcopus Visitator agendo, debet antequam ad visitandum accedat, scripto præmonere visitandos, ut parent se certa die ad recipiendam visitationem, nec non deputare visitationis Officiales, & præsertim Actuarium cum facultate Notarii publici, dato per eum in actis juramento de fideliter officium exercendo, ne unquam de illius deputatione, & fide sit dubitandum.

De excommunicatione contenta in Constit. Greg. XIII. Dubiis, Bullar. tom. 2. pag. 394.

Hæc Gregorii Constitutio, fuit à me per extensum data in par. 1. in Append. pag. 283. cujus dispositione violetur, jam dictis hic aliqua addere pro illius vera intelligentia, abusus præveniēdo non piget, nec te addita forte legisse pigebit.

K 3 Di-

Dico igitur, quod si Episcopus in primordio sui gubernii, & in Syndicatu Vicarii Capitularis inveniret certitudine facti, illum absque necessitate pluries ingressum fuisse Clausuram Monasteriorum Monialium, vel in eam numerum excessivum personarum, etiam laicarum

introduxisse, poterit si sibi pro exemplo futurorum Vicariorum Capitularium, pro correctione delinquentis expedire videatur, declarare eum incidisse in excommunicationem contentam in d. Bulla, modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XL.

V *Isis actis Syndicatus* R. D. N. Vicarii Generalis Capituli proximæ præteritæ Sedis vacantis hujus nostræ Cathedralis Ecclesiæ, ex quibus satis constat (*præter alios notabiles defectus sui regiminis*) ipsum Vicarii Capituli munere fungentem, abutendo facultate sibi ratione officii à jure tributa per tres vices absque necessitate, & *etiam a laici juvenibus associatus*, contra expressam prohibitionem Bullæ Greg. XIII. quæ incipit *Dubius* in Clausuram Monasteriorum Monialium hujus Civitatis, nempe S. N. & S. N. ingressum fuisse: *visa monitione contra eum exequuta*, dicimus, & declaramus prænominatum N. *incurrisse excommunicationem contentam in d. Bulla*, & tanquam excommunicatum, esse publicè denunciandum, prout nos contra eum Cedulae relaxantes, denunciari volumus, & mandamus, &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

- 1 Vicarius generalis Capituli, tenetur stare Syndicatus.
- 2 Episcopus novus, omittens Syndicatum contra Vicarium Capituli, peccat mortaliter.
- 3 Vicarii Capitulares, sæpe abutuntur jurisdictione.
- 4 Quænam sint crimina, quæ cadunt sub Syndicatu Vicarii Capituli ostenditur, & n. 5. & 6.
- 7 Quæ possit facere Vicarius Capituli suo jure ordinario ostenditur, & n. 8. 9. 10. & 11.
- 12 Prælati non possunt ingredi Clausuram Monialium, nisi occurrente necessitate, & à paucis, & Eccle-

- siasticis Viris associati, non autem a laicis, num. 13. & 14.
- 15 Prælati visitantes septa Monialium, non possunt, nec debent secum ducere plusquam octo personas, & n. 16.
 - 17 Vicarius Capituli, si est Bullæ Greg. XIII. transgressor, an & quando à censuris sibi comminatis ab Episcopo appellet ostenditur.
 - 18 Vicarii Capitulares visitantes septa Monialium, & non servantes Bullam Greg. XIII. censuras in ea comminatas incurrunt, & vindicatur conclusio ab objectis num. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 30.
 - 31 Vicarius Capituli Bullæ Greg. XIII. transgressor, absolvitur ab Episcopo.

Denun-

Denunciationis

F O R M U L A X L I

Hic auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus N. Vicarius Generalis Capituli proximæ præteritæ Sedis vacantis ex eo, quia contra prohibitionem expressam Constitutionum Apostolicarum, sine necessitate, & forma sibi in eis præscripta non servata, abutendo auctoritate officii ausus fuit pluries ingredi in clausuram Monasteriorum Monialium hujus Civitatis. Ut igitur ab omnibus evitetur, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Aſſuarius.

V E L

Con auctorità ordinaria si denuncia, e dichiara Scommunicato di scommunicata maggiore N. Vicario Capitulare della prossima passata Sede Vacante, perche contro la prohibitionē expressa delle Constitutioni Apostoliche, senza necessitā, e giusta causa, e senza osservanza della forma al suo officio prescitta, abusandosi dell'autoritā della carica, & entrato più volte nella Clausura de Monasterj di Monache. Acciocche dunque sia da tutti evitato, &c.

N. Vescovo N.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

VIS ACTIS SYNDICATUS. Ex actibus enim Syndicatus, si Vicarius defecerit, remanebit instructus processus, ex quo Episcopus poterit illum censura punire, tenetur etenim Vicarius Capituli stare Syndicatus, & reddere rationem novo Episcopo Successori suæ administrationis; qui successor, si eum alicujus criminis reum inveniat, auctoritate tributa à Concilio Trid. c. 16. sess. 24. de re-form. punit, ut communiter tradunt Pia-sec. in prax. par. 2. cap. 4. art. 1. de person. Judic. num. 16. ver. similiter, Pac. Jord. elucubr. tom. 2. lib. 12. tit. 2. num. 43. ubi resolutionem Sac. Congr. Concilii refert Galle-mart. collect. in Concil. d. c. 16. num. 4. Pirhing. in jus can. l. 1. tit. 28. n. 79. ver. porro.

Hunc autem Syndicatum Episcopus facere non omittat, nec reputet hanc omissionem esse levem: quia Concilium Trid. d. c. 16. sess. 24. non consulit, aut hortatur Episcopum, ut recipiat rationem administrationis officii à Vicario, & aliis Officialibus Capituli; sed ei præcipit, & imperat illis verbis *rationem exigat*, & per consequens Episcopus scienter, omittens id facere contra præceptum Concilii non est immunis a culpa mortali, per text. satis clarum in c. nulli fas 19. dist. & ex aliis juribus ad hoc probandum adductis à Fagnan. inc. quoniam n. 22. de constit. & in c. à crapula num. 21. de vit. & honest. cleric.

Idque optima ratione à Concilio ordinatum fuit, quia inde non parva proveniunt bona; hoc enim timore perterriti Vicarii Capituli, æquius officio fun-

K 4

gun-

guntur suo; at dum vident syndicatui sub-
fici non debere, sæpè aliqui fortè præva-
ricatores fiunt, iustitiam passionibus ducti
subvertunt, disciplinam enervant, &
omni gratia, vel præmio pro arbitra-
tu gerunt.

4. *Præter alios notabiles defectus.* Per
hanc Formulæ expressionem datur in-
telligi, quod si Vicarius Capituli grava-
retur in Syndicatu de aliis criminibus ad
Officium spectantibus magis contra eum
urgeret præsumptio malæ fidei ingressus
in Clausuram Monialium, adeo ut rigi-
dius mereretur plecti, v. g. si constaret
Decreta, rescripta, licentias per gratiam
vel Sordes concessisse: multas pecunia-
rias, reis pro delictis inflictas, locis piis
ad formam Concilii non applicasse: lu-
dos, & illicita à Sac. canonibus prohibi-
ta Clericis explicitè concessisse, & non
prohibuisse: Clausuram Monialium cu-
stodire non procurasse, & neglexisse: di-
stributiones quotidianas, cum esset Ca-
nonicus, quamvis Choro non interfue-
rit, percepisse: (nam illas non lucratur,
nisi choro intersit, ut reprobato Garc. *de*
benef. par. 3. cap. 2. n. 359. firmat Monet.
de distrib. par. 2. q. 11. n. 83. & plurib. seqq.)
loca Diœcesis ante lapsum anni à postre-
ma Episcopi defuncti visitatione, visitas-
se, & procuracionem exigisse, (visitare
enim non potest, nisi post lapsum anni à
die ultimæ visitationis, Barbof. *de cano-*
nic. cap. 42. nu. 7. 70. & 71.) alienationi
bonorum Capituli, vel Ecclesiarum con-
tra formam juris, assensum præstasse:
Ecclesias Parochiales Pastore viduas,
de Æconomo, seu V. Curato non provi-
disse. Hæc enim cadunt sub syndicatu.
7. Non posset tamen, neque deberet
Sindicari 1. de facultate data absolvendi
à casibus Episcopo reservatis 2. de ab-
solutione excommunicationis incurasæ
ob levem percussione Clerici 3. de
translatione Beneficiorum simplicium
ab Ecclesiis collapsis 4. de reservatione
jurispatronatus, in fundatione Beneficii,
vel Ecclesiæ 5. de licentia data pro fun-
datione novi Conventus 6. de dispen-
satione concessa interstitiorum 7. de
Decretis interpositis pro alienatione bo-
norum Ecclesiæ ad formam c. *terrulas*

11. *quæst. 2. 8.* De dispensatione denuncia-
tionum pro matrimonio contrahendo,
nam hæc jure ordinario dare, & concede-
re potest Vicarius Capituli.

De prima docet Graff. *dec. aur. par. 2. 8*
lib. 3. cap. 27. nu. 23. & adest declaratio
S. Congreg. Conc. 3. Decembr. 1632. quam
refert Barb. *decif. Apost. collect. 717. nu. 5.*
De secunda idem Graff. *consil. 8. n. 20. lib.*
5. par. 2. de sent. excom. Fagn. *in c. perve-*
nit nu. 16. ver. similiter de sent. excom. De
tertia idem Fagn. *in c. his quæ nu. 56. de*
majorit. & obed. De quarta, Barb. *alleg. 70.*
num. 32. & est hodie indubitatum, quia
cum non possit Capitulum (resistentibus
Decretis Sac. Congregat.) facultatem
Vicario restringere, & sibi aliqua specia-
lia reservare, sed plenam jurisdictionem
in eum transferre teneatur, prout à me
ostensum fuit *par. 1. tit. 1. ad for. 2.* hæc
facultas specialiter tributa censetur, Ven-
trigl. *in prax. par. 2. annot. 15. num. 61.*
Amoſtaz *de caus. piis tom. 2. lib. 5. cap. 5.*
n. 35. & 37. De quinta licet DD. inter se
pugnent, & plures innixi Decreto Sac.
Congr. Concilii quod refert Barb. *dec. Apost.*
d. collect. 717. n. 17. tenèant, quod Vica-
rius Capituli hanc licentiam concedere
non possit, prout sunt, Donat. *prax. rer.*
regular. tom. 2. par. 2. tract. 1. de monast.
edific. quæst. 18. nu. 2. Lauret. de Franc.
contr. par. 1. n. 506. Card. de Luc. *disc. 29.*
num. 17. nihilominus contraria sententia,
quæ sustinet Vicarium Capituli posse il-
lam concedere) servatis tamen, & con-
currentibus requisitis Constitutionum
Apostolicarum Clem. VIII. & Gregorii
XV. verior est, quia hæc facultas com-
petit Episcopis de jure communi, ut pa-
tet ex c. *quidam, &c. de Monachis 18.*
quæst. 2. & per consequens cum sit actus
jurisdictionis ordinariæ transiit in Capitu-
lum, & hanc amplectuntur Fagn. *in c.*
non amplius nu. 70. de instit. Pignatell. con-
sult. 179. nu. 46. tom. 1. Passerin. in c. cum
ex eo de excess. prælat. in 6. num. 23. in fin.
qui testatur ita fuisse decisum a Sac. Con-
gr. Episc. & Regular. Verum est tamen,
quod cum sit res ardua, & requirat spe-
cialiam industriam, laudabilius est, quod
abstineat.

De sexta nec minus dubitatur, quia 9
facul-

facultas dispensandi ordinandos ab interstitio, tanquam jurisdictionis ordinariæ, transit in Capitulum, siue in ejus Vicarium, prout declarasse Sac. Congr. Concilii in Astoricensi 21. Aprilis 1595. refert Gallemart collect. in Concil. Trid. sess. 23. c. 11. n. 1. & tradunt Biff. hierurg. lit. I. n. 199. §. 5. & alii, quos citavi p. 1. tit. 1. ad form. 2. num. 26. Et quamquam non ignorem, Marchett. in prax. Vicar. capit. par. 2. tit. 14. num. 19. tenere, quod Vicarius Capituli si habeat facultatem à Sac. Congregatione concedendi intra annum dimissorias non possit dispensare ordinandum ab interstitio; adhuc firmiter dico, affirmoque, quod in hoc Marchett. fallitur, quia Concilium nunquam prohibuit, neque abstulit Capitulo, Sede vacante, facultatem dispensandi ordinandos ab interstitiis, sed tantum dimissorias intra annum non ætatis inhibuit; unde ablato per licentiam isto obstaculo, dispensatio ab interstitiis remanet, sicut prius in facultate Vicarii, nec indiget Superioris dispensatione. Quarant. in sum. bullar. verb. Capitulum Sede vacante vers. decimo quæro §. Et refertur.

10 De septima non ambigitur: nam Vicarius Capituli potest interponere Decretum pro alienatione bonorum Ecclesiarum servata dispositione c. terrulas 11. quæst. 2. glos. in clem. unica verbo conferantur de rer. permur. Quarant. in sum. bullar. verb. Capitulum Sede vacante n. 1. ver. sexto quæro Pac. Jordan. elucubr. tom. 2. lib. 12. tit. 2. de Vic. capit. n. 27. Ventrigl. in prax. par. 2. annot. 15. §. 1. n. 27. non tamen si bona, quæ servari possunt, essent mensæ Episcopalis siue Episcopatus, quia hæc alienari non possunt sine licentia Papæ, ut dicit Zecch. de republic. Eccles. de Capitulo, & Canonic. cap. 24. num. 11. vers. Decimo nil potest.

De octava Pac. Jord. elucubr. tom. 1. lib. 3. tit. 7. n. 10.

11 Sibi ratione officii à jure tributa. Potest enim Vicarius Capituli jure suo ordinario visitare septa monialium Episcopo subiectarum in temporalibus, & spiritualibus; Monasteria verò Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, & quæ perpetuò Episcopali muneri sunt com-

missa, & delegata juxta cap. 9. Concilii Trid. sess. 25. de regular. spiritualiter tantum, Barb. de Canonic. & dignit. cap. 42. n. 71. & 107. Ventrigl. in prax. p. 2. annot. 15. §. 1. n. 19.

Et etiam à laicis invenibus associatus. 12 Prælati, & alii Superiores, Clausuram Monialium ingredi non possunt sine aliqua necessitate, qua occurrente, debent esse associati paucis, gravibus, ætate maturis, & Ecclesiasticis personis, ut citata Bulla Gregorii XIII. disponit, & est etiam expressum in jure, ut in cap. ut juxta de offic. ordin. & in Clementina attendentes de stat. Monach. §. Ipsos autem, & ibi glos. & declaratum à Sac. Cong. Episc. & Regular. in Gallipolitana 22. Martii 1615. his verbis -- Congreg. decrevit Episcopum, non nisi in necessitatis articulo, & gravibus, maturæque ætatis Ecclesiasticis personis associatus Monasteriorum Monialium septa ingredi posse, & eadem repetit Gavant. in manual. Episc. verb. monialium clausura num. 46. ubi ait -- quibus cura est Monialium, non possunt ingredi, nisi in casibus necessariis, cum paucis Senioribus, ac Religiosis viris.

Ex quibus planum fit, quod si Vicarius Capituli in ingressu clausuræ etiam in casu necessario, secum introduxisset laicos, & præsertim juvenes (prout in Formula supponitur) Constitutionis Gregorii ex hoc capite diceretur transgressor, quia licet DD. nostri antiquiores dubitaverint, an laici possent, nec ne, in visitatione Monasterii Monialium introduci, ex eo, quia citata Clementina Attendentes, loquitur simpliciter, de aliis Viris honestis, & maturis, & non distinguit, an debeant esse Clerici, vel laici, hodiè tamen dubitationem sustulit, tam ipsa Constitutio Gregorii, quam citatum Decretum Congregationis, in quibus prohibetur, quod laici non introducantur, quod & ita observari debere, eadem Congreg. mandavit in Tarvisina 20. Novembr. 1601. quæ habetur in originali registro fol. 205. etiam si essent Officiales, seu Santesi ejusdem Monasterii, ut in Genuen. 16. Januarii 1607. in registro fol. 2. & 3. & in Lucana 22. Jan. 1616. fol. 15. quæ De-

Decreta prout hic jacent refert testis fidelis Fagnan. in d. c. ut juxta n. 23. de offic. ordin.

14 Quæ Decreta intelligenda sunt de illis laicis, qui à prælatis, & Visitatoribus introducuntur ex levitate, & absque ullo iusto motivo, v. g. quia sunt Visitatoris, aut alicujus Monialis consanguinei, & videre curiosi, vel nullam præstant, nec præstare valent Visitatori in re, quam gerit operam. Cæterum si Prælatus Visitator occasione ingressus indiget in faciem loci ad succurrendum necessitati, vel promovendam utilitatem monasterii, consilio, & auxilio alicujus Periti laici, utique unum, aut plures secum ducere poterit, quia tunc laicus, non tanquam comes, & locios ingreditur, sed tanquam peritus necessarius, prout deducitur ex alia ejusdem Congregationis resolutione emanata 18. Febr. 1593. quam refert, & originaliter in Archivio Tragurien. servari testatur Pac. Jord. elucubrat. tom. 2. lib. 7. tit. 12. n. 103. in qua sic habetur. *Nel visitare i Monasterii delle Monache entripo con V. S. o suo Vicario solamente persone Religiose, & honeste secondo la Bolla di Pio V. e non v'entri alcun laico, se non quando l'Ordinario lo giudicasse necessario per alcun giusto rispetto.*

15 Dubium igitur solum oritur circa numerum personarum qualitates requisitas habentium, quas Prælati, & alii Visitatores Ordinarii, & delegati, possunt secum ducere in clausuram, cum Bulla Gregorii numerum non determinet, hoc dubium movet, & resolvit Fagnan. loco mox citato n. 3. sic - *Pondera primo nam in declaratoria Gregorii non determinatur numerus personarum, quas Prælati possunt secum ducere intra septa Monasterii Monialium, determinatur tamen in præcitata Clementina attendentes de stat. monach. à qua Constitutio Gregorii recipit interpretationem passivam, juxta text. in l. 2. cod. de noxal. unde si Visitatores introducerent plures, quam ocl o ibi (idest in Clementina) præfinitas, utique poena constitutionis non evaderent, & hoc planum.*

16 Nam ut ipse Fagn. n. 31. & seqq. probat, cum significatio illius verbi, paucis, in jure sit varia, non valet restringere di-

ctum numerum, sed arbitrio judicantis relinquitur, arbitrium verò ad juris correctionem non extendatur, sed potius à jure reguletur, numerum in d. Clementina præfixum attendendum esse, & cum Fagn. videtur concordare Pirhing. in jus can. lib. 1. tit. 31. de offic. ord. n. 98. vers. notandum tertio ubi loquens de eadem re concludit sic - *verum constitutio hujus c. locum tantum habet quando visitantur Monasteria Virorum, in visitatione verò Monasteriorum Monialium, servandum est, quod statuitur in Clementina 2. §. Ipsos autem Visitatores de stat. Monach. ubi definitur numerus admittendorum tempore visitationis Monialium &c.* ex quibus bene inferitur, quod Visitatores excedentes dictum numerum octo, penas Constitutionis incurrerent, qui verò dicto numero contentatur legem non lædit, qui autem utitur minori, melius facit.

Visa monitione. Si Vicarius Capituli 17 expleto syndicatu, ex quo constet ipsum reum esse de transgressione d. Bullæ Gregorii: monitus ab Episcopo - *ad dicendum causam quare, non debeat declarari incidisse in excommunicationem contentam in Bulla Gregorii XIII. quæ incipit. Dubitis &c.* appellet ab hac Censuræ comminatione, non debet recipi, nec admitti ejus appellatio, sed ad declaratoriam deveniendum erit, à qua si iterum appellaverit, tempore debito, tunc erit in publicatione censuræ superlegendum præfixo termino ad proseguendam appellationem, nisi transgressio Bullæ esset notoria, & cum aliquo scandalo sequuta, nam tunc posset Episcopus ad denunciationem devenire, non obstante appellatione post declaratoriam interposita, quia remedium appellationis in censuris latis à jure, admittitur, quoties Judex potuit in facto errare, & reum gravare, non autem quando factum est certum, & transgressio, cui annexa est censura, excusari non potest, ut supra jam dixi.

Incurrisse excommunicationem. Vicarius 18 Capituli, qui dicitur Vicarius jurisdictionis Episcopalis, si in ingressu Clausuræ Monialium non servat formam traditam in d. Constitutione Gregorii XIII. pro

pro prima vice Interdictum, pro secunda suspensionem, & pro tertia excommunicationem incurrit, ut ibi cavetur, & planum, est; neque me terret auctoritas contraria Bonacin. *de censur. & pœn. viol. clausur. quest. 4. punct. 5. n. 11. vers. ex dictis patet*, & Ventrigl. *in prax. par. 1. annot. 5. §. 1. n. 46.* asruentes, Vicarios Generales, vel Prælato sæculares Episcopo inferiores habentes quasi Episcopalem jurisdictionem, in Clausuram Monialium ingredienti, ut supra, non affici pœnis d. Constitutionis, neque aliam excommunicationem incurrere ea non servata, ex eo quia ibi non sunt expressi, imò miror, quod Viri tam docti potuerint in hanc ire sententiam.

19 Etenim volens Greg. XIII. dubium exortum super intelligentia suæ primæ Bullæ, quæ incipit -- *Vbi gratia* declarare, in hac alia, quæ incipit *Dubius* sic ait - Constitutione item nostra fuit provisum, nè cui in posterum, nisi in casibus necessariis septa Monasteriorum Monialium ingrediendi concederetur licentia, à nonnullis dubitatum fuisse sciamus, circa personas, quæ alterius ad id licentia non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur, an liceat eis pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi, vel potius servare debeant ipsi quæ regulam à Concilio præscriptam (Hæc in præmio) & in dispositiva - Nos omnem hæsitacionis materiam tollere, & viam scandalis præcinere, ac Satisfactionium quieti consulere volentes, harum tenore auctoritate Apostolica declaramus, Prælatos omnes tam seculares; quam regulares, quibus cura, & regimen Monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, ita demum uti posse, si id faciant in casibus necessariis, à paucis, iisque Senioribus, ac Religiosis personis comitati &c. Quod si contrafecerint eadem auctoritate statuimus, qui Pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contrafecerint ab ingressu Ecclesiæ interdictos, pro secunda à munere Pontificali, & à Divinis suspensos ac deinceps ipso facto

abique alia declaratione excommunicatos existere; regulares verò omni officio, ac ministerio privatos excommunicationi similiter subiacere.

Verus propterea sensus istius Constitutionis est, quod omnes Superiores, qui aliena licentia non indigent ingredienti clausuram Monialium in casibus non necessariis, & non a paucis, ac senioribus & religiosis personis comitati, pro prima vice interdictum, pro secunda suspensionem à divinis, & pro tertia excommunicationem incurrunt: neque dicendum, 20 quod Vicarii Generales, & alii Prælati inferiores non fuerint nominati, neque expressi: tum quia non cortici verborum est inhærendum, sed legislatoris menti, cui verba debent inservire, vulgato c. *humana* 22. q. 5. tum quia satis illos expressit, & nominavit in Bullæ præmio, quod causam finalem, & mentem, ac animum loquentis ostendit ut pluribus cumulatis 22 docet Barbof. *axiom. 192. per tot.* in illis verbis - à nonnullis dubitatum fuisse sciamus circa personas, quæ alterius ad id licentiam non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur, ecce omnes Superiores, & in illis verbis dispositivæ ibi - Nos omnem hæsitacionis materiam tollere volens, declaramus, Prælatos omnes, quibus cura, & regimen Monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria, ecce Vicarios Capitulares, quibus ut præmissum est, attributa est a jure facultas visitandi Monasteria Monialium.

Neque verba hæc per se clara, & effectiva 23 nata restringi possunt ab aliis verbis subsequentibus ibi -- qui Pontificalis dignitatis fuerint, quia ex his solum inferitur, quod si Superior, qui contrafecerit, sit Pontificali dignitate insignitus, secunda vice præter suspensionem à divinis; etiam à munere Pontificali sit suspensus, non autem deducitur, quod cæteri Prælati inferiores pœnas non incurrant, ut volunt Bonacin. & Ventrigl. quia si hoc esset verum, statim daretur præcedentium correctio, & contrarietas, quæ semper est vitanda, maxime quando verba sunt satis clara, ut hic, Rot. coram Coccin. *dec. 2338. nu. 3. & 6.* & passim alibi, & ordine inverso gravius puni-

punirentur Episcopi, & Archiepiscopi, quam inferiores, & tamen ubi agitur de
 24 imponenda pœna censurarum, vel corporis afflictiva, mitius puniuntur existentes in dignitate, quam cæteri inferiores,
 25 ut docet *glos. punctualis in c. exigit de cens. in 6.* in figuratone casus *notab. 5. Passerin. in c. qui pontificali n. 7. de off. jud. deleg. in 6.* imò si talis interpretatio daretur, tota Bulla esset eversa, & quod ad præcedenda scandala ibi statutum fuit scandalis viam sterneret, cum isti Prælati Episcopo inferiores absque metu censurarum possent clausuram ingredi absque necessitate, & ad libitum, quod est intolerabile absurdum; Quare dum clarè constat de Pontificis constitutentis mente, non debemus curare de
 26 verbis: quia non sermonis, sed rei est sermo subjectus *c. petitio de procurator.*
 27 Erronea quoque est alia propositio ejusdem Bonacinæ loco supra allegato firmata, nempe, quod tam Prælati Seculares, quam Regulares ingredienti clausuram Monialium ex causa necessaria, non incurrunt excommunicationem, si soli ingrediantur, vel si secum ducant personas non religiosas, nec senes: quia ut ipse dicit, pœnæ Constitutionis Gregorii, extenduntur solum ad ingredienti in casibus non necessariis: nam Pontifex Gregorius, declarando suam primam Bullam, per modum novæ legis, statuit, quod superiores, quia alterius licentia non indigent pro ingressu: facultate, quæ eis ex officio datur non utantur, nisi in casibus necessariis, & non nisi a paucis, & religiosis personis fuerint comitati, ut patet ex supra recitatis ver-
 28 bis ibi -- *facultate prædicta ita demum uti posse, si id faciant in casibus necessariis, & a paucis, iisque senioribus ac Religiosis personis comitati, & sic dum dicit -- si id faciant in casibus necessariis, ponit conditionem non modum Barb. dict. 364. nu. 1. & dum dicit, & a paucis comitati, virtute illius copulæ, & hanc aliam conditionem, prout juris est æqualiter conjungit, & duo principaliter requirit, nempe necessitatem, & socios senes, & Religiosos: ideoque ad evitandas pœnas constitutionis, non sufficit alterum verificari, sed debet per necessè utrumque*

concurrere, Gratian. *discept. 968. nu. 16.* Rot. coram Pamphil. *dec. 710. n. 6.* & in terminis d. Bullæ ponderant Fagnan. loco supra allegato *nu. 29. Nicol. lucubr. can. lib. 5. tit. 39. n. 200. vers. superiores:* aliàs sequeretur secundum laxam opinionem Bonacinæ, quod Prælati Episcopo inferiores, effecta aliaque ingressus in clausuram necessitate (quod effingere non esset difficile) possent sine testibus ingredi soli pro libito, & absque timore pœnæ: quo nihil absurdum, & nil injuriosius sanctioni Apostolicæ.

Concludendum propterea videtur, quod 30 Vicarius Capituli, de ingressu in clausuram Monialium possit sindicari. Primò quando ingreditur sine necessitate de qua debet sibi constare per relationem Abbatissæ, & Monialium Crispin. *de visit. pastor. p. 2. §. 32. n. 113.* secundò quando secum duxit, & introduxit numerum superfluum, & excessivum personarum. Tertiò quando est ingressus solus sine sociis, vel cum sociis laicis præsertim juvenibus: quia in his casibus, est constitutionis Gregorii transgressor, prout sunt omnes alii superiores, qui super eisdem delinquant. Ab excommunicatione au- 31 tem, quam fortè incurrerit, poterit ab Episcopo absolvi, cum non sit reservata, ut probat Fagn. *in c. nuper n. 38. de sent. excom.* Cætera, quæ pertinent ad jus, tempus, & qualitate electionis Vicarii Capitularis tradidi *tom. 2. tit. 16. for. X. n. 13.*

De excommunicatione contenta in Clementina 1. de privileg.

Regulares, qui Sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ Unctionis infirmis secularibus ministrant, vel matrimonia solemniter benedicunt sine licentia Parochi expressa (exceptis casibus privilegiatis) excommunicationem Papæ reservatam incurrunt, ut habetur in hac Clementina. Quare constituto de dd. Sacramentorum administratione in scio Parocho per eos facta, poterit Episcopus eodem Parocho, vel Promotore Fiscali instante, contrafacientes excommunicatos denunciare, præmissa declaratoria.

Sen-

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XLII.

At tentis comparatione, & instantia R. Parochi Ecclesiæ N. & depositionibus testium per eum inductorum ex quibus constat, P. N. Ordinis N. ministrasse, & ministrare præsumpsisse N. laico sæculari infirmo Sacramentum Eucharistiæ (vel extremæ Unctionis) absque ejusdem Parochi speciali licentia, dicimus, & declaramus, prænominatum P. N. incurriffe excommunicationem contentam in Clementina l. de privil. Papæ reservatam, & ut à subditis nostris vitetur, esse publicè denunciandum prout nos per affixionem Cedulae denunciari volumus, & mandamus.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 Regulares administrantes infirmis sæcularibus Sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ Unctionis sine Parochi licentia, censuras incurrunt, & ab Ordinario denunciari possunt, & nu. 2. 3. 4. & 5.
- 6 Privilegium alicui Ordini Regularium concessum ministrandi tempore infirmitatis sæcularibus Sacramenta prædicta, non suffragatur cæteris Regu-

laribus, per solam generalem communicationem.

- 7 Regulares contravenientes Clementinæ l. de privileg. possunt denunciari excommunicati sine monitione, vel cum monitione, & num. 8. & 9.
 - 10 Regulares delinquentes in administratione Sacramentorum, puniuntur ab Episcopo jure delegato.
- Narratur vexatio, & patientia Auctoris.

Denunciationis

F O R M U L A XLIII.

HIC auctoritate ordinaria, ut à subditis nostris vitetur, denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori Papæ reservata P. N. Ordinis N. Ex eo, quia absque ulla licentia proprii Parochi ausus fuit contra prohibitionem Sac. Canonum ministrare N. laico sæculari infirmo, Sacramentum Eucharistiæ (vel extremæ Unctionis) præcipimus propterea omnibus nostræ Curæ subiectis, ut illum evitare curent, neque ad divina admittant, aut ei ave dicant, sub pœnis, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

V E L

Con autorità ordinaria, acciò che sia dalli nostri sudditi evitato, si denuncia, e dichiara Scommunicato di scommunicare maggiore riservata al Sommo Pontefice, il P. N. dell'Ordine N. perche senza alcuna licenza del proprio Parocho, hà havuto ardire contro la prohibitione de' sacri canoni, d'amministrare ad N. laico secolare infermo, il Sacramento dell'Eucaristia (ò dell'estrema Unzione) Si comanda per tanto a tutti alla nostra cura spirituale soggetti, che debbano evitarlo, e di non ammetterlo alle cose Sacre, e Divine, nè di comunicare con esso sotto pena, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

ET MINISTRARE PRÆSUMPSISSE. Attenta d. Clementinæ clara dispositione, non ambigitur, quod si à Regularibus violetur, possint ab Ordinario excommunicati denunciari: imò debet hoc facere, prout sibi injungitur illis verbis quos etiam locorum Ordinarii, illis postquam de hoc eis consiterit, excommunicatos faciant publice denunciari: & probant auctoritates, & Decreta allegata par. 1. tit. 6. ad form. 20. num. 16. hoc tamen sanè debet intelligi, quando nulla, nec expressa, nec saltem præsumpta accedit Parochi licentia, tunc enim Regulares, dicta Sacramenta ministrando, verè dicuntur præsumere: at si quis laicus sæcularis jam jam esset animam expiraturus, & copia Parochi haberi non posset administrandum viaticum, vel ungendum Sacro oleo infirmum tunc posset Regularis Sacerdos hæc Sacramenta ministrare, absque ullius excommunicationis incurso: quia in hoc casu rati habitio Parochi statim clarè præsumeretur, Graff. dec. aur. par. 1. lib. 4. c. 20. n. 6. Lauret. de Franc. contr. par. 2. quæst. 6. vers. duodecimo, Medic. in sum. peccat. par. 2. g. 78. num. 164.

Si autem Regulares Clementinæ violatores ad se excusandum dicerent, prædicta Sacramenta infirmis sæcularibus mi-

nistrasse ignoranter bona fide, & sub credulitate suorum privilegiorum (quidquid sit dicendum in foro conscientie) hæc excusatio in foro externo, non admittitur, quia ignorantia facti, & non juris excusat, c. ignorantia de regul. jur. in 6. privilegia verò, quibus Regularibus conceditur, ut possint Eucharistiam ministrare fidelibus omni tempore præterquam in die Paschatis, non extenduntur administrationem viatici tempore infirmitatis, nisi de hoc fiat expressa mentio, ut fatentur Pasqualig. ad contr. Lauret. de Franc. part. 2. quæst. 25. num. 2. & Passerin. de stat. hom. tom. 2. quæst. 187. art. 1. num. 940. & n. 988. in fin. (plus æquo defensores acerrimi Regularium privilegiorum) juxta declarationem Leonis X. in Concilio Lateranensi factam, de qua in Bullar. tom. 1. Const. 22. §. 7. ubi sic habetur -- Eucharistia verò, & extremæ Unctionis, aliquam Ecclesiastica Sacramenta illis, quorum etiam infirmorum, ac decedentium confessiones audierint, dicentibus proprium Sacerdotem illa sibi dare denegasse, dare nequeant, nisi denegatio sine legitima causa facta, vicinorum testimonio probata, aut requisitio coram Notario publico facta doceatur: & pluries declaravit Sac. Congr. Concilii, nempe in Nulius 19. Septemb. 1637. in Ripana 13. Februarii 1652. & in Gerunden. 13. Februa-

bruarii 1694. Pignatell. consultat. 306. tom. I.

- 6 Privilegium hoc speciale, ministrandi scilicet tempore infirmitatis hospitibus, etiam sæcularibus extraneis Sacramenta Eucharistiæ, & extremæ Unctionis, alicui ordini Regularium concessum, non suffragatur cæteris Regularibus per solam generalem communicationem privilegiorum: quia cum sit contrà jus commune, & Bullam prædictam Leonis X. à Concilio Lateranensi approbatam, & involvat præjudicium Parochorum, nunquam censetur communicatum, nisi specialiter, & expressè concessum sit, ut probant auctoritates, & Decreta, quæ ad hoc firmandum allegata sunt, par. 2. tit. 13. ad form. 4. n. 33. 34. & seqq.

- 7 Denunciari volumus. Denunciatio, & publicatio hujus censuræ juxta rigorem hujus Clementinæ fieri potest absque ulla monitione, ut colligitur ex supra notatis verbis -- postquam de hoc eis constituerit excommunicatos faciant publicè denunciari: nihilominus cum detur casus in quo juxta DD. sententiam admittitur excusatio, & in quo Regulares administrantes possunt se tueri speciali privilegio, tutius est præmittere monitionem -- ad dicendum causam quare non debeat denunciari excommunicatus, hæc enim monitio hic non turbat Regularium exemptionem, Passerin. de stat. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 10. num. 782. ubi invitatus admittit, quod Regulares contravenientes Clementinæ, possint citari, & excommunicati denunciari: quia concessio consequente, videtur etiam concessum antecedens, sine quo consequens obtinere non potest, ut de hac eadem censura loquendo magis libenter fatetur Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 33. n. 149. vers. notandum ultimo.

- 9 Quod si Regularis transgressor ab Ordinario monitus ad dicendum causam quare, &c. licentiam Parochi expressam, vel saltem de jure præsumptam habuisse, vel de privilegio non doceat, poterit (si Ordinario ita expedire videatur) excommunicatus denunciari, appellatione, & cæteris frivolis excusationibus non attentis, juxta terminos casus in Neapoli-

tana 3. Junii 1700. in quo cum Monachus Olivetanus ministrasset Sacramentum extremæ Unctionis, sine licentia Parochi, Hospiti laico sæculari commoranti in Monasterio, & ad se excusandum afferret particulas librorum Monasterii, ex quibus apparebat fuisse pluries aliis sæcularibus ibidem infirmis à Monachis d. Sacramentum administratum, & ided ipsum illud administrasse bona fide, & cum credulitate id sibi licere, & nullam incurrisse excommunicationem: imò Archiepiscopum, qui cum excommunicatum denunciaverat non obstante appellatione interposita ad A. C. nulliter processisse prætenderet: proposita causa sub d. die in plena Congr. Concilii responsum fuit -- Censuras sustineri, & detur facultas Ordinario absolvendi in forma privata.

Et hic nota, quod si Regulares alio modo delinquerent in administratione Sacramentorum, possent ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato puniri vigore Constit. Greg. XV. quæ incipit *Inservabili*, per extensum à me datæ par. 1. in Appendice pag. 305. prout firmavit Rot. in Firmana jurisdictionis 10. Maii 1700. coram R. P. D. Molines Decano, quam pariter dedi par. 2. in Appendice dec. 40. pro cujus, & aliarum paucarum decisionum reimpressione, ad opus faciendum additarum, vexationem ab Impressore Camerali humiliatus sustineo, & dico patienter -- Domine vim patior, responde pro me quia autem me vexat, ut vincat canit,

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

potens enim est. Verum plena Camera iustitia, & æquitate Principe digna, lite ultrà biennium protracta, & post plura damna passa ab injusta vexatione me liberavit.

De excommunicatione contenta in Clementina 1. de sent. excom.

Quia nonnulli DD. Morales Ordinum Regularium sustinere perperam nituntur, quod eorum privilegia, quibus concedebatur ut pro suis, festis, vel aliis certis diebus, non tenerentur servare Inter-

terdicta, non fuerint à Concilio Tridentino revocata: contingit aliquando, quod horum opinione freti, Interdicta localia generalia per Ordinarios promulgata,

Regulares non servant: Undè quatenus casus eveniat, constito de Interdicti violatione, ad sequentem declaratoriam deveniendum erit.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XLIV.

VIs relatione, instantia nostri Promotoris Fiscalis, & testium depositionibus, ex quibus constat PP. N. N. Ordinis N. in eorum Ecclesia non servasse interdictum generale per Nos promulgatum in loco N. quod matrix Ecclesia d. loci servat, sed illud, publicè celebrando, laicis sæcularibus sanis Eucharistiam ministrando, & cadavera sepeliendo violasse, illos ad observantiam Decreti S. Concilii Trid. c. 12. sess. 25. de regular. reducere cupientes, tanquam incurfos in excommunicationem Clementinæ 1. de sent. excom. dicimus, & declaramus prænominatos PP. N. & N. esse publicè denunciandos, prout denunciari volumus, & mandamus ut ab omnibus nostræ jurisdictioni subjectis evitari debeant, & possint, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

- 1 In facto notorio pro instructione Judicis requiritur processus facti.
- 2 Citatio ad dicendum causam quare, requiritur ex urbanitate, etiam in facto notorio.
- 3 Nemo præsumitur velle delinquere sine causa.
- 4 Datur forma citationis ad exhibendum privilegium.
- 5 Privilegia Regularibus concessa ante Concilium sunt revocata.
- 6 Regularibus allegantibus privilegium visi illud exhibeant, non est credendum.
- 7 Regulares tenentur observare Interdicta ab Episcopo promulgata non obstante contraria consuetudine.
- 8 Interdictum locale generale non est

- Regularibus intimandum, nisi ad cautelam.
- 9 Regulares administrantes Sacramenta sæcularibus sanis, tempore Interdicti, ab Episcopo possunt puniri.
- 10 Episcopus pro observantia Decretorum Concilii, potest censuris Regulares punire, & n. 11. 12. & 20.
- 13 Regulares Censuris, quando delinquant, ab Ordinario coercendi, & non aliis pœnis, & allegantur rationes, & num. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
- 21 Cui licet, quod est plus, licet quod est minus.
- 22 Quando non liquet de violatione Interdicti, & dubium est, est super sedendum in denunciatione censurarum.

De.

Denunciationis

F O R M U L A XLV.

HIC tam auctoritate ordinaria, quam delegata Concilii Tridentini, ut ab omnibus nostræ jurisdictioni subiectis evitari possint, & debeant, denunciantur, & declarantur excommunicati excommunicatione majori RR. PP. NN. Conventus N. Ordinis N. ex eo, quia non obstante publica promulgatione Interdicti Ecclesiastici localis generalis loci N. ausi fuerunt publicè celebrare Missas, ministrare Sacramentum Eucharistiæ laicis sæcularibus fanis, & cadavera sepelire in eorum Ecclesia, contra prohibitionem expressam *Clementine 1. de sentent. excomm. & Sac. Concil. Trid. cap. 12. sess. 25. de Regular.* & sic illud damnabili præsumptione violare. Præcipimus igitur eisdem nostræ jurisdictioni subiectis, ut omnino illos evitare debeant, sub pœnis à Sac. Canonibus participantibus cum excommunicatis inflatis, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✱ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

COn autorità tanto Ordinaria, quanto delegata dal Sagro Concilio di Trento: accioche da tutti quelli, che sono soggetti alla nostra giurisdizione possano, e debbano evitarsi; si denunciano, e dichiarano scomunicati di scomunica maggiore li PP. infra scritti dell'Ordine N. perche non ostante l'Interdetto locale generale Ecclesiastico, da noi promulgato, e posto nel luogo N. hanno pubblicamente celebrato le Messe, amministrato il Sacramento dell'Eucaristia à i Secolari fanis, e sepellito i Cadaveri nella loro Chiesa, e così con dannabile presunzione, e contro la proibizione espressa della *Clementina 1. de sentent. excommun.* e del Sagro Concilio di Trento, l'hanno violato. Onde si comanda à tutti i sudditi alla nostra giurisdizione, che debbano onninamente evitarli, e di non ardire d'ammetterli alla partecipazione delle cose Sacre, e Divine, nè di comunicare con essi sotto pena, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✱ del Sigillo.

Nomi delli Scommunicati.

Il P. N. dell'Ordine N.

Il P. N. dell'Ordine N.

Il P. N. dell'Ordine N.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

ET TESTIUM DEPOSITIONIBUS.

¹ Licet in facto, certo, & notorio, ex quo resultat incurfus Censurarum ipso iure, Ordinarius non debeat contra exemptos processum instruere in forma iudicii, & formales partes iudicis assumere: attamen debet examinare testes super facto notorio, qui dicitur processus facti ad futuram rei memoriam, sive ad instructionem, & informationem ipsius Ordinarii: sicuti etiam quamvis in facto certo, & notorio non exigatur ad promulgandas censuras monitio, seu citatio, adhuc laudabilis est, & praxis recepit, ut ante denunciationem, per modum lenitatis, & urbanitatis, excommunicandi citentur -- ad dicendum causam quare non debeant denunciari excommunicati? vel -- ad videndum se excommunicatos denunciari: de qua laudabili praxi testantur Genuen. c. mibi 57. n. 1. Fagn. inc. non potest n. 23. & seqq. de sent. & re jud. Card. de Luc. Miscellan. disc. 14. num. 7. & 8.

³ Et quia nemo praesumitur sine aliquo motivo, & causa spontanee delinquere, & nemo velle facere, quod facere de iure non potest. Rot. coram Gregor. decis. 531. num. 3. in hac hypothese, Ordinarius cautius agendo, poterit committere, ut monitio, sive citatio contra exemptos violatores fiat sic -- ad exhibendum speciale privilegium Apostolicum post Concilium Triad. concessum non servandi Interdicta Ecclesiastica localia generalia ab Ordinariis locorum promulgata, infra tres dies: alias termino elapso, die immediate sequenti, videndum se excommunicatos denunciari: & ita certior fiet de validitate denunciationis.

⁵ Nam si in termino violatoribus Inter-

dicti praefixo, privilegium speciali non exhiberent; sed privilegia Regularibus concessa ante Concilium allegarent, haec tanquam ab eodem concilio revocata in d. c. 12. & c. 22. sess. 25. de regular. Navar. conf. 7. de privileg. per tot. Garc. de benef. par. 3. c. 2. num. 278. & seqq. Sayr. de censur. lib. 5. c. 3. num. 29. & c. 11. n. 30. & 31. ad evitandam excommunicationem dict. Clementinae 1. non suffragarentur, nec essent attendenda.

Sicuti nec eis suffragaretur privilegium speciale suppositum; sed non productum: quia non tenetur Ordinarius tali suppositioni, & assertioni fidem adhibere, ut jam declaravit Summus Pontifex Innoc. X. in causa Angelopolitana 14. Maii 1648. ad 3. dubium in quo proponebatur. An Regularibus, etiam Societatis Jesu asserentibus se habere privilegia, quominus obediant Episcopo in executionem Decretorum juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum: Ordinarii debeant ipsis adhibere fidem absque exhibitione huiusmodi privilegiorum; Respondit, Ordinarios non teneri huiusmodi assertioni fidem adhibere absque integrali privilegiorum exhibitione. Quod Decretum cum aliis emanatis in d. Causa famigerata, referunt authentice per extensum Tondut. de praevent. part. 3. c. 3. num. 3. Passerin. de stat. hom. tom. 2. qu. 187. art. 1. n. 163. & habetur impresum in Bullar. tom. 5. pag. 498.

Nec minus eos excusaret praetensa contraria Consuetudo: quia Regulares exempti, qui speciale privilegium post Concilium concessum non habent, Interdicta generalia localia ab Ordinariis locorum promulgata observare tenentur non obstante asserta consuetudine, etiam immemorabili, ut respondit Sac. Congr. Concilii adversus equites Hierosolymitanos

tanos in *Cæsaraugustana Interdicti* 11. Junii 1695. ad 2.

8 Per nos Promulgatum, Interdictum locale generale, licet non sit singulis intimandum, sed satis sit, si promulgatio sententiæ fiat in locis solitis publicis iudiciorum, Sayr. de censur. c. 11. n. 30. lib. 5. adhuc sic Regularibus specialiter intimaretur laudarem, quia si postea illud violarent, de inobedientia Decretis Concilii, & Contumacia magis essent gravati.

9 Eucharistiam ministrando. Si præter celebrationem publicam missarum, quæ per se sola sufficit pro violatione Interdicti, Regulares administrassent, etiam sanis secularibus Eucharistiam, prout supponitur in formula; tunc possent ab Ordinario ex duplici delicto censuris puniri, nempe uti violatores Interdicti, & tamquam illicitè administrantes hoc Sacramentum, vigore *Const. Gregor. XV.* de qua dixi in præcedenti formula, & pro indubitato tenet Card. de Luc. in *Miscell. disc.* 16. num. 11. & 12. ubi ait, quod d. Gregorii Constitutio in hoc quæstionem dirimit.

10 Reducere cupientes. Per hanc clausulam, sive expressionem datur intelligi, quod Ordinarius, quando agit contra Regulares exemptos pro observantia, & executione Decretorum Concilii Trid. quæ eidem specialiter fuerunt commissa, prout sunt Decreta omnia, quæ habentur in *sess. 25. de regular.* potest illos non solum in excommunicationem incurfos, excommunicatos denunciare; sed jure proprio pro debita executione (quatenus, sibi id expedire videatur) censuris compellere, etiam si habeant privilegium, quod excommunicari ab Ordinario non possint, ut in terminis tradunt *Genuen. in prax. c. mihi 57. n. 9. Piafec. in prax. part. 2. c. 3. art. 6. de visit. Regular. n. 77. Barb. supra Concil. d. c. 22. sess. 25. de regular. num. 5. & in Apostol. decis. collect. 297. num. 3. & 4. Bellet. dissq. cleric. part. 2. de pœnis Cleric. §. 30. n. 6. vers. an verò Regulares, Ciarlin. contr. tom. 1. cap. 50. num. 21. Pac. Jord. elucubr. tom. 2. lib. 7. tit. 14. num. 189. Card. de Luc. in *Miscellan. d. disc.* 16. num. 14. & declaravit *Sacr. Congreg. Concilii in Limana* 19. Septemb. 1625. ad 12. dubium; in quo cum proponeretur.*

XII. Idem cap. 22. ut exequantur omnia contenta in capitulis præcedentibus de Regularibus, & Monialibus, inter alia continet sequentia verba, videlicet. Præcipit omnibus Episcopis in Monasteriis sibi subiectis, & in omnibus aliis in superioribus Decretis specialiter commissis, &c. ut statim præfata exequantur. Dubitatur modo, an in dictis rebus Regularium, & Monialium, in quibus ipsi Episcopo tribuitur jurisdictio, possit Episcopus hujusmodi Regulares cogere, & compellere sub censuris, aliisque remediis opportunis; Aliqui enim Regulares in libris ab eis editis asserunt super illis verbis c. 13. accedere compellantur, quod eò, quia Concilium de censura mentionem non fecerit, Episcopus eos sub dicta pœna cogere nequit.

Die 19. Septemb. 1625. *Sacr. Cong. Concilii* ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet.

Ad I. &c.

Ad XII. in Decretis Episcopo specialiter commissis *sess. 25. de Regul.* licere eidem Episcopo ad illorum executionem Regulares compellere, etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis: prout per extensum hæc, & alia refert *Barb. vot. decis. 125. post n. 42. lib. 3.*

Hæc sententia firmissimum habet in jure fundamentum, enim eo ipso, quod Regulares à Concilio, seu Constitutionibus Apostolicis in aliquibus subduntur Episcopis, nulla amplius circa ea remanet exemptio, quæ eos liberet à censuris, dum modus non restringitur compellendi, sed per remotionem obstaculi, censetur eisdem Episcopis restituta plenaria antiqua, & habitualis, seu nativa jurisdictio sicut in cæteros de populo, ut firmant auctoritates allegatæ & probat optimus text. in c. propterea de offic. & pot. jud. deleg. in fin. illis verbis -- quia ex eo, quod causa sibi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, quem ponderat in his terminis *Frances de Eccles. Cathedr. cap. 28. num. 357.* ideoque de plano intrat regula, quod ubi pœna non est à jure vel lege determinata, imponitur arbitrio judicis, Menoc.

- de arbitr. cas. 365. num. 2. & seq. qui illam imponere debet juxta qualitatem culpæ ;
- 12 quæ pœna licet sit Judici arbitraria , adhuc dicitur canonica , Passerin. in cap. romana num. 25. de supplend. negligent. prælat. in 6. non autem potest eligere reus , quæ sibi sit infligenda , quia hoc est contra rationem pœnæ ut observat Guazzin. jun. ad defens. animar. lib. 2. def. 6. cap. 40. num. 49.
- 13 Præterea ad reducendum Regulares ad observantiam Decretorum Concilii , & Constitutionum Apostolicarum , ac Decretorum , nulla magis propria infligitur contra eos pœna , quam Censurarum , tanquam medicinalis , & proportionata delicto , & maxime in casu formulæ , ut in eo puniantur , in quo peccaverunt : ceteræ enim pœnæ minus conveniunt statui Religiosorum : nam pœna Carceris , affert injuriam , famam Religionis , & carcerati onerat , & gravamen infert continuum , & ideo Viris Religiosis manus fatellica , raro , inferenda est , & non nisi in causis , & delictis gravibus . Pœna pecuniaria est nimis impropria , cum
- 15 Religiosi nihil habeant de proprio , & Monasterium , nisi ex delicto subditi sit effectum ditius , non tenetur pro illius delicto , c. delictum 76. de regul. jur. in 6. & ideo aliàs Sac. Cong. Episc. decrevit , quod Episcopus debeat abstinere à multis pecuniariis , contra Regulares , prout refert Nicol. in flos. verb. pœna n. 7. Pœnitentia publica , sicuti hodie , nec Clericis sæcularibus delinquentibus non debet irrogari , gloss. in c. 1. de pœnit. & remiss. ita nec minus Clericis Regularibus . Pœna privationis vocis activæ , & passivæ , seu inhabilitatis ad officia Religionis , inter Regulares , est gravissima , & durissima , sunt verba Passerin. de elect. cap. 25. num. 619.
- 18 Ex quibus bene inferitur , quod dum Regulares sustinere nituntur , quod Episcopi , qui in certis casibus , tum à jure , tum à Concilio , & Decretis Apostolicis determinatis punire eos possunt , non debeant , neque valeant uti gladio censurarum , laborant contra proprium commodum . Verùm hæc dicta sint ex abundanti , cum supra firmata conclusio , ful-

cio non indigeat robustiore : & clarius infra tit. 3. ad form. 6. n. 13.

Privilegium autem , quod Regulares 19 habent , ne possint ab Ordinariis locorum excommunicari , seu interdici , intelligi debet , in casibus , in quibus viget , & juvat exemptio , ut respondent DD. supra allegati , & res plana est .

Prout denunciari volumus . Quod Episcopus possit denunciare excommunicatos Regulares exemptos , qui ob notorium delictum inciderunt in Censuram juris , ut evitentur à subditis jam probatum fuit supra ad form. 1. §. ultimo , & ad form. 36. §. Porro : quæ conclusio difficultatem non patitur in casu supposito in formula : dum enim potest Ordinarius , ex mox firmatis , jure proprio ad observantiam Decretorum Concilii sibi commissorum , Regulares exemptos censuris compellere : multo magis poterit ad eundem effectum , illos in censuram latam à jure incurfos publice denunciare : quia cui licet , quod est plus , licet utique quod est minus cap. 53. de regul. jur. in 6. & in terminis violationis d. Clementinæ , &c. 12. sess. 25. de regular. tradit Ricc. prax. rer. form. Eccles. par. 2. resol. 210. num. 1. vers. Quinto fallit , & hunc quoque articulum declaravit prædicta Sac. Cong. Concilii in alia pariter Limina de anno 1633. ad primum dubium , in quo cum fuisset propositum .

Primo an Episcopus possit denunciare pro publico excommunicato Regularem , & exemptum ut evitetur ab omnibus , qui ob notorium delictum in censuras inciderit .

Die 29. Januarii 1633. Sac. Congregat. &c. respondit ad primum regulares exemptos , qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt , posse ab Archiepiscopo denunciari excommunicatos , ut ab aliis evitentur . Quod Decretum cum aliis dubiis , & resolutionibus refert Barb. loco supra allegato d. Vol. 125. post. num. 42. num. 45. lib. 31.

Quandò autem de violatione Interdicti non plene constaret , & Regulares moniti ad dicendum causam quærere , &c. factum , & violationem negarent , & jurisdictionem Ordinarii non declinando adversus testes fiscales exceptiones juridicas proponerent , in denunciatio-

ne esset super sedendum : & deinde abstinendum, nisi de violatione liqueret.

De excommunicatione contenta in Constit. Alexandri VII. Felici in Bullar. tom. 6. Constitut. 153.

In visitatione Monasteriorum Monialium, Regularibus subiectarum, eorum Superiores plura ex hac Bulla sub diversis poenis, & praesertim Censurarum, servare debent, quae si non fecerint, Ordinariis locorum subduntur. Pro instructione igitur Episcopi, hic illam referre in necessariis, non erit inutile, in ea enim haec habentur.

„ Felici Sacrarum Virginum statui
„ &c. Sancimus, & imposterum intra
„ fines Italiae, & Insularum adjacentium Generalibus, Provincialibus, Abbatibus, & quibuscunque aliis Superioribus Regularibus, quibus alioqui cura, & regimen Monasteriorum Sanctimonialium quovis modo incumbit, intra septa eorundem Monasteriorum nullatenus ingredi liceat, nisi ex causa visitationis localis, & hoc semel tantum in anno ita ut in eo anno, in quo unus ex memoratis Superioribus visitaverit, alius Superior a visitatione huiusmodi se omnino abstineat.

„ §. 2. Quod si ob Clausuram, quae a Sancta Tridentina Synodo, etiam in Monasteriis exemptis Curae, & vigilantiae Episcopi in primis committitur, ob aliam urgentem, ac necessariam causam oportuerit Superiorem Regularem eodem anno plures ingredi septa Monasterii, tunc non aliter ingreditur, quam cum Praesentia Episcopi Diocesani, vel alterius personae Ecclesiasticae Saeularis boni exempli, ac maturae aetatis ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatae.

„ §. 3. Visitet autem Superior Regularis interiorem Clausuram, per se ipsum, non autem per alium, etiamsi fuerit legitime impeditus, quo casu differatur visitatio ad aliud tempus, quo cessaverit impedimentum, & visitationem celeriter, & unica die, debita tamen cum diligentia observet, nec ante

Monacelli Form. Pars III.

„ ortum solis eam incipiat, nec post occasum protrahat, neque ipse Visitator neque ejus Socii ullam sumant in Monasterio refectionem. Porro si visitet Generalis, possit secum habere duos Socios sui Ordinis, si alius a Generali, unum tantum, exclusis omnibus aliis etiam ratione officii; Qui quidem Socii assumantur exemplares, & maturae aetatis, & in actu visitationis a Visitatore nunquam separentur, sed eum aspicere, & ab ipso aspicere semper possint.

„ §. 4. Ac praeterea Visitatori assistant quatuor Moniales ex Senioribus Monasterii, quae similiter visitatione durante, nunquam separentur a Visitatore & Sociis &c. Visitatio vero personalis fiat ad Crates, & omnino extra Clausuram Monasterii, & per ipsummet Superiorem dumtaxat &c.

„ §. 5. Ad haec Confessor Sanctimonialium tam Ordinarius quam Extraordinarius minimè ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sacramenta Poenitentiae Eucharistiae, & Extremae Unctionis ministranda Monialibus, vel aliis personis infirmis ibi degentibus, nec non ad commendandam animam Agonizantium, nec unquam ingrediatur, nisi cum Socio, qui sit probatae Vitae, & maturae aetatis semperque maneat in ea parte Monasterii, qua Confessorem videre, & ab ipso videri semper possit.

„ §. 6. Insuper districtè praecipimus memoratis Superioribus Regularibus, ut infra terminum duorum mensium a publicatione praesentis Constitutionis computandorum revocent ad Claustra Confessores, eorumque Socios, Concionatores, & alios quoscunque Regulares apud Monasteria Monialium, vel assidue, vel ad tempus quocunque titulo pernoctare solitos: neve permittant eosdem, seu alios Regulares, intra seu prope septa Monasteriorum huiusmodi habitare, vel commorari: quin etiam infra eundem terminum quascunque cellas, mansiones, seu Cubicula prope Monasteria praedicta ad usum memoratorum, Regularium existentia, si Clausurae Monasterium eorundem Monialium contingua sint, ei-

L 3 „ dem

dem Clausuræ includi, vel dividi omnino faciant, si verò sint extrà septa, vendi, pretiumque in Monasterii utilitatem converti; nec in posterum alia similia aptari, ædificari, aut emi permittant. Quod si infrà dictum terminum Superiores Regulares præmissa cum effectu non adimpleverint, teneatur Ordinarius loci, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, illa adimplere, & omnino exequi, etiam invocato si opus fuerit Brachii sæcularis auxilio.

§. 7. Veruntamen si Monasterium Sanctimonialium sit extrà mœnia Urbis, vel Oppidi, & Monasterium Regularium Virorum, quibus Moniales sunt subjectæ, sit intrà dicta mœnia, vel è converso, habeantur, vel conducantur, si commodè fieri possit, mansiones ad usum Confessarii, quæ non sint conjunctæ, seu contiguæ ipsi Monasterio Monialium, sed ab eo penitus disjunctæ, non solum per parietes, sed etiam per tecta: sin autem utrunque Monasterium sit intrà mœnia, & unum ab altero Episcopi judicio multum distans, tunc habeantur, vel conducantur hujusmodi mansiones, ut suprà distinctæ, & separatæ à Monasterio Monialium, distantia ab ipso Episcopo recognoscenda, & approbanda; ita tamen, ut in mansionibus

Confessoris, sive intra, sive extra mœnia constitutis, excepto Confessore cum suo Socio, alii Regulares, etiam si Superiores sint, minime pernotent.

§. 8. Si quis verò prædictorum Regularium aliquid contrà præsentium tenorem facere, vel moliri præsumpserit, aut adimplere neglexerit, ipso facto penam excommunicationis, & privationis omnium officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrat. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se possit, quominus ab Episcopo loci, tanquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat.

Quare constituto Episcopo de hujus Bullæ transgressione, poterit, vel Regulares excommunicatos denunciare, vel juxta sibi traditam facultatem alio modo punire: aut si sibi expedire videatur eos excommunicare: cum certum sit, quod excommunicatus à jure, possit denuo excommunicari à Judice, c. gravem 53. ibique gloss. verb. promulgare de sent. excom. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 39. n. 110. si primum remedium eligat, ad declarationem veniat modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A L X V I.

H Abita relatione nostri Promotoris Fiscalis de illicito ingressu P.N. Provincialis Ordinis N. (sive Confessarii) in clausuram Monasterii Sanctimonialium N. hujus nostræ Diæcesis sibi subjecti, sequuto sub die..... absque ulla nostra præsentia, & participatione: constitutoque nobis annum à die ultimæ Visitationis sui Antecessoris nondum esse completum: dicimus, & declaramus ipsum prænominatum P.N. Provinciale in excommunicationem contentam in Bulla Alexandri Papæ VII. quæ incipit *Falci*, & propterea esse publicè denunciandum, ut ab omnibus evitetur, prout nos denunciari mandamus omni &c.

N. Episcopus N.

N. Aduarius.
SUM.

SUMMARIUM.

- 1 Delinquens mitius punitur in omit-
tendo, quàm committendo, & mi-
tius contra eum agitur per viam in-
quisitionis, quàm accusationis.
- 2 Confessarius Regularis Monialium, non
potest ingredi clausuram pro sepul-
tura, benedictione Cellarum, vel
exorcizzanda moniali.
- 3 Exorcizzatio Monialis à quo, & quo
modo, & in quo loco sit faciendâ,

demonstratur.

- 4 Signa Monialis Energumene referun-
tur, & n. 5.
- 6 Dæmones Deo permittente, afficiunt
corpora hominum variis morbis.
- 7 Cause, ob quas Deus permittit Mu-
lieres energumenas fieri, referun-
tur.
- 8 Superior Regularis transgressor Bullæ
Alexand. VII. an à censuris ab Epi-
scopo comminatis appellet, osten-
ditur.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XLVII.

HIC auctoritate ordinaria, quàm delegata, ut ab omnibus evitetur, de-
nunciatur, & declaratur excommunicatus majori excommunicatione P.
N. Provincialis Ordinis N. ex eo, quia anno nondum completo à die ultimæ Vi-
sitationis Monasterii Monialium N. nobis inconsultis, ingressus fuit cum Sociis
Clausuram dicti Monasterii contra formam, & prohibitionem expressam Con-
stitutionis Alexandri Papæ VII. quæ incipit *Felici*. Quare &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

COn autorità tanto Ordinaria quanto delegata, acciocchè sia da tutti evitato
si denuncia, e dichiara scomunicato di scomunica maggiore il P. N.
Provinciale dell'Ordine N. perche non essendo ancor compito l'anno del giorno
dell'ultima Visita del Monastero delle Monache N. senza nostra saputa, e la no-
stra presenza, è con i Compagni entrato nella Clausura di d. Monastero, contro
la forma, e proibizione espressa della Costituzione d'Alessandro Papa VII. che
comincia *Felici*. Che però &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

L 4

AD.

ADNOTATIONES.

DE ILLICITO INGRESSU. Hoc exprimitur ad demonstrandum, quod non solum Superiores, & Confessarii Regulares Monialium puniri possunt in casu in Formula supposito: sed toties, quoties ingressus in Clausuram juxta formam præscriptam in Bulla, est illicitus, verum est tamen, quod circa hæc prudenter se gerere debet Ordinarius, & remissius agere ex officio pro commissis, quam pro commissis; quia mitius punitur delinquens in omittendo, quam in committendo, *gloss. in leg. si morass. solut. matr.* & mitius contra eum agitur per viam inquisitionis, quam per viam accusationis, ut dicit Medic. tom. 1. in repet. cap. erit 4. dist. num. 84. & 91. post tract. de legib. stat. & præsertim ubi nullum oritur, nec oriri timetur scandalum.

2 Non tamen esset tolerandus, neque dissimulandus ingressus in Clausuram Confessarii; si fieret pro rebus, & casibus in Bulla non concessis, v. gr. pro sepultura, pro benedictione Cellarum cum aqua lustrali, aut pro exorcizzanda Moniali energumena, in nullo enim ex his casibus licitus est Confessario ingressus, sed illicitus, & punibilis, Nicol. in flosc. in verb. sepultura num. 6. in verb. Clausuram n. 27. & in verb. exorcismus n. 2.

3 Quando enim aliqua Monialis est exorcizzanda, Sacerdos exorcista, sive sit secularis, sive Regularis, debet esse ad hunc actum ab Ordinario loci approbatus, & exorcizzatio non intra septa Monasterii; sed obtenta prius a Sac. Congreg. Episc. & Regular. licentia (& non antea) in Ecclesia exteriori Monasterii, clausis Januis coram eodem Confessario, & aliis fœminis honestis consanguineis, vel aliis provectæ ætatis, & probæ conversationis, eam comitantibus, est facienda: & exorcismo expleto, statim sine diverticulo reducenda est in Clausuram, juxta modum præscriptum à Sac. Cong. Concilii in Decreto, quod per extensum referunt Barbosa. Apostol. decis. collect. 509. verb. Monialium Clausura circa egressum num. 5. Tambur. de jur. Abb. disput. 24. quæst. 4. num. 1.

Pelizar. de Monial. cap. 5. num. 67. & Decreta Sac. Cong. Episc. & Regular. eadem præcipientia congerunt Gavant. in manual. Episc. verb. Monialium cura spiritalis num. 30. & Nicol. in flosc. verb. exorcismus num. 2. ubi num. 4. quod Ordinarius ad exorcizzandum ingrediendi licentiam non concedit, & Sac. Congr. concedere non solet.

Antequam autem licentia exorcizzandi Monialem ab Ordinario detur, debent præcedere diligentia ad cognoscendum, an Monialis sit revera à Dæmone vexata: nam frequenter Mulieres Dæmoniacas se esse fingunt, licet non sint, quarum exorcismi sunt Carceres, jejunia, & penitentia rigorosæ. Signa autem Dæmoniaci, quæ referuntur à Martino del Rio disq. magic. lib. 6. quæst. 3. sect. 2. pag. mibi 699. regulariter & simpliciter sunt sequentia.

1 Linguam nigram, & tumidam multoties Dæmoniacus de ore contra naturam profert, inflatur guttur, vel distringitur angustè: ita ut videatur velle strangulari, sed tamen in suum pristinum statum redit.

2 Plorant Dæmoniaci nescientes quid plorent.

3 Cum ira, & contentione respondent interrogantibus.

4 Quandoque etiam coacti ut loquantur, nolunt loqui.

5 Claudunt dentes, & nolunt comedere.

6 Homines odio prosequuntur.

7 Multa dicunt, ex quibus minimè dignoscitur, quid velint innuere.

8 Opprimuntur sopore gravi.

9 Remanent tamquam sensibus destituti.

10 Se ipsos pugnis percutiunt, & vestes lacerant, & capillos.

11 Terribiles habent oculos, & horribiles.

12 Terrore repentino afficiuntur, & confestim terror ille recedit.

13 Diverforum animalium voces imitantur, & sic audiuntur rugitus Leonum, balatus Ovium, bovis mugitus, latratus canum, porcorum grunitus, & similia.

14 Strident dentibus, & spumant, & si-

& signa alia ostendunt tamquam Canes rabidi.

15 Multoties exponunt se præcipitiis.

16 Discurrit aliquando per eorum corpora igneus, vel glacialis vapor.

17 Sentiunt per corpus signa, tanquam formicas discurrentes, ranas saltantes, viperas, serpentes, pisces nantes, muscas volantes, & similia.

18 Varia præter naturam vident, & avidunt.

19 Sentiunt sub manu Sacra Sacerdotis capiti superposita, vel ex Sacra lectione quid frigidissimum, vel calidissimum, vel grave.

20 Clamant cum aliquas reliquias Sanctorum capiti superponis etiam occulte, & dicunt: auferre istas à me, quoniam malè olent, vel sunt nimis graves, aut efflant, aut circumvolvunt caput, aut ipsas reliquias projicere student, aut contra ministrum, & stantes se iratos ostendunt.

21 Omnia spiritualia odio habent, à facie Sacerdotum, & præcipue exorcistarum fugiunt, in Ecclesiam ingredi nolunt, & si ingrediuntur ab ea statim fugere procurant, vel coronæ, vel spirituum librorum tædet, cuncta benedicta, Sanctorumque Imagines, & maxime Crucifixi nolunt inspicere, nec deosculari, imò projiciunt, & in hæc omnia conspuunt.

22 Sacra verba proferre negligunt, qualia sunt — *Miserere mei Deus. Qui habitat in adjutorio altissimi. Magnificat Anima mea Dominum. In principio erat Verbum*, & similia. Et si ea pronunciaverint balbutire student, vel verba corrumpunt, tædium grave demonstrant, & tandem ea perficere non possunt, & palam ita se Dæmoniacos ostendunt.

23 Sentiunt in aliqua corporis sui parte dolorem, & si super eum signum Sanctæ Crucis feceris, statim per corporis membra fugiet, sed si eidem dolori locum præcisum assignaveris, in ea corporis parte, in qua volueris, signo Sanctæ Crucis, Crucis patientia, & perseverantia adnotabis.

24 Cum super Dæmoniacos Evangelia, Passionem Jesu Christi, conjurationes, & similia legeris, conturbabuntur,

sensus occupabunt, intollerabiles etiam in illis anxietates, ac inflationes, vel guttas sudoris defluentes conspicias. Insuper stridores ad Cælum usque mittent, prosternent se, ac similia facient.

25 Cum audieris idiotas, & ignaros litterarum interpretari difficilia, aliorum manifestare secreta, pullare, vel musicalia canere, aliqua prædicere, loqui variis linguis, & supernaturalia facere, absque dubio, signum erit Diabolicæ præsentiae.

His signis, quæ communia sunt cunctis maleficiis, vel peculiaria quibusdam junguntur alia, quæ deducuntur ex qualitate morbi, & sunt sequentia.

1 Si moribus ægerrimè cognoscitur, ita ut Medici hæsitent, & ambigui huc, illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illo audeant proferre.

2 Quod remediis ex arte adhibitis, morbus se non remittat, sed potius exasperetur, & augeatur.

3 Quod more naturalium morborum, non crescat paulatim; sed frequenter statim ab initio, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus cum gravissimis symptomatibus, & doloribus se morbus prodatur.

4 Quod valde inconstans sit morbus, & raro periodos naturæ servet, & licet similis videatur naturalibus morbis, in multis tamen discrepet.

5 Multoties licet ægotans gravissimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre.

6 Interdum ægri suspiria (quæ luctuosa vocant) absque manifesta causa emittunt.

7 Aliquibus appetitus rejicitur, aliqui cibos revomunt, & ventriculum ita malè affectum habent ut sæpius astructione laborent, veletiam pondus in ipso quodam, quin, & rem aliquam per œsophagum modo ascendere, modo descendere percipiant & si in Superiorem partem delatum deglutire conentur omnem operam ludant, re ipsa mox spontè desiliente.

8 In regione cordis punctorium dolorem percipiant, adeo ut ipsum aliquando lacerari asserant.

9 In quibusdam circa collum arteriæ manifestè pulsare, & quasi tremere comprehenditur.

10 Alii

10 Alii sævo colli, seu renum dolore cruciantur, vel circa ventrem inferiorem torsiones acerbissimas, & sæpè flatum quemdam frigidissimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem, uti flammam ignis calidissimè simili modo illos infestantem percipiunt.

11 Quidam ad venerem impotentes redduntur.

12 Consuevere quidam levibus Sudoribus præcipuè circa noctem corripì, quamvis tempore, & aura frigidiorè.

13 Alii videntur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas.

14 Morbi, quibus laborant veneficio læsi, sunt ut plurimum totius corporis quædam extenuatio, & macies, & virium imbecillitas cum summo languore, mentis stupiditas, quædam varia Melancholica deliria, diversa febrium genera Medicis multum negotii exhibentia, motus quidam convulsivi, unde epileptici videantur, membrorum quædam rigiditas speciem convulsionis præseferens. Aliquando omnes capitis partes, tumescunt, aut talem circa totum corpus lassitudinem percipiunt, ut vix ullo pacto se movere possint. Plerumque tota cutis, sed ut plurimum faciei, flavo, seu cinereo colore suffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras adstrictas, ut eas vix aperire possint. Oculi sunt perlucidi, & transparentes, & nonnunquam quædam spectra, vel nubeculam inspicere videntur.

15 Veneficio affecti faciem Sacerdotis vix aspicere valent, nec oculis intentis ullo modo: album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes cum instrumenta venefica comburuntur, solent in deterius mutari, vel noxam quandam recipere majorem, vel minorem pro ratione levioris, vel sævioris veneficii: itaut quandoque formidabiles clamores, & mugitus cogantur emittere: quod si nullam mutationem, vel læsionem percipiant, erit de salute ægri benè sperandum.

16 Si fortè veneficus ad visendum ægrotum accedat, statim infirmus ingenti molestia afficitur, aliquo terrore, seu

tremore corripitur: si sit puer statim plorat, oculi ad fuscum colorem mutantur, vel alia notatu digna in ægrotis mutatio observatur.

17 Quando pro curatione morbi quædam linimenta Sacra ad oculos, aures, frontem, & quædam alias partes Sacerdos adhibet, si in partibus illis sudor, vel aliqua alia mutatio appareat, signum est veneficii. Hæc del Rio loco citato pag. 700 quæ signa non est necesse ut ipse ex Codronco ait, ut omnia in ægro inveniantur, sed sufficere aliqua pro diversitate morbi.

Quod autem arte, & potentia Caco-dæmonum, Deo permittente, hi, & alii mirabiles morbi procurentur, & causentur in corporibus humanis in vindictam scelerum impiis, aut in meritum coronæ piis: probat auctoritate Scripturæ, SS. PP. & DD. & exemplorum, Stengel. *mund. theoric. lib. 4. c. 18. per tot.* ubi ait, negantes morbos nonnullos à Dæmonibus provenire, inter Ethnicos, & Atheos esse annumerandos.

Causæ autem, ob quas Deus permittit Dæmones introire in corpora humana, & ea vexare sunt.

Primò ratione superbiæ, & enormitatis cujuscunque peccati, ut patet in *Saul. 1. Reg. 15.* quia omnes superbi sunt sub domnio Diaboli *Job 41.*

Secundo, hoc accidit ex misericordia & bonitate Divina, ut in bonis hominibus, qui quandoque propter parva peccata, quæ Deus statim punit, à Diabolo possidentur: & hoc ut dicunt D. Thom. & D. Bonav. ad punitionem etiam peccati venialis, & habetur ex *dialog. Gregor.*

Tertio accidit aliquando propter maledictionem, quam quandoque optat, vel imprecatur quis alteri, vel sibi ipsi.

Quarto Deus permittit hoc fieri ad nostram emendationem, ut terreamur Deum scienter offendere, ne fortassis nobis cras eveniat, quod hodie huic accidit.

Quinto accidit ad gloriam Dei, & Sanctorum Ostensionem, quando ipsi Sancti invocantur, & liberationem à Deo impetrant.

Has causas refert Jo: Herold. vulgo Disci-

Discipulus in *Sermon. Quadrag. in Domenica Oculi*, serv. 19. ubi ex Nicolao de Lira, quod istarum rerum rationes, & causæ non latent propter hoc, quod occulta sunt Dei judicia, & ideo non debeamus judicare de obsessis, quia filios, & filias Regni Cælestis, Deus misericorditer quandoque hic in præsentia punit, & præparat eos ad vitam æternam.

Item Deus permittit Energumenos pro confirmatione veritatis fidei Catholicæ, cuius soli Ministri cum exorcismis Dæmones à corporibus obsessis expellunt.

8 Prout nos denunciari mandamus. Denunciatio hujus excommunicationis non potest, nec debet suspendi per appellationem, quatenus interponeretur, quia casus Formulæ, in quo Ordinarius nec errare, nec denunciandum gravare potest, appellationem non admittit. Quidquid esset dicendum, si Ordinarius, Superiorem Regularem declarasset incursum, ob inobservantiam Bullæ in alia re, v. gr. quia introduxerit secum in Clausuram Socium juvenem, vel Visitationem protraxerit post occasum solis vel refectionem sumpserit intra septa, in his enim casibus, quia hæc ex inopinato accidenti, contingere, & fieri potuerunt; & sic Epicheja allegari possit, quæ excuset

transgressorem ab incurso censurarum, si denunciandus à declaratoria appellaret, deberet Ordinarius denunciationem suspendere, quia potuit (rejiciendo legitimam excusationem) errare, & Superiorem Regularem denunciando gravare. At quando Superior visitat ante tempus, & ingreditur Clausuram intra annum à die ultimæ Visitationis, prætextu causæ necessariæ sine præsentia Episcopi, tunc delinquit in officio, à quo propterea est removendus, non autem pro commissis excusandus, ad tradita per Ric. decis. 289. part. 2. per tot.

De excommunicatione contenta in Constitut. Gregorii XV. Sanctissimus in Bullar. tom. 4. Const. 9. pag. 80.

Ad removenda crebra dissidia, quæ oriebantur inter Ordinarios, & Conservatores Regularium; multifarie Summi Pontifices providere studuerunt, sed incassum: quia abusus jurisdictionis talium Delegatorum, quos recenset Fagn. in c. si Clericus num. 38. & plurib. seqq. de for. comp. adhuc vigent. Quare Ordinarius si ad reprimendos eorum excessus cogatur ad censuras procedere poterit uti declaratoria sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XLVIII.

At tentis relatione nostri Promotoris Fiscalis, & juribus exhibitis, ex quibus constat N. instetisse coram N. asserto Conservatore PP. N. Ordinis N. pro... ipsumque Conservatorem, inhibitione cum comminatione censurarum, nè adulteriora in causa damni dati contra d. N. in nostro Tribunali introducta procedatur (sive præceptum de excarcerando concessisse & exequi fecisse, tam contra N. quam in personas nostri Procuratoris Fiscalis & Cancellarii: imò arbitrorum electionem Curiam nostram propositam, & oblatam respuisse d. N. partem instantem in excommunicationem latæ sententiæ, & præfatum N. assertum Conservatorem fines officii excedentem, in pœnam suspensionis ab Officio per annum, juxta dispositionem Bullæ Greg. XV. quæ incipit Sanctissimus incurfos declaramus, & denunciamus & publicè per affixionem Cedulorum denunciari mandamus, omni &c.

N. Episcopus N.

N. Aduarius.

SUM-

SUMMARIUM.

- 1 De modo eligendi, qualitate, & duratione Conservatoris remissivè.
- 2 Regulares eligentes Conservatorem, debent electionis documentum exhibere Ordinario loci, & datur formula electionis.
- 3 Conservator electus, debet esse in dignitate constitutus, & simul Judex Synodalis.
- 4 Canonici Collegiatae, etiamsi in dignitate sint constituti non possunt eligi in Conservatores.
Fallit in Religione Hierosolimitana.
- 5 Conservator, exequi faciens citationem cum comminatione Censurarum contra Curiam Episcopi, dicitur excessisse suas facultates & numer. 6.
- 7 In controversiis ortis inter Curiam Ordinarii, & Conservatores super competentia jurisdictionis debent eligi Arbitri.
- 8 Arbitri hujusmodi recusari non debent: quia assumuntur de necessitate.
- 9 Responuens Arbitrorum electionem, si procedat ad ulteriora, nulliter agit.
- 10 Arbitrum eligens Ordinarius, electionem notificare debet Conservatori cum inhibitione, & datur formula electionis, & intimationis, & num. 11.
- 12 Arbitri eligi debent, de consilio, in numero dispari.
- 13 Arbitri dum assumuntur in forma juris, compelli possunt ad acceptandum munus.
- 14 Arbitri in rebus Ecclesiasticis debent esse Clerici.
- 15 Pars, quæ instet, & procuravit, ut Conservator suam potestatem excederet, excommunicationem incurrit Papalem, à qua non absolvitur satisfacta parte à simplici Confessario.
- 16 Censuræ latæ à jure, & Papæ non reservatæ, absolvuntur ab Episcopo, non autem à Confessario.
- 17 Conservator non potest se ingerere in causis, quæ non respiciunt manifestas injurias.
- 18 Conservator non cognoscit de injuriis illatis familiaribus Regularium.
- 19 Coloni Regularium damnum dantes conveniuntur coram Ordinario, qui illos carcerare potest.
Amplia in Colonis Religionis Hierosolimitanæ, & n. 20. & 21. ubi declaratur, & enucleatur conclusio.
- 22 Pro damno illato ab Animalibus, potest mandato Judicis, Custos in carceribus detineri, & declaratur de Cirina Panimollæ.
- 23 Conservator excedens fines sue facultatis, de jure communi suspensionem ab Officio Ordinis, de jure novo Suspensionem ab Officio Conservatoris incurrit.
- 24 Conservator non se ingerit in causis dubiis, nec simplicem injuriam, sed notoriam defendit, & n. 25.
- 26 Conservator, quas injurias defendat, ostenditur.
- 27 Ordinarius, punit Conservatorem in excessibus dolosis, etiam censuris.
- 28 Conservator, qui Arbitros recusat, & in causa vult procedere, quomodo sit monendus, ostenditur.

Denunciationis

F O R M U L A XLIV.

Hic auctoritate ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus N. ex eo, quia conventus in nostro Tribunali pro emendatione damni studiosè per eum dati in bonis N. jurisdictionem nostram eludere volens adiit N. abs. conservatorem Regularium N. N. quorum, ut asseritur, est Colonus, & ut officii

cui sui limites excederet, prout excessit, instetit, & procuravit contra expressam prohibitionem Constit. Apostolicæ Greg. XV.

Nec non per caput separatum declaratur, & denunciatur suspensus per annum ab Officio Conservatoris N. ex quo suas facultates excessit, & nostram jurisdictionem læsit, & turbavit. Ut igitur dict. N. ab omnibus evitetur, & abs. Conservatorem suspensum esse sciatur præsentibus &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

Con autorità ordinaria si dichiara, e denuncia scomunicato N. perche convenuto nel nostro Tribunale per l'emenda del danno dato da lui studiosamente ne i beni d. N. volendo eludere la nostra giurisdizione, è ricorso al Conservatore d' PP. N. de quali dice esser Colono, & ha procurato, che quella faccia atti giudiziali non competenti alla di lui giurisdizione, sì come hà fatto, contro l'expressa proibizione delle Constitutioni Apostoliche.

Ed in oltre si denuncia sospeso per un anno dall'Officio di Conservatore N. per havere in d. Causa ecceduto i limiti della sua podestà, eleso, eturbato la nostra giurisdizione. Che però &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

ASSERTO CONSERVATORE. De modo eligendi, qualitate, duratione, & potestate Conservatoris electi, traditur in hac Constitutione, quam per extensum dedi tom. I. in Appendice pag. 302. ubi plura circa hæc nota sunt: hic autem alia, quæ ad censuras in ea inflictas pertinent addenda erunt, præter modum eligendi.

Regulares propterea quatenus velint gaudere privilegio Conservatoriarum eis à pluribus Summis Pontificibus concessio, tenentur Conservatorem habentem requisita ibi enumerata in singulis Diecesibus eligere, & sibi assumere, & postea electionis documentum authenticum penes acta Curia Ordinariarum locorum exhibere, & dimittere: quod si non fecerint, cor. eisdem Ordinariis conveniendi erunt; formula autem talis electionis poterit esse sequens.

F O R M U L A L.

„ **C**Um inter cætera à Sed. Apostolica Religiosis concessa, hoc unum præcipuum sit, ut possint sibi eligere Conservatorem, qui Apostolica auctoritate, & jurisdictione valeat, & debeat reprimere, & compescere quamcunque personam prædictis Religiosis, eorumque Monasteriis, ac bonis injuriam, & violentiam inferentem: hoc sanè privilegio uti volentes, & peroptantes.

„ Nos infrascripti PP. Monasterii N. in unum Capitulariter congregati ut
juris

„ juris, & moris est, hodiè quæ est... mensis. . . anni præsentium serie teno-
 „ re, & vigore, eligimus, deputamus, nominamus, & constituimus Conserva-
 „ torem privilegiorum hujus nostri Monasterii N. & omnium Religiosorum
 „ habitantium in eo per Sedem Apostolicam quocunque modo concessorum, &
 „ elargitorum, N. J. U. D. Archidiaconum Cathedralis N. in Dignitate Eccle-
 „ siastica constitutum, ac Judicem Synodalem ejusdem Diœcesis, qui valeat pro
 „ tuitione, defensione, & manutentione jurium d. Monasterio, & Religiosis
 „ competentium, & competitorum procedere, juxta statuta per Sac. Cano-
 „ nes, & Apostolicas Sanctiones hac in remanatis: transferentes in eum, quan-
 „ tum in Nobis est, & ad nos pertinet, plenam, & liberam facultatem, &
 „ auctoritatem similibus Conservatoribus de jure, vel de consuetudine compe-
 „ tentem per quinquennium tantum duraturam. In quorum fidem subscripsi-
 „ mus manu propria in Conventu S. N. loci N. die, & anno, quo suprâ.

Ego Fr. N. Prior Conventus eligo ut suprâ.

Ego Fr. N. Magister Sac. Theologiæ eligo ut suprâ.

Loco ✠ Sigilli Monasterii.

(Et sequantur aliorum subscriptiones.)

3 Advertant præterea Electores quod eligendus non solum debet esse in aliqua dignitate constitutus, sed etiam copulativè requiritur, quod sit Judex Synodalis, ut expressè habetur in hac Constitutione §. 2. ibi. --- itaut Dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Cathedralium Canonici existant: sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis juxta Decretum Concilii prædicti Judices electi, seu designati sint. Et ideo Canonici Collegiati, etiamsi sint in Dignitate constituti, & Doctores, quia constituti non possunt Judices Synodales, in Conservatores eligi non poterunt, ut de veriori Barb. de offic. & pot. Episc. alleg. 106. num. 12. tenet, quem sequitur in pluribus aliis allegatis, Donat. prax. rer. regul. tom. 1. part. 2. tract. 17. de Conservat. quæst. 28. n. 2. 3. & 4. Nisi tamen agatur de Religione Hierosolymitana, quæ ex indulto Alexandri Papæ VII. concessa 17. Maii 1655. personas Ecclesiasticas in Conservatores eligere potest, etiamsi in Conciliis Provincialibus, vel Diœcesis, Judices designati non sint.

5 Et exequi fecisse. Hoc enim sufficit, ut dici valeat quod Conservator in suis facultatibus excesserit, & penam suspen-

sionis ab officio incurrerit: quia cum executio citationis sit actus jurisdictionis contentiosæ, & de judiciali processu, Fagnan. in cap. conquesti num. 55. de feriis. Lædit 6 jurisdictionem Ordinarii: & facta cum comminatione censurarum, infert injuriam, & gravamen irreparabile, ut mæderi non possit, nisi per appellationem, Fagnan. in c. super eo il. 2. num. 47. de appellat. nisi illico ex ignorantia, & inadvertentia id evenisse constaret, alias scienter fecisse præsumitur, ut in terminis advertit Bonacc. de excom. extr. Bull. Gen. disp. 2. quæst. 2. punct. 35. num. 11.

Per Curiam nostram propositam, & oblatam. Quia controversiæ, & scandala, quæ in dies oriuntur inter Conservatores Regularium, & Ordinarios locorum, ut plurimum procedunt ex imperitia eorundem Conservatorum, ut observat Fagn. d. cap. si clericus num. 55. de for. comp. ideo in d. Const. Gregorii provisum fuit, quod si quæ inter Judices Conservatores hujusmodi, & locorum Ordinarios controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit: nequam (sunt verba Bullæ) in causa procedatur, donec per Arbitros in forma juris electos super jurisdictionis competentia fuerit

fuert judicatum : Unde si talis dispositio servabitur, prout servatam hic suppono, clausum erit ostium Scandalis.

- 8 Hæc autem Arbitrorum electio, quoties ex parte Ordinarii, vel ex parte Conservatoris proponatur, recusari non debet, quia assumuntur de necessitate, & dicuntur Arbitri juris, ut ex recitatis verbis ibi -- *in forma juris electos*, & habetur quoque dispositum à Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. de reform. Pasqualig. ad Lauret. de Franc. p. 1. n. 853. imò puto, quod facta propositione, si respuatur, & negligatur Arbitrorum electio, actus jurisdictionis, electionem recusantis deinde subsecuti, nulli sint : quia verba illa Constitutionis -- *nequaquam in causa procedatur donec &c.* quæ idem important, quod si diceret --

nullo pacto, nullo casu, nulla ex parte, ut docet Barb. d. 212. videntur habere vim præcisæ prohibitionis, & æquipollere clausulæ *nullatenus*, quæ nullitatem actus ipso jure inducit, idem Barb. d. 226. n. 4. Rot. cor. Duno. jun. decis. 732. n. 25. maxime juncta dictione illa *donec*, quæ de per se facit conditionem, Barb. d. 93. n. 12.

Ideoque Ordinarius quoties inter ipsum & Conservatorem de jurisdictione contentio sit, præveniendi inconvenientia, & Scandala, eligat Arbitrum, & postea electionem denunciât Conservatori, ut in illum consentiat, vel alium eligat, cum inhibitionem, nè in causa procedat, donec de pertinentia cognitionis ab Arbitrio electo judicetur; talis autem electio, sic erit facienda judicialiter.

F O R M U L A L I.

Die

- „ Comparuit coram Dominatione Vestra Illustrissima Promotor Fiscalis
 „ hujus Curie, & habita notitia quod N. assertus Conservator PP. N. Ord.
 „ N. Monasterii N. se jactat Censuram inter N. & N. vertentem velle cognosce-
 „ re & judicare & de facto monuit. . . licet cognitio omnimoda pertineat ad hanc
 „ Curiam, nè eveniant scandala, instat ad formam Constitutionis Greg. XV.
 „ eligi Arbitrum, vel Arbitros, qui prætensionem, & controversiam hanc
 „ jurisdictionis dirimat, & postea electionem factam d. Conservatori intimari
 „ cum inhibitione, nè in causa prædicta audeat procedere sub pœnis &c.
 „ Qui Illustrissimus D. attentis expositis, ex parte sua, & hujus Curie in cau-
 „ sa supra expressa nominavit, & elegit, nominat, & eligit in Arbitrum N.
 „ J. U. D. qui Judicis partes in d. causa suscipiat, & per suam sententiam serva-
 „ to juris ordine controversiam de competentia jurisdictionis in ea inter hanc
 „ Curiam, & ass. Conservatorum obortam dirimat, & dicto Conservatori in-
 „ timari mandavit cum inhibitione, nè interim nihil innovet sub pœnis censu-
 „ rarum, Hac die

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

Intimationis.

F O R M U L A L I I.

- „ Intimeretur N. Conservatori asserto Monasterii N. & illius Religiosorum Or-
 „ dinis N. qualiter in Causa. vertente inter N. & N. Curia Episcopalis
 „ elegit, & nominavit in Arbitrum N. Clericum J. U. D. ut in controversia ex-
 „ orta

„ orta jurisdictionis super cognitione d. Causæ, Judicis partes suscipiat, & per
 „ suam Sententiam d. Controversiæ finem imponat servato juris ordine, juxta
 „ formam præscriptam in Constitut. Gregor. XV. *Sanctissimus*: idèd monetur
 „ idem ad conveniendum, & consentiendum d. electioni; vel ad alium, aut
 „ alios Arbitros ad eundem effectum nominandum, & eligendum quampri-
 „ mum, & interim sibi inhibetur, nè in dict. causa nil innovet sub pœna in dict.
 „ Constitut. contenta instante Promotore Fiscali Curia Episcopalis &c.

11 Hac eadem formula uti poterit Con-
 servator, quando ipse Curiam Episcopa-
 lem in electione prævenit, absque tamen
 inhibitione, quia in casu dubio, & con-
 troverso, Conservator nullam habet præ-
 sumptionem boni juris, sicut habet Or-
 dinarius, qui jus, & potestatem habet
 legitimam cognoscendi de omnibus causis.

12 Proponitur autem in formula electionis
 tantum Arbitri, & non plurium: quia
 Arbitri debent eligi in dispari numero, &
 sic vel unus tantum, vel tres juxta *text.*
in c. 1. de arbitr. ad hoc, ut si non omnes
 in judicando consentiant, saltem major
 pars reperiatur, cujus arbitrio stetur:
 nam alioquin si in pari numero eligantur,
 facile est quod sine exitu res futura sit, &
 arbitrium impediatur propter hominum
 facilitatem ad dissentiendum, ut monet
gloss. in d. cap. 1. *vers. unus eligatur*, &
 sequitur Pirhing. in *jus can. lib. 1. tit. 43.*
num. 32. hoc tamen non est de necessita-
 te, sed de consilio: quia si eligantur duo
 Arbitri valida erit electio: qui duo si non
 concordent: tertius erit eligendus *gloss.*
in d. c. 1. de arbitr. --- non tamen à parti-
 bus, sed ab ipsis Arbitris discordantibus,
 ut habetur in *cap. suspicionis 39. de offic. &*
pot. jud. deleg. Passerin. in cap. fin. n. 244.
tit. cod. in 6.

13 Et est notandum, quod hi Arbitri, cum
 eligantur in forma juris, & sic habeant
 jurisdictionem, qui assumuntur ex præ-
 scripto citatæ Bullæ Gregorii, compelli
 possunt ad hoc minus suscipiendum: nam
 sicut munus judicandi est necessitatis, &
 necessario acceptari debet *l. munerum 18.*
§. judicandi ff. de muner. & honor. ita, &
 hoc munus arbitrandi, seu judicandi,
 prout argumentatur Pirhing. loco supra ci-
 tato *num. 1.* Mihi autem videtur consulti-
 tius, quod unus tantum de consensu eli-
 gatur, quia ita facilius, & celerius res

erit expedita, qui debet, esset clericus, 14
 quia non decet ut laicus in rebus Ecclesia-
 sticis arbitretur, Pirhing. *ibid. num. 20.*

Partem instantem. Id est persona, seu 15
 personæ, quæ faciunt partem in judicio,
 sive actores sint; sive rei, non autem cæ-
 teri: quia tam *text. in cap. fin. de offic. &*
potest. deleg. in 6. quam Constitutio Gre-
 gorii loquuntur de sola parte, quæ pro-
 curavit, ut Conservator scienter suam
 potestatem cum effectu excederet, quæ
 censuram excommunicationis Papalem
 incurrit, à qua absolvi non potest --- nisi
 ei, quem sic fatigavit indebitè, primo sa-
 tisfaciat integraliter de expensis sunt verba
 præcisa *text. in d. c. fin. ubi Barb. num. 20.*
Bonaccin. de censur. extr. bull. can. disp.
2. quæst. 2. punct. 35. num. 2. Donat. loco
 supra citato *quæst. 43. n. 2.* ubi cum Bonac.
num. 5. asserit, quod hæc censura post
 satisfactionem evadat Episcopalis, &
 possit absolvi à quocunque approbato
 Confessario, ex quo in textu non legatur
 reservata: quod dictum non admitto,
 teneoque absolvi reum non posse, nec
 deberi a simplici Confessario, nisi ex de-
 legatione Episcopi, prout tenet Barb. in
d. c. fin. n. 22. quia Confessarius scire non
 potest quantitatem expensarum, & ea
 verè pars fuerit integraliter satisfacta,
 nec debet credere assertioni poenitentis:
 & etiam quia censuræ latæ à jure, & Pa-
 pæ non reservatæ, censentur reserva- 16
 tæ Episcopo, non autem simplicibus,
 Confessariis, ut latè ostensum fuit in præ-
 lud. in *tit. de censur. excom. §. 1. ver. una*
enim sententia, Sayr. de *censur. lib. 2. c.*
19. n. 2. ubi hæc habet --- ab omni excom-
 municatione jure Pontificio, aut Synodico
 lata, quæ nemini reservatur, & etiam ab
 omni excommunicatione hominis generali-
 ter lata absolvere potest in foro exteriori
 Episcopus proprius, & omnis Prælatas
 Pro-

proprius, habens jurisdictionem fori exterioris &c. quia cum legislator ejus absolutio- nem sibi specialiter non retinuerit, vide- tur tacite absolutioem suis similibus, & consequenter propriis Episcopis, & Præla- tis: & proinde absolutio data, & obtenta à Confessario nihil proderit in foro ex- terno.

- 17 *Fines officii excedentem*. Excedit of- ficium suum Conservator, quando se ingerit in causis, quæ non respiciunt ma- nifestas injurias, & violentias, quæ de facto inferuntur Religiosis, aut bonis Monasterii, ad quas restringitur jurisdi- ctio, ut habetur expresse in *d. cap. fin. de pot. Jud. deleg. in 6.* ubi DD. communiter: nec ullo modo extenditur ad cognoscen- dum de injuriis illatis eorum familiaribus, 18 & agentibus: quia antiqua nonnullorum Regularium privilegia Conservatoria- rum, quæ fortè talem facultatem tribue- bant, tum à Concilio Trid. tum à d. Con- stitutione Gregorii in hac parte abrogata fuerunt, ut ingenuè fatetur contra suos Donat. *prax. rer. regular. tom. 1. par. 2. tract. 17. de Conservat. quæst. 14.*
- 19 Ideoque si eorum Coloni accusentur, & conveniantur in Tribunali Ordinarii Ecclesiastici pro damno dato (qui est casus figuratus in formula) sive illato sine dolo, sive illato dolosè, & studiosè, non potest Conservator se ingerere, etiam si Colonus carceretur: quia Colonus non est bonum mobile Monasterii: & quo ad Animalia damnificantia, tunc posset procedere, si extent propria Monasterii, quando nullum damnum intulissent, vel si intulerunt, Regulares essent parati sa- tisfacere, dantes sufficientem cautionem & tamen animalia detinerentur, quia tunc fieret violentia eorum bonis, ut in- quit Donat. *loco citato quæst. 13. num. 1.* Et hæc procedunt etiam in Colonis Mili- tum Hierosolymitanorum, qui habi- tant in Domibus ruralibus alicujus Com- mendæ: nam hi, cum non habeant requi- sita *Bullæ Gregorii XIII. la 67.* subji- ciuntur Ordinario, ut probant Pignatelli. *consul. 23. per tot. tom. 2. ubi n. 4.* Decretum S. C. Concilii refert, & Card. de Luc. *dis. 4. de jurisd.*

- 20 Nec dici potest, quod si Colonus de- Monacelli *Form. Pars III.*

tineretur pro damno dato in carceribus inferretur saltem indirectè præjudicium bonis Monasterii propter ejus absentiam, ad quod evitandum valeat Conservator se ingerere, & illum è manu Judicis Or- dinarii vindicare, quia talis ratio suffraga- retur, quando captura demandata esset per Judicem laicum, qui sicuti non debet, nec potest pro damno illato retinere ani- malia Ecclesiasticorum ita nec Custodem, sive Colonom carcerare, ne per indire- ctum lædatur immunitas Ecclesiastica, & præjudicium inferatur Ecclesiæ, ad tradi- ta per D. Raynald. *observ. crim. tom. 2. c. 15. 21 §. 4. 5. & 6. num. 92. & 93.* non autem in casu formulæ: quia cum causa damni da- ti sit criminalis, ut absolute tenet idem Raynald. *loco citato num. 80.* præsertim quando damnum fuit dolosè illatum, R. P. D. Zaul. *ad stat. Favent. tom. 2. rubr. 8. nu. 12.* & illam cognoscere privativè spe- ctet ad Judicem Ecclesiasticum juxta gene- rale Decretum S. Congr. Immunit. à me relatum *tom. 2. tit. 15. annot. ad form. 4. n. 10.* ritè, & rectè potest Ordinarius absque in- juria, Custodem, sive Colonom detinere, & carceribus mancipare, nec præjudicium Monasterio inde proveniens causatur fa- cto Judicis jure procedentis, sed provenit ex culpa, & delicto ipsius Coloni.

Nec minus obiici potest, quod pro 23 damno illato ab animalibus non sit de- veniendum ad capturam Custodis, sed prius sint experienda alia remedia juris, ut dicit Panimoll. *decis. 12. annot. 8. num. 11.* Quia hic Auctor est intelligendus juxta terminos auctoritatum, quas alle- gat Rot. *decis. 602. n. 7. coram Cerro, & coram Duno. jun. decis. 498. num. 22. & sæpe alibi.* Surd. *autem conf. 561. num. 27. lib. 4. & Gratian. discep. 80. num. 3.* ab eo allegati, solum firmant, quod pro dam- no dato, non datur detentio animalium quando adest notitia cujus sint animalia quæ damnum dederunt, & quod multo minus liceat retinere personas, & domi- nos animalium, tum quia hoc esset au- ctoritate propria sibi jus dicere, quod non permittitur: tum nè violetur juris- dictio jus dicentis, cum pignora capere sit species jurisdictionis: tum quia Do- mino prædii damnificati est consultum

M

per

per aliam actionem, quam per retentionem, nisi ad sit Statutum, vel Consuetudo contraria, ut videre est apud Surd. & Gratian. *d. discept. 80. n. 4. 5. & 6.* & sic istae auctoritates loquentes de retentione facta auctoritate privata partis, non solum premissis conclusionibus non obstant, sed mirifice favent, & infirmam reddunt propositionem Panimollæ.

- 23 *Incurfos declaramus, & denunciavimus.* Licet jure communi inspecto Conservator excedens suas facultates, non solum ab officio Conservatoris, sed etiam ab officio ordinis suspensionem incurrat, ut notant DD. *in d. c. fin. de off. & pot. jud. deleg. in 6.* hodiè tamen jure novo attento d. Constit. Gregorii XV. ab officio tantum Conservatoris suspensus remanet, Passerin. *in d. c. fin. n. 39.* quæ pœna, sicut, & alia excommunicationis, quoad partem procurantem, cum sint latæ sententiæ, ritè possunt ab Ordinario denunciari, & non solum in casibus, in quibus clarum est Conservatores jurisdictionem non habere: sed etiam in aliis causis dubiis, & requirentibus altiore indagine, in quibus seingere non possunt, ut advertit Pirhing. *in jus can. lib. 1. tit. 29. n. 209. & 211.* imo cognoscendo de injuria simplici, quam Conservator non defendit, sed qualificatam tantum, hoc est notoriam Ricc. *dec. Archiep. Neap. 258. n. 9. & seqq. par. 2.* Donat. *loco supra citato quæst. 8. n. 24.*
- 26 Cum enim Conservatoriæ sint odiosæ, & restringendæ, injuria, de qua loquitur *text. d. c. fin.* non sumitur large, hoc est pro omni eo, quod non jure fit, & damnum causat Regularibus, sed strictè, propriè, & specificè pro injuriis, quæ sunt violentia, aut contumelia, scilicet per

vim aliquid auferendo, à possessione expellendo, ad aliquid faciendum, quod sponte quis non erat facturus compellendo, vel pacificam possessionem perturbando, ut bene hæc advertit notabiliter Donat. *loco sæpè citato q. 8. n. 5. & seqq. q. 11. n. 6. q. 16. n. 1. & q. 26. n. 2.*

Porro Ordinarius non solum Conservatorem in pœnam Constitutionis incursum potest denunciare, sed ulterius si excessus esset dolosus, præsumptuosus, eum, tanquam usurpatorem jurisdictionis Ordinariæ in Censuram Bullæ Cœnæ incursum proclamare deberet Donat. *loc. cit. q. 42. n. 5.* Pignat. *consult. 24. n. 8. tom. 2.* Ventrig. *in prax. par. 1. annot. 27. n. 10.* vel etiam iterum excommunicare, cum ratione offensæ jurisdictionis fiat subditus Barbof. *de officio & pot. Episc. alleg. 106. n. 37. in fin.* Donat. *d. q. 42. n. 6.* Et sic juxta excessus circumstantias manus aggravanda erit.

Quatenus autem in casu controversiæ Conservator Arbitros, ut supra, propositos eligere recusaret, monendus erit sic *Ad desistendum à prosecutione processus in causa . . . & in termino . . . revocandum, & cassandum omnia acta hucusque per eum gesta, alias termino elapso, & actis non revocatis, die immediate sequenti compareat ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus ab officio Conservatores per annum, & tanquam usurpator jurisdictionis ordinariæ incursum in excommunicationem in Bulla Cœnæ &c.* Hæc autem monitio semper præmittenda erit, quando excessus non sit notorius ut in casu formulæ vel periculum non sit in mora, aut scandalum timeatur, in his enim casibus poterit omitteri, Passerin. *in d. cap. fin. n. 196.*